Socijalno djelovanje Katoličke Crkve i Rumunjske Pravoslavne Crkve u Banatu (Rumunjska) na početku novog tisućljeća

Lauš, Petar-Nikola

Doctoral thesis / Disertacija

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Catholic Faculty of Theology / Sveučilište u Zagrebu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:222:374624

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Catholic Faculty of Theology
University of Zagreb

Sveučilište u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu

Katolički bogoslovni fakultet

Petar Nikola Lauš

SOCIJALNO DJELOVANJE KATOLIČKE CRKVE I RUMUNJSKE PRAVOSLAVNE CRKVE U BANATU (RUMUNJSKA) NA POČETKU NOVOG TISUĆLJEĆA: PERCEPCIJA I UČINCI

LICENCIJATSKI RAD

Zagreb, 2021.

Sveučilište u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu

Katolički bogoslovni fakultet

Petar Nikola Lauš

SOCIJALNO DJELOVANJE KATOLIČKE CRKVE I RUMUNJSKE PRAVOSLAVNE CRKVE U BANATU (RUMUNJSKA) NA POČETKU NOVOG TISUĆLJEĆA: PERCEPCIJA I UČINCI

LICENCIJATSKI RAD

Mentor:

Prof. dr. sc. Stjepan Baloban

Zagreb, 2021.

Sveučilište u Zagrebu
University of Zagreb
Catholic Faculty of Theology

Petar Nikola Lauš

SOCIAL ACTIVITIES OF THE CATHOLIC CHURCH AND ROMANIAN ORTHODOX CHURCH IN BANAT REGION (ROMANIA) AT THE BEGINNING OF THE NEW MILLENIUM: PERCEPTION AND IMPACTS

LICENTIATE THESIS

Supervisor:

Prof. Stjepan Baloban, PhD

Zagreb, 2021.

Bilješka o mentoru

Porf. dr. sc. Stjepan BALOBAN**,** rođen 1954. godine, svećenik zagrebačke nadbiskupije, diplomirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu 1980., doktorirao iz moralne teologije na „Accademia Alfonsiana“ u Rimu 1988., a od 1990. godine predaje moralnu teologiju i socijalni nauk Crkve na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Redoviti profesor u trajnom zvanju na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu (od 2009.), pročelnik Katedre socijalnog nauka Crkve. Pročelnik „Centra za promicanje socijalnog nauka Crkve HBK-e“ (1997. – 2004., i od 2019.), član „Skupštine Kršćanske sadašnjosti“, glavni i odgovorni urednik „Bogoslovske smotre“ (2016. – 2021.). Trenutačno je voditelj međunarodnog znanstveno – istraživačko projekta “European Values Study – Europsko istraživanje vrednota” (od rujna 2019.), a bio je voditelj dva znanstveno istraživačka projekta na KBF-u: „Teološko fundiranje solidarnosti u hrvatskom društvu“ (2002.-2006.) i „Supsidijarnost u hrvatskom društvu“ (2007. – 2013.).

Vršio je i vrši različite službe na matičnom Fakultetu i na Sveučilištu u Zagrebu. Bio je u tri mandata predsjednik Matičnog odbora za područje humanističkih znanosti – polja filozofije i teologije: 2005.-2009.; 2009.- 2013.; 2013. – 2017., a trenutno je član tog Matičnog odbora. Kao član više međunarodnih teoloških društava višekratno je boravio u inozemstvu te održao predavanja i objavio radove. Bio je mentor 90-ak *diplomskih radova*, 4 rada *na poslijediplomskom specijalističkom studiju*, 7 *magistarskih radova* na poslijediplomskom sveučilišnom studiju i 5 *doktorskih radova*.

Od 1990-ih godina dvadesetoga stoljeća sudjeluje u crkvenom i društvenom životu u Hrvatskoj predavanjima, javnim nastupima i pisanim radovima tematizirajući kako socijalni nauk Crkve tako i ulogu teologije i teologa u hrvatskom društvu. Na osobit način se bavi primjenom socijalnog nauka Crkve na crkvene i društvene prilike u Hrvatskoj. Objavio je 8 autorskih, 12 uredničkih i 14 knjiga u suuredništvu.. Autor je brojnih znanstvenih i stručnih članaka, a o aktualnim pitanjima u hrvatskoj Crkvi i društvu od 2002. godine piše u Kolumni u „Obiteljskoj reviji 'Kana'“.

Zahvala

Nadasve bih želio najiskrenije zahvaliti prof. dr. sc. msgr. Stjepanu Balobanu, mentoru i voditelju moga licencijatskoga rada. Ujedno srdačno zahvaljujem prof. dr. sc. msgr. Josipu Balobanu, kanoniku Prvostolnog Kaptola Zagrebačke Nadbiskupije, kao i prečasnim kanonicima Prvostolnog Kaptola zagrebačkog kaptola na pruženoj sveopćoj potpori, nadasve financijskoj, tijekom poslijediplomskoga studija na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

Istinsku zahvalnost upućujem msgr. Lovru Cindoriju, kanoniku i umirovljenome župniku na Mariji Bistrici, koji me redovito pratio svojom molitvom te otvorena srca i duha podržavao u što boljem i dubljem uranjaju u objašnjenju i stručnom utemeljenju pojedinih spoznaja tijekom studija.

Na poseban način želim zahvaliti i mom bivšem župniku Marijanu Tjinkulu kojega je Otac Nebeski, Darovatelj života, prošle godine pozvao k sebi. Velečasni me Marijan uistinu silno motivirao, bio uvijek uz mene i redovito hrabrio da čim prije zaokružim svoj licencijatski rad.

Duboku i istinsku zahvalnost dugujem i pokojnome kanoniku, msgr. Vladimiru Stankoviću, čija su vrata bila uvijek širom otvorena i koji je moj poslijediplomski studij u Zagrebu učinio ugodnijim.

Katolički bogoslovni fakultet – Sveučilište u Zagrebu
Catholic Faculty of Theology – University of Zagreb

IZJAVA O AUTORSTVU LICENCIJATSKOGA RADA

Izjavljujem da je moj licencijatski rad *Socijalno djelovanje Katoličke Crkve i Rumunjske pravoslavne crkve u Banatu (Rumunjska) na početku novog tisućljeća: percepcija i učinci* izvorni rezultat mojeg rada te da su svi korišteni izvori, kako objavljeni tako i neobjavljeni, primjereno citirani ili parafrazirani te navedeni u popisu literature na kraju rada.

U Zagrebu, 22.09.2021

Sažetak

Rad pod naslovom „Socijalno djelovanje Katoličke Crkve i Rumunjske pravoslavne crkve u Banatu (Rumunjska) na početku novoga tisućljeća: percepcija i učinci“ nastao je iz konkretne situacije u kojoj žive kršćani, katolici i pravoslavci u Temišvarskoj rimokatoličkoj biskupiji i u Banatskoj pravoslavnoj metropoliji. Teoretska podloga za istraživanje tematike polazi od važnosti i značenja socijalne dimenzije vjere u životu kršćana s posebnim naglaskom na socijalni nauk Katoličke Crkve. Budući da su pravoslavci većinska vjerska zajednica, držali smo potrebnim i zanimljivim uz socijalno djelovanje Katoličke Crkve istražiti i opisati i socijalno djelovanje Pravoslavne Crkve u Banatskoj metropoliji.

U prvom poglavlju pod naslovom „Socijalna dimenzija vjere kao polazište za konkretno djelovanje“ iznose se osnovne ideje socijalnog nauka Crkve i temeljna načela karitativno – socijalnog djelovanja pod različitim vidovima. Nakon toga slijede dva poglavlja koja konkretnije obrađuju socijalne akcije Crkve.

Drugo poglavlje pod naslovom „Socijalno djelovanje Temišvarske biskupije u posljednja dva desetljeća“ donosi razgranato i brojnim aktivnostima bogato karitativno i socijalno djelovanje te katoličke biskupije u ovome dijelu Rumunjske od 2000. do 2018. godine. Riječ je o različitim uslugama, socijalnim akcijama, projektima i aktivnostima koje jesu crkvene ali imaju iznimno važno značenje i za rumunjsko društvo.

U trećem poglavlju „Socijalne akcije Rumunjske pravoslavne crkve u pokrajini Banat“ donosi opisuje socijalno – karitativno djelovanje Pravoslavne crkve sa svojim specifičnostima i određenih razlika u odnosu na Katoličku Crkvu koja je povezana sa drugim krajevnim Crkvama u Europi posebno u odnosu na karitativne akcije.

Četvrto poglavlje „Državne i privatne akcije“ ukratko prikazuje socijalno djelovanje državnih institucija i socijalne usluge na razini nevladinih udruga. U radu se također željelo ukazati na razliku između crkvenih i državnih socijalnih akcija. Upravo zbog toga je bilo važno pokazati kolika je primjenjivost crkvenih socijalnih akcija u odnosu na korisnike – na ljude u potrebama. Drugim riječima, kako korisnici karitativno socijalnih usluga doživljavaju Crkvu, kako Katoličku tako i Pravoslavnu. Pod tim vidom je provedeno empirijsko istraživanje među korisnicima socijalnih usluga s posebnim naglaskom na njihovu percepciju karitativno socijalnih usluga Katoličke i Pravoslavne Crkve u Banatu, u Rumunjskoj. Rezultati istraživanja su veoma zanimljivi i korisni također za daljnje proučavanje i tumačenje jer ukazuju na određene razlike u tome kako katolički i pravoslavni korisnici socijalnih usluga doživljavaju socijalno karitativno djelovanje tih dviju sestrinskih Crkava.

Kao zaključak ovoga licencijatskoga rada možemo navesti slijedeće rezultate: postojanje raznovrsnih i složenih socijalnih usluga što ih Crkva provodi, kao i stalna potreba njihova razvoja i poboljšanja što ovisi o trenutnim potrebama i o prilagodljivosti izazovima sadašnjeg društva; značajan i zapažen utjecaj društvenih akcija što ih je Crkva poduzela u životu korisnika socijalnih akcija; izravna povezanost života vjere s kvalitativnom socijalnom djelatnošću; doprinos duhovnom životu suvremenog čovjeka po karitativno socijalnim akcijama unutar i izvan Crkve.

Ključne riječi: Rimokatolička Crkva, Pravoslavna Crkva, socijalno – karitativne akcije, percepcija korisnika, povezanost vjere i socijalnih akcija, socijalno djelovanje države, privatne udruge na socijalnom području.

Summary

The paper entitled „Social Activities of the Catholic Church and Romanian Orthodox Church in Banat Region (Romania) at the beginning of the New Millennium: Perception and Impacts" was born out of the specific situation of christians, both catholic and orthodox, in the Roman-Catholic Diocese of Timișoara and in the Orthodox Metropolis of Banat. The theoretical basis for the present research starts from the importance and significance of the social dimension that faith has in the life of christians, with a particular focus on the social doctrine of the Catholic Church. Since the orthodox are the majority religious community, we found it necessary and interesting, in addition to the social activities of the Catholic Church, to explore and describe the social activities of the Orthodox Church within the Metropolis of Banat.

The first chapter, entitled "The social dimension of faith as a starting point for concrete action", presents the basic ideas of the Church's social doctrine and the basic principles of social and charitable activity in various forms. This is followed by two chapters dealing more specifically with the Church's social activities.

The second chapter entitled "Social activities of the Diocese of Timisoara in the last two decades" brings to the fore a rich branch and numerous charitable and social activities of the Catholic Diocese in this area of Romania from 2000 to 2018. These represent various services, social actions, projects and activities of the church, but also extremely significant for the romanian society.

The third chapter "Social actions of the Romanian Orthodox Church in the Banat region" describes the social and charitable activities of the Orthodox Church with its specificity and certain differences in relation to the Catholic Church, which is linked to other local Churches in Europe, especially regarding charitable actions.

The fourth chapter "Social actions of state and private institutions" briefly presents the social activities of state institutions and social services of non-governmental organisations. The paper also sought to highlight the difference between the social actions of the church and those of the state. This is why it was important to show the applicability of the church's social actions in relation to the beneficiaries - people in need. In other words, the way in which beneficiaries of charitable social services perceive the Church, both the catholic and the orthodox. In this regard, an empirical study was conducted among beneficiaries of social services, with a special focus on their perception of social services and charitable actions carried out by catholic and orthodox churches in Banat, Romania. The results of the research

are very interesting and useful for further studies and interpretations, as they indicate certain differences in the way catholic and orthodox beneficiaries of social services experience the charitable-social action of these two sister Churches.

As a conclusion of this bachelor's thesis, I can indicate the following results: the existence of diverse and complex social services provided by the Church and the constant need to develop and improve them according to current needs and adaptability to the challenges of today's society; the significant and visible influence of the social actions undertaken by the Church in the lives of the beneficiaries of social services; the direct link between the life of faith and qualitative social activity; the contribution to the spiritual life of modern man through charitable social actions both within and outside the Church.

Key words: Roman Catholic Church, Orthodox Church, social charitable actions, perception of beneficiaries, link between religion and social actions, social action of the state, private associations working in the area of social welfare.

SADRŽAJ

UVOD 14

1. SOCIJALNA DIMENZIJA VJERE KAO POLAZIŠTE ZA KONKRETNO DJELOVANJE 17

1.1. Socijalna misija (poslanje) Crkve 17

1.1.1. Svećenici 23

1.1.2. Redovnici i redovničke zajednice 25

1.1.3. Vjernici laici, kršćanske organizacije i zaklade 26

1.1.4. Dobročinstvo – filantropija – đakonstvo 28

1. 2. Socijalni nauk Crkve kao nadahnuće 33

1.2.1. Veličina dobročinstva i zauzimanje za bližnje u Starom zavjetu 36

1.2.2. Veličina dobročinstva u Novom zavjetu 38

1.2.3. Ljubav – izvor pravog dobročinstva 39

1.2.4. Dobročinstvo – bitna dužnost Crkve 41

1.2.5. Milosrđe – temelj djela dobročinstva i socijalnih djelovanja 43

1.2.6. Dobročinstvo i pravednost u odnosu na politiku i građansko društvo 45

1.2.7. Opasnosti i rizici u socijalnom djelovanju kršćana 47

1.2.8. Vrijednost socijalnog nauka 50

2. SOCIJALNO DJELOVANJE TEMIŠVARSKE RIMOKATOLIČKE BISKUPIJE U POSLJEDNJA DVA DESETLJEĆA 52

2.1. Razdoblje od 2000. – 2006. godine 54

2.1.1. Liječničko-socijalni projekti 54

2.1.2. Rezidencijalni centri 55
2.1.3. Dnevni centri 56
2.1.4. Ljetovalište 57
2.1.5. Sklonište za žene koje su žrtve obiteljskog nasilja 58
2.1.6. Noćno sklonište za osobe bez obitavališta 58
2.1.7. Socijalne kantine (menze) 58
2.1.8. Ured za pomoć i savjetovanje hendikepiranih osoba 59
2.1.9. Program za prirodne nepogode 60
2.1.10. Program za Rome 60
2.1.11. Centar za palijativnu skrb tipa hospicija 60
2.1.12. Ured za prevenciju i savjetovanje protiv droga, Caritas Temišvar 62
2.1.13. Građevinske djelatnosti, opremanje / ponovno opremanje 63

2.2. Razdoblje od 2007. do 2018. godine 63

2.2.1. Smještaj za djecu 63
2.2.2. Smještaj za stare osobe 64
2.2.3. Smještaj za beskućnike 65
2.2.4. Projekat za socijalno gospodarstvo: Farma „Pater Paulus“ 66
2.2.5. Osigurane usluge za bolesnike u terminalnom stadijumu 66
2.2.6. Smještaj za osobe s invaliditetom 67
2.2.7. Smještaj za osobe žrtve obiteljskog nasilja 67
2.2.8. Regionalni program D.A.R.E. 68

3. SOCIJALNE AKCIJE ŠTO IH JE RUMUNJSKA PRAVOSLAVNA CRKVA PODUZELA U POKRAJINI BANAT 69

3. 1. Dobrotvorni rad i akcije socijalno-filantropske skrbi u Banatskoj metropoliji: razdoblje 2000. – 2006 ……..……..... 72

3.1.1. Program „Pustite djecu da dođu k meni” 72

3.1.2. Projekt vjerske pomoći Centara za smještaj u županiji Tamiš 73

3.1.3. Program pomoći siromašnima 74

3.1.4. Program pomoći i vjerske skrbi osobama s invaliditetom 74

3.1.5. Zajednica osoba s oštećenjem sluha i govora 75

3.1.6. Vjerska skrb u kaznionici u Temišvaru 75

3.1.7. Vjerska skrb u bolnicama 75

3.1.8. Vjerska skrb u domovima umirovljenika 76

3.1.9. Program pomoći žrtvama raznih katastrofa 76

3.1.10. Razvoj Zaklade za filantropiju u Temišvaru 76

3. 2. Dobrotvorni rad i akcije socijalno-filantropske skrbi u Banatskoj metropoliji: razdoblje 2007. – 2018 ……..... 76

3.2.1. Licencirane socijalne usluge u okviru Zaklade Filantropija 80

3.2.2. Suradnja u podršci Dnevnim centrima za djecu 80

3.2.3. Partnerstvo sa Zakladom Motivation Romania 80

3.2.4. Ostali projekti i aktivnosti na socijalnom području Zaklade Filantropija u Temišvaru 81

3.2.4.1. Davanje materijalne pomoći osobama s lošim materijalnim stanjem 81

3.2.4.2. Socijalno-medicinska skrb 81

3.2.4.3. Edukacija i kultura 81

3.2.4.4. Projekt ”Jačanje obitelji edukacijom” 82

3.2.4.5. Usluga skrbi u zajednici za osobe oboljele od multiple skleroze 82
3.2.4.6. Udruga kruh života 83
3.2.4.7. Zaklada "Svećenik Ioan Olariu" 83
3.2.4.8. Udruga kršćansko pravoslavnih žena iz Temišvara 84
3.2.4.9. Drugi društveno-karitativni programi 85
3.2.4.10. Ostale socijalne usluge iz županije Karaš – Severin 86

4. DRŽAVNE I PRIVATNE SOCIJALNE AKCIJE 88

4.1. Socijalne usluge pod okriljem vlasti 88
4.2. Socijalne usluge na razini nevladinih udruga 92

5. SOCIJALNO DJELOVANJE U VIZIJI I POIMANJU KORISNIKA 98

5.1. Očekivanja i pretpostavke Crkve 98
5.2. Istraživanje i analiza percepcije korisnika socijalno-karitativnih djelatnosti 104

5.2.1. Metodološki podaci 105
5.2.2. Predstavljanje i tumačenje rezultata 106

6. ZAKLJUČAK 134

BIBLIOGRAFIJA 139

PRILOG 1 144

ŽIVOTOPIS 148

UVOD

Poticaj za rad pod naslovom „Socijalno djelovanje Katoličke Crkve i Rumunjske pravoslavne crkve u Banatu na početku novoga tisućljeća: percepcija i učinci“ došao je iz konkretne situacije u kojoj žive kršćani, katolici i pravoslavci, u posljednja dva desetljeća s posebnim naglaskom na socijalno djelovanje Temišvarske rimokatoličke biskupije i Banatske pravoslavne metropolije. Teoretska podloga za istraživanje tematike polazi od važnosti i značenja socijalne dimenzije vjere u životu kršćana općenito s posebnim naglaskom na bogato iskustvo socijalnoga nauka Katoličke Crkve. Budući da je u Rumunjskoj u Banatu, Rumunjska pravoslavna crkva većinska, činilo se potrebnim i korisnim pod konkretnim vidom istražiti i nakon toga usporediti konkretne socijalne akcije Temišvarske rimokatoličke biskupije i Banatske pravoslavne metropolije, pogotovo Temišvarske pravoslavne nadbiskupije. I katolici i pravoslavci žive u istom rumunjskom društvu.

Čovjek je društveno biće koje je istovremeno otvoreno vjeri i spasenju. Ta dvostruka perspektiva čovjekova života utječe na njegov konkretni život u određenom društvu i općenito u svijetu. Stoga se u radu želi, s jedne strane, ukazati na važnost i značenje socijalne dimenzije vjere kršćana u današnjem vremenu i rumunjskom društvu. S druge strane, cilj je ovoga rada primijeniti socijalni nauk Crkve na vjersku i općenito društvenu situaciju u Rumunjskoj.

Kao članovi Crkve i društva kršćani su odgovorni i za život konkretne društvene zajednice s posebnim naglaskom na one njezine članove koji su siromašni, napušteni ili stavljeni na rub društva.

Ono što kršćani jesu, ono što rade i kako žive ima, nesumnjivo, socijalni utjecaj, barem na razini zajednice u kojoj svakodnevno žive.

Prema tome, kršćanske socijalne i društvene akcije imaju odjek među svim ljudima ali se one razlikuju od drugih po tome što svoje temeljno nadahnuća pronalaze u vjeri. Socijalno djelovanje kršćana se razlikuje od civilnih udruga kao i od drugih čimbenika u društvu koji se bave socijalnim radom. To je važno polazište za razumijevanje i pristup tematici koja se obrađuje u ovom licencijatskom radu.

Stoga, smatram da ljudi koji ostvaruju socijalnu skrb pod crkvenim vidom moraju uvijek biti svjesni da sve što čine, u Božjoj viziji, a napose ističu i čovjekovu vrijednost. Ljudsku osobu, koju je Bog stvorio i otkupio, ne možemo promatrati odvojeno od Stvoritelja. Upravo zbog toga držim da bi svako socijalno djelovanje kršćana trebalo biti ispunjeno molitvom dobrom Ocu koji može svako ljudsko djelo učiniti plodnim.

U stvari, socijalne bi akcije kršćana uvijek trebale biti u skladu s potrebama i u skladu sa zahtjevima evanđelja, to jest u odnosu na učenja i istine koje je objavio sam Krist Gospodin. Upravo zbog toga je značajno i iznimno važno na koji način kršćani žive svoju vjeru, kako ju shvaćaju i kako ju primjenjuju u svakodnevnom životu. Još točnije, način na koji žive i prakticiraju svoju vjeru, ima izravan odjek i vidljive posljedice u društvenoj stvarnosti.

Socijalno-kršćansko služenje dobiva svoju snagu u zajedništvu s Bogom, a autentična duhovnost predstavlja osnovnu dimenziju socijalnog služenja, kao i supstancu predana služenja i vršenja uistinu kršćansko-ljudskih akcija. Duhovna komponenta opravdava samo poslanje Crkve, čiji glavni cilj ostaje slavljenje Boga i, istodobno, spasenje svih ljudi. Poslanje i društvena odgovornost Crkve nesumnjivo su povezani s postojanjem čovjeka u svijetu, u društvu, a sve to je u Božjem naumu.

Iako iz teološkog gledišta postoje značajne vjerske razlike između vjernika katoličke i bizantske vjeroispovijedi, u služenju općem dobru te se razlike smanjuju ili čak uklanjaju, jer su motivacija i svrha služenja jednaki: ljubav prema Bogu i bližnjemu, ispunjenje istinske kršćanske dužnosti, služenje istini, ispunjenje djela pravde, predano najviše djelovanje u interesu bližnjega svoga.

Istodobno se u ovom radu želi naglasiti važnost socijalne dimenzije Crkve općenito, ali također njezin utjecaj na društvene akcije – socijalne skrbi – na ljudsku osobu kao takovu. Upravo zbog toga, nakon općega prikaza o tome što znači i podrazumijeva socijalna orijentacija Crkve i što ona znači u kršćanskom smislu, smatrao sam prikladnim izložiti neke konkretne usluge i mjere što su ih Katolička i Pravoslavna crkva poduzele na području u kojem živim, to jest u Banatu, u Rumunjskoj.

Bez obzira što su ljudske potrebe, s društvenog stajališta, uvijek neodgodive i prioritetne, a ono što se i postiže nikad nije posve dovoljno, držim bitnim naglasiti da se poduzete radnje i usluge kršćanskih crkava temelje na crkvenom učenju koje ima praktičnu dimenziju na osobit način izraženu u konkretnoj pomoći ljudima koji su u nevolji.

Prvo poglavlje pod naslovom „Socijalna dimenzija vjere kao polazište za konkretno djelovanje“ donosi teoretsku podlogu za rad a koja obuhvaća na osobit način socijalno poslanje Crkve pod različitim vidovima i u različitim smjerovima.

Slijede dva poglavlja koja se odnose na konkretne aktivnosti. *Drugo poglavlje*: „Socijalno djelovanje Temišvarske biskupije u posljednja dva desetljeća“ i *treće poglavlje*: „Socijalne akcije Rumunjske pravoslavne crkve u pokrajini Banat“. Ovdje se prikazuju konkretne karitativno – socijalne akcije od 2000. do 2018. godine. Nije riječ samo o popisu ili jednostavnom slijedu već se nastoji ukazati koliko složenost i raznolikost usluga i akcija što ih

je Crkva ostvarila, toliko i visok na stupanj uključenosti članova Crkve, vjernika, raznih organizacija, putem projekata, raznih drugih oblika i sredstva, što su ih koristili u konkretnom služenju čovjeku u nevolji.

Neovisno o tome što povijest bilježi da je Crkva bila ustanova od koje su krenuli najbrojniji oblici pomoći bližnjemu, ne možemo zanemariti odgovornost i uključenost društva i države, ali i drugih svjetovnih institucija, koje nisu vjerski povezane, u rješavanju socijalnih potreba. Pod tim vodim se obrađuje tematika u *četvrtom poglavlju*: „Državne i privatne socijalne akcije.“ Iz ove se perspektive pokušavaju identificirati glavne usvojene mjere u odnosu na socijalne potrebe, kako od strane države, tako i mnogih (ali nedovoljnih) organizacija, udruga i javnih ili privatnih institucija koje služe ovom cilju. Nikada se neće moći pokriti širok i raznolik spektar potreba, patnji i društveno-ljudskih nedostataka, tako da se nameće što učinkovitija suradnja između Crkve i drugih čimbenika u društvu, koje se ovom problematikom bave. Na koncu, zajednički su im težnja i cilj: dobro konkretnog čovjeka u nevolji.

Peto poglavlje: „Socijalno djelovanje u viziji i poimanju korisnika“ bavi se iznimno važnim pitanjem: Kako korisnici crkvenih karitativno – socijalnih usluga doživljavaju takvo crkveno djelovanja i to Katoličke Crkve i Pravoslavne Crkve u Banatu u Rumunjskoj? Odgovor na to pitanje tražimo u kratkom empirijskom istraživanju koje smo proveli među katolicima i pravoslavcima.

U ovom licencijatskom radu želimo se baviti slijedećim pitanjima: stupanj uključenosti Crkve na području socijalnih potreba društva sa strane korisnika; utvrđivanje postojanja duhovne komponente i specifičnoga kršćanskog karaktera socijalnih aktivnosti; posljedice i utjecaj kršćanskoga društvenog djelovanja na ljude i na njihov život u vjeri; utvrđivanje razlika između akcija što ih poduzimaju Crkva ili druge duhovno utemeljene institucije i druge privatne ili javne ustanove socijalne pomoći i skrbi.

Usluge, pomoć i socijalna skrb čovjeku u nevolji bitni su ciljevi poslanja Crkve na zemlji. Postizanje pak ovog cilja dovodi do čovjekova duhovnoga i moralnog preporoda, i naravno do društvenoga preporoda općenito. Ostvarivost toga cilja za kršćanina ovisi o intenzitetu njegove vjere koju živi u svojoj vjerskoj zajednici odnosno Crkvi kojoj pripada.

1. SOCIJALNA DIMENZIJA VJERE KAO POLAZIŠTE ZA KONKRETNO DJELOVANJE

Crkva je od početka kršćanstva razvijala socijalnu dimenziju kršćana što se kroz povijest očitovalo na različite načine. Socijalna dimenzija vjere se očituje u praksi preko kršćanskoga caritasa, a u teoriji se postupno razvijao socijalni nauk Crkve koji će postati iznimno važan za život kršćana i Crkve od kraja 19. stoljeća objavom prve socijalne enciklike pape Lava XIII., „Rerum novarum" (15. 05. 1891.).[1] Današnje socijalno djelovanje Crkve je moguće razumjeti i ispravno tumačiti jedino unutar socijalne dimenzije vjere koja tako postaje polazište za konkretno djelovanje. Razlika između početka kršćanstva, srednjega vijeka pa i prošlih stoljeća i danas je u tome što je danas Crkva samo jedan od aktivnih čimbenika u društvu koji se bave socijalnim pitanjima odnosno na različite načine konkretno pomažu ljudima. Uz Crkvu i vjerske zajednice općenito postoje i druge humanitarne organizacije ali i socijalne službe u društvu za koje je odgovorna država.

Djelovanje Crkve kako katoličke tako i pravoslavne se razlikuje od različitih socijalno usmjerenih državnih i društvenih organizacija odnosno posjeduje svoj specificum o čemu je potrebno voditi računa. Upravo zbog toga u ovom poglavlju želimo ukazati na socijalnu dimenziju vjere u teoriji i praksi kako bismo kasnije mogli analizirati socijalnu djelatnost Temišvarske rimokatoličke biskupije i Rumunjske pravoslavne Crkve u pokrajini Banat.

1.1. Socijalna misija (poslanje) Crkve

Budući je društveno biće u kojeme čovjek raste i razvija se u zajednici i u suradnji s drugim ljudima. Tako, društvo nije nešto strano ili oprečno individualnoj osobi jer su ljudska bića pozvana živjeti u društvu, zajedno sa drugim ljudima. Kako je za kršćane čovjek više od jednostavnoga društvenog bića, tako on posjeduje svoje ljudsko dostojanstvo po stvaranju a to bi se trebalo prepoznati i u životu pojedinaca, zajednice, društvu, države i cijeloga svijeta. Stoga je socijalna „zaštita bila u svim vremenima nametnuta prijekim potrebama i promovirana kako naravnim osjećajem samilosti prema onima koji su u patnji i nisu sposobni istrgnuti se iz njezinih kandži, tako i samim instinktom opstanka socijalnih skupina".[2]

[1] Usp. LAV XIII., Rerum novarum. Enciklika (15. V. 1891.), u: SOCIJALNI DOKUMENTI CRKVE, Marijan VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., 1-30 (dalje: *Rerum novarum*).

[2] Ioan LUPAŞ, *Biserica şi problemele sociale (Crkvena i društvena pitanja)*, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, Bucureşti, 1933., str. 231.

Ljudsko se biće očituje u svom cjelovitom sjaju kada mu se uzme u obzir podrijetlo i namjena. Pošto je ljudsko biće sazdano od Boga na Božju sliku i priliku, nijedan ljudski zakon ne osigurava čovjekovo osobno dostojanstvo i slobodu, kao što to čini Kristovo evanđelje, povjereno Crkvi, koje obznanjuje i proklamira slobodu kao slobodu djece Božje. To dostojanstvo ljudskoga bića jest transcendentna vrijednost, priznata od svih koji se iskreno trude tražiti i slijediti istinu.

Kršćanska „koncepcija pruža čovjeku mnogo više nadzora nad društvom, ali ga istodobno opterećuje mnogo većom odgovornošću. U kršćanskoj perspektivi čovjek treba snositi posljedice svojih odluka. Također, kršćanska perspektiva smatra svaku individualnu osobu vrijednom i sposobnom znatno pridonijeti društvu. Iako druge filozofske i sociološke koncepcije i pravci smatraju da je čovjek u biti bespomoćan pred pritiscima koje na njega vrši društvo, kršćanin smatra da je svaki pojedinac slobodan i, susljedno sposoban utjecati na društvo. Pojedinac je važniji od bilo koje institucije ili društva.“[3]

Ako bi svaki čovjek zaista spoznao svoju jedinstvenu i veličanstvenu ulogu na ovoj Zemlji, ako bi postao svjestan svojega poslanja, koje mu je Bog dodijelio od samoga rođenja, nedvojbeno bi društvo u kojem živimo poprimilo sasvim drugačiji izgled. I naša sadašnjost, ali i budućnost nas kao pojedinaca, skupina, zajednica kao i društva bila bi posebna, jer bi pojmovi pravde, mira, dobrote, dijeljenja, milosrđa, suživota postali konstante našega svakodnevnog življenja. A to bi dopustilo mirno živjeti jedni uz druge, u razumijevanju, zajedništvu i skladu. To ne znači da bi se moglo živjeti apsolutno idealno, jer smo kao ljudi podložni nedostacima, grijesima i slabostima. Ali bismo išli u pravcu koji je želio Stvoritelj, Onaj koji je čovjeka postavio na Zemlju da živi u zajednici s drugima, imajući zajedničke resurse i mnogobrojne mogućnosti svakodnevno graditi sebi i drugima dostojan život koji će biti u skladu s Božjim planom. Međutim, umjesto spoznaje neizmjernog dostojanstva koje je dobio rođenjem s pogledom u vječnost, čovjek više voli vlastite interese i ima sebične planove te, vlastito (i to iluzorno) dobro, minorna i privremena zadovoljstva, površne ciljeve i želje vlastitoga „ega“, s premalo je otvoren prema drugome i Stvoritelju. Čovjek zloupotrebljava i slabo koristi ogromni dar slobode koji mu je Stvoritelj udijelio. Sloboda shvaćena poput „činim što osjećam i hoću, kada hoću i kako ja hoću“ nije ona istinska sloboda već lažna koja zatamnjuje um, zarobljava srce vodi čovjeka u grijeh. Kršćanin,

[3] A. David NOEBEL, Înţelegerea vremurilor, Concepţiile religioase actuale despre lume şi căutarea adevărului *(Razumijevanje vremena, Aktualna religijska koncepcija svijeta i potraga za istinom),* Ed. ACSI: Colorado, 1995., str. 208.

vjernik ne može ostati na tom stupnju slobode već treba težiti istinskoj slobodi koju mu je darovao Stvoritelj.

Kršćanin se osjeća „odgovornim pred Bogom kako u odnosu na svoju savjest tako i u odnosu na sve ono što se oko njega zbiva. Ne osuđuje nikoga a i ne smatra ih odgovornim za socijalno zlo. Mnogo više od toga, on ne smatra odgovornim neosobni društveni socijalni sustav, čija vrijednost ili nedostatnost vrijednosti ovisi o čovjeku. Istodobno, međutim, on ne ostaje indiferentan prema svemu što se u svijetu zbiva, prema ljudima i prema socijalnom sustavu. Na pitanje: 'Što se treba suprotstaviti moralnom kaosu naše epohe?', odgovor je jedan: autentična ljudska osoba. Kršćanstvo, međutim, ne nastoji uspostaviti poredak u našem osobnom, obiteljskom ili socijalnom životu. Sve to može rezultirati kao sporedni plod. Cilj kršćanstva jest oslobođenje čovjeka od egocentrizma i njegovo integriranje u perspektivu novoga stvaranja, koje ga približava božanskoj naravi".[4]

Još od Spasiteljevih riječi od prije više od dvije tisuće godina, naime: „Hajdete i proučite što znači: *Milosrđe mi je milo, a ne žrtva.* Ta ne dođoh zvati pravednike, nego grešnike" (Mt 9,13), do suvremenih oblika socijalne kao i religiozne pomoći, skrb za čovjeka u kompleksnosti njegovoga duševnoga i tjelesnoga života bila je uvijek prisutna u svijetu pod raznim oblicima, poput izraza jednoga od najplemenitijih ljudskih osjećaja. A ta skrb i zauzimanje za čovjeka nalaze se implicitno, kako u naravi čovjeka kao takvog tako i u temeljitom poslanju Crkve: „Samim svojim osnutkom Crkva je pozvana biti vjeran zaštitnik ljudskoga dostojanstva, majka ugnjetenih i marginaliziranih, zajednica slabih i siromašnih. Ona nastoji živjeti cjelokupnu istinu sadržanu u evanđeoskim blaženstvima a posebice u prvom: 'Blago siromasima duhom: njihovo je kraljevstvo nebesko!' Svjesna te svoje misije, Crkva želi sudjelovati u životu naroda, njegovim institucijama, kulturi, u njegovim problemima, njegovim nevoljama i želi biti solidarna s cijelim čovječanstvom, dijeleći s njim teškoće i usvajajući legitimne zahtjeve onoga koji pati ili je žrtva nepravde. Zbog toga ona osuđuje svaki napad na čovjekovo dostojanstvo, na njegova temeljita prava, koja su nepovrjediva i neotuđiva, Crkva preobražava sve što čovjeka sprječava rasti prema planu Božjem. To je dio njezinog proročkog služenja".[5]

Dobro je poznata povijest socijalnog djelovanja Crkve, kao i značenje koje su kršćani kao članovi Crkve imali na tom području od najstarijih vremena. Caritas, djelotvorna ljubav,

---

[4] Georgios MANTZARIDIS, *Globalizare şi universalitate - himeră şi adevăr (Globalizacija i univerzalnost - himera i istina),* Ed. Bizantină, Bucureşti, 2002, str. 102-103.
[5] Isidor MĂRTINICĂ, *Cultura şi educaţia în doctrina socială a bisericii (Kultura i obrazovanje u socijalnom nauku crkve)*, Ed. Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2004, str. 63.

je od početka kršćanstva temeljna sastavnica kršćanske vjere.[6] Po svojoj naravi i pozivu, Crkva se značajno i definitivno uključuje u socijalne potrebe čovječanstva.

Povijest čovječanstva bilježi u svim civilizacijama i narodima socijalno organiziranje zajednica u borbi s patnjom, bolešću i smrću. To još više vrijedi u novom tisućljeću u kojem su sloboda vjerovanja, sloboda izražavanja i pristup informacijama široko rasprostranjeni. U takvoj situaciji inicijative Crkve su mnogobrojne i poprimaju različite oblike kako je to isticao i sveti Ivan Pavao II. u uvodu svoje socijalne enciklike „Socijalna skrb“ (1987.) naglasivši da je socijalna skrb Crkve „vazda izražavana na najraznolikije načine.“[7]

Neumorna u nastojanju očitovati svoju vjekovnu misiju u naviještanju i primjeni riječi evanđelja, Crkva se i danas priklanja ljudskim nevoljama s povećanom skrbi, svojim uključivanjem u njihove socijalne, moralne i duševne probleme. Unatoč tome, društvo zahtijeva od Crkve veće uključivanje i doprinos u području socijalnoga, ali i prilagođavanje zahtjevima modernoga suvremenog društva i njegovih ljudskih potreba.

Bečki nadbiskup, kardinal Schönborn, naglašava: „Naš svijet, točnije: poredak našega demokratskog društva, može preživjeti jedino kada budu nađena i brzo primijenjena ne samo provizorna i prolazna rješenja, nego posebice trajna rješenja podržana potpunom moralnom odgovornošću. Ni problemi generacije, izazvani suvišnim starenjem, nedostatnošću raspoloživosti za odgoj djece, abortusom, napuštanjem i raspadom obitelji, ni problemi novoga siromaštva, dugoročne nezaposlenosti, migracije, niti mnoge druge stvari, ne mogu se odgađati do beskraja, ako se ne želi dovesti pod znak pitanja socijalna posljedica u svojoj cjelovitosti”.[8]

Pred ovim hitnim izazovima Crkva pokušava što više uključiti se u razne socio-karitativne inicijative, koje organiziraju i obavljaju kršćanske udruge, zaklade i organizacije, kao i milosrdnim djelima koje vrše brojne kongregacije, kršćanske zajednice, vjernici laici, dragovoljci, itd.

„Ispunjenjem svojih poslanja prema čovjeku i prema ljudskom društvu u samom području vremenskih realnosti, Crkva je intimno sudionik otkupljujuće Kristove misije i poslušna prema svom zadatku služenja svima koji su u stanju nevolje, bilo kao pojedinci, kao skupine, bilo kao socijalni slojevi, i koji u suvremenom svijetu osjećaju posebice živo potrebu socijalnih preinaka, koje će voditi realnom oslobođenju, razvoju, progresu čovjeka i ljudskoga

[6] Usp. Đuro ZALAR, *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*, Glas Koncila, Zagreb, 2006., str. 35-44.
[7] IVAN PAVAO II., Sollicitudo rei socialis. Socijalna skrb (30. XII. 1987.), u: SOCIJALNI DOKUMENTI CRKVE, Marijan VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., str. 573-575.
[8] Christoph VON SCHÖNBORN, *Oamenii, biserica, ţara – Creştinismul ca provocare socială (Ljudi, Crkva, država – Kršćanstvo kao jedan socijalni izazov)*, Ed. Anastasia, Bucureşti, 2000., str. 85.

društva. Prema tome, pravo je i dužnost da Crkva moralnim direktivama intervenira na socio-ekonomskom i političkom području, koji ima izravne veze s religioznim i nadnaravnim ciljem njezine misije, kako bi pomogla ljudima u izgradnji boljega, pravednija svijeta, usmjerenog Ocu Nebeskom po Isusu Kristu, u zaštiti prava ljudske osobe i na spas duša".[9]

Mislim da većina ljudi, uključujući i one koji ne vjeruju, smatra da je dužnost Crkve boriti se (svagda miroljubivo) za promoviranje društvene pravde, za poštovanje prava individua i socijalnog ugroženih skupina, za suzbijanje siromaštva i za obranu svih koji trpe zbog socijalnih uzroka. Nedvojbeno, Crkva se uvijek treba boriti za čovjeka, kao za biće koje je Bog stvorio za vječnost.

U društvu u kojem, s jedne strane, nisu zadovoljene ni osnovne potrebe a slučajevi siromaštva poprimaju masovne razmjere, te s druge strane, potrošački mentalitet umnaža osobne potrebe i aspiracije, broj siromašnih osjetljivo raste, a siromaštvo poprima nove oblike i tako se stalno mogu identificirati novi siromasi. To su oni koji žive skupno u nedostatnom obitavalištu, oni bez minimalne školske naobrazbe i s veoma niskom razinom obrazovanja, osobe ovisne o drogi, kriminalu, stare osobe, ljudi koji su na različite načine diskriminirani i marginalizirani, osobe koje su žrtve bilo koje vrste zloporaba… Zadaća je Crkve prema svima njima i mnogim sličnim drugima biti poput majke i učiteljice. Ona se tom većom skrbi mora odnositi prema svijetu u kojem, unatoč tehničkom i ekonomskom napretku, siromaštvo sve više prijeti svojim alarmantnim razmjerima. Na temelju svojega poziva kršćani su pozvani biti primjer uključivanja, pomaganja, darovanja, ne prvenstveno kao socijalni aktivisti, nego prije svega kao vjernici pozorni na stradanja onih iz svoje okoline, ali i svih ljudi dobre volje.

Otac bizantskog obreda Dumitru Popescu veoma lijepo tvrdi da je „Crkva socijalni, komunitarni Krist, koji bez prestanka prolazi osobni put Kristov".[10]

Istodobno Crkva priznaje da socijalnu poruku evanđelja ne treba smatrati ili svoditi na jednostavnu i emocionalnu teoriju koja se ne može primijeniti u suvremenom životu, nego kao poruku koja djeluje kao solidna osnova i temeljna motivacija djelovanja. Zbog toga je Crkva ohrabrivala i podržavala svaku socijalnu i karitativnu inicijativu kojima bi mogla izaći u susret nevoljnima i potrebnima.

S te točke gledišta oblici crkvenoga sustava u pogledu socijalne pomoći i podrške jesu mnogostruki, a od njih želio bi spomenuti slijedeći oblici:

---

[9] Isidor MĂRTINICĂ, *Cultura şi educaţia în doctrina socială a bisericii, str.* 64-65.
[10] http://subiecte.citatepedia.ro/despre.php?s=biseric%E3 Pr. Dumitru Popescu, u *Citate despre biserică (Citati o crkvi),* uzet 18.10.2019.

- organiziranje i razvoj usluga vjerske i socijalne pomoći, posebice na razini društvene zajednice, za razne kategorije deprivirane osobe koje žive u stanju socijalnog rizika;

- priprema preventivnih programa socijalne pomoći i potpore sve do nadilaženja krizne situacije;

- iniciranje i razvoj programa za informiranje i upoznavanje javnoga mnijenja u vezi raznih socijalnih problema, kao primjerice zaštita djece i njihovih prava u cilju prihvaćanja odgovornosti od strane društva i uključivanja društva u programe socijalne reintegracije djece koja se nalaze u teškoćama;

- osnutak novih vrsta socijalne podrške i pomoći, kao alternative klasičnim državnim institucijama rezidencijalnog tipa.

Razlozi zbog kojih želim ove oblike spomenuti kao prioritetne jesu: iskustvo koje imaju župnici koji su se suočili s različitim socijalnim problemima u svojim župama i zajednicama u kojima vrše svoju službu; nedovoljna intervencija i inicijativa Crkve u najhitnijim situacijama s društvenog gledišta, ali i u smislu prevencije, kroz programe osvještavanja i senzibilizacije koji pomažu u izbjegavanju kriznih situacija. Istodobno, mnoštvo situacija (dovoljno je razmisliti samo i o trenutnoj situaciji u svijetu, odnosno o pandemiji ili situaciji u mnogim zemljama, uključujući ovdje i Rumunjsku, u vezi s problemom izbjeglica i imigranata). Uzmemo li u obzir velik broj problematičnih situacija koje se pojavljuju, lako je shvatiti koliko bi bilo potrebno za što više usluga i programa kako bi se udovoljilo tim aspektima društveno-ljudske prirode. I tko bi prije svega trebao intervenirati ako ne crkva? Imajući ove stvari na umu, usredotočio sam se na sljedeće ciljeve crkve, u vezi s pomaganjem, socijalnom potporom i pomaganjem ljudima u nevolji: prevencija, svijest, intervencija i konkretna podrška: ne samo pojedinačna nego i osobna, posebno kroz sudjelovanje cijele zajednice i polazeći odavde stići do konkretnog cilja da cijela zajednica ili cijelo kršćanstvo društvo bude odgovorno.

U socijalnom „uključivanju Crkve jednu od njezinih glavnih djelatnosti predstavlja promoviranje i obrana života, od začetka do naravne smrti. Od čovječjega života polaze sva ostala čovjekova prava i, suprotno materijalističkoj, pragmatičnoj logici, onaj tko je u očima drugih slab, nepotreban ili čak štetan za društvo, taj treba biti prvi korisnik pomoći Crkve.

Upravo iz temeljitoga značaja prava na život proizlaze sve ostale komponente toga prava: na biološkom i medicinskom području, u području stanovanja, radnog mjesta, obitelji itd."[11]
Proizlazi da je skrb Crkve za sve ono što spada u čovjekov život i njegova prava opravdana i to kao posljedica logike po kojoj je Crkvu utemeljio Isus Krist, koji nije htio utemeljiti rigoroznu, krutu i nepristupačnu instituciju, nego živu zajednicu, predvođenu Duhom Svetim, zajednicu koja suosjeća sa svojim članovima, koja živi preko života svojih vjernika, koja traži vrhunsko dobro preuzvišenoga i vječnoga Oca, za sva ljudska bića. Crkva ne može nikada biti antisocijalna, nego je ona bila i ostaje u službi čovjeka, svakoga čovjeka predvođena Isusom Kristom koji se utjelovio kao čovjek. Stoga je u središtu poslanja Crkve čovjek u svoj svojoj kompleksnosti i jedinstvenosti.
Papa Ivan Pavao II. je na početku svojega pontifikata naglasio da je čovjek „prvi i osnovni put Crkve". To je čovjek "u krugu svoje obitelji, u krugu društva i tako različitih okolnosti, u okviru svoga naroda ili države (možda još uvijek samo u okviru klana ili plemena), u sklopu svega čovječanstva – taj je čovjek prva staza kojom Crkva mora proći ispunjavajući svoje poslanje".[12]

Imajući posebno u vidu situaciju kršćana i Crkvi u Rumunjskoj smatramo da u prakticiranju socijalne dimenzije vjere u današnje vrijeme posebno mjesto imaju svećenici, redovništvo preko različitih redova i kongregacija te vjernici laici koji se na različite načine udružuju u pomoći ljudima u nevolji. No, pitanje siromašnih, marginaliziranih kao i pitanje pomoći ljudima u nevolji nije ograničeno samo na vjernike. To je opće ljudsko pitanje na koje i današnji ljudi pokušavaju odgovoriti na različite načine. U ovoj točki ukratko naznačujemo ulogu svećenika, redovnika kao i vjernika laika u socijalnom poslanju Crkve.

1.1.1. Svećenici

Voditelji prvih kršćanskih zajednica, svećenici, su imali iznimno važno mjesto u prakticiranju kršćanske ljubavi odnosno caritasa. Iskustvo kršćanske antike govori da je jedna od glavnih zadaća predsjedatelja euharistije (biskupa, njegova zamjenika, svećenika a i nešto kasnije i đakona) bila „učvrstiti svijest zajedništva među članovima različitog društvenog položaja. Članovi zajednice, u prvom redu oni bogatiji, davali su u takvoj prigodi priloge za siromašne članove, koje je predstojnik zajednice potom dijelio. I odsutnim potrebitim

[11] Emil DUMEA, *Doctrina socială catolică în lumea contemporană (Katolička društvena doktrina u suvremenom svijetu)*, Ed. Sapientia, Iaşi, 2016., str. 14.
[12] IVAN PAVAO II., Redemptor hominis. Otkupitelj čovjeka, u: SOCIJALNI DOKUMENTI CRKVE, Marijan VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., str. 435.

članovima se, zajedno s pričešću, također odnosio dio od prikupljenih priloga“.[13] Kako su se širile zajednice tako je i rasla potreba za pomaganjem siromašnih i potrebitih. Ubrzo je uspostavljena služba đakonata te su đakoni na osobit način preuzeli brigu za potrebite. Važnost „koja se posvećuje dijakoniji očita je već iz činjenice da se za svaku crkvenu općinu, uz svećenike, traži i određen broj đakona, subđakona i udovica“.[14] S vremenom će se razvijati i organizirani vid kršćanske milosrdne ljubavi, to jest caritas, što će onda i dovesti do prvih organiziranih Caritasa u Europi. Prvi organizirani Caritas među katolicima je onaj koji je osnovan u Njemačkoj 1897. godine, a nakon toga su slijedili i nacionalni Caritasi u pojedinim zemljama kao i „Međunarodni caritas“ sa sjedištem u Rimu 1951. godine.[15]

Čini nam se da u današnje vrijeme posebno mjesto u poticanju za milosrdni i karitativni angažman imaju svećenici. „Svaki veliki svećenik, zaista, od ljudi uzet, za ljude se postavlja u odnosu prema Bogu da prinosi darove i žrtve za grijehe“ (Heb. 5, 1). Svećenici nisu svećenici sami za sebe, nego ih je dobri Bog odredio i uveo u tu službu za spasenje ljude. Uz temeljno služenje za duševno dobro i duhovni napredak ljudi, svećenici su pastirskom djelatnošću koju obavljaju pozvani su se uključiti također u konkretni angažman i skrb za članove svoje zajednice odnosno župe u kojoj djeluju. Riječ je o osjetljivosti za potrebe čovjeka u nevolji, kao i za uzroke njihovih patnji, za razloge nesreće ili za probleme s kojima se mogu suočavati osobe iz zajednice koja im je povjerena (pa i izvan nje). Svećenici su dužni prožimati svoje pastirsko poslanje i uopće evangelizaciju stavom dobre volje, empatično i zauzeto prema ljudima koji su im povjereni. Jedan je mladi svećenik oprezno naveo u svojoj knjizi: „Ponekada miješamo pravdu s dobročinstvom. Djela tjelesne milostinje često su djela pravde, a ne djela dobročinstva. Jer pravda znači dati Bogu i bližnjima ono što im pripada“.[16]

Često se vjernici s velikim povjerenjem obraćaju svećeniku, tražeći i nadajući se da će dobiti potreban savjet i pomoć. Vjerojatno se zbog toga ispovjedaonice, osim mjesta za pokoru, pretvaraju i u mjesta za izlaganje problema, teškoća i opterećenja koja ljudi nose sa sobom. I pored svega toga, prvenstvena uloga svećenika jest one duhovne naravi. No, svećenici imaju značajnu ulogu i u pogledu shvaćanja ljudi koji pate ili se nalaze u raznim teškoćama. Na njih treba gledati ne samo kao na isključivo materijalne probleme i poteškoće. Uloga svećenika jest ono materijalno prožeti duhovnim i ponuditi nadu koja dolazi od Boga. Upravo zbog toga socijalno djelovanja u pastoralu ne može biti odvojeno od duhovnog dijela,

[13] Đuro ZALAR, *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*, str. 37.
[14] *Isto*, str. 40.
[15] Usp. *Isto*, str. 56-58.
[16] Prieto Pablo DOMINGUEZ, *Exerciţii spirituale cu Tatăl nostru (Duhovne vježbe s našim Ocem)*, Ed. Serafica, Roman, 2017., str. 140.

jer bi postalo sekularizirano i ispražnjeno od same svoje biti i izvora istinskoga dobra, a to je dobri Bog kojemu je na srcu svaki čovjek.

1.1.2. Redovnici i redovničke zajednice

U misionarskom, vjerskom, apostolskom, socijalnom i karitativnom djelovanju Crkve od početka kršćanstva važno mjesto imaju najprije monaški redovi a kasnije i različite redovničke zajednice. Veliki dio njih je, zapravo, i nastao kao odgovor na konkretne materijalne probleme i poteškoće ljudi.

Milosrdni i karitativni rad Crkve od prvih stoljeća kršćanstva nije zamisliv bez djelovanja redovništva i crkvenih pokreta, sve do naših dana. Tako je primjerice u srednjem vijeku „glavni nositelj karitativnog rada bilo redovništvo. Njemu su se pridružili novi duhovni pokreti. Nastale su i različite bratovštine“.[17] U tom kontekstu je potrebno posebno spomenuti sv. Vinka Paulskoga kao preteču organiziranog karitativnog djelovanja koji je s pravom prozvan „zaštitnikom ljubavi prema bližnjemu.“ Papa Ivan Pavao II. nazvao ga je prigodom proslave 400. obljetnice njegova rođenja 'genijalnim pretečom karitativnog i socijalnog rada'“.[18]

Motivirani isključivo pozivom, pozorni na okolnosti suvremenoga doba kao i na potrebe ljudi ovoga doba, redovnici i redovnice raznih kongregacija i vjerskih redova u svijetu usrdno se apostolskim darivanjem zauzimaju za konkretna djela dobročinstva. Pozorne na okolnosti suvremenog doba kao i na potrebe današnjih ljudi, posvećene osobe iz raznih kongregacija ili vjerskih redova i danas na različite načine pomažu konkretnim ljudima u nevolji. Riječ je o apostolatu koji može biti usmjeren prema ljudima svih dobi, neovisno jesu li u pitanju djeca i mladi s poteškoćama, obitelji s problemima ili sa nedostatnim socijalnim stanjem, zaboravljenim starim osobama iz domova za starije ili ubožnice, patnicima bolesnicima u bolnicama, depriviranim učenicima u školama, uznicima u zatvoru, ljudima kojima su oduzeta temeljna prava poput prava na slobodu ili drugim kategorijama ranjivih skupina. Crkva zna da je njezina socijalno-milosrdna poruka prenošena i postaje vjerodostojna posebice kroz vjerno, aktivno i neumorno svjedočenje svećenika redovnika i redovnica iz svih krajeva svijeta.

---

[17] Đuro ZALAR, *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*, str. 45.
[18] *Isto*, 47, bilj. 46, JOHANNES PAUL II: Zum 400. Geburtstag des heiligen Vinzenz von Paul, u: *Caritas. Zeitschrift für Caritasarbeit und Caritaswissenschaft* 82 (1981) 5, str. 221- 224, ovdje 221.

Crkva je uvijek pokušavala podržati, koliko je mogla i sredstvima kojima je raspolagala, one redovničke zajednice koje su se svojom karizmom blagonaklono zauzele za probitak siromašnih, odbačenih, bolesnih, nevoljnih i marginaliziranih, vođeni Duhom Svetim i motivirani naukom Gospodina Isusa, koji je rekao: „Što ste učinili jednomu od ove moje najmanje braće, to ste meni učinili“ (Mt 25, 40). Doprinos i udio tih redovničkih zajednica vrijedni su priznanja i donose plodove u cijelom svijetu, a konkretiziraju se u socijalno-humanitarnom djelovanju bilo po školama, bolnicama, vrtićima, dječjim domovima, ubožnicama, menzama za siromašne, zatvorima, posjetama po obitavalištima i u njihovim modalitetima socio-humane i milosrdne pomoći i podrške. Takve redovničke zajednice su i danas stvarni znakovi nade i svjetlosti u suvremenom materijalističkom društvu prožetom potrošačkim mentalitetom i individualističkim duhom.

1.1.3. Vjernici laici, kršćanske organizacije i zaklade

Govoreći o pozivu vjernika laika u apostolatu Drugi vatikanski koncil naglašava: „Crkva je rođena za to da šireći po svoj zemlji Kristovo kraljevstvo na slavu Boga Oca, sve ljude učini dionicima spasonosnoga otkupljenja, i da se po njima sav svijet doista usmjeri prema Kristu”. [19]

U poslanju Crkve svatko na svoj specifični način daje doprinos u ostvarivanju tog plana spasenja. Iz ovoga je vidljiva jednakost poslanja klera i laika, njihovo međusobno nadopunjavanje i zauzeta ljubav, a izražava se različitost u putovima koji vode istom cilju - rastu Crkve i spasu svijeta. Jedna od najvažnijih zadaća Crkve je postojana briga o svakom njenom članu. U posebnoj su brizi oni članovi koji su u težem položaju ili određenoj nevolji.

Vjernici laici su po sakramentu krštenja, ucjepljenjem u Krista i postavši dionicima Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe, dobili poziv i zadatak da svoje kršćanstvo žive i svjedoče u svijetu, da svijet “ražare kršćanskim duhom”, da budu sol i kvasac svijeta. Uloga vjernika laika u životu Crkve na osobit način dolazi u postkoncilskom vremenu, a s time se javljaju i brojna pitanja o stvarnoj ulozi i mjestu vjernika laika u Crkvi i u društvu. Kako Koncila tako i postkoncilski dokumenti ocrtavaju posebnost ali i važnu ulogu vjernika laika i u Crkvi a i u društvu. Tako dogmatska konstitucija o Crkvi „Lumen gentium“ naglašava: "Pod nazivom laika ovdje se razumiju svi Kristovi vjernici, osim članova svetoga

[19] DRUGI VATIKANSKI KONCIL *Apostolicam actuositatem. Dekret o apostolatu laika* (18. XI. 1965.), br. 2, u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., (dalje: *Apostolicam actuositatem*), bilj. 1, Pio XI., Enc. Rerum Ecclesiae: AAS 18 (1926.), str. 65.

reda i od Crkve odobrenoga redovničkog staleža, to jest Kristovi vjernici koji su krstom pritjelovljeni Kristu i ustanovljeni kao Božji narod, a na svoj su način učinjeni dionicima Kristove svećeničke, proročke i kraljevske službe te u Crkvi i u svijetu obavljajući svoj dio poslanja cijeloga kršćanskog naroda".[20] Taj dio poslanja se na osobit način odnosi na život u svijetu: „Njima dakle, na osobit način pripada tako rasvijetliti i urediti vremenite stvari, s kojima su tijesno povezani, da one bivaju i rastu u skladu s Kristom te budu na hvalu Stvoritelju i Otkupitelju".[21]

Nakon demokratskih promjena u Europi (1989./90.) papa Ivan Pavao II. u svojoj socijalnoj enciklici „Centesimus annus“ želi svratiti posebnu pozornost na siromašne kada kaže: „Ljubav Crkve prema siromasima, koja je od prvotne važnosti te pripada njezinoj trajnoj tradiciji, tjera je da se obraća svijetu u kojemu, usprkos tehničko – ekonomskom napretku, siromaštvo prijeti da zadobije gigantske dimenzije“.[22] U tom smislu članovi Crkve su pozvani biti primjeri i obrasci, poput Isusa, koji nije došao da bi mu služili, nego je došao služiti i donijeti siromašnima, i ne samo njima, radosnu vijest evanđelja. Kako današnji kršćani odgovaraju na taj poziv ovisi od izbora svakoga od njih. Bog ni na što ne prisiljava, a njegova ljubav i blagost trebaju se nadahnjivati na duhovnom i upućivati u konkretno ponašanje svakoga kršćanina.

U enciklici „Deus Caritas Est“ papa u miru Benedikt XVI ističe: „Crkvene karitativne organizacije, počevši od organizacija koje potpadaju pod *Caritas* (dijecezanski, nacionalni, međunarodni), moraju učiniti sve što je u njihovoj moći da osiguraju sredstava nadasve da pronađu muškarce i žene potrebne za rad“.[23] A Katekizam Rimokatoličke Crkve navodi da je uloga vjernika laika biti aktivni u društvenom i političkom životu.: „Spada na vjernike laike 'prožimati vremenite stvarnosti kršćanskim zalaganjem i u tom pokazivati da su svjedoci i djelatnici mira i pravde'“.[24] Na taj način vjernicima laicima, koje Bog neprestano poziva nek se svi uključuju u svakodnevnu stvarnost kako bi bili tvorci mira, pravde i dobročinstva. Crkva upućuje neprestano taj snažan poziv na sudjelovanje, djelovanje i dinamičnost. Svojim odgovorom laici mogu poduzeti inicijative bilo na individualnoj razini, bilo organizirati se u razne udruge ili zaklade. Kako god bilo, pouzdano je da ukazivanje i življenje dobročinstva

[20] DRUGI VATIKANSKI KONCIL, *Lumen gentium. Dogmatska konstitucija o Crkvi* (21. XI. 1964.), br. 31, u: *Dokumenti*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008., (dalje: *Lumen gentium*).
[21] *Isto*.
[22] IVAN PAVAO II., *Stota godina. Centesimus annus* (1. V. 1991.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., br. 57, (dalje: *Centesimus annus*).
[23] BENEDIKT XVI., *Deus Caritas Est*. *Bog je ljubav*, 25. XII., 2005.), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2006., br. 31, (dalje: *Deus caritas est*).
[24] HRVATKA BISKUPSKA KONERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Glas Koncila, Zagreb, 1994., br. 2442 (dalje: *Katekizam Katoličke Crkve*), bilj. 184, Usp. ISTI*, Enciklika Sollicitudo rei socialis*, 47, usp. 42.

kontinuirano oživotvorava zajednicu ne samo u dubokoj tajni sjedinjenja čovjeka s Bogom, nego i na razini međuljudskih odnošaja, koje karakterizira neumorno davanje sebe za ostale, koji jesu ili nisu prijatelji, jesu dobri ili zli, bliski ili daleki, znanci ili stranci.

Drugi način očitovanja dobročinstva, koji se sve više rasprostranjuje posljednjih godina, jest, primjerice, volonterstvo, posebice kršćansko, izraženo raznim dragovoljnim djelovanjima i besplatnim uslugama u službi raznih ugroženih socijalnih kategorija: djece, starih osoba, bolesnika, osoba s poteškoćama u razvoju, itd. Te se usluge obično pružaju u bolnicama, školama, u dnevnim ili trajnim prihvatilištima, u staračkim domovima ili bilo gdje se sreće stanje patnje, siromaštva, bolesti, te nastaje potreba za pomoći koja se pruža iskrenom predanošću i kršćanskim altruizmom. Kršćanski dobrovoljni rad ostvaruje se i pozivom upućenom svakom vjerniku koji spoznaje da su svi ljudi njegova braća i tako se ne može oglušiti o bolesti, nedostatku, o suzama ili potrebe njegovih bližnjih. Sam Gospodin nas uvjerava da „ako pati jedan ud, s njim pate svi udovi, ili ako se slavi jedan ud, s njim se raduju svi udovi. A vi ste tijelo Kristovo i pojedinačno udovi" (1 Kor. 12, 26-27).

Taj oblik dobročinstva, obavljen kako na individualnoj razini, tako i na razini skupina ili zajednica, uvijek je dobrodošao i posebice koristan radi poboljšanja ili čak rješenja teških situacija u kojima se nalaze mnoga naša braća. U našoj Katoličkoj Crkvi osnivaju se i kontinuirano rasprostranjuju nove organizirane udruge, pokreti, razne vrste volonterstva, koji se očituju kroz mnoštva usluga i milosrdnih dijela, kao što su, primjerice: Milosrdna misija (Caritas), Služba Malteške pomoći, Katolička akcija i druge milosrdne institucije ili zaklade, koje djeluju u katoličkim crkvama diljem cijeloga svijeta. Sve je to namijenjeno dati lijepo i vjerodostojno svjedočenje o jakosti vjere u Boga i o radosti ljubavi Kristove, posebice djelima tjelesnoga i duševnoga milosrđa, kao i u socijalnom djelovanju u službi ostalih. Ne treba međutim zaboraviti da su one samo pomoćna sredstva u okviru Crkve i ne izvan nje.

1.1.4. Dobročinstvo – filantropija – đakonstvo

„Istinsko dobročinstvo jest želja biti koristan drugima, ne očekujući primiti kakav nadomjestak".[25]

Prema *Objasnidbenom rječniku rumunjskoga jezika*, dobročinstvo znači: „milostiv, pun velikodušnosti stav prema nekom".[26] Zaista, to predstavlja veoma sažet i općenit opis i

[25] Emanuel SWEDENBORG, *Citate despre caritate (Citati o dobročinstvu)*, prema http://www.citatepedia.ro/index.php?id=91997, uzet 09.09.2019.

donosi pojednostavljenu definiciju, dok u stvari dobročinstvo označava mnogo više od jednostavnoga stava samilosti. Tim više jer bi mu bilo posve nedostatno ostati na razini osjećanja sućuti, bez konkretiziranja ili bez praktičkog dokazivanja te samilosti. Dapače, kršćansko dobročinstvo se ne svodi na samilost prema nesreći nekoga ili na žaljenje izraženo riječima prema teškoćama kroz koje neko prolazi, nego nas dobročinstvo, shvaćeno kao ljubav Božja i u svezi s Njim i s našim bližnjima, potiče učinit nešto za drugoga, uključiti se u proces pomaganja, „uplitati“ se s najboljim nakanama i s vrhunskim altruističkim ciljem u neugodne situacije ili u veoma teške i kompliciranе situacije kroz koje prolaze naša braća i sestre.

S obzirom na vrlo slične izraze koji se koriste u duhovnoj sferi i u kršćanskom životu, a to su Caritas, milosrđe i dobročinstvo, smatrao sam prikladnim u ovom radu više naglasiti pojam dobročinstva, jer smatram da taj pojam najbolje izražava ono što sam želio naglasiti. Naime: široko polje primjene ljubavi (caritas) i milosrđa Božjega, provedba kršćanskog suosjećanja, "pokrivanje" zajedničkog spektra djelovanja, dobrotvorne aktivnosti, inicijativa, namjera i svih gesta koje dolaze iz pravog izvora a to je izvor istine, dobrote, pravde i ljubavi: vječni Bog! Htio sam nekako uključiti u ovaj pojam dobročinstva i emocionalno-afektivni dio osjećaja milosrdne ljubavi, ali ne da bi se ograničio samo na to, već nek prenesem značenje riječi i tako istaknem konkretnu, primjenjivu i plodnu stranu svega, što znači kršćanska dobrota, dobro bližnjega, božanska ljubav, služenje bližnjima, ljudska solidarnost, neumorna dobra volja, usmjerenost prema potrebama drugih, svakodnevno darivanje sebe i prema bilo kome. Sve samo iz ljubavi i poslušnosti Bogu, a ne radi vlastite slave. Napokon, moja vizija dobročinstva ne traži ništa više od onoga što me vjera uči živjeti prema svojoj braći i sestrama iz dana u dan, na ono što me Duh Sveti nadahnjuje, što me Gospodin jača da postignem. S moje točke gledišta, istinsko dobročinstvo dolazi od Boga, ostvaruje se milošću, pomoću i snagom Nebeskoga Stvoritelja, a usmjereno je i na Njegovu čast kao Učitelja, Oca, Spasitelja i Svega našega.

Ali uz dobročinstvo pokazano djelima i djelovanjem, ljudima je potreban naša potpuna pozornost, nepatvoreno darovanje vremena, energija i kapaciteta. Potrebno je vidjeti radosno služenje od strane onih koji nose ime kršćana i ponose se, svakako u pozitivnom smislu, svojom vjerom. Jer dobročinstvo bez radovanja ne ulijeva povjerenje. Humanost i ljudskost bez vjere ne pomažu duboko i dugoročno osobi kojoj se obraćamo kao kršćani. Upravo zbog

---

[26] Ion COTEANU, Lucreția MAREȘ, *Dicționarul explicativ al limbii române (Objasnidbenom rječniku rumunjskoga jezika*), Ed. Univers Enciclopedic Gold, București, 2009, prema https://dexonline.ro/definitie/caritate , uzet 22.09.2019.

toga je bitno da vjernik, pored temeljite profesionalne spreme i usvojenih tehničkih vještina, očituje ono što papa Benedikt XVI. naziva „preobrazba srca“: „Oni koji rade u crkvenim karitativnim ustanovama moraju se isticati po tome da se ne ograničavaju samo na to da izađu ususret trenutačnoj potrebi, već da se posvećuju drugima s iskrenom pažnjom koja izvire iz srca, tako da oni osjete bogatstvo njihova čovještva. Zbog toga je, osim stručne osposobljenosti, tim karitativnim djelatnicima nužna 'izobrazba srca'“.[27] Jer, konačno, samo osobe koje se svakodnevno hrane molitvom, susretom s Bogom u Njegovoj riječi, u svetim i blagoslovljenim otajstvima, mogu se posve otvoriti prema drugoj braći, darovati se za njih bez prigovora, kako se njihova ljubav prema bližnjima ne bi očitovala kao usiljena ili neophodna za profesiju kojom se bave, nego bi bila izraz naravne posljedice duboke vjere koju nosi u duši, ufanja koje ne gubi unatoč neizbježnim teškoćama i znak ljubavi koji je jači od svake teškoće i zapreke zemaljske naravi.

Pored izraza „dobročinstva“, danas mnoge osobe u društvenom životu upotrebljavaju riječ „filantropija“ kojom se želi izraziti svako do dobro djelo iz velikodušnih namjera. Ako razmotrimo semantičko značenje riječi „filantropija“, vidimo da je ona grčkog podrijetla i označava ljubav prema čovječanstvu. Filantropija uključuje koncept dragovoljnog darovanja jedne osobe ili jedne skupine sa ciljem unapređivanja općeg dobra. Filantropija se također redovito odnosi na novčano sponzoriranje od strane zaklada i neprofitnih organizacija. Tako se filantropijom označava djelovanje svih onih osoba, skupina i organizacija za ublažavanje siromaštva i rješavanje socijalnih problema kao i poboljšavanje kvalitete života onih ljudi koji se nalaze u teškoćama. No značenje same riječi je dublje od toga: „Cjelokupna filantropija Crkve kao božansko-čovječanske ustanove, ali i svakoga vjernika, ispunjena je zajedničkim radom s Kristom, najvećim filantropom, koji jest i ostaje nazočan u Crkvi do kraja vijeka. On je od filantropije stvorio put ka savršenstvu“.[28]

Dobrim djelima i činjenjem dobra bližnjemu, ma tko on bio, ali posebno onima koji su u teškoćama ili u raznim materijalnim nedostatcima ili podnose patnje, doprinosimo u svojem ograničenom ljudskom obliku djelu spasenja i otkupljenja Gospodina Isusa Krista u odnosu na cijelo čovječanstvo. A samilost, kao konkretni izraz filantropije, jest sredstvo kojim Bog pretvara čovjekovo sebeljublje u ljubav, praštanje i dobrotu prema bližnjem, kako bi i taj mogao ući u Kraljevstvo nebesko. Tim više što će na posljednjem sudu zadobivanje vječnoga blaženstva biti uvjetovano stavom kršćana u odnosu prema bližnjima, ali posebice u odnosu

[27] *Deus caritas est*, br. 31.
[28] Mihai VIZITIU, *Filantropia divină şi filantropia Bisericii după Noul Testament (Božanska i crkvena filantropija po Novom zavjetu),* Ed. Trinitas, Iaşi, 2002, str. 163.

prema ugroženima kao što govore stihovi jedne pjesme u svetoj misi: *Ako u životu ruku punih dobara, ne bismo služili siromašnima, poniznim i patnicima, kako bi mogla ljubav Kristova, u nama ostati?*[29] ili kao što tvrdi i Sveto Pismo: „Svijet prolazi i požuda njegova, a tko čini volju Božju, ostaje dovijeka?“ (1 Iv. 2, 17).

Sam je koncept filantropije ovako opisan: „Filantropija nije apstraktna teorija o moralu, niti sustav vrijednosti označen zapovijedima. Ona jest događaj Euharistije i njezino proširenje do univerzalnih razmjera života, ostvarenje altruizma i osobne slobode u okviru susreta između djelanja i blagodati“[30]. Dakle, mi nismo pozvati pružiti samo formalnu pomoć nemoćnome, nego darovati se u činu žrtvovanja za bližnjega koji pati, koji je u nevoljama i u kušnjama napušten. Nismo pozvati prepustiti se biti obmanuti deklarativnom filantropijom na verbalnoj razini, nego djelovati imperativno u duhu žrtvovanja, potaknuti djelotvornom vjerom i u ime Spasitelja, snagom Duha, na slavu Oca.

Pojedini svećenici ili vjernici bizantskog obreda, kada govore o socijalnoj i milosrdnoj misiji Crkve i o njezinom služenju u odnošaju na bližnje, spominju i drugu riječ, naime: „đakonstvo“. U tom smislu jedan pravoslavni otac objašnjava: „Đakonstvo označava solidarnost Crkve sa svim ljudima, posebice sa siromašnima, sa onima u nevoljama i patnjama, u njihovoj borbi za opće dobro, za preinaku društva. Ne može se odijeliti kršćanska evangelizacija i svjedočenje od služenja, jer je Crkva u službi svih radi uspostavljanja duha Kristovog evanđelja među ljudima, to jest poredak mirenja, pravde i slobode. Jer Crkva jest otajstvo Kraljevstva Božjeg za cjelokupno čovječanstvo. Zbog toga se ona bori u ime svih i za sve. […] Propovijedati evanđelje znači postati solidaran sa siromašnima na Zemlji, sa onima u nedostatcima, sa onima u nuždi i ugnjetenima, kao što Spasitelj tvrdi...“.[31] S toga motrišta slijedi da je đakonstvo sinonim za služenje, poslanje dodijeljeno svakom vjerniku, i mi nismo samo poslani, nego i opunomoćeni od Boga prvenstvenom ulogom i „funkcijom” služenja!

Bilo da se naziva „filantropijom”, bilo „đakonstvom”, bilo, u širem smislu, „milosrdnim djelovanjem”, činjenica jest da je tijekom vremena „bilo mnogobrojnih inicijativa poduzetih od Crkve, od kršćanskih zajednica i individualno od vjernika u korist siromašnih i onih koji stradaju. Sigurno, Crkva putem svih svojih organizacija i djela socijalne pomoći nije mogla odgovoriti na apsolutno sve potrebe i nije uspjela riješiti sve uzroke koji su

[29] Cristian SCRIPCARU, Alois HIRJA, Marius Liviu CIURARU, Daniela Maria MITITELU*, Religie, Cultul romano-catolic de limba romana, manual pentru clasa a IV-a (Vjeronauk, Rimo-katolička vjera na rumunjskom jeziku, udžbenik za 4. razred)*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2018, str. 84.
[30] Yannaras, citat în Petrică, ION, *Biserica şi Asistenţa socială în România (Crkva i socijalna pomoć u Rumunjskoj)*, Ed. Institutul European, Iași 2012, str. 96.
[31] Valer BEL, *Misiune, parohie, pastoraţie (Poslanje, župa, pastoral),* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2002, str. 12.

proizveli spomenute nevolje; ipak, nitko i niti jedna druga institucija nije uspjela donijeti toliko utjehe i olakšanja marginaliziranima, napuštenima, siromašnima, potrebitima, bolesnima, patnicima, kao što je to učinila Crkva preko svojih članova i još više po svojim svetima ".[32] Ali ne samo poznati sveci, nego i sveti ljudi „iz sjene", one vjerne osobe koje su, iako nisu poznate od drugih, niti priznate od Crkve, činile sve iz revnosti prema Bogu i Spasitelju, prema Onomu koji se poistovjetio sa neznatnima, siromašnima, s nevoljnima, usamljenima, patnicima, bolesnima i napuštenima. Isti poziv nose svi kršćani u sebi: veliki ili mali, poznati ili nepoznati, svi imaju talente koje su dužni umnožavati, darove koje trebaju staviti u službu drugih, a to je sposobnost ljubiti i spremnost činiti dobro.

Štoviše, Drugi vatikanski koncil uči nešto veoma značajno, što bi trebalo imati u vidu kada smo u kušnji različito gledati i različito postupati prema ljudima i kada je u pitanju odnos prema dobročinstvu. Koncil naglašava činjenicu da u Crkvi postoji mogućnost prepoznavati i voljeti, unatoč različitosti kulture i mjesta: „Svi su vjernici, naime, raspršeni diljem svijeta, u Duhu Svetom u zajedništvu s ostalima, pa tako 'onaj koji boravi u Rimu zna da su mu Indijci udovi'… Stoga, u konačnici, među različitim dijelovima Crkve postoje sveze prisnoga zajedništva s obzirom na duhovno bogatstvo, apostolske radnike i vremenitu pomoć. Članovi Božjega naroda pozvani su, naime, međusobno dijeliti dobra pa za pojedine Crkve vrijede Apostolove riječi: 'Kao dobri upravitelji mnogolike milosti Božje poslužujte jedan drugoga, svaki onim darom koji je primio' (1 Pt 4,10)".[33]

Kako bi bilo dobro i učinkovito za naše zajednice ali i za cjelokupno društvo kada bi kršćani u svojem životu spojiti ta dva temeljna čimbenika katoličke vjere, naime, euharistiju i služenje po dobročinstvu koje se očituje u običnim dnevnim prigodama i u redovitim susretima s drugim ljudima.

Konačno, dobročinstvo, filantropija, đakonstvo ili kako god se nazivale kroz vrijeme i u raznim kulturnim, vjerskim ili ideološkim kontekstima, te tri stvarnosti upućene su svim ljudima dobre volje kako onima koji vrše dobročinstvo tako i onima prema kojima se vrši dobročinstvo. Dobročinstvo, služenje, je dobro koje dolazi iz izvora vrhunskoga dobra, od Boga, a trebalo bi postati pokretač našega zemaljskog postojanja i suživota među ljudima.

[32] Iosif BIȘOC, *Laicii în Biserică şi în lume la lumina Conciliului Vatican II: curs de Teologia laicatului (Laici u Crkvi i u svijetuu svijetlu Drugog Vatikanskog Sabora: Laička teologija),* Ed. Serafica, Roman, 2004, str. 152.
[33] *Lumen Gentium,* br. 13.

1.2. Socijalni nauk Crkve kao nadahnuće

Aktivno zauzimanje Crkve i njezinih članova za čovjeka u nevolji prisutno je od početka Crkve. Poruka evanđelja se na osobit način odnosi na sve ono što se događa u čovjekovu životu, a Crkva je tijekom povijesti odgovarala na probleme stare ili nove, ali u stvari uvijek iste, jer čovjekova narav je u svojoj biti ista i kontinuirano sadržava nebeski poziv i vječitu namjenu, neovisno od povijesnih, društvenih ili osobnih uvjeta života, neovisno od kulturnoga konteksta, od obrazovnog područja ili od bilo kojeg drugog povijesnog trenutka. Crkva je trebala odgovoriti na sve izazove, prije svega praktičnim inicijativama shodno povijesnom trenutku. Unatoč mnoštvu situacija s kojima su se suočili čovjek i društvo, odgovori Crkve bili su i ostaju dosljedni jer Božja poruka je uvijek ista bez obzira na promjene u društvu i općenito u povijesti.

Tako, „s motrišta Crkve, socijalnu poruku Evanđelja ne treba smatrati teorijom, nego prvenstveno temeljem i motivacijom za djelovanje. Potaknuti tom porukom, neki od prvih kršćana dijelili su svoja imanja siromašnima, očitujući da je skladan i solidaran suživot moguć unatoč razlikama socijalnog podrijetla. Snagom evanđelja, tijekom stoljeća, redovnici su obrađivali zemlju, redovnici i redovnice su osnivali bolnice i ubožnice, bratovštine, a jednako tako i muškarci i žene svih socijalnih stanja založili su se u korist nevoljnih i marginaliziranih, uvjereni da su Kristove riječi: „Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!" (Mt 25,40) ne trebaju ostati pobožna želja, nego postati konkretno životno zalaganje".[34] Znači, nije dovoljno naviještati evanđelje, ako ne živimo po njemu. Ne možemo biti služitelji Isusovi, ako mi ne služimo. A Crkva ne može prenositi socijalnu poruku, a da preko svojih članova ne sudjeluje u svijetu i društvu u kojem živi.

Donedavno „Crkva nije imala snažan teoretski sustav o socijalnom u pogledu svoga socijalnog aspekta, jer ona a priori pridržava naklonost prema drugima. Želja činiti dobro svakom bližnjem koji je u nevolji potaknula je kasnije Crkvu načelno uobličiti i organizirati taj aspekt međusobnog pomaganja, da bi se nadalje profesionalno razvio".[35]

S papom Lavom XIII., krajem 19. stoljeća, Katolička Crkva razvija teoretski vid svojega zauzimanja za čovjeka u društvu i općenito u povijesti. Neposredni povod je bilo radničko pitanje u drugoj polovici 19. stoljeća, a prvi službeni socijalni dokument jest

[34] Ică jr, IOAN, Marani, GERMANI, *Gândirea socială a Bisericii (Društveno razmišljanje Crkve),* Ed. Deisis, Sibiu, 2002, str. 180.
[35] Ion PETRICĂ, *Biserica şi asistenţa socială din România (Crkva i socijalna pomoć u Rumunjskoj)*, Ed. Institutul European, Iaşi, 2012., str. 87.

enciklika pape Lava XIII „Rerum novarum“ (15. V. 1891.)[36]. Nakon toga slijedi jedno potpuno novo razdoblje u Katoličkoj Crkvi u kojemu rimski biskupi ili pojedina tijela Svete Stolice od vremena do vremena objavljuju socijalne dokumente u kojima se naznačuje odnos Crkve prema određenim konkretnim pitanjima.

Socijalni nauk Katoličke Crkve je opširan i obuhvaća mnoštvo aspekata i zadaća. On se ne može poistovjetiti s određenim ekonomskim sustavima ili bilo kojom ideologijom u društvu jer se temelji na poruci evanđelja za određeno vrijeme u kojem žive kršćani u svijetu. Za suvremene kršćane, vjernike, socijalni nauk Crkve može postati značajan i izvor kršćansko-moralne orijentacije i pravi instrument evangelizacije kao što je to proročki naglasio papa Ivan Pavao II., 1991. godine prigodom obilježavanja stote obljetnice prve socijalne enciklike pape Lava XIII. „Rerum novarum“. Sveti Ivan Pavao II. je u socijalnoj enciklici „Centesimus annus“ naznačio razvoj socijalnog nauka Crkve riječima da „socijalni nauk Crkve sam po sebi posjeduje vrijednost *instrumenta evangelizacije*: kao takav nagoviješta Boga i otajstvo spasenja u Kristu svakom čovjeku i, zbog istog razloga, otkriva čovjeka njemu samomu. U tom svjetlu, i samo u tom svjetlu, brine se i za ostalo: za ljudska prava svakoga, i posebno 'proletarijata', za obitelj i za odgoj, za dužnosti države, za nacionalni i internacionalni poredak društva, za ekonomski život, za kulturu, za rat i mir, za poštivanje života od začeća pa sve do smrti“.[37]

Za svijet u kojem živimo i za suvremeno društvo je potrebna jasna moralna vizija, da bi izgradili humaniji ekonomski, politički i socijalni poredak. Crkva svojom proročkom i apostolskom misijom rasprostranjuje i prenosi duboko humane vrijednosti, moralna načela, pouke istine i pravde, kojima će potvrditi i istaći dostojanstvo svakoga čovjeka, stvorenog na sliku i priliku Božju.

Svojim poslanjem, ulogom i naukom više od dvije tisuće godina Crkva se znatno uključivala u širenje i prakticiranje snažnog karitativnog odnosno, milosrdnoga života. Ako bi se trebalo kratko izreći, moglo bi se reći da ja socijalni nauk Crkve ostvarenje zapovijed ljubavi. Ta zapovijed najbolje sažima sve ono što dragi Bog preko Crkve želi činiti u povijesti čovječanstva, osobito pod vidom caritasa odnosno milosrdne ljubavi. Iako je Crkva božansko-ljudska ustanova, ona nije odvojena i ne može biti odvojena od svijeta. Njezini članovi žive usred ovoga svijeta, a ne izolirano od problema koji ih okružuju. Stoga je život članova Crkve neizbježno obilježen i pod utjecajem trenutačne kulture i mentaliteta, zakona

[36] Usp. LAV XIII., Rerum novarmu, u: SOCIJALNI DOKUMENTI CRKVE, Marijan VALKOVIĆ (ur.), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., str. 1-30.
[37] IVAN PAVAO II., *Stota godina. Cenetesimus annus*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1991., br. 54.

koji vladaju, okoline i različitih modela ponašanja u društvu. Taj izravni i kontinuirani dodir s društvom potiče Crkvu da se svojim evanđeoskim poslanjem i konkretnim socijalnim djelovanjem uključiti u izgradnju boljega svijeta i to na strani pravde, dobra, istine i blagostanja svih ljudi.

Društveni se napredak očitovao u svim područjima; politici, industriji, gospodarstvu, prijevozu, znanosti, komunikacijama, tehnologiji, kulturi itd. Promjene su bile velike, a glavni zadatak socijalnog nauka Crkve neovisno o društveno – političkim zbivanjima nuditi je crkvenu viziju onoga što se događa u društvu kao doprinos razvoju općega dobra. Socijalni nauk podsjeća čovjeka na njegovo kršćansko usmjerenje prema zemaljskim stvarnostima, i to pod etičko- moralnim i socijalnim vidom.

U tom kontekstu Crkva želi i pod konkretnim vidom dati svoj doprinos odnosima u društvu kako bi se mogao ostvariti život dostojan čovjeka i općenito stvaranje pravednijega društva za sve ljude. Zbog toga, i nalazeći se usred svijeta koji se suočava sa sve različitijim i kompleksnijim problemima, socijalno učenje Crkve nudi smjernice za poštivanje ljudskih prava, zaštitu svakoga života od začeća do prirodne smrti, zauzimanje za opće dobro, za život u solidarnosti i supsidijarnosti te osobito zauzimanje za siromašne. Sve to je osobita zadaća vjernika laika, a da bi to mogli ostvarivati trebaju bolje upoznati socijalno učenje Crkve. Pod tim vidom bilo bi dobro na različite načine u Crkvi i u društvu promicati poznavanje socijalnih dokumenata Crkve.

Svojim „socijalnim naukom Crkva se obraća u prvom redu onima koji vjeruju u Krista, onima koji prihvaćaju viziju čovjeka i temeljne vrijednosti života po Evanđelju, ali ona se želi obraćati i nada se biti shvaćenom i od nekršćanskoga svijeta, posebno ljudi obrazovanih u okviru velikih monoteističkih religija u pogledu vjere u Boga i štovanja univerzalnih vrijednosti".[38]

Dakle, socijalno učenje Crkve ne ograničuje se samo na one koji vjeruju, niti nas ograničava činiti dobro, pod mnogobrojnim njegovim oblicima, prema bližnjem kojeg određenog trena ili u jednom ili drugom kontekstu susrećemo. U ljudskom milosrdnom i socijalnom djelovanju ne razlikujemo vjernike od onih ljudi koji to nisu kada je riječ o konkretnoj nevolji, nego prema kršćanskoj savjesti te čistim, darežljivim i milosrdnim srcem činimo dobro poput našeta Spasitelja Isusa Krista.

„Socijalno evanđelje stoji iznad svih praktičnih stvari. Potrebne su mu religiozne ideje koje će proizvesti energiju i hrabrost za herojsko protivljenje organiziranom zlu i za izgradnju

[38] Isidor MĂRTINICĂ, *Doctrina socială a bisericii (Socijalni nauk Crkve)*, vol. I, Ed. Universităţii din Bucureşti, 2006, str. 450.

pravednoga društvenog života. Ono nalazi potpunu zadovoljštinu u stavu Isusa i proroka, koji su se suočavali s grijehom kao prisutnom silom i koji su vjerovali da nije potrebno indoktrinirati čovjeka".[39] Konkretno, poticaji vjere i načela socijalnog nauka Crkve nadahnjuju nas socijalnim naporima, kada pristupamo ljudskim problemima, i u našim odnosima sa ugroženima različite vrste.

Istinska osnova skrbi prema ljudima koji pate u društvu jest snažna vjera i kontinuirano nastoje pomoći bližnjemu. To je obveza koja proizlazi iz ljubavi prema Bogu i prema bližnjem. To je „da" izrečeno jednoj misiji koja nije uvijek laka, ali je to poslanje na koje je svaki kršćanin pozvan, slično milosrdnom Samarijancu (usp. Lk 10, 19-36). I nije to misija nametnuta kao obveza, nego je misija rođena iz spoznaje činjenice da smo međusobno povezani i da pripadamo istoj velikoj ljudskoj obitelji, koja ima jednoga Stvoritelja svijeta i čovjeka.

Tako, „mi nismo u prvom redu jedinke koje same biraju zbližiti se i sačinjavati skupine, zajednice ili društva (iako je to politička teorija na kojoj se zasnivaju oblici vlasti). Mi smo od samoga početka međuzavisni, društvena bića čija se individualnost razvija iz odnosa prema drugima. Tiče nas se društvo ne samo po našoj samovolji ili što nemamo nikakvog izbora. Radije nas se društvo tiče zbog priznavanja činjenice da smo mi društvo. Mi smo taj svijet koji zajednički stvaramo".[40] Kakvo ćemo društvo imati ovisi o svim nama, svakom na svojem mjestu, a to je izbor koji svakodnevno činimo kao i od načina života i posebice od istine (jedne jedine) u koju želimo ili ne želimo vjerovati. Koliko se želimo brinuti za druge ovisi kako temeljno o našoj vjeri tako posebno o načinu kako to provodimo u djelo, to jest konkretnim odlukama koje donosimo u korist ili na štetu bližnjih.

Jednostavno govoreći katolički socijalni nauk nas povezuje s Bogom i našim bližnjima ali i svim ljudima dobre volje. Primjena toga nauka u konkretnom životu ovisi o svakome posebno, o tome koliko u svakodnevnom životu živimo po vjeri, to jest koliku ljubav iskazujemo bratu i sestri u Kristu.

1.2.1. Veličina dobročinstva i zauzimanje za bližnje u Starom zavjetu

Već u Starom zavjetu nalazimo upute božanskoga podrijetla koje od izabranog naroda traže poštivanje svakoga čovjeka i posebno iskazivanje milosrdne ljubavi prema onima koji su

[39] Walter RAUSCHENBUSCH, *A theology for the social gospel*, Abingdon Press Nashville, New York, 1917, str. 42.
[40] Robert L KINAST., *Caring for Society. A theological interpretation of lay ministry*, The Thomas More Press: Chicago, Illinois, 1985, str. 104.

se našli u nevolji. Oslobodivši ga iz egipatskog ropstva i podarivši mu zemlju obećanu, Gospodin zahtijeva od naroda oblikovanje zajednice koja će viti vođena bratskim duhom, solidarnošću, pravednošću ali i zajednicu u kojoj će vladati ljubav: „Ne počinjajte nepravde u osudama! Ne budi pristran prema neznatnome niti popuštaj pred velikima; po pravdi sudi svome bližnjemu! Ne raznosi klevete među svojim narodom; ne izvrgavaj pogibli krv svoga bližnjega. Ja sam Jahve! Ne mrzi svoga brata u svom srcu! Dužnost ti je koriti svoga sunarodnjaka. Tako nećeš pasti u grijeh zbog njega. Ne osvećuj se! Ne gaji srdžbe prema sinovima svoga naroda. Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe. Ja sam Jahve". (Lev. 19,15-18)

Za Božji narod ljubav prema bližnjemu stoji u tijesnoj svezi sa solidarnošću, koja treba očuvati Izraelce ujedinjene, da bi mogli na pravedan način oblikovati zajednicu s dobro definiranim socijalnim odnosima i sa dobro utvrđenim uzajamnim vezama. U stvari, ideal društva u kojem će vladati pravda, ne nepravda, darežljivost, ne škrtost, zaštita slaboga, ne privilegija jačega, skromnost a ne oholost, altruizam a ne egoizam, bili su od samoga početka u namisli Stvoritelja.

Na „mnogim mjestima Stari zavjet donosi naputke i zahtjeve za djelatno dobročinstvo onih kojima ide dobro prema siromasima i nevoljnicima… Valja biti milosrdan prema siromašnima i slabima jer oni su prvotna Božja briga."[41] To posebno dolazi do izražaja u ustanovama „subotnje godine" i „jubilarne godine". U „subotnjoj godini" (usp. Lev 25, 1-7) koja je prema Mojsijevu Zakonu bila svake sedme godine, Zakon je predviđao oprost dugova prema preciznim propisima. Socijalna komponenta „jubilarne godine" (usp. Lev 25, 8-14), koja je padala svake pedesete godine, sastojala se u vraćanju perspektive svima koji su izgubili slobodu kao i onima koji su izgubili svoju zemlju. Ta godina je bogataša trajno podsjećala da su dobra koja posjeduju dobra svega čovječanstva jer Bog je gospodar a čovjek je samo upravitelj.[42]

Također u Starom zavjetu, u knjizi Ponovljenog zakona srećemo upisano: „Kako siromaha nikad neće nestati iz zemlje, zapovijedam ti: širom otvaraj svoju ruku svome bratu, svome siromahu i potrebitu u zemlji svojoj" (Pnz. 15,11). I u istoj knjizi Ponovljenog zakona susrećemo: „Kad u trećoj godini, u godini desetine, odijeliš svu desetinu od svojih dohodaka i predaš je levitu, strancu, siroti i udovici da od toga u tvojem prebivalištu jedu i nasite se" (Pnz. 26,12). Bog ukazuje na činjenicu da će uvijek postojati siromašni, udovice, siroti,

[41] Đuro ZALAR, *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*, str. 9.
[42] Usp. IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniete. Nadolaskom trećeg tisućljeća*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1994., br. 12.

stranci i druge kategorije ugroženih ljudi. Upravo zbor toga Gospodin potiče i čak zapovijeda velikodušnost, posebice prema tim osobama.

Istodobno Bog upozorava još od najstarijih vremena da dobra djela nemaju svrhu kada su učinjena u grijehu. U tom smislu relevantan je i predstavlja upozorenje za sve naraštaje jedan stih iz proroštva Izaijina: „Tako svi postasmo nečisti, a sva pravda naša k'o haljine okaljane. Svi mi k'o lišće otpadosmo i opačine naše k'o vjetar nas odnose" (Iz. 64, 5). A psalmista nas uvjerava: „U Boga je snaga! U tebe je, Gospode, dobrota! Ti uzvraćaš svakom po djelima". (Ps. 62, 13)

Sve ono što je zapisano u Starom zavjetu pod socijalnim vidom u odnosu na potrebne i siromašne poticaj je i za današnje vrijeme.

1.2.2. Veličina dobročinstva u Novom zavjetu

„Uistinu, Bog je tako ljubio svijet te je dao svoga Sina Jedinorođenca da nijedan koji u njega vjeruje ne propadne, nego da ima život vječni." (Iv 3,16).

Neće li to biti najveće milosrdno djelo u ljudskoj povijesti s ogromnim socijalnim i ljudskim utjecajem? Isusov prioritet su siromasi kojima se Isus obraća na različite načine. On „svraća u kuće i u društvo prezrenih i osamljenih ljudi, te tako stvara novu komunikaciju i novo zajedništvo. Isus je sluga malenih. Isus svoju djelatnu ljubavi izvodi iz unutarnje povezanosti s Bogom, kojeg doživljava kao voljenog i odgovornog Oca".[43]

U Novom zavjetu Isus je ponovo potvrdio i objavio zapovijedi koje je Gospodin dao Mojsiju. Međutim, Isus je sintetizirao i sveo deset starozavjetnih zapovijedi na najglavnije: „A on mu reče: „*Ljubi Gospodina Boga svojega svim srcem svojim, i svom dušom svojom, i* svim umom svojim. To je najveća i prva zapovijed. Druga, ovoj slična: *Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga.* O tim dvjema zapovijedima visi sav Zakon i Proroci" (Mt 22,37-40). Jer ako bismo ispunili ove dvije zapovijedi, milosrdna (djelatna) ljubav bi prevladala u svakodnevnom životu i u svemu onome što činimo i živimo.

Poticaji su jasni: „Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima. To je, doista, Zakon i Proroci" (Mt 7, 12). U židovskom svijetu to je bilo poznato u odričnoj formi: „Što ti sam ne voliš, nemoj nikom činiti". Takvo pravilo pretpostavlja pozitivno pravedno djelovanje. Ono ističe milosrdnu ljubav, praktičnu, dokazanu djelima. Želja da se to umanjuje u konkretnom životu i da se sve svede na osjet sućuti značila bi umanjiti snagu Božje riječi

[43] Đuro ZALAR, *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*, str. 19.

kao i vjerodostojnost kršćaninova života. A riječ je, zapravo o tome da drugome ne činimo zlo, ne nanosimo štetu djelima ili riječima ali i da tražimo prigode u kojima ćemo moći prakticirati Božje milosrđe u našem životu.

Istodobno nam je važno naglasiti da se kršćansko dobročinstvo ne može zatvoriti u krugu obitelji ili bližnjih. Jer je lako biti dobar i darežljiv s onima koji su nam dragi. S onima koji su nam bliski nije nam teško ukazati otvorenu, djelatnu, milosrdnu ljubav. No zahtjev djelatne ljubavi je izaći iz vlastitog komfornog kruga izvan obiteljskog ambijenta i živjeti milosrdnu ljubav na razini zajednice, kao što kazuje primjer prvih kršćana: „Doista, nitko među njima nije oskudijevao jer koji bi god posjedovali zemljišta ili kuće, prodavali bi ih i utržak donosili i stavljali pred noge apostolima. A dijelilo se svakomu koliko je trebao“ (Dj 4, 34-35). U današnjem potrošačkom društvu i individualističkom mentalitetu iznimno je važno dati se potaknuti tim poticajima Svetoga pisma i tako nuditi sliku boljega svijeta.

Shvaćeno „dvojako, naizgled proturječno, kao „zapovijed“ i kao „dar“, dobročinstvo konstruktivno obilježava odnose unutar Crkve i unutar društva. Vjernik ima poziv živjeti u zajednici solidarno i međuovisno. Svatko se osjeća odgovoran za izgradnju svoga brata i za razvoj zajednice, shvaćene kao tijelo sa mnogim udovima, različitim jedni od drugih, ali uvijek komplementarnim. Otvarajući se prema drugima, dobročinstvo pomaže vjernicima biti čimbenicima koji grade Crkvu i daju život tijelu Kristovu. Njegovim riječima moglo bi se reći da je takvo dobročinstvo snaga socijalizacije s braćom u kršćanskoj zajednici, radi izgradnje Crkve, oduševljavanja skladnoga rasta i razvoja tijela Kristova“.[44]

1.2.3. Ljubav – izvor pravog dobročinstva

Znakovito je da papa Benedikt XVI. u svojoj prvoj i programatskoj enciklici „Deus caritas est“ želi govoriti „o ljubavi kojom nas Bog ispunja i koju moramo drugima prenositi i s njima dijeliti“.[45] Svoje izlaganje temelji na: „I mi smo upoznali ljubav koju Bog ima prema nama i povjerovali joj. Bog je ljubav i tko ostaje u ljubavi, u Bogu ostaje, i Bog u njemu“ (1 Iv 4, 16) i: „Jer ovo je navještaj koji čuste od početka: da ljubimo jedni druge“ (1 Iv 3, 11). Polazeći od toga da je Isus u jednu zapovijed povezao zapovijed ljubavi prema Bogu i ljubavi prema bližnjemu papa Benedikt XVI. u drugom dijelu enciklike govori o karitativnom djelovanju Crkve s posebnim naglaskom na sadašnje vrijeme. Ljubav je „služenje koje Crkva

[44] SINODUL DIECEZAN IAŞI - *Activitatea social-caritativă a Bisericii locale (Biskupijska Sinoda - Dobrotvorna društvena djelatnost mjesne crkve)*, Ed. Presa Bună, Iaşi, 2003, prema http://www.ercis.ro/cateheza/sinodteme.asp?id=125, uzet 16.10.2019

[45] *Deus caritas est*, br. 1.

ostvaruje da bi neprestano izlazila ususret čovjeku koji trpi ili je u potrebni, uključujući tu i materijalne potrebe“.[46]

Karitativno djelovanje Crkve je očitovanje trinitarne ljubavi. Dobročinstvo nastaje iz istinske ljubavi, ljubavi božanskoga podrijetla. A ljudsko biće je sudionik te ljubavi Svetoga Trojstva. Ali ne ljubavi shvaćenoj prema ljudskim pojmovima nego ljubavi koja uključuje žrtvu, služenje, koja donosi plodove dobročinstva. Bez ljubavi niti vrijede žrtve, niti žrtvovanja, niti služenje što vrijedi: „I kad bih razdao sav svoj imutak i kad bih predao tijelo svoje da se sažeže, a ljubavi ne bih imao – ništa mi ne bi koristilo“ (1 Kor 13, 3).

Od začeća do smrti cijeli naš egzistencijalni hod obilježen je ljubavlju. Ljudski život se oblikuje, razvija i utvrđuje samo kroz autentičnu ljubav. A ta autentična ljubav jest zapravo i identitet kršćanskoga života. Upravo kao što nas je Bog stvorio iz ljubavi, kao što se Gospodin utjelovio i žrtvovao za nas iz ljubavi, kao što nas Duh Sveti daruje ljubav, jednako tako smo mi pozvati biti djelitelji ljubavi za sve oko nas. Jedino aktualiziranjem i vidnim očitovanjem te ljubavi, primljene od Gospodina kao dar, nalazimo svoje ispunjenje kao ljudska, socijalna bića i posebice kao sinovi i kćeri Božje. Kao kršćani postajo autentični vjernici kada iskreno ljubimo svoje bližnje, prijatelje i neprijatelje, kao što je Isus nas ljubio i nastavlja nas ljubiti, praštati nam, prihvaćati nas, pružajući nam svoju beskonačnu i neograničenu ljubav. ”Riječ je o 'besplatnoj' ljubavi što podrazumijeva onaj unutarnji stav koji nas tjera približiti se svakoj osobi, svakome biću, znajući da određena osoba, određeno djelovanje, nisu 'stvari' za porabu, nego realnosti za štovanje i ljubav, jer imaju bitnu vrijednost koju ja primam i poštujem jer vidim da je dobra“.[47]

Kršćanska ljubav pomaže vidjeti braću i sestre u svjetlosti Duha Svetoga i prihvatiti ih kakvi jesu, očitujući poštovanje, skrb i iskreno prihvaćanje. Samo življenjem i pokazivanjem te ljubavi možemo biti prepoznati kao učenici Gospodinovi i sljedbenici Kristovi.

Današnji svijet, pogođen tolikim zločama i grijesima veoma lako poistovjećuje ljubav s pojmovima, kao što su želja, pohota, entuzijazma ili zadovoljstvo. Koliko god ti pojmovi bili snažni i važni oni se u svojem značenju mogu brzo ugasiti. Neizmjerna Božja ljubav prema ljudima bila je razlog zbog čega je Bog stvorio čovjeka i namijenimo mu vječni život. Odgovor čovjeka na tu Božju ljubav ne može biti drugačiji do samo odgovor ljubavi, životom poslušnosti, poštenja i hvale Stvoritelju, život milosrdnoga i radosnoga služenja braći. Ako to priznajemo i želimo, Duh Sveti će nam pomoći dati dobar odgovor neograničenoj ljubavi

[46] *Isto*, br. 19.
[47] Luigino BRUNI - Alessandra SMERILLI, *Sfânta economie (Sveta ekonomija)*, Ed. A.R.C.B, Bucureşti, 2009, str. 36.

Gospodinovoj, jer „Duh je i sila koja preobražava srce crkvene zajednice, kako bi ona bila u svijetu svjedok ljubavi Oca, koji želi stvoriti od čovječanstva jednu jedinu obitelj u svom Sinu. Cjelokupna djelatnost Crkve jeste izraz ljubavi koja traži integralno dobro čovjeka: traži njegovo evangeliziranje riječju i sakramentima, što je često herojsko u njezinim povijesnim ostvarenjima i traži svoje promicanje u raznim područjima ljudskoga života i djelovanja. Ljubav je, dakle, služenje koje Crkva obavlja, idući stalno onamo gdje ljudi pate i žive u nevoljama čak i materijalnim“.[48]

Upravo na tome se temelji karitativni rad Katoličke Crkve. Ljubav „prema bližnjemu, ukorijenjena u ljubavi prema Bogu, na prvome je mjestu i nadasve zadaća svakoga pojedinog vjernika, ali je također zadaća cijele crkvene zajednice, i to na svim njezinim razinama: od mjesnih zajednica do partikularne Crkve i sve do opće Crkve u cjelini. Crkva i kao zajednica mora činiti ljubav. To ima za posljedicu da ljubav treba također biti organizirana kako bi predstavljala uređen oblik služenja.“[49]

1.2.4. Dobročinstvo - bitna dužnost Crkve

O važnosti i značenju dobročinstva u Crkvi u ovo naše vrijeme na osobit način govori činjenica proslave „Izvanrednog jubileja milosrđa“, to jest Sveta godina (8. prosinca 2015. – 20. studenoga 2016.) koju je proglasio papa Franjo.[50] Razlog skretanja pozornosti na dobročinstvo je slijedeći: „Postoje trenutci u kojima smo pozvani još snažnije usmjeriti svoj pogled na dobročinstvo, kako bismo sami postali djelotvornim znakom Očeva djelovanja. Zbog toga sam proglasio Izvanredni jubilej milosrđa kao posebno vrijeme za Crkvu, kako bi svjedočenje vjernika bilo snažnije i plodonosnije“.[51]

Ako Crkva ne slavi i časti dobročinstvo, tko će ga slaviti? Ako dobročinstvo nije osobiti profil Crkve, koja će civilna ustanova imati kao profil ljubav- dobročinstvo? Ako ustanova koju je sam Bog ustanovio nije prožeta misijom dobročinstva, gdje je moguće očekivati ponovo naći dobročinstvo u njegovom najčistijem obliku? Crkva ne može poreći sebe: ona ima poslanje vršenja ljubavi- dobročinstva.

Tijekom vremena dobročinstvo se profiliralo pod različitijim oblicima i po mjeri potreba čovječanstva i socijalnih patnji: „Tijekom godina i progresivnim širenjem djelovanja

[48] Isidor MĂRTINICĂ, *Doctrina socială a bisericii – vol I (Socijalni nauk Crkve),* Ed. Universităţii din Bucureşti, 2006., str. 211.
[49] *Deus caritas est*, br. 20.
[50] Usp. Papa FRANJO, *Misericordiae vultus. Lice milosrđa. Bula najave izvanrednog jubileja milosrđa* (11. IV. 2015), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015. (dalje: *Misericordiae vultus*).
[51] *Isto*, br. 3.

Crkve, obavljanje dobročinstva potvrdilo se kao jedan od njezinih bitnih područja, usporedno sa podjeljivanjem sakramenata i naviještenjem riječi: vršenje ljubavi prema udovicama i sirotima, prema zarobljenicima, bolesnicima i prema svim osobama koje su na neki način u nevoljama, sve to spada u njezinu bit, kao i služenje sakramenata i navještaj evanđelja. Crkva ne može zapostaviti služenje dobročinstva, kao što ne može zapostaviti niti otajstva, niti Riječ Božju".[52]

Na kraju Jubileja milosrđa papa Franjo je naglasio da je sada vrijeme „da gledamo prema budućnosti i da shvatimo kako najbolje nastaviti, s vjernošću, radošću i zanosom, kušati bogatstvo Božjega milosrđa."[53]

Tako shvaćeno dobročinstvo i prakticirano od Crkve zadobiva duhovnu dimenziju a vjernici po Riječi i sakramentima zadobivaju snagu, hrabrost, stabilnost i radost ispunjavati dobročinstvo i živjeti po dobročinstvu u svom konkretnom životu. Papa Franjo je naglasio: „Ovo je vrijeme milosrđa, da bi siromašni osjetili pogled pun poštovanja i pozornosti onih koji, pobijedivši ravnodušnost, otkrivaju što je bitno u životu."[54] Na kraju Jubilarne godine milosrđa papa Franjo je ustanovio „Svjetski dan siromašnih" koji se slavi na 33. nedjelju kroz godinu. To je Dan koji crkvenim zajednicama treba pomoći razmišljati o malenima i siromašnima, a taj će „Dan ujedno predstavljati istinski oblik nove evangelizacije (usp. Mr 11,5), koji može obnoviti lice Crkve u njezinome stalnom djelu pastoralnoga obraćenja da bi bila svjedokinja milosrđa".[55]

Dobročinstvo nije prije svega „filantropijski instrument", niti metoda zadobivanja ljudi za vjeru i Crkvi. Ono se razvija u Crkvi snagom vjere a vjernici postaju prepoznatljivi u svijetu upravo po djelima dobročinstva. Tako „Crkva je Božja obitelj u svijetu. U toj obitelji nikomu ne smije nedostajati ono što je nužno za život. Istodobno ipak *caritas – agape* nadilazi granice Crkve… [...] i ostaje kao mjerilo koje nalaže univerzalnu ljubav prema svakom potrebitom čovjeku kojega 'slučajno' susretnemo (usp. Lk 10,31), tko god on bio. Ni na koji način ne osporavajući tu univerzalnu dimenziju ljubavi, Crkva ima također jednu specifičnu odgovornost: u Crkvi, kao obitelji, niti jedan njezin član ne smije trpjeti oskudicu. U tome smislu vrijedi istaknuti učenje iz *Poslanice Galaćanima*: 'Dakle, dok imamo vremena, činimo dobro svima, ponajpače domaćima u vjeri!' (Gal 6,10)."[56]

---

[52] Isidor MĂRTINICĂ, *Doctrina socială a bisericii – vol I. ((Socijalni nauk Crkve)*, str. 212-213.
[53] Papa FRANJO, *Misericordia et misera. Apostolsko pismo na zaključenju izvanrednoga jubileja milosrđ*a (20. XI. 2016), Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2017., br. 5. (dalje: *Miserocordia et misera*).
[54] *Isto*, br. 21.
[55] *Isto*.
[56] *Deus caritas est*, br. 25.

Možemo zaključiti da je temeljna zadaća Crkve svojim otajstvima, riječima i primjerom činiti djela dobročinstva.

1.2.5 Milosrđe – temelj djela dobročinstva i socijalnih djelovanja

Milosrđe - kao duboki osjećaj u našemu srcu i kao unutarnji stav cijelog našeg suosjećanja - osnova je kršćanske ljubavi - a to je djelovanje, djelo, ponašanje, gesta i svaki čin neprekidnog služenja i predanja koji gledaju na istinsko dobro našeg susjeda i na privremenu i vječnu korist naših bližnjih. Praktički, dobročinstvo predstavlja istinsko kršćansko milosrđe i ljubav koje se provode u praksi. Zato kada govorimo o milosrđu i / ili dobročinstvu, ovisi puno o kontekstu na koji se pozivamo i na koji se odnosimo.

U apostolskom pismu na zaključenju Jubileja milosrđa papa Franjo ukazuje na različite oblike po kojima kršćani i danas mogu svjedočiti svoju vjeru u konkretnom životu i društvu. U tom kontekstu „tjelesna i duhovna djela milosrđa nastavljaju i u našim danima potvrđivati nemjerljiv pozitivan utjecaj dobročinstva na *društvene vrijednosti*. Dobročinstvo potiče da s zasuču rukavi kako bi se vratilo dostojanstvo milijunima ljudi; oni su naša braća i sestre koji su zajedno s nama, pozvani graditi 'pouzdan Grad'".[57] Djela dobročinstva su sastavni dio kršćaninova života kao što to pokazuje i „Katekizam Katoličke Crkve" koji ukazuje na važnost djela dobročinstva u vjernikovu života. Riječ je o tjelesnim i duhovnim djelima milosrđa.[58]

Najprije sedam tjelesnih djela milosrđa:

1. Gladna nahraniti.
2. Žedna napojiti.
3. Siromaha odjenuti.
4. Putnika primiti.
5. Bolesnika i utamničenika pohoditi.
6. Roba otkupiti.
7. Mrtve pokopati.

To su, tako reći, minimalni zahtjevi koji se traže od kršćanina katolika kako bi dokazao empatiju, milosrđu i ljubav prema ostalim ljudima. Oni bi predstavljali što je strogo potrebno, što, ako bi bilo ispunjeno savjesno i odano od svakoga vjernika, utažilo bi nevolje i patnje mnogih ljudi a sredini u kojoj živimo dalo bi prihvatljiviji i humaniji izgled. Papa

[57] *Miserocordia et misera*, br. 18, bilj. 19, Papa FRANJO, Enciklika *Lumen fidei*, 50.
[58] Usp. *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 2447-2449.

Franjo u tom kontekstu naglašava: „Ne možemo pobjeći od riječi koje nam je Gospodin upravio i na temelju njih bit ćemo suđeni: Jesmo li nahranili gladnoga i napojili žednoga? Jesmo li primili stranca i odjenuli siromaha? Jesmo li izdvojili vremena da budemo s bolesnim i zatvorenikom (usp. Mt. 25, 31-45).“[59]

Pored tih djela koja se odnose posebice na primarne, fizičke i naravne ljudske potrebe i izravno su povezane s njegovim tjelesnim, ali ne samo tjelesnim nevoljama kršćanska tradicija poznaje i duhovna djela milosrđa.

Sedam duhovnih djela milosrđa:

1. Dvoumna savjetovati.
2. Neuka poučiti.
3. Grješnika opomenuti
4. Žalosna i nevoljna utješiti.
5. Uvredu oprostiti.
6. Nepravdu strpljivo podnositi.
7. Za žive i mrtve Boga moliti.

Puno puta su duhovni nedostaci i patnje izraženije od materijalnih. Papa Franjo je i u ovom slučaju veoma konkretan: „Jednako tako pitat će nas se jesmo li pomagali drugima kada ih je mučila sumnja koja ih je tjerala u očaj i koja je često izvor samoće; jesmo li bili kadri pomagati neznanje u kojemu žive milijuni ljudi, osobito djeca koja su lišena sredstava, nužnih za oslobađanje od okova siromaštva; jesmo li bili blizu onome koji je sam i žalostan; jesmo li oprostili onome koji nas je uvrijedio i odbacili svaku srdžbu i mržnju što vode do nasilja…“.[60]

S druge strane, trebamo biti oprezni kako naša djela dobročinstva ne bi u stvari bila pokušaj određene nadoknade počinjenih grijeha, sredstvo zadobivanja reputacije ili metoda otklanjanja mnogih drugih nepravdi koje činimo na manjoj ili većoj razini. Djela dobročinstva ne mogu „otkupiti“ zlo koje činimo ili „antisocijalne“ stavove protiv dobra našega bližnjeg. Ona pomažu svoje korisnike, a i nas, samo dok proističu iz dubokog usvajanja našega kršćanskog identiteta, iz savršenoga uvjerenja da tako nasljedujemo Krista, iz iskrene želje za preobrazbom i preinakom u srcu i samo dok su činjena u iskrenosti i ljubavi. Nijedno milosrdno djelo, nijedno socijalno djelovanje nije opravdano, ako je cilj izbjegavati ispunjenje svagdanjih dužnosti i obveza, ostvarenja pravde, bilo kod kuće u obitelji, bilo na radnom mjestu, na razini zajednice kojoj pripadamo, u odnosu na društvo u kojem živimo i u svakom drugom kontekstu i prilici. I nijedno milosrdno djelo ne može uroditi plodom, ako proističe iz

[59] *Miserocordia et misera*, br. 15.
[60] *Isto*, br. 15.

nečiste savjesti, sa mislima superiornosti ili moralnoga autoriteta, iz stava o samozadovoljstvu ili, još gore, skrivenim interesima tipa psihičke manipulacije, emocionalnog ucjenjivanja ili profitiranja na račun ranjivosti neke osobe, sa ciljem, primjerice vjerskoga prozelitizma. Ljubav, milosrđe, velikodušnost svagda su darovi besplatni i bez sebeljubnoga interesa. Kao što smo ih dobili na dar, obavezni smo jednako tako dalje ih davati.

„Široka rijeka milosrđa nikada ne presušuje jer svagda i uvijek nalazi osobe koje konkretno svjedoče o njoj u svagdanjem životu [...] Djela tjelesnoga i duševnoga milosrđa ugrađuju se u proces ljudske solidarnosti [...] Isus se poistovjetio sa gladnima i žednima, s nagim i strancem, s bolesnim ili sužnjem, sa onim koji je pao kao žrtva sumnji ili je u nevolji pa mu je potrebna pomoć i utjeha, kako ne bi dospio u razočarenje [...] Kao što se primjećuje, pozvani smo pokloniti pozor svakoj osobi i cjelovitoj osobi. To je dezinteresirano služenje, koje postaje snažno samo iz vjere u Isusa Krista. To je poziv na koji treba odgovoriti, koji se ne može zadržati samo na materijalnim zahtjevima, nego je sposoban ući i u dušu, gdje je često potreba za pomoći još izraženija".[61] Pošto je milosrđe lik Oca, milosrda i onda dobročinstvo koje ćemo ukazati drugim ljudima biti će kap ljepote, dobrote i veličanstvenosti milosrdne ljubavi Onoga koji o nama skrbi svakoga trenutka.

1.2.6. Dobročinstvo i pravednost u odnosu na politiku i građansko društvo

Istina je da društvo, svojim građanskim obvezama ali i politikom sljedi pravdu i ono što je etičko i korektno, ono što svakom pripada. Ali kako bi društvo, koje ne poznaje Boga i oslјepljeno bilo političkim interesima, bilo ambicijama za vlasti, željom za profit, nadmenom oholosti, moglo imati jasnu predstavu o onom što u stvari znači pravednost? Kako bi društvo, politička klasa ili zajednica čiji je razum iskrivljen tolikim modernim iskušenjima, osobito iskušenjem egocentrizma, čije je srce izopačeno tolikim kušnjama i profanim pravcima, moglo definirati pravdu u pravoj svjetlosti? Upravo jer se javljaju te opasnosti, neophodna je Božja intervencija koja zahtijeva vjeru i djelovanje Crkve po njezinom nauku i konkretnim socijalnom djelovanjem.

Razmatrana iz te perspektive, vjera je „pročišćujuća sila za sam razum. Polazeći od Božje perspektive, oslobađa ga njegove sljepoće i zato mu pomaže i samom biti bolji. Vjera podržava razum bolje ispuniti svoju dužnost i bolje vidjeti što mu je svojstveno. Ovdje je

[61] Consiliul Pontifical pentru promovarea noii evanghelizări, *Faptele de milostenie trupească şi sufletească (Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije - Djela tjelesnog i duhovnog milosrđa)*, Ed. Sapientia, Iaşi, 2016,. str. 9-10.

mjesto katoličke socijalne doktrine: ona ne želi dodijeliti Crkvi snagu iznad države, niti želi nametnuti svoje perspektive i načine ophođenja onima koji ne ispovjedaju njezinu vjeru. Jednostavno, ona želi pridoneti prečišćavanju razuma i pomoći da se čini tako, da ono što je pravo može biti ovdje i sada priznato i zatim i primijenjeno".[62]

Nije dužnost Crkve izravno se uključiti u politiku, niti postati vrhovni autoritet neke zemlje, zamjenjujući državnu vlast. Ali je dužnost Crkve dopirnjeti odgoju, pročišćavanju savjesti, kako na političkoj razini, tako i na ostalim postojećim razinama, kako bi ljudi iz svih struktura pravilno shvatili osebujnosti i zahtjeve pravde, etike, morala, zdravih načela, vrijednosti i dobra uopće, ali i da bi u njima uzgajala veliku raspoloživost za djelanja u duhu pravde, s povećanom željom djelovati u interesu i na korist čovjeka, sljedeći uvijek dobro društva, a ne svoje osobito dobro ili vlastito blagostanje. Uzalud nastojimo imati rukovodioce ili političare profesionlane i inteligentne osobe koje se bave politikom, ako im je razum zatamnjen silama zla i srce okamenjeno prema onima kojima vladaju, a čije bi interese trebali odgovorno i s najplemenitijim ciljevima zastupati. Ovdje ključnu ulogu ima i molitva, molitva svakog vjernika zasebno, kao i molitva zajednice na kolektivnoj razini. Kao članovi Katoličke Crkve tvrdo vjerujemo u značaj molitve i posredovanja jednih za druge, budući da smo uvjereni da jedino Bog može istinski preinačiti ljude, može osvjetliti savjest i pamet, i jedino se njegovim darom mogu preobraziti „kamena" srca u srca od „mesa".

O poslanju i odgovornosti Katoličke Crkve na ovoj razini vrlo je jasno govorio papa Benedikt VI.: „Crkva ne može i ne smije preuzeti na sebe političku borbu za uspostavu što pravednijeg društva. Ne može se i ne smije staviti na mjesto države. Ali istodobno ne smije ostati na margini u borbi za pravednost. Mora se u nju uključiti racionalnom argumentacijom i mora ponovno probuditi duhovne snage, bez kojih se pravednost, koja zahtijeva uvijek i odricanja, ne može afirmirati i napredovati. Pravedno društvo ne može biti djelo Crkve, već to mora ostvariti politika. Ipak zalaganje za pravednost pomoću napora usmjerenih otvaranju uma i volje za zahtjeve općeg dobra nešto je što je itekako zanima".[63]

Istodobno, kao što je već navedeno i na početku ovoga rada, jedna od dužnosti Crkve je uključiti se u borbu za pravdu, u nastojanju na socijalnoj pravednosti, za poštovanje ljudskoga dostojanstva i za stalnu promidžbu, za stalno promoviranje ljudskih prava. Ali ne treba se samo Crkva, kao vjerska ustanova, boriti i truditi u tom smislu, nego i svaki njezin član zasebno. Jer svi mi činimo i državu i Crkvu, te tako nosimo u sebi moralnu dužnost i obvezu boriti se za sve što je dobro, pravedno, korektno, dostojanstveno i korisno i ophoditi

[62] Isidor MĂRTINICĂ, *Doctrina socială a bisericii – vol I. ((Socijalni nauk Crkve)*, str. 221.
[63] *Desu caritas est*., br. 28.

se i kao korektni građani države, i kao koherentni vjernici, ispunjavaju Božije zapovijedi i poštivajući građanska pravila društva u kojem živimo.

Neovisno od naše profesije ili polja rada, kao vjernici osobe obvezni smo primjeniti iste principe nadahnute božanskom mudrošću i ophoditi se tako, da odamo čast imenu kršćanina koje nosimo. Ne možemo ostaviti Boga po strani kada idemo u školu ili na radno mjesto, niti možemo zaboraviti našu vjeru kada sudjelujemo u kakvom socijalnom događanju, kada se opuštamo ili kada se susrećemo s prijateljima. Vjera se treba nalaziti u središtu čovjekova života koji ljubi Boga i ona mu treba voditi sve misli, riječi, djelovanje, odluke i svagdanja djela. „ I sve što god riječju ili djelom činite, sve činite u imenu Gospodina Isusa, zahvaljujući Bogu Ocu po njemu", potiče nas sveti apostol Pavao u Poslanici Kološanima (Kol 3, 17).

A kada smo zbog svoje vjere napadnuti ili nam se čini nepravda, „najbolja obrana Boga i čovjeka je u ljubavi. Zadaća je crkvenih karitativnih organizacija osnažiti tu svijest kod svojih članova, tako da oni svojim djelovanjem - kao i svojim govorom, šutnjom i primjerom - mogu biti vjrodostojni Kristovi svjedoci".[64]

U slučaju kada radimo ili djelujemo u socijalnim sektorima Crkve, naša odgovornost je tim veća.

1.2.7. Opasnosti i rizici u socijalnom djelovanju kršćana

Kao i u svakoj profesiji, tako i svakom drugom području rada, i u području socijalnog djelovanja postoje razne opasnosti ili rizici s kojima se može suočiti osoba koja vjeruje. Tim više danas, kada moderne i egocentrične ideologije svijeta u kojem sada živimo teže ne samo utjecati, nego nam obuzeti i „isprati" pamet, poremetiti nam kršćansku misao, uspavati nam savjest ili nam izopačiti srce. Od mnogobrojnih mogućih rizika istaknimo sljedeće:

- opasnost od korupcije, kako s točke motrišta prisvajanja nekih materijalnih dobara koja nam ne pripadaju, tako i sa točke motrišta duševnoga korumpiranja, kada dopuštamo grijehu pod njegovim mnogobrojnim i opasnim formama ući u naš život i utjecati na nas (uvijek negativno i destruktivno) u obavljenju socijalnih djelovanja i dobrih djela. Upravo kako ne bismo ustupili pred tom kušnjom kada dođe, imamo na raspolaganju „oruđe" molitve, sakramenata, Svete Riječi, kako bismo rasli u svojoj vjeri i sazreli sa duhovnoga motrišta. Jedino tako možemo ostati snažni i odlučni u onom u što vjerujemo i u svjemu što odatle

[64] *Isto*, br. 31.

proističe. Zrela i stabilna vjera jeste ona kuća sagrađena na stijeni, koja pred mnogobrojnim kupšnjama i redovitim napadajima ne pada kao kuća sagrađena na pijesku.

- opasnost od kompromisa, u smislu prestupanja kršćanskih principa ili evanđelskih vrijednosti u koje vjerujemo, sa ciljem zadoviljiti ljudske interese i osobne želje. Da bismo mogli izbjeći tu opasnost prvenstveno je potrebno priznavati i zahvaljivati za skrb, zaštitu i blagoslove koje nam danomice osigurava naš nebeski Otac, prepustiti se dan za danom biti ponovo osvojeni dobrotom i ljubavlju Gospodina Isusa da od njegova viška možemo prenijeti i drugima, radosnim i velikodušnim služenjem. A da bismo to uspjeli, da bismo živjeli u beskompromisnom dobročinstvu i imali čisto srce, trebamo se hraniti i jačati iz neprekidnoga susretanja s Gospodinom i Bogom našim, posebice kroz sveta otajstva, gdje nam se on otkriva zasebno i odjelito, preobražavajući nas u bića po Njegovom srcu.

- rizik nečinjenja i inercije, koji nastaje kada se više ne zalažemo, kada više ne ulažemo oduševljenja u ono što činimo, kada ne ostvarujemo više od neophodnog minimuma (i to s velikom teškoćom) ili kada se jednostavno više ne osjećamo „raspoloženi" činiti tijelom i dušom, umom i voljom onom što nam je dužnost. U toj fazi treba nas „osvijestiti" činjenica da mi ne temeljimo djelovanje i vladanje na onomu što osjećamo i na promenljivim odredbama, nego na temeljitom izboru kada smo odlučili služiti Bogu i bližnjem revno i vjerno, dosljedno i sa odanim darovanjem. U tom je smislu ohrabrujuća upravo Riječ Gospodinova, koja dolazi iz Svetoga Pisma: „Neka nam ne dozlogrdi činiti dobro: ako ne sustanemo, u svoje ćemo vrijeme žeti!" (Gal 6,9).

- opasnost od obeshrabrenja nastaje kada slabi povjerenje u Boga i kada mislimo da će stvari ostati jednake, neizmjenjene, a zlo će i dalje postojati u velikoj mjeri. Ili kada zbog osobnih slabosti, naših ograničenih snaga i omeđenih resursa, nismo više sposobni vidjeti nikakav dobar rezultat, ništa pozitivno, nego samo neuspjeh. Otuda mogu nastati i depresije, izoliranja ili osamljenja, moderno oruđe koje onaj zli često rabi napadajući duše željne svetosti i srca koja žeđuju za Gospodinom. No kršćanin se ne usredotočuje isključivo na vidljiv i vanjski rezultat i na individualne snage nego radije postaje snažno ukorijenjen u Bogu koji daje potrebnu snagu. Jedino tako će biti da „u svemu tome nadmoćno pobjeđujemo po onome koji nas uzljubi.". (Rim 8,37)

- kušnja nadmenosti i samozadovoljstva jest opasnost koja je povezana s ohološću. U socijalnom djelovanju da se kršćani postave iznad potrebitoga što ih čini izvanrednim i veoma efikasnim i korisnim čovječanstvu, ako čovjeku u nevolji na osobit način pomognu. A u stvari to je minimum koji možemo učiniti, to nam je bitna dužnost „nedostojnih" služitelja. Lijek je u vrlini poniznosti kojom priznajemo da sve što imamo, sve što jesmo, odozgo je i

dano nam je besplatno kao dar od „Oca svjetlosti“. Nemojm nikada zaboraviti da se svi „ jedni prema drugima pripašite poniznošću jer Bog se oholima protivi, a poniznima daruje milost.“. (1 Pt 5,5)

- rizik od sekularizacije socijalno-kršćanskih djelovanja: konkretni postupci, materijalna djelovanja ili usluge socijalnog tipa pružene nevoljnima ostaju samo vanjski znakovi i u stvari neefikasne, ako se kroz njih ne osjeti ljubav kao dobročinstvo, ako ne postavimo Boga između nas i ostalih ljudi, ako se ne sjedinimo sa stradanjem drugoga i ne uložimo cijeloga sebe u naše konkretno djelovanje. Bez kršćanskih kreposti vjere, nade i ljubavi čak i najbolje stvari i nastojanja mogu poprimiti pogrešan pravac. Jer ljubav „je svjetlo – u konačnici jedino svjetlo – koje uvijek iznova rasvjetljuje svijet obavijen tamom i daje nam hrabrosti potrebne za život i djelovanje. Ljubav je moguća i mi smo je sposobni prakticirati jer smo stvoreni na sliku Božju“.[65]

Da bismo mogli biti dobri kršćani, dobri socijalni radnici, dobri služitelji dobročinstva, naša motivacija treba biti najprije temeljena na unutarnjim motivima. Naša osnova treba započeti iz unutrašnjosti i biti utemeljena ne na svjetovnim načelima niti na dobrim prolaznim nakanama, niti čak na osjetima ili na privremenim naredbama činiti dobro djelo. Glavna motivacija proizlazi iz ljubavi Kristove. Ona nam otkriva naš istinski poziv. A ako je motivacija od samoga polazišta snažna i istinska, ona proizvodi oko nas i očekivane posljedice u odnosima i u djelovanju.

Kako bismo sačuvali pravi entuzijazam u socijalnom djelovanju, i da se ne bismo obeshrabrili kada izgleda kao da nismo korisni ali niti uzoholili kada nas drugi hvale, potrebno je kontinuirano preko svetih sakramenata biti u kontaktu s Gospodinom. To na osobit način vijedi za sakrament euharistije. Ne možemo postati milosrdni ljudi, ako nismo euharistični ljudi i ako se ne hranimo konstantno iz izvora čiste Euharistije, molitve, posta i tek potom iz dobrih djela. Samo u takvom redosljedu naša djela i djelovanja mogu biti vrednovana od Boga, prema Njegovim planovima. Potrebno nam je, dakle, stalno poboljšavati život u vjeri, održavati živu vezu sa Bogom, izbjegavajući opasnost lijenosti, osobne udobnosti ili zadovoljenja stanjem duševnoga mediokriteta, nastojeći se kontinuirano usavršavati u obavljanju milosrdnih vrlina i isticati se ne toliko u onom što činimo ili zadobijamo, nego posebice u ljubavi prema Gospodinu i prema bližnjem.

[65] *Deus caritas est.,* br. 39.

1.2.8. Vrijednost socijalnog nauka

„U kršćanskom socijalnom nauku opće dobro je osmišljeno predstavljati uvjete, potrebne kako bi se sve osobe mogle osobno potpuno realizirati. Svaka osoba je pozvana surađivati u stvaranju i na održanju tih uvjeta upravo zbog naše socijalne naravi. Tako se sa jednoga filozofskog razmatranja prelazi na drugo stanovište, koje očituje socijalnu značajku osobe“.[66] Iz te perspektive shvaćamo da smo međusobno povezani i da svi nosimo odgovornost i poziv surađivati na općem dobru čovječanstva i na blagostanju društva, biti stalno pažljivi na primljena dobra i susretljivi pogotovo prema drugim osobama. Nitko se ne može ispričati činjenicom da pod riječi besplatno podrazumijevano onaj unutarnji stav koji nas tjera njegovo djelovanje ne šteti drugome. Nitko ne može izbjeći realnost činjenice da svaki njegov postupak i svaka odluka imaju posljedice i na druge. Nitko ne živi samo za sebe i ne može biti oslobođen bilo kakve socijalne odgovornosti. Neizbježno i kontinuirano utječemo jedni na druge. Upravo zbog toga je prioritetno spoznati činjenicu da izgovorene riječi, i sve učinjeno, kao i preuzete odluke imaju izravne ili neizravne, željene ili neželjene, dobre ili loše posljedice na jednu ili na više osoba.

Na važnost i značenje općega dobra u čovjekovu životu upućuje nas slijedeći tekst: „Još od početka svoje misije, Isus napominje da nitko ne može samo za sebe prisvojiti Boga kao Oca. Učeći nas kazivati „Oče naš“, ne „Oče moj“, Isus Krist je želio s jedne strane ugušiti u klici izuzetno jaku tendenciju koju imamo: tražiti i dobiti dobro i sreću samo za vlastiti život, a s druge strane pobuditi i razviti svijest o zajedničkoj pripadnosti velikoj obitelji ljudskoga roda, kao i svijest o dužnosti tražiti dobro i sreću ne protiv i na štetu ostalih, nego u okviru općega dobra i sreće. Nije ti dopušteno stati pred Boga otkinut duševno od ostalih, niti u stanju indiferentnosti prema njima, tim manje u stanju neprijateljstva s njima. Čovjekoljubivoga Boga ne možeš nazvati Ocem, ako ostale ne priznaješ za svoju braću i ako se prema njima ophodiš neljudski“.[67]

Ako bismo govorili o zajedničkim ciljevima socijalnoga rada ili socijalne pomoći s kršćanskim (milosrdnim) služenjem, možemo istaći, kako u jednoj svojoj knjizi navodi jedan poznati profesor sa Zapadnoga sveučilišta u Temišvaru, da „u pogledu razina pruženih usluga, i đakonstvo (kršćansko služenje), kao i socijalni rad (pomoć) brinu se o dobru pojedinca, skupina, obitelji i zajednica, čak ako kršćansko služenje može neizbježno (ali ne isključivo) imati odjelito zanimanje za pripadnike kršćanske zajednice. Također, i đakonstvo i socijalna

[66] Ică jr, IOAN, Marani, GERMANI, *Gândirea socială a Bisericii (Društveno razmišljanje Crkve),* str. 316.
[67] [67] Ion PETRICĂ, *Biserica şi asistenţa socială din România (Crkva i socijalna pomoć u Rumunjskoj)*, str. 89.

pomoć nastoje zadovoljiti široku lepezu ljudskih potreba, mada one mogu te potrebe definirati i odrediti im prioritete na razne načine. U pogledu iskustva i metoda djelovanja postoje također mnogi zajednički elementi, s tom razlikom što će iskustvo kršćanskog služenja ukazivati na crkveni kontekst. […] Nezavisno od toga što dužnosti socijalnog rada, kao i dužnosti služenja, (na raznim razinama) mogu biti obavljane od stručnoga osoblja ili od dragovoljaca, socijalni rad (pomoć) treba biti shvaćen kao profesija, dok je đakonstvo crkveno poslanje služenja."[68] To je krupna razlika na koju treba obraćati pozornost, da bi se preduhitrila možebitna sekularizacija rada Crkve i njezinog socijalnog djelovanja, koja trebaju svagda ostati prožete Kristovim duhom služenja.

Veoma zanimljiv usporedni prikaz očituje se u slijedećoj tablici, koja ističe upadljive sličnosti između vrijednosti koje su u temelju rada i djelovanja na socijalnoj razini i etičko-moralno-socijalnih standarda koje je sam Bog navijestio.

Usporedba između vrijednosti socijalnoga rada i etičkih standarda kršćanstva:

Vrijednosti socijalnoga rada	Etički standardi kršćanstva
Pružanje usluga u najvećem interesu primaoca	Isusov nauk o služenju (Mt 20, 26-28)
Socijalna pravda; pružanje jednakih šansi; borba protiv socijalne diskriminacije i izopćenja	Biblijsko nastojanje na socijalnoj pravdi (Mih 6,8) i Kristovo prihvaćanje socijalnih isključenih (Mk 2,15-17)
Poštovanje dostojanstva i jedinstva ljudskog bića	Stvaranje ljudskih bića na Božju sliku i priliku (Post 1,26); samožrtvovanje Boga za ljude (Iv 3,16); Božje utjelovljenje
Pravo primaoca na autonomiju	Sloboda ljudi odlučivati (slobodna volja) čak i protiv volje Božje (Post 3,11, Iv 1,11, Rim 1,24)
Vrijednost međuljudskih odnosa	Isusovo svođenje cijeloga Zakona na ljubav prema Bogu i prema bližnjem (Mk 12,28-31)
Integritet: djelovati pošteno i odgovorno	Imperativ svetosti (1 Pt 1,15-17)

[68] Alexandru NEAGOE, *Faith Matters in Social Work: conceptual frameworks for addressing spirituality in social work practice*, Ed. de Vest, 2018, Timişoara, str. 65.

Kompetentnost: djelovati u okviru profesionalne kompetentnosti (i nastojati je poboljšati)	Služiti Bogu i bližnjima u granicama primljenih talenata i sa izazovom umnožiti ih[69] (Mt 25,14-30)

Kao što vidimo, postoji tijesna veza između (naizgled) sekularnih vrijednosti i nauka naviještenih od Spasitelja prije više od 2000. godina. Jer „Isus Krist jučer i danas isti je – i uvijek (Heb 13,8). Sve od Njega potiče i k Njemu se upućuje, koliko god željeli promijeniti tijek stvari, zanemariti im realno podrijetlo, iskriviti ih ili preoblikovati.

2. SOCIJALNO DJELOVANJE TEMIŠVARSKE RIMOKATOLIČKE BISKUPIJE U POSLJEDNJA DVA DESETLJEĆA

Ako razmotrimo socijalnu problematiku u Rumunjskoj, shodno jednom izvješću biskupije Iaşi, nakon pada komunističkog režima stanje je znatno izmijenjeno. „Nakon 1989. godine u našoj je zemlji došlo do procvata dobročinstva i solidarnosti bez premca, kroz pomoć koju su pružile različite osobe, obitelji i organizacije iz više zemalja. Ta pomoć je konkretizirana u materijalnim dobrima, odijelu, namirnicama, ljekovima, financijskoj pomoći za mnogočlane obitelji i izgradnji objekata socijalno-milosrdnog značaja. Istodobno s priznavanjem vjerske slobode, ponovo su otpočele svoj socijalno-milosrdni rad kršćanske kongregacije i zaklade. Razdoblje nakon 1989. može se smatrati razdobljem tranzicije, traženja i prilagođavanja načina djelovanja radi pružanja pomoći pučanstvu. Među postojećim ozbiljnim problemima možemo posebno istaknuti nedostatak radnih mjesta. Zatvaranje velikoga broja tvornica dovelo je do osiromašenja mnogih obitelji. Tako se fenomen emigriranja i migriranja razvio nenadano brzo: mnogi roditelji, pošavši tražiti radna mjesta, osjećali su se obveznim napustiti vlastitu obitelj, ostavljajući djecu na čuvanje djedovima i bakama ili drugoj rodbini ili čak i susjedima. Drugi značajan problem jest smanjenje medicinske pomoći; obraćanje liječniku specijalisti ili hospitalizacija postali su financijsko opterećenje ili nešto što je teško postići. Socijalna zaštita najčešće je samo formalna, jer mnogi bolesnici i stare osobe ostaju napušteni i i bez potrebne pomoći. Njihov ozbiljan problem jest što postoji i nadalje još uvijek veliki broj napuštene djece, siročad, djece s posebnim potrebama kao i djece sa fizičkim i psihičkim urođenim manama, djece inficirane

[69] *Usp. Isto,* str. 61-62.

HIV-om, ovisne o drogi, uličara i drugih problematičnih kategorija. Kao posljedica, lako je uočiti i zapaziti da su sadašnje socijalne strukture pod naletom mnogobrojnih slučajeva“.[70]

U tim uvjetima u posljednja desetljeća, Crkva u Rumunjskoj, kao oličenje Kristova lika i predodžba Očevoga milosrđa, nije mogla ostati indiferentna ili neosjetljiva prema svim teškoćama sa kojima se suočavaju mnoge osobe unutar i izvan nje, nastojeći otkriti i razviti što konkretnije modalitete i prijedloške kojima će odgovoriti na jauk za pomoć potrebnih, nesretnih i onih što pate iz raznih uzroka.

Temišvarska Rimokatolička biskupija oduvijek je željela biti aktivno uključena u socijalni rad na području same biskupije, pa čak i još šire, pružanjem pomoći vjernicima koji su u teškoćama ili raznim osobama u nevolji. U tom smislu, glavna organizacija koja pruža različite usluge ugroženim socijalnim kategorijama jest Federacija Caritasa Temišvarske biskupije. Federacija je osnovana 1993., a podržana je od Temišvarske Rimokatoličke Biskupije, pod čijim se pokroviteljstvom nalazi. Ona objedinjuje udruge Caritasa sa nepatrimonijalnom svrhom, legalno zasnovane na području Temišvarske biskupije, odnosno u županijama Tamiš, Arad, Karaš-Severin i Mehedinci.

Federacija Caritas je rumunjska pravna osoba privatnoga prava, apolitička, osnovana i opunomoćena pružati usluge primarne i stručne socijalne pomoći osobama u nevoljama. Ona je samo podržana od Katoličke Biskupije ali se ona sama vodi i ima svoje privatno pravo pred samom državom. Posvjećuje se svim oblicima socijalne humanitarne pomoći, obavljajući svoju djelatnost pod devizom: „Ovdje smo za sve ljude”, i pruža socijalne usluge imajući kao motto: „Pomozi ojađenima”. Usluge koje pruža različite su, prilagođene raznim socijalno humanitarnim nevoljama neovisno o vjeri. Usluge su veoma različite, neovisne od nacionalnosti ili političkoj pripadnosti. Poslanje Caritasa je promoviranje socijalne politike utemeljene na poštivanju ljudskih prava, u svrhu poboljšanja kvalitete života osoba koje se nalaze u socijalno rizičnom položaju.

Među opće ciljeve Federacije Caritas spada: razvitak, poboljšanje i usavršavanje postojećih socijalnih usluga, osiguranje socijalnih usluga dobre kvalitete uz poštovanje općih standarda kvaliteta u različitim područjima, prisposobljenih postojećim socijalnim nevoljama, zaključivanje partnerstava u suradnji sa ustanovama, organizacijama i javnim ili privatnim zakladama radi implementiranja socijalnog djelovanja na području zajednice, kao i promoviranje pozitivne predodžbe korisnika socijalnih usluga koje ustanove pružaju.

[70] Sinodul Diecezan Iaşi - *Activitatea social-caritativă a Bisericii locale (Biskupijska Sinoda Dobrotvorna društvena djelatnost mjesne crkve)*, Ed. Presa Bună, Iaşi, 2003, prema http://www.ercis.ro/cateheza/sinodteme.asp?id=125, uzet 14.10.2019

Na slijedećim stranicama navode se i prikazuju različite aktivnosti Federacije Caritas iz Temišvarske biskupije. Podaci se temelje na Izvješćima o radu i aktivnostima Federacije Caritas Temišvarske biskupije koja su objavljena prigodom 25. godišnjice osnivanja Federacije Caritas.[71]

U odnosu na oblast Banata u nastavku se donose glavne aktivnosti Temišvarske rimokatoličke biskupije koje su ostvarene na socijalnom karitativnom području preko Federacije Caritasa Temišvarske biskupije.

2.1. Razdoblje od 2000. – 2006. godine.

Djelatnost Federacije Caritas ima u vidu opće i specifične standarde kvalitete, temeljem kojih se procjenjuje i nadzire djelatnost svakoga projekta posebice, kao i kvaliteta pruženih socijalnih usluga.

Socijalne usluge se pružaju s ciljem razvoja osobnih ili kolektivnih kapaciteta za osiguranje socijalnih nevolja, porast kvalitete života i promoviranje načela socijalne kohezije i socijalne inkluzije. One se djele na lječničke i socijalne usluge pružane kako u sjedištu raznih centara, tako i u kući korisnika: lječničke i socijalne usluge bolesnima, kulturna, psihopedagoška i socijalizatorska djelovanja, osiguranje toplih obroka, osiguranje prihvatilišta za osobe koje su u stanju socijalnoga rizika ili na granici socijalnoga izopćenja, naputodavne usluge i razne pomoći, pružanje informacija zakonskog karaktera i predstavljanje korisnika pred raznim vlasima, tečajevi za pripremu dragovoljaca.

Ciljne grupe jesu rizična djeca odijeljena od roditelja, djeca napuštena od roditelja, siromašni, stare osobe, bolesne osobe, osobe sa dizabilitetima (invaliditetom), osobe bez krova nad glavom, žrtve obiteljskog nasilja.

2.1.1. Liječničko-socijalni projekti

U okviru devet centara za njegu i socijalnu pomoć u obitavalištu, postojećih na području Banata: Temišvar, Buzjaş, Lugož, Reşiţa, Anina, Karansebeş, Oţelul Roşu i Lipova, ukazana je, primjerice, pomoć skupini od 919 korisnika tijekom 2006. godine. U ovim centrima djeluje kvalifizirano osoblje koje pruža lječničku, odnosno socijalnu pomoć, kao i duhovnu podršku. Nevoljnici, stare osobe i osobe sa dizabilitetima mogu dobijati u centrima

[71] Riječ je o „unutarnjim" Izvješćima za potrebe Caritasa. Svi podaci u nastavku se temelje na tim Izvješćima.

sljedeće usluge: liječničku njegu u socijalnom centru ali navlastito u obitavalištu korisnika, temeljnu njegu u obitavalištu korisnika, „hranu na točkovima“ u smislu da se najbjednijim korisnicima lječničkih usluga, posredstvom socijalnoga centra osigura po jedan topli obrok tijekom pet dana tjedno, a za one koji su u nemogućnosti kretati se hrana se prenosi u obitavalište. Taj program važi za korisnike iz Temišvara i Lipove. Također, u pružene usluge još spadaju: zakup sredstava za liječničku njegu, posredovanje za njegu starih osoba u obitavalištu od strane dragovoljaca, tečajevi za pripremu dragovoljaca, odnosno ukućanima bolesnika u području njegovanja u obitavalištu, podjela temeljnih namirnica osobama sa primitkom ispod životnoga minimuma.

Centri za njegu i socijalnu pomoć u obitavalištima imaju ugovore za pružanje usluga liječničke brige sa Službom zdravstvenoga osiguranja u županiji u kojoj djeluju. Temeljem tih ugovora Centrima za brigu se obračunavaju mjesečni troškovi za liječničke usluge, tako potrebne patnicima i bolesnima.

2.1.2. Rezidencijalni centri

„Evo: sinovi su Jahvin dar, plod utrobe njegova je nagrada“ (Psalam 127,3)

U rezidencijalnim centrima Federacije Caritas pruža se predškolskoj i školskoj djeci ali i adolescentima ugodno obitavalište, uvjeti skladnog razvoja, kao i njega i zaštita do integracije u društvo. U Domu „Majka–Dijete“ u Temišvaru godine 2006. četiri benediktinske redovnice opskrbile su 12 djece, napuštene ili iz obitelji sa socijalnim problemima. Ovdje su djeca uživala potporu i brigu u cijelom svom razvoju i mogla su doživjeti pravi osjećaj pripadnosti stanovitoj obitelji, kao i sigurnost i zaštitu te postupno navikavanje živjeti u zajednici i konačno procijeniti što znači obitelj, prijatelji i vlastiti dom.

U mjestu Peciu Nou postoji pet domova obiteljskoga tipa objedinjenih pod nazivom „Sveti Nikola“. Njihov je cilj pružiti dom i obitelj djeci podrijetlom iz obitelji sa socijalnim problemima, djeci čiji su roditelji umrli i napuštenoj djeci. Ta djeca ovdje privremeno uživaju smještaj, dok ne nađu radno mjesto i ne uspiju se sami izdržavati.

Dječiji domovi u mjestu Peciu Nou zamišljeni su tako da funkcioniraju u obiteljskom sustavu, to jest svaki dom ima socijalnog roditelja, „mamicu“ (majkicu) i „taticu“ (oca) koji, uz vlastitu djecu, odrastaju između 8 i 12 djece. Tako je 35 djece, koja su našla smještaj u domovima iz Peciu Nou, opskrbljeno u krugu velike obitelji sa roditeljima i braćom. Svojim ulaskom u te obitelji djeca više nisu izložena riziku dospjeti ponovo na ulicu i ne pripadati nikome.

Uloga „roditelja“ u tim domovima je izuzetno važna. Oni su stalna nazočnost, pozorni motritelji dječjeg ophođenja, sposobni spremno intervenirati u svakovrsnim situacijama. Oni također predstavljaju uzor besprijekornog vladanja, postajući u svakome trenutku osobe koje ulivaju sigurnost i stabilnost. Mladi koji nastavljaju studije na sveučilišnoj ili post gimnazijskoj razini ili koji su uspjeli biti primljeni u koju temišvarsku gimnaziju ohrabreni su i podržani nastaviti studije, tako što im se osigura smještaj u Temišvaru.

U mjestu Petroasa Mare još od 1999. godine u župnoj kući funkcionira dječji dom Caritasa a i dom obiteljskog tipa pod nazivom „Sveta Elizabeta“, gdje 25-ero napuštene djece i djece iz dezorganiziranih obitelji ili obitelji sa velikim financijskim problemima uživa podršku, smještaj i sve što je potrebno za što skladniji razvoj i za što bolje olakšanje uključenja u civilno društvo.

U mjestu Dudeştii Noi opremljen je godine 2000. dom za hendikepiranu djecu, nazvan „Izvor života”, gdje je 2006. godine obitavalo 6 maloljetnika sa neuropsihičkim problemima, a njegovala ih je jedna medicinska asistentica iz Njemačke. Ta djeca su vidno uznaprijedovala zahvaljujući konstantnoj skrbi gospođe asistentice, koja surađuje sa specijalistom iz temišvarske Dječje neuropsihijatrijske bolnice.

Kada su profesionalne kompetencije spojene sa vjerom, darovanjem i iskrenom skrbi za dobro bližnjega i kada je vlastito iskustvo stvaljeno u službu bližnjega, ali i u suradnji s Nebeskim Ocem, onda će se pravi razvoj i pravi plodovi vidjeti prije ili kasnije. Plodnost rada onoga koji se žrtvuje za Gospodina i za braću bit će blagoslovljena od Darovatelja svega.

2.1.3. Dnevni centri

„Jer nemamo ovdje trajna grada, nego onaj budući tražimo.“ (Heb 13,14).

Dnevni centri predstavljaju rješenje koje je privremeno, ali od velike koristi u slučaju obitelji sa problemima, jer osiguraju hranu, savjetovanje, odgoj i odmor, a cilj im je pomaganje djece i njihovih obitelji za uspješno rješavanje kriznih situacija koje bi mogle uvjetovati njihovo društveno odbacivanje.

- Dom „Sveta Marija“ iz mjesta Carani, dnevni centar za hendikepiranu djecu, projekat je u okviru Federacije Caritasa Temišvar iz 2001. godine. Osnovan je iz potrebe roditelja za podršku i pomoći u nadzoru djece sa težim ili lakšim dizabilitetima. Budući da ne mogu pohađati redovnu školu, toj djeci je potrebno mjesto gdje bi se mogli razvijati pod intelektualnim i drugim vidovima čovjekova života. Broj korisnika u toj ustanovi prije 15 godina iznosio je 10 neuropsihički hendikepirane djece, što je i maksimalni kapacitet centra.

Među pružane usluge napominjem sljedeće: rekuperatorsko lječenje ergoterapijom, lječnička gimnastika, masaža, igre radi sticanja abiliteta za samostalno ophođenje (odijevanje, prehrana, higijena), stimuliranje pokretljivosti i djelatnosti za formiranje govora.

- Dnevni centar u mjestu Nădrag djeluje od godine 2000. i nerezidencijalnog je tipa, namijenjen djeci iz mjesnih siromašnih obitelji ili obitelji sa problemima. Pokretanje takve inicijative bilo je snažno motivirano tragičnom realnošću u mjestu, koje je proglašeno defavoriziranim područjem. Tako je godine 2006. čak 35 djece čiji su se roditelji suočavali sa teškim financijskim problemima dobivalo danomice topli obrok za ručak. Osim toploga obroka, djeci školske dobi pružana je podrška u pripremanju lekcija i osiguran je prostor za igru, s obzirom da je jedan od glavnih ciljeva bio suzbijanje fenomena napuštanja škole. Kao dopunsku pomoć djeca dobivaju odijelo, obuću, rekvizite, a prigodom blagdanima Uskrsa, Božića, rođendana i imendana obradovana su različitim poklonima.

- Dnevni centar za djecu i stare osobe, koje uživaju usluge Noćnog prihvatilišta „Pater Jordan" u Temišvaru pruža dnevno obitalište, lječničku pomoć, socijalnu pomoć, psihopedagoško savjetovanje, prehranu i rekuperatorne djelatnosti, ponovno resocijalizacije kroz kulturne i rekreativne djelatnosti.

- U socijalnom dnevnom centru iz mjesta Peciu Nou 25 djece dobija ručak, zatim sprema zadatke za sutrašnji dan pod pozornim nadgledanjem učiteljica. Uvečer u 18 sati služi im se večera, a zatim odlaze svojim domovima. Kao dopunsku pomoć djeca dobivaju s vremena na vrijeme odijelo, obuću ili rekvizite. Velika većina te djece potiče iz dezorganiziranih obitelji ili iz obitelji sa nedostatnim materijalnim sredstvima.

2.1.4. Ljetovalište

Projekat „Dječje ferije" u Rumunskoj namijenjen je siromašnoj omladini iz Temišvarske biskupije. Godišnje, od sredine mjeseca lipnja do sredine mjeseca rujna, oko 180 djece provedu školske praznike u ljetovalištu Nădrag. Za mnoge od djece dani provedeni u ljetovalištu Nădrag jesu prve školske ferije u njihovom životu. Zbog toga za njih je to jedinstvena mogućnost provjesti nekoliko dana u zajednici sa drugim djecama iste dobi, konstruktivno koristiti slobodno vrijeme, igrati se, uživati sva iznenađenja jednoga ljetovališta (izleti, zabave, logorski oganj), jednom riječju provjesti nezaboravne školske praznike.

2.1.5. Sklonište za žene koje su žrtve obiteljskog nasilja

„Kad Isus vidje majku i kraj nje učenika kojega je ljubio, reče majci: »Ženo! Evo ti sina!« Zatim reče učeniku: »Evo ti majke!«“ (Iv 19, 26)

Dom „Marija Apostola“ je sigurno i zaštićeno obitavalište, gdje žene, koje su, na nesreću, podvrgnute obiteljskom nasilju, mogu privremeno živjeti zajedno sa svojom djecom. Ovdje dobivaju socijalnu, psihološku i psihopedagošku pomoć, koju osiguraju stručnjaci skloništa, sa ciljem podrške korisnica da mogu opet urediti svoj život i njihovog hrabrenja da mogu ponovo zadobiti inicijativu i oblikovati ponovno svoj vlastiti život.

Tokom godine 2006. uživale su usluge skloništa 74 osobe, to jest 30 žena i 44 djece. Iste te godine, na temelju Zakona 34/1998., koji predviđa davanje subvencija udrugama i zakladama što obavljaju djelatnosti socijalne pomoći, omogućeno je financiranje od strane Ministarstva rada i socijalne solidarnosti.

2.1.6. Noćno sklonište za osobe bez obitavališta

„Podijeliti kruh svoj s gladnima, uvesti pod krov svoj beskućnike, odjenuti onog koga vidiš gola i ne kriti se od onog tko je tvoje krvi.“ (Iz 58,7)

U Temišvaru na ulici Brâncoveanu pod br. 50 djeluje noćno sklonište „Pater Jordan”. Cilj osnivanja te ustanove jest pružanje optimalnih i higijenskih uvjeta za smještaj tijekom noći osobama iz defavorizovanih kategorija odnosno beskućnicima. Prihvatilište ima kapacitet od 90 mjesta, osim samoga smještaja, osigurava večeru i doručak. Program počinje u navečer u 19.00 sati zimi, 20.00 sati ljeti i završava ujutro u 8.00 sati. Sklonište radi sa svojim maksimalnim kapacitetom.

Godine 2006. uživalo je usluge skloništa 287 osoba, od čega 37 djece i 250 odraslih osoba.

2.1.7. Socijalne kantine (menze)

„Jer ogladnjeh i dadoste mi jesti; ožednjeh i napojiste me; stranac bijah i primiste me” (Mt 25,35)

Socijalna menza u Temišvaru priprema od ponedjeljka do petka ručak za 90 starih osoba s malom mirovinom ili i bez ikakve mirovine; njima se ručak nosi kod njihovih

obitavalištima. Istodobno ova socijalna kantina priprema svakoga dana i 90 ručka za osobe iz Noćnoga skloništa „Pater Jordan".

Socijalna kantina u mjestu Nădrag, iz Tamiška županije, priprema od ponedjeljka do petka ručak za 25 starih osoba, mještana, kojima se ručak nosi tamo gdje borave.

Ono što za većinu ljudi predstavlja nešto normalno i prirodno, nešto zasluženo i što se po sebi podrazumijeva, naime svakodnevni ručak, za osobe bez materijalnih mogućnosti to je velika privilegija i dar. Stoga oni mogu više cijeniti vrijednost prehrane i jednoga toplog obroka na dan za razliku od drugih ljudi koji imaju svega u izobilju, a često i bacaju hranu. U tom smislu korisnici socijalnih menzi mogu nam poslužiti kao primjer i mogu nas podsjetiti da sve što imamo ili dobijamo dar je Božji. „Svaki dobar dar, svaki savršen poklon odozgor je, silazi od Stvoritelja zvijezda u kome nema promjene ni sjene od mijene" (Jak 1,17).

2.1.8. Ured za pomoć i savjetovanje hendikepiranih osoba

Ured djeluje u Temišvaru i pruža podršku hendikepiranim osobama, njihovim obiteljima ili legalnim zastupnicima. Pružene usluge jesu: kvalificirana socijalna pomoć u rješavanju raznih problema u pogledu popunjavanja dokumente za uvrštenje u stanoviti stupanj hendikepiranosti, savjetovanje osoba sa hendikepom i njihovih ukućana, informiranje zakonskog značaja i predstavljanje korisnika pred raznim vlastima, organiziranje i savjetovanje skupina roditelja ali i pripadnika obitelji s ciljem samopodrške i podrške.

Također se nastoji na konstantnoj suradnji Ureda sa drugim ustanovama istoga profila, radi razvitka i povećanja efikasnosti usluga namijenjenih osobama sa različitim nedostacima. Godine 2006. savjetovano je 40-ak korisnika (djece i odraslih) i njihove obitelji. Iste godine Ured je sudjelovao u nacionalnoj studiji koja je u županiji Tamiš obuhvatila 200 osoba, a imala je u vidu potrebu obuke stručnjaka, ukućana i hendikepiranih osoba. Također je u dnevnom centru Carani organizirano, zajedno sa dragovoljcima, blagdan Božića s ciljem socijaliziranja osoba sa hendikepom. Za 25 obitelji spremljeni su i blagdanski paketi, korišćenjem donacija i sponzorstva raznih tvrtki sa područja ove županije.

Sigurno, nije lako raditi sa osobama sa invaliditetom. Taj rad zahtijeva mnogo takta, mnogo strpljenja i povećanu skrb za te osobe i njihove potrebe. Ali i kroz te posebne osobe Otac nebeski nam govori i otkriva se na osobit način te osigurava dopunsku snagu i jača vjernike koji odaberu služiti tim osobama sa dizabilitetima.

2.1.9. Program za prirodne nepogode

Tijekom 2005. i 2006. godine mnoga područja Temišvarske biskupije pretrpjela su velike poplave. Stotine kuća je uništeno ili teško oštećeno, poljoprivredni usjevi su uništeni na desetinama tisuća hektara. Federacija Caritas, posredstvom mnogih domaćih i vanjskih sponzora implicirala organizirala je pomoć pokretanjem novih programa.

Tako je godine 2006. u mjestu Cruceni iz Tamiške županije popravljena i konsolidirana 21 kuća, također i športska dvorana pri mjesnoj školi. Podijeljeno je hrane za 210 obitelji, 230 tona stočne hrane i odijelo. U mjestu Rast, županija Dolj, podijeljeno je oko 10 tona hrane, odijela ali i kreveta.

U svakoj prilici, a navlastito u takvim ekstremnim i dramatičnim situacijama potrebno je aktivirati i održati budan duh solidarnosti, da bismo kao kršćani mogli djelovati i reagirati na tragedije i patnje naših bližnjih.

2.1.10. Program za Rome

Taj program se odvijao na razini općine Periam, Tamiška županija, i imao je kao glavne djelatnosti pribavljanje osobnih isprava, uvjerenja o rođenju, socijalnu pomoć, sastavljanje dokumenata za djecu Rome sa dokumentima potrebnim da bi mogla dobiti besplatne školske rekvizite i godišnje školske stipendije, komplementarne doplatke, državni dječiji doplatak. Tijekom godine 2006. pružena je pomoć za ukupno 750 osoba.

2.1.11. Centar za palijativnu skrb tipa hospicija

Palijativna skrb je osnovno ljudsko pravo na zdravstvenu zaštitu, pravo koje naglašava još Kanadska deklaracija iz 1992. i 2000., Cape Town deklaracija iz 2003., Preporuke ministara Vijeća Europe iz 2003., Europska škola onkologije iz 2004., izjava pape Benedikta XVI iz 2007. i konačno Korejska deklaracija iz 2005. oblikovana na Drugom globalnom sastanku Društava hospicija i palijativne skrbi u Seulu.

U Rumunjskoj je još 1999. godine u Zakonu o zdravstvenoj zaštiti ušao palijativni pojam, a zakon 254/2000 uvodi činjenicu i pojam palijativne skrbi (čl.11, čl. 20, čl. 46, čl. 51 i čl 71). Kao zdravstvena ustanova na primarnoj razini zdravstvene djelatnosti predviđa se i ustanova za palijativnu skrb. U članku 76, palijativna skrb je opisana kao jedna zdravstvena ustanova koja ima palijativni interdisciplinarni tim kućnih posjeta (liječnik, medicinska sestra,

fizikalni terapeut, socijalni radnik s posebnom izobrazbom za pristup umirućem) ambulantu za bol i palijativnu skrb te dnevni boravak. Godine 2003. izdaje se novi zakon, u kojim Vlada Republike Rumunjske predpostavlja i mogućnost palijativne skrbi u bolnicima, tamo gdje je moguće, usluge palijativne skrbi. Do danas u Rumunskoj postoje 32 centre palijativne skrbi.

Prvi hospicij u Rumunjskoj bio je otvoren godine 1992. u Brašovu i zove se „Dom nade", a to je bila prva palijativana kuća, iako zakon Republike Rumunjske tek kasnije, i to 1999. Godine, uvodi pojam palijativne skrbi. Godine 2006. otvorio se je i u Temišvaru, jedan hospicij, jedna ustanova za skrb o bolesnicima u terminalnoj fazi. To je prva ustanova za skrb o bolesnicima u terminalnoj fazi u Rumunjskoj.

Taj projekt ustanovljenja jednog takvog hospicija bio je jako važan, a u istom vremenu je i bila jedna jedina inicijativa u Temišvaru, a možemo reči i u cijeloj državi. Jedan takav centar bio je jako potreban terminalno bolesnim ljudima. Centar posebno se brine i traži olakšati bolesti umiruće osobe. Ovaj centar ili hospicij jest jedan projekt Caritasa Temišvarske biskupije. Hospicij u Temišvaru vode časne sestre, franjevačkoga reda iz Kongregacije kćeri Svetoga Franje Asiškog,, koje su došle iz Slovačke prije par godina, a sve su i medicinske sestre. One prihvaćaju svoj rad, kao jedan rad proslavljenja Boga i širenje iskonske „slobode djece Božje"[72]. Njihov Palijativni interdisciplinarni tim vodi jedna časna sestra, koja koordonira sve programe hospicija. Uz nju interdisciplinarni tim se sastaji od dva liječnika, više medicinskih sestara, fizikalni terapeut, socijalni radnik s posebnom izobrazbom za pristup umirućem i nekoliko voluntera. Oni se susreću minimalno jedanput u tjednu, a kad ima potrebe i više puta.

Hospicij nije, kako se pogrešno ponekad misli, ustanova u koju ćemo smjestiti umiruću osobu tako da više nikome ne smeta i u kojoj će ona mjesecima čekati svoj kraj. To je humano mjesto s desetak kreveta, kako je i u našem Centru, prostorom za susrete s obitelji, dnevnim boravkom, raznim radionicama, u koje bolesne osobe dolaze u najtežim trenucima kako bi im se osigurala najbolja moguća skrb.

Hospicijska skrb i cilj jednog takvog hospicija ovdje u Temišvaru, predpostavlja potpunu skrb za bolesnike suočene s bolestima koje im ugrožavaju život, ali i njihove obitelji, a s ciljem suzbijanja boli i drugih simptoma, uz pružanje psihološke, socijalne i duhovne potpore[73]. Navodeći da palijativna skrb treba biti integralni dio zdravstvenog sustava, moramo biti uvijek svjesni da svaki čovjek treba imati pravo na takvu skrb ukoliko je u fazi teške

[72] Joseph Kardinal HÖFFNER, *Kršćanski socijalni nauk*, K.S., Zagreb, 1995, str. 136.
[73] Neobavljeni izvještaj o aktivitetu centra za palijativnu skrb tipa hospice-a „Dom Milosrđa" Tamiš, Timişoara 2007, str. 3.

bolesti. Svaki bolesni čovjek ima pravo da se postupa s njim kao sa živim čovjekom dok ne umire; on ima pravo zadržati nadu kako se god mijenjalo njezino žarište; on ima pravo izraziti svoje osjećaje i uzbuđenja u vezi sa smrću koja se približava, na svoj vlastiti način; on ima pravo sudjelovati u odlukama o svojoj skrbi, ako mu njegovo stanje to dopuštava a u istom vremenu ima pravo očekivati stalnu medicinsku i njegovateljsku pažnju premda su se ciljevi izliječenja promjenili u ciljeve udobnosti; ima pravo prije svega na oslobađanje od boli i ima pravo na jedan iskreni odgovor na sva svoja pitanja. On ima pravo na brižnu, osjetljivu, obrazovanu osobu, koja će nastojati razumjeti svoje potrebe i kojoj će činiti zadovoljstvo pomagati bolesnom čovjeku da se suoči sa vlastitom smrću.

Palijativna skrb, odnosno skrb za bolesnike suočene sa smrtonosnom bolešću, pravo je koju svaki građanim po zakonu mora primiti. Ovo pravo je naglasila i Vlada Republike Rumunjske, pod zakonom br. 270/2003 kada kaže da svaki građanim ima pravo primiti takvu skrb, ali ponekad, u praksi, umirući bolesnik i njegova obitelj prepušteni su sami sebi.

Što se tiče aktualne pomoći u smislu palijativne skrbi u Rumunjskoj, ostvaruje se od 2000. godine, posredstvom interdisciplinarnih timova u čiji sastav uz zdravstveno osoblje (liječnici, medicinska sestra, socijalni radnik, fizikalni terapeut, psiholog) ulaze i posebno izobraženi dobrovoljci. Tim surađuje s primarnom zdravstvenom zaštitom/obiteljskom medicinom i specijalističkim službama u okviru Doma zdravlja ili bolnice. Suradnja počinje s prvom kućnom posjetom na kojoj se nakon analize dokumentacije bolesnika, pregleda i razgovora s obitelji planiraju daljnje akcije. Liječnici i drugi profili kadrova jedinice su prošli i prolaze niz specifičnih tečajeva/radionica pogotovo u inozemstvu. Usluge su za bolesnika i obitelj besplatne. Ovdje u Temišvaru, u našem Hospiciju, Dom Božanskoga milosrđa osigura usluge bolesnika za 30 dana[74].

2.1.12. Ured za prevenciju i savjetovanje protiv droga, Caritas Temišvar

Konfederacija Caritas Rumunjske započela je na nacionalnoj razini kampanju prevencije i savjetovanja antidroge. Na razini Temišvarske biskupije kampanja je konkretizirana otvaranjem Ureda koji ima za cilj prevenciju uporabe droge od strane mladih.

Cilj projekta jest razvijanje pozitivnih stavova za zdrav način života, bez alkohola, duhana i droge među gimnazijalcima i studentima, implementacijom programa prevencije u

[74] Consiliul Judeţean Timiş, *Casa de asigurare Socială (*Županijsko Vijeće Tamiš - Kuća socijalnog osiguranja), Timişoara, 2006, str. 2.

školama i zajednicama, kao i savjetovanje onih koji su u stanju ovisnosti ili pod prijetnjom postati ovisni. Ciljna populacija projekta jest skupina mladih osoba od 12 do 25 godina.

Tijekom godine 2006. bile su slijedeće djelatnosti: 40 seminara u Športskoj gimnaziji „Banatul“ i Tehničkoj gimnaziji „Ion Mincu“, partnerstvo sa Tamiškim centrom za prevenciju, procjenu i savjetovanje u organiziranju prvog „Antidrog bala 2006“, organiziranje „Revije dragovoljaca 2006“, gdje su bili nagrađeni dragovoljci koji su se uključili u aktivnostima Ureda za prevenciju.

2.1.13. Građevinske djelatnosti, opremanje / ponovno opremanje

U Neuropsihijatrijskoj bolnici u mjestu Gătaia obavljeni su tijekom 2006. godine radovi ponovnog opremanja instalacija (kanalizacija, vodovod, plinovod) i kuhinje, koja je opremljena modernom opremom.

Također su u Temišvaru okončane zgrade za socijalna obitavališta, koje se sastoje od 7 soba, kuhinje i mokrog čvora. To obitavalište je namijenjeno smještaju mladih podrijetlom iz dječijih domova koji su željeli nastaviti studije na gimnazijskoj, postgimnazijskoj ili sveučilišnoj razini.[75]

2.2. Razdoblje od 2007. do 2018. godine

2.2.1. Smještaj za djecu

Federacija Caritas biskupije Temišvar nastavila je na osobit način za razvoj usluga namijenjenih djeci koja se nalaze u teškoćama, u nevoljama ili u nepovoljnim situacijama. Te aktivnosti se obavljaju u rezidencijalnim centrima i dnevnim centrima za djecu. Najveći dio usluga za djecu nalazi se u ruralnim sredinama, tamo gdje se mnoge zajednice suočavaju sa marginalizacijom i socijalnim isključenjem.

Dnevni centri osnovani su s ciljem podržavanja obitelji, posebice da bi obitelji mogle shvatiti značaj odgoja i izobrazbe njihove djece, navlastito radi prevencije i suzbijanja napuštanja škole. Program za tu djecu uključuje davanje jednoga toplog ručka, također podršku u izradi domaćih zadaća i pripreme za ispite. Štoviše, djeca sudjeluju u djelatnostima socijaliziranja i odmora, posredstvom organiziranih izleta ili različitih volonterskih

[75] Prema *Neobavljenom izvještaju o aktivnostima Federacije Caritasa Temišvarske Biskupije*, 2006.

djelatnosti, te djeca mogu stcati čim više iskusnosti, naučiti čim više stvari korisnih za njihov razvoj i za cijeli njihov rast. U dnevnim centrima ne nalaze se samo djeca različite usluge, nego i njihovi roditelji, kojima se pružaju usluge savjetovanja radi prevencije i smanjenja rizika zlouporabe, eksploatacije ili zapostavljanja.

Dnevni centri uključuju i kompleksnije usluge, radi stvaranja što boljih i što normalnijih uvjeta potrebnih za skladni razvoj djece: usluge smještaja, prehrane, liječničku pomoć, njegu i nadzor, podršku radi izrade domaćih zadaća, rekreativne djelatnosti i boravak na čistom zraku. Projekat koji je Udruga Lugož preuzela od Udruge Caritasa Temišvarske Biskupije pruža pravi dom za 3 djece (ona odrastaju praktično kao u običnoj obitelji) koji je jedan asistent uzeo za opskrbu od DGASPC Timiš.

Tijekom 2018. godine 200 djece je dobilo podršku i uživalo usluge Federacije Caritas, posebice sa ciljem prevencije i suzbijanja rizika od napuštanja škole.

Dnevni centri i rezidencijalni centri za djecu, koji rade u okviru Federacije Caritas jesu:

- Dnevni centar za romsku djecu, Periam, županija Tamiš
- Komunitarni centar za djecu „Dom Pater Berno”, Bakova, županija Tamiš
- Dnevni centar za djecu sa dizabilitetima „Dom Sveta Marija”, Carani, županija Tamiš
- Rezidencijalni centar za djecu „Dom Majka–Djete”, Temišvar
- Rezidencijalni centar obiteljskog tipa „Dom 1 – Sveti Nikola”, Peciu Nou, županija Tamiš
- Rezidencijalni centar obiteljskog tipa „Dom 3 – Marija”, Peciu Nou, županija Tamiš

2.2.2. Smještaj za stare osobe

Iako su programi za djecu mnogobrojniji i mnogo puta im organizacije socijalne značajke poklanjaju više pozora, nisu bile niti su zapostavljene stare osobe, kojima je također veoma potrebna podrška, pomoć i briga, jer su i one ranjiva socijalna kategorija sa različitim potrebama. Imajući to u vidu, Federacija Caritas je investirala u razvoj tri tipa usluga za tu ciljnu skupinu, to jest: usluge brige u obitavalištu, usluge socio-lječničke brige, kao i socijalne menze.

Usluge brige u obitavalištu razvijaju se i dalje u 6 centara: 2 u Tamiškoj županiji (Temišvar, Buziaş) i 4 u županiji Karaš-Severin (Reşiţa, Anina, Karansebeš, Oţelu Roşu). Temišvarski centar djeluje još od godine 1994., kao pilotni centar na nacionalnoj razini. U

godinama koje su usljedile osnovani su i ostali centri, u okviru kojih se pružaju lječničke i socijalne usluge u obitavalištu, prilagođene ciljnoj skupini. Te usluge koristile su osobe sa kroničnim oboljenjima, koje očituju izvjesni stupanj zavisnosti i imaju smanjenu sposobnost kretanja. Kao dopuna uslugama brige u obitavalištima osnovana su dva centra za socio-lječničku brigu: „Dom Svetog Franje" i „Dom Svetog Ivana" iz Bakove. Oba doma imaju totalni kapacitet od 26 mjesta i pružaju mogućnost smještaja za stare osobe u stanju socijalnog rizika ili koje pate od kroničnih bolesti. Pored smještaja, ta dva centra pružaju i temeljne usluge: dnevnu prehranu (po tri obroka), odjeću, usluge osobne higijene, usluge socio-lječničke pomoći, rekuperatorne djelatnosti i boravak na čistom zraku.

Drugi program namijenjen posebice starim osobama zastupljen je u socijalnim menzama. Njihov broj je do sada povećan na 3: u Temišvaru i u mjestima Nădrag i Peciu Nou; sve su u Tamiškoj županiji. Godišnje se ovdje pripremi više od 90.000 obroka hrane, s tim što veliki broj korisnika, jesu stare osobe. Osobe koje su u nemogućnosti kretati se dobijaju hranu doma posrijedstvom usluge „obrok ili jelo na kotačima".

Socijalne usluge koje obuhvaća Federacija Caritas, a namijenjene su starim osobama, organizirane su na sljedeći način:

- Centar za socio-lječničku brigu za stare osobe i kronične bolesnike „Sveti Franjo", Bakova, Tamiška županija
- Centar za socio-lječničku brigu za stare osobe i kronične bolesnike „Sveti Ivan", Bakova, Tamiška županija
- Centar za brigu starih osoba u obitavalištu, Temišvar, Tamiška županija
- Centar za brigu starih osoba u obitavalištu, Buziaş/Bakova, Tamiška županija
- Centar za brigu starih osoba u obitalištu, Karansebeš, Županija Karaš-Severin
- Socijalna menza, Temišvar, Tamiška županija
- Socijalna menza, Peciu Nou, Tamiška županija
- Socijalna menza, Nădrag, Timiška županija

Tijekom 2018. godine 320 starih osoba imali su koristi od takvih usluga, usluge koje su bile njima vrlo potrebne.

2.2.3. Smještaj za beskućnike

Prema vlastitom očitovanju za 2018. godinu, 257 beskućnika koristilo je socijalne usluge koje pruža Federacija Caritas.

Izlazeći u susret temeljnim potrebama beskućnika, osnovan je, pri Noćnom skloništu „Pater Jordan“ u Temišvaru nov tip usluga: osnovan je Centar za socio-profesionalnu integraciju za odrasle beskućnike, i to na Socijalnoj farmi „Pater Paulus“ iz mjesta Bakova, Tamiška županija, gdje se osigura radno mjesto i smještaj.

Noćno prebivalište osnovano je godine 2000. Kao prva usluga toga tipa u Temišvaru prebivalište je odgovorilo teškom problemu socijalnoga isključivanja, koje se kontinuirano povećava. Noćno prebivalište ima kapacitet od 80 mjesta, i to često, tijekom zime, bude nedostatno. Pored smještaja, osobe dobivaju doručak i večeru, usluge tjelesne higijene, usluge socio-profesionalnog koristi i informiranje o mogućnosti zadobijanja zakonskih prava koja im pripadaju. Namjera Noćnoga prebivališta nije samo osigurati socijalne usluge za temeljne potrebe beskućnika, nego i pridonijeti poboljšanju životnih uvjeta korisnika, povećanju dobrobiti života, kao i njihovoj ponovnoj integraciji u društvo.

2.2.4. Projekat za socijalno gospodarstvo: Farma „Pater Paulus“

Beskućnici se suočavaju s teškoćama u dobivanju radnog mjesta, bilo zbog svoje nestabilne situacije u pogledu obitavališta, bilo zbog predrasuda drugih. U tom kontekstu i radi stvaranja mogućnosti za formiranje i zapošljavanje, Federacija Caritas je razvila u mjestu Bacova farmu za proizvodnju povrća i žitarica. A godine 2007., u suradnji sa Tamiškom Generalnom upravom za socijalnu pomoć, osnovan je Centar za ponovno socio-profesionalno uključivanje na Farmi „Pater Paulus“, Bakova, Tamiška županija. Tako je 16 osoba nekadašnjih korisnika Noćnoga prebivališta dobilo šansu raditi i biti smješteno u paviljonima Farme. Uz to, zaposleni dobijaju ručak, a uživaju i usluge socijalne pomoći, liječničke brige, psihološkog koristi. Od osnutka Centra 30 beskućnika bilo je zaposleno na Farmi Bacova; te su osobe podržane i od drugih zapostavljenih iz mjesne zajednice, posebice kada se nalaze u teškoćama. Taj projekat reintegracije, koji je preuzela Federacija Caritas, jest dugoročan, s obzirom da je beskućnicima potreban dulji rok da bi se navikli na nove uvjete i socijalno-profesionalne nadležnosti.

2.2.5. Osigurane usluge za bolesnike u terminalnom stadiju

Rak je teška neizliječiva bolest koja ulijeva strah i nesigurnost. Širenje te bolesti je realnost, a bolesnici kao i njihove obitelji, trebaju biti podržani i pomognuti kako bi što lakše prolazili to teško razdoblje.

U tom smislu Centar za paliativnu skrb tipa hospicij „Dom milosrđa“ iz Temišvara, u suradnji sa Kongregacijom Kćeri Svetoga Franje Asiškog. Taj Centar osigurava paliativne liječničke usluge, uglavnom pacijentima sa onkološkom dijagnozom, sa kroničnim uznapredovanim i progresivnim bolestima, sa nekontroliranim simptomima i sa psiho-socijalnim potrebama, koji se nalaze u terminalnom stadijumu života. Osoblje hospicija sačinjavaju liječnici onkolozi, medicinske asistentice, bolničarke, psiholog, socijalni asistent i dragovoljci. Više medicinskih asistentica jesu redovnice koje pripadaju Kongregaciji Kćeri Svetoga Franje Asiškog i koje se posvećuju pacijentima i njihovim ukućanima sa mnogo odanosti, briga, i s milosrdnim srcem. Samo tijekom 2018. godine 161 pacijenta je boravio u tom centru. Ukazanom skrbi, nastojanjem ublažavanja fizičkih i duševnih patnji, dobrobitnom komunikacijom, emocionalnom podrškom i molitvom, pacijenti su okruženi sa mnogo nježnosti i podržani u njihovoj borbi sa teškom bolešću.

2.2.6. Smještaj za osobe s invaliditetom

Federacija Caritas pruža socijalne usluge i programe podrške za 5 osoba sa neuropsihijatriskim poremećajima u okviru jednoga zaštićenog boravišta nazvanog „Izvor života“, sa sjedištem u mjestu Dudeştii Noi, Tamiška županija.

2.2.7. Smještaj za osobe žrtve obiteljskog nasilja

„Obiteljsko nasilje, kao i nasilje nad djecom, predstavlja društveni problem koji u posljednje vrijeme bilježi relativno visoke kvote, jer predstavlja opreku u zadovoljenju temeljnih potreba individua (potreba za sigurnošću, za zaštitom i osobnim integritetom). Pojedini istraživači smatraju da je obiteljsko nasilje pojava koju favoriziraju i nejednakost među osobama, a razlika među spolovima jest razmjer jakosti. Taj obrazac dominiranja jest, u stvari, legitimirano prihvaćanje podređivanja među spolovima, uz nejednaku raspodjelu pristupa resursima“.[76]

Dvadeset i četiri (24) žene i trideset (30) djece – to je broj žrtava obiteljskog nasilja koje su tijekom godine 2018. bile korisnici usluga što ih je u tom pogledu pružala Federacija Caritas. Te usluge svakodnevno pruža stručno osoblje pod vidom usluga socijalne pomoći,

[76] Carmen Gabriela LĂZĂREANU MÂNDRILĂ, *Asistenţa socială şi religiozitatea la diferite grupuri de populaţie vulnerabilă (Socijalna pomoć i religioznost u različitim skupinama ranjivog stanovništva)*, Ed. Doxologia Iaşi, 2014, str. 244.

psihološkog korista, liječničke i stručne pomoći, podrške za nalaženje radnog mjesta i/ili obitavališta. Usluge se i dalje pružaju u prebivalištu za žene – žrtve obiteljskog nasilja „Dom Marija Apostola“ u Temišvaru. To privremeno utočište, u suradnji sa stručnim tvrtkama, osigurava usluge sigurnosti i zaštite tijekom cjelokupnoga perioda podrške. Nedvojbeno, postojanje takvoga utočišta jest izuzetno pogodno i potrebno radi pružanja smještaja na određeno vrijeme ženama ili djeci, dakle osobama koje doživljavaju traumu nasilja i fizičke agresije i koje pate zbog fizičke ili emocionalne zlouporabe.

2.2.8. Regionalni program D.A.R.E.

Program „Dream Achieve Realize Express – odgoj i socijalno novačenje u Ukrajini, Republici Moldaviji i Rumunjskoj za bolji život naše djece” podržan je od Bečkoga Caritasa i primjenjuje se u 9 mjesta. U Rumunjskoj projekt se odvija u mjestima Iaşi, Periam (Tamiška županija) i Ojdula (županija Alba). Period primjene jest od 1. lipnja 2017. do 30. rujna 2019.

Partneri programa D.A.R.E. jesu Države Centralne i Istočne Europe – Rumunjska, Moldavija i Ukrajina – bivše komunističke države. Projekt je nastao u kontekstu siromaštva, rizika od socijalnog odbacivanja, nedostatnosti radnih mjesta, disfunkcionalnosti u obiteljima, probleme s disciplinom u školama, kao i drugih nepogoda koje proizlaze iz nepovoljnih sredina u kojima djeca žive, onih problematičnih situacija koje im omogućuju normalan razvoj. Ciljne skupine projekta obuhvataju više od 4.000 djece i mladih, više od 1.000 roditelja i više od 200 didaktičkog osoblja.

Ova izvješća Federacije Caritasa Temišvarske biskupije zaključio bih mislima jednoga svećenika i profesora iz jedne od njegovih zanimljivih knjiga: „Rad u Caritasu znači pridonjeti činjenici spoznaje Boga, koju svako od nas nosi u duši. Rad u Caritasu znači smiriti našu žeđ sa ljubavlju, dobrom, radošću, istinom, svjetlošću; ispuniti smislom samu našu opstojnost, upućivati život uvijek k Bogu, koji je početak i svršetak, pridonjeti nešto vrijedno i konkretno nezaključenom procesu stvaranja, nešto što je u našoj moći, u moći svakoga od nas; dati potpunu snagu i kompetentnost svakoj osobi s kojom na ovaj ili onaj način stupamo u dodir, da bismo dostigli puninu dostojanstva i ostvarenja Božjega plana u ovome svijetu. Znači, također, stvoriti sredinu suživota, poštovanja, solidarnosti i mira sa svim ljudima; znači prenijeti vrijednosti jedne kulture Caritas-a, da bi svaka osoba mogla ostvariti puninu sudjelovanja u stvaranju ljudske obitelji; znači, konačno, staviti kormilo života u ruke svake

osobe, da bi se navikla samostalno ploviti u oceanu nepouzdanosti i dvojbi uz pomoć arhipelaga pouzdanosti ovoga svijeta“.[77]

3. SOCIJALNE AKCIJE ŠTO IH JE RUMUNJSKA PRAVOSLAVNA CRKVA PODUZELA U POKRAJINI BANAT

Promatrajući podrijetlo društvenog zla, jedan je autor napisao: „Kršćanstvo ima socijalnu viziju, jer se spasenje vjernika ostvaruje ovisno o našim bližnjima koji čine društvo. No, unatoč tomu, u liječenju društvenih i gospodarskih zala Spasitelj polazi od nutarnjeg prema vanjskom, od osobe prema društvu. To zbog toga što društvena zla imaju svoj izvor u ljudskom srcu i odatle postaju vanjske i manifestiraju se na društvenom planu.“[78] Ove riječi pune Duha trebale bi nas potaknuti na razmišljanje, posebno kada želimo tražiti vanjske krivce ili ako želimo utvrditi izvore različitih problema u životu. Svaka društvena ili ljudska kriza ima svoj kršćanski odgovor.

Osim Rimokatoličke Crkve, i Pravoslavna Crkva također ima vrlo jasnu viziju svog društveno-ljudskog poziva i svoje bitne uloge u pružanju dobrotvornih, duboko ljudskih, usluga, koje pokrivaju socijalne i duhovne potrebe ljudi: „Društvena misija i poslanje Crkve vrlo je važna jer, osim svoje čovjekoljubivosti, ona može pridonijeti prevladavanju dileme između individualizma i kolektivizma, koja vlada mentalitetom suvremenog čovjeka i koja vrši brojne napade na ljudskost, što ju istinski vjernik mora dokazati. [...] Socijalna misija Crkve mora naglasak staviti na međuljudske odnose među članovima društva, kako bi na taj način poticala poštovanje prema čovjeku ili susretljivost prema bližnjemu, kao istinski izraz ljudskosti.“[79]

S tog stajališta, društvo treba neprestano senzibilizirati kako bi se ljudi mogli „probuditi“ iz vlastite udobnosti i vidjeti društvenu stvarnost kakva jest, prepoznajući mnoštvo problema s kojima se društvo suočava i, stoga, želeći reagirati kroz različite oblike, inicijative, programe koji bi trebali ispuniti i podržati one koji su u problematičnim situacijama ili u hitnim potrebama.

Istodobno je važno shvatiti da Svemogući Otac, Stvoritelj sviju nas, ne predstavlja ekonomista s čarobnim rješenjima za ljudske poteškoće i potrebe, već je on dobri Bog koji

[77] Vladimir, PETERCĂ, *Calea spre oameni (Put k ljudima)*, Ed. Sapientia, Iaşi, 2011, str. 755.
[78] Dumitru POPESCU, *Hristos, Biserică, Societate*, (*Isus, Crkva, Društvo*), Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1998, str. 24.
[79] *Isto*, str. 148.

neumorno traži kako bi nam otkrio svoj plan za život svakog od nas. On stalno ide pred nama, tako da, osvijetljeni Duhom Svetim i predvođeni Crkvom, možemo prepoznati „kairos“ u određenom povijesnom trenutku: "Mora se znati da Spasitelj nije došao sa socijalnim ili ekonomskim programom za rješavanje ekonomskih i socijalnih problema specifičnima Njegovom vremenu, već nam je donio vjersku objavu, koja će biti neizreciv izvor nadahnuća za moralno ponašanje vjernika svih vremena. Krist je ljudima otkrio tko je Bog da bi im se mogle otvoriti oči i razumjeti tko su i u kakvim su odnosima sa svojim bližnjima…”[80]

Tako volja Božja treba biti stalni izvor nadahnuća, jer ona definira standard vrednovanja ljudskih dobrih djela i također postavlja naše kriterije ponašanja u obitelji i društvu. Dobra društvena djela nastaju iz kršćanskih moralnih uvjerenja, iz savjesti koja je u skladu s voljom Gospodinovom. Prema tome, mjera naših djela i kršćanskog života mora bezuvjetno ostati sveta volja Onoga kome služimo, a krajnji cilj svakoga ljudskog djelovanja, moralnog ponašanja, dobrih djela i bilo kojeg društvenog čina je posvećenje nas i naše braće, spasenje duša, slavljenje Boga.

Vrlo je jasno, dobro i relevantno isticao u jednoj od svojih knjiga, današnji patrijarh rumunjske pravoslavne Crkve, onda kada je napisao: „Izgradnju novih crkava i kapela, samostana i manastira, koje se danas mogu naći u Rumunjskoj, stalno prati stvaranje socijalnih i filantropskih struktura, poput, na primjer: kantine/menze za siromašne, kuće za siročad ili napuštenu djecu, staračke domovi, medicinske ordinacije, ljekarne itd. [...] Gospodarska kriza, nezaposlenost, zdravstveni problemi, usamljenost i patnja zahtijevaju da naša Crkva bude prije svega osjetljiva na Kristovu nazočnost u euharistijskom slavlju i istovremeno na društvenu i filantropsku aktivnost Crkve. Krist, onaj koji pati u svakom ljudskom biću ovoga svijeta, zove Krista služitelja da se putem ikone očituje u socijalnom radu kršćana, odnosno da je Krist prisutan i u oboljelom i u onome koji ublažava patnju. S tim u vezi, može se reći da liturgijska molitva ima svoju socijalnu dimenziju (često nevidljivu, ali realnu), baš kao što socijalno djelo kršćana ima liturgijsku dimenziju u ljubavi prema Bogu. Danas moramo istodobno proširiti liturgijske molitve u filantropskom djelu i objediniti društveni rad s molitvom."[81] Doista, dobra djela i socijalna djela trebaju u životu kršćana molitvu kako bi se pretvarala u istinska djela tjelesne i duhovne ljubavi. Ako Gospodina ne stavimo u ono što radimo, nećemo Ga pronaći u učincima ni u rezultatima naših postupaka.

---

[80] *Isto*, str. 21.

[81] DANIEL, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Dăruire și dăinuire, Raze și chipuri de lumină din istoria și spiritualitatea românilor*, (*Darovanje i trajanje, zrake i likovi svjetla rumunjske povijesti i duhovnosti*) Ed. Trinitas, Iași, 2005, str. 344-345.

Ali da bismo postigli što bolje možemo, sve što moramo učiniti kao Kristovi sljedbenici, i ispunili svakodnevne dužnosti vjernika, i živjeti što primjerenije svoje kršćansko zvanje i činiti dobra djela i djela što ih prihvaća naš Nebeski Otac, definitivno nam je potrebna viša sila koja će djelovati unutar nas i kroz nas. A ta sila stoji samo u molitvi. Molitva je naš most povezanosti s Bogom i s onima oko nas, neraskidivo povezana sa svim kršćanskim aktivnostima. U tom smislu, jedan od najiskrenijih očeva rumunjskog pravoslavlja izjavio je: „Svetu molitvu nazivamo majkom svih dobrih djela jer ona našoj duši donosi najveće dobro djelo, a to je: ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu. Sva dobra djela pomažu čovjeku da zaradi Božju ljubav, ali nijedno poput molitve. Sva dobra djela približavaju čovjeka Bogu, ali molitva ih ujedinjuje."[82] Upravo se zato ne može odvojiti sakramentalni aspekt od socijalnog aspekta, i niti se sakramentalna dimenzija Crkve, koja je prioritet, ne može zanemariti. Molitva, sveta misa, Sveto pismo, post, meditacija božanske riječi, sve su to snažni korijeni svakog djelovanja u vjerničkim životima. Sažetije rečeno, moramo voditi računa da ono u što vjerujemo i za što molimo, to moramo živjeti i ostvariti.

Kršćansko služenje, bilo ono katoličko ili pravoslavno, započinje i završava praktički izražavanjem vjere i povjerenja da Bog može učiniti mnogo više nego što mi možemo. Jer Crkva u javnom životu preko svojih članova ima ograničene ovlasti, nedovoljna sredstva i opetovane slabosti. Ali putem Duha Svetoga koji ju vodi, liturgijskim i sakramentalnim djelovanjem, molitvom i nadnaravnom pomoći, ona dobiva beskonačne nove snage i polet služenja svim ljudima u složenim oblicima. Nepristrano i objektivno služenje, ali ne hladni objektivizam, već onaj pun Kristove ljubavi. Jer ljudi ne stječu pravo da im se pomogne pripadanjem Crkvi ili katalogiziranjem kao dobre ili loše, vrijedne ili nevrijedne, jer su ljudska i duhovna priroda, kao i duhovni potencijal, jednaki i kod bogatih i kod siromašnih, kod zdravih i bolesnih, i kod onih koji se raduju i kod onih koji plaču. Tako da, misija i poziv vjernika jesu služiti svim ljudima, bez ikakve diskriminacije, ali u svjetlu činjenice da smo u Isusu Spasitelju braća, stvoreni kao jedna obitelj i jedan narod, Gospodinov narod i „stado koje Njegova ruka vodi."

[82] Arhimandrit Ilie CLEOPA, *Îndrumări duhovniceşti pentru vremelnicie şi veşnicie*, (*Duhovne upute za prolaznost i vječnost*), Ed. Teognost, Cluj-Napoca, 2004, str. 246

3.1. Dobrotvorni rad i akcije socijalno-filantropske skrbi u Banatskoj metropoliji: razdoblje 2000. – 2006.[83]

Rumunjska „pravoslavna Crkva putem svojih lokalnih i središnjih sastavnih jedinica (župa, samostan, nadbiskupija, vikarijat, biskupija, mitropolija i patrijaršija), kao i putem nevladinih organizacija koje djeluju uz odobrenje nadležnih crkvenih vlasti pruža socijalne usluge, u skladu sa zakonskim odredbama na snazi".[84]

Nije jednostavno istražiti konkretno djelovanje pod socijalno – filantropijskim vidom u Banatskoj metropoliji. Stoga se i ovdje služimo „Neobjavljenim izvješćima" Banatske pravoslavne metropolije svjesni nedostataka takvog pristupa. Nadamo se, ipak, da ćemo usprkos toga dobiti određenu sliku o socijalno – filantropijskom djelovanju Pravoslavne Crkve u Banatu, u Rumunjskoj.

Što se tiče socijalnih službi u Banatu, prema izvještaju za 2006. godinu, Biskupijsko vijeće Banatske metropolije, odnosno Temišvarske nadbiskupije, posvetilo je dodatnu pažnju karitativnom radu i radu socijalne skrbi kako u Eparhijskom središtu, tako i na razini župa.[85] Do 2006. godine, odjel za socijalnu skrb proveo je nekoliko programa, među kojima navodimo: Program „Pustite djecu da dođu k meni", s uslugama za djecu u teškoćama, koji je ostvaren u suradnji s Odjelom za zaštitu prava djeteta Tamiš; Program pomoći siromašnima; Program pomoći i vjerske skrbi osobama s invaliditetom; Program za pomoć stradalima u katastrofama; razvoj Zaklade čovjekoljublja (filantropija) u Temišvaru. U nastavku donosim sažeti prikaz ovih programa što ih je Banatska pravoslavna metropolija provele tijekom prvih godina novoga tisućljeća. Naglašavam da sve društvene akcije u ovom razdoblju bile su poduzete u uskoj suradnji s raznim javnim i privatnim organizacijama.

3.1.1. Program „Pustite djecu da dođu k meni"

„Zaista, kažem vam, ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko." (Mt. 18, 3)

Program „Pustite djecu da dođu po meni", namijenjen djeci s poteškoćama, a u suradnji s Upravom za zaštitu prava djeteta Tamiš, obuhvatio je projekte usmjerene na pomoć

[83] Podaci koji slijede pruzeti su iz „Neobjavljenih izvješća Banatske pravoslavne metropolije".
[84] Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române (Sveti Sinod Rumunjske Pravoslavne Crkve), prema: http://patriarhia.ro/images/documente/statutul_bor.pdf, uzet 23.08.2019
[85] Prema *Neobavljenom izvještaju Banatske pravoslavne metropolije* 2006 godine.

napuštenoj djeci iz centara za smješta djeci pod majčinskom skrbi, djeci zaraženoj HIV-om, djeci s psiho-somatskim nedostacima i siromašnoj djeci. Program je obuhvaćao sljedeće projekte:

- Dječja kuća obiteljskog tipa "Diaconiţa Febe": djelovala je pod nadzorom Banatske metropolije od 5. prosinca 2001. U ovoj je kući obitelj svećenika pružala njegu petero djece iz centara za smještaj sve do kolovoza 2006. godine, a nakon toga još dvoje djece, jer su se ostali vratili svojim prirodnim obiteljima.

- Dječja kuća obiteljskog tipa „Anastasia" iz mjesta Topolovăţu Mare. U kući je njegu uživalo šestero djece iz centara za smještaj.

- Dječja kuća obiteljskog tipa „Alioş" djeluje počevši od listopada 2003. U njoj svećenikova obitelj u selu brine o četvero djece iz centara za smještaj mjesta i provodi aktivnosti s ostalom djecom iz župe.

- Projekt *Dobri Samaritanac* - za pomoć djeci koja su zaražena HIV-om i njihovim obiteljima

- Razvoj društvenog centra HIV-VEST. U županiji Tamiš, prema nekim podacima iz 2006. godine, bilo je preko sto djece zaraženo HIV-om putem transfuzije krvi. O njima se brine društveni centar u Temišvaru od 2003. godine. Putem ovog centar pokreću se projekti društvene reintegracije djeteta s HIV-om i njegove obitelji. Do sada su provedene brojne aktivnosti: provedeno je 75 socijalnih anketa u domovima zaražene djece; organiziran je kamp na području Retezata s grupom od 28 djece, kao i kamp na Crnom moru s 26 djece; rješavanje problema raspodjele hrane provođenjem socijalnih anketa što ih je grad tražio; aktivnosti prevencije u srednjim školama sa stručnjacima iz Sanitarne uprave; psihološko savjetovanje 42 obitelji; tečajevi računala i engleskog jezika; aktivnosti moralno-kršćanske edukacije; projekt „Povratak u školu" – putem kojeg je u školu reintegrirano šestero djece koja su napustila školu; u razdoblju od 1. do 6. prosinca 2006. godine organizirano je prikupljanje sredstava u Temišvaru, u kampanji DOBRO SRCE u partnerstvu sa Zakladom Bethany.

3.1.2. Projekt vjerske pomoći Centara za smještaj u županiji Tamiš

Ovaj je projekt proveden u uskoj suradnji s Generalnom upravom za socijalnu pomoć i zaštitu djeteta Tamiš, putem partnerstva što ga Mitropolija ima s ovom institucijom. Taj projekt odnosi se na pružanje vjerske pomoći odnosno vjerskih aktivnosti u tim centrima. Među najznačajnijim aktivnostima bile su: ustanovljenje kapelice u Centru za smještaj Recaş

(hrv. Rekaš); nastavak vjerskih službi za djecu u kapeli sjedišta Glavne uprave za socijalnu pomoć i zaštitu djece Tamiš; duhovna pomoć koja se pruža djeci iz Centra za smještaj u Periamu i iz Centra za smještaj Gavojdia; katehizacija djece putem predavanja o kršćanskom obrazovanju; suradnja u svrhu provođenja aktivnosti za djecu povodom uskrsnih blagdana i rođenja Gospodinova.

3.1.3. Program pomoći siromašnima

„On će spasiti siromaha koji uzdiše, nevoljnika koji pomoćnika nema.“ (Ps. 72, 12.)

Ovaj je program obuhvatio sve projekte što ih je provodila Banatska mitropolija, a namijenjeni siromašnima iz županije Tamiš, posebno putem socijalnih kuhinja. U 2006. godini, broj socijalnih kuhinja, koje su djelovale u županiji, bio je pet. Ove su kuhinje pomogle hranom preko 260 ljudi, i to:

- Socijalna kuhinja pravoslavne župe Temišvar - Mehala djeluje od 2001. godine, kada je nudila topli obrok brojci od četrdeset osoba tjedno. Tijekom vremena, njena je aktivnost narasla, tako da danas nudi obrok za osamdeset ljudi, tri dana u tjednu.

- Socijalna kuhinja pravoslavne župe Temišvar – Iosefin djeluje u prizemlju župne kuće specijalno namijenjen za ovu aktivnost, tako da počevši od 2002. godine, naporima župnika, socijalna kuhinja posjeduje odgovarajuće standarde. Kuhinja pruža ručak četrdesetorici staraca župe, većina nepokretnih, jednom tjedno.

- Socijalna je kuhinja Sacalaz nastavila s radom pod paskom župnika, na način da jednom tjedno pruža pomoć pedesetorici osoba. Hranu priprema župnikova obitelj uz pomoć volontera iz župe.

- Socijalna kuhinja „Silazak Duha Svetoga“ Lugož, pomaže pedeset osoba u potrebama iz Lugoža. Obrok se nudi jednom tjedno.

- Socijalna kuhinja pravoslavne župe Temišvar – Fabric otvorena je 2003. godine uz župnikove smjernice. Kuhinja pruža jednom tjedno ručak četrdesetorici siromašnih osoba.

3.1.4. Program pomoći i vjerske skrbi osobama s invaliditetom

Projekti ovog programa usmjereni su na zajednicu osoba s oštećenjem sluha i govora, vjersku skrb u bolnicama, zatvorima, domovima umirovljenika itd.

3.1.5. Zajednica osoba s oštećenjem sluha i govora

„I čut će u onaj dan, gluhi riječi knjige; oslobođene mraka i tmine, oči će slijepih vidjeti. A siromasi će se opet radovati u Jahvi, najbjedniji će klicat' Svecu Izraelovu." (Iz. 29, 18 – 19)

Osobe s oštećenjem sluha i govora u gradu Temišvaru, počevši od 2002. godine, osnovale su su pravoslavnu zajednicu i imaju svećenika koji služi crkvena slavlja znakovnim jezikom. Od 21. svibnja 2002. zajednica gluhih djeluje s preko stotinu ljudi koji sudjeluju na svetoj misi.

Vrtić „Luminiţa" za slijepu djecu skladno surađuje s Centrom za resurse i reabilitaciju Nada (rum. Speranta).

3.1.6. Vjerska skrb u kaznionici u Temišvaru

„Kada te vidjesmo bolesna ili u tamnici i dođosmo k tebi?' A kralj će im odgovoriti: 'Zaista, kažem vam, što god učiniste jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste!" (Mt. 25, 39-40).

U kaznionici u Temišvaru nalazi se pravoslavna crkva, stavljena na raspolaganje zatočenicima i osoblju. Svećenik kaznionice provodi aktivnosti kateheze zatvorenika, osnovao je radionicu slikanja ikona, podijelio je materijala vjerskog sadržaja (brošure, ikone, Biblije). Brigom svećenika, organizirana je proslava kršćanskih blagdana i u kaznionici, uz sudjelovanje nekoliko zborova i brojnih vjernika.

3.1.7. Vjerska skrb u bolnicama

U bolnicama županije Tamiš imenovani su svećenici ispovjednici koji su na raspolaganju bolesnika ne bi li im ponudili/pružili duhovnu utjehu. U Temišvaru služi nekoliko svećenika misionara koji traže sakramentalnim i duhovnim sredstvima način kako pomoći, ojačali bolesne, donijeti im tračak nade, utjehe i podržati ih na putu prema Kristu, Vrhovnom liječniku.

3.1.8. Vjerska skrb u domovima umirovljenika

Za domove umirovljenika u Ciacovi, Govojdiji, Temišvaru i Jimboliji (Žombolju) postoje imenovani svećenici kako bi se brinuli za pomoć starijih osoba. Isto tako i svećenici iz Comloşu Mare i Variaša bili su uključeni u vjersku skrb mjesnih umirovljenika, tako što su provodili kako aktivnosti karakteristične za vjersku skrb, tako i aktivnosti pomoći domovima, poput onih prikupljanja hrane

3.1.9. Program pomoći žrtvama raznih katastrofa

I u 2006. nastavljeni su projekti obnove namijenjeni stradalnicima u raznim katastrofama. Završena je škola I. – VIII. razreda u mjestu Ionel i službeno je predana gradskoj općini Uivar. Izgrađena je nova župna kuća u mjestu Ionel. Također, na zahtjev Tvrtke *Smithfield Food Virginia Company u SAD-u*, Eparhijski je centar sudjelovao u izgradnji dviju kuća i u obnovi još dviju.

3.1.10. Razvoj Zaklade za filantropiju u Temišvaru

Zaklada filantropija u Temišvaru preuzela je Zapadno utočište za žrtve trgovine ljudima. Istodobno je provodila projekt u suradnji s Državnim tajništvom za obrede i još dva druga projekta: Obrazovno-resursni centar i Krizni centar za majku i dijete. U suradnji s Međunarodnim udruženjem za kršćansku pravoslavnu dobrotvornost (karitativnost), vodilo se računa o projektu pod nazivom "Moje dobro, tvoje dobro" također upućeno zajednicama u područjima podložnima prirodnim katastrofama a nudi dobar i brz odgovor u kriznim situacijama.

3.2. Dobrotvorni rad i akcije socijalno-filantropske skrbi u Banatskoj metropoliji: razdoblje 2007. do 2018.

Zaklada Filantropija u Temišvaru, osnovana u siječnju 2006. godine, s jedinim osnivačem, a to je, Temišvarska pravoslavna nadbiskupija, kršćanska je zaklada razvoja zajednice, dobrotvorna, nevladina, bez političkih ciljeva i vjerski nepristrana, koja provodi društvene, filantropske i građanske, kulturne, obrazovne programe. Ta je zaklada od svojeg utemeljenja, preuzela je sve društvene aktivnosti socijalnoga rada na razini cijele

nadbiskupije. Među ciljevima zaklade ubrajaju se: vrednovanje kršćanske duhovnosti putem kvalitativnih socijalnih usluga, koje se nude na principu ekumenizma i kriterijima nepristranosti; pružanje specijaliziranih usluga primarne socijalne pomoći, psihološko savjetovanje, vjersko/duhovno savjetovanje, profesionalno savjetovanje i usluge socijalne reintegracije za: obitelj, djecu, mlade, starije osobe, osobe i rizične skupine, ugrožene i/ili marginalizirane osobe i grupe.

Temišvarska nadbiskupija izuzetno je aktivna u socijalno-filantropskom sektoru i provodi različite aktivnosti, orijentirane u nekoliko smjerova i područja interesa: pomaganje osobama s invaliditetom, podrška starijim osobama u potrebama, pomoć osobama oboljelim od raka ili seropozitivnim osobama, pomaganje osobama i obiteljima u različitim situacijama socijalnog rizika, duhovna pomoć koja se nudi u bolnicama, kaznionici, medicinska skrb, stambene usluge za djecu i starije osobe, prevencija napuštanja škole, prevencija i suzbijanje trgovine ljudima i druge slične aktivnosti.[86]

Usluge, programi i projekti provedeni posljednjih godina u Temišvarskoj pravoslavnoj nadbiskupiji, naporima i uključenjem stručnog osoblja iz području socijalne skrbi unutar Eparhijskog centra, odnosno župa i odgovarajućih nevladinih organizacija, nastojali su obuhvatiti što više kategorija osoba s posebnim potrebama. Među najznačajnijim dostignućima možemo navesti: donaciju tisuća novih odjeća bolnicama psihijatrije u županiji Tamiš i drugim socijalnim ustanovama za pacijente i korisnike o kojima brinu; kupnja i darivanje kuće s kuhinjom i kupaonicom, s potpunom opremom za potrebe obitelj sa sedmero djece iz mjesta Sat Chinez, županja Tamiš, suradnja s Vojnom bolnicom Temišvar i pružanje medicinske skrbi tipa karavana osobama koje borave u izoliranim lokalitetima, humanitarnu pomoć za korisnike iz Skloništa za beskućnike pod upravom općine grada Temišvara, kao i bezbroj financijskih i materijalnih potpora koje su dodijeljene kršćanima iz biskupije i ne samo.

Uključivanje socijalno-filantropskog i misionarskog sektora Eparhijskog centra u aktivnosti na polju socijalne pomoći ostvareno je prema zakonskim standardima kvalitete u upravljanju socijalnom pomoći putem socijalnih službi za sljedeće kategorije korisnika:

- za djecu iz obitelji s potrebama i s rizikom od neuspjeha u školi
- za mlade i odrasle koji boluju od kroničnih i neizlječivih bolesti

[86] Prema *Neobavljenom izvještaju o aktivitetu Zaklade Filantropije Temišvarske pravoslavne nadbiskupije*, 2018.

- za starije same osobe s lošim društveno-ekonomskim stanjem, bez članova ili s članovima obitelji koji ih, iz različitih razloga, ne mogu uzdržavati, i kojima je potrebna pomoć u obavljanju osnovnih aktivnosti
- za ranjive obitelji s visokim rizikom raspadanja ili za jednoroditeljske obitelji (obitelji s jednim roditeljem; samohrani roditelj);
- za osobe na rubu siromaštva i društvene odbačenosti: dugoročna nezaposlenost, niska primanja i/ili s oskudnim smještajem.

Temišvarska pravoslavna nadbiskupija je ovlašteni pružatelj socijalnih usluga, a dnevni centri za djecu socijalne su usluge s kojima ona upravlja, a djeluju u skladu s minimalnim obveznim standardima za dnevne centre.

Glavna svrha aktivnosti koje se provode u dnevnim centrima je pružanje socijalnih usluga za djecu i obitelj, nadzor i usmjeravanje učenika u pripremi domaćih zadaća, kako bi se spriječilo napuštanje škole, formiranje i razvoj samostalnih životnih vještina. Aktivno uključivanje obitelji u proces pružanja usluga bio je još jedan prioritet u provedenim aktivnostima.

Tijekom 2018. godini organiziran je projekt usmjeren na edukaciju roditelja projekt koji je bio financiran od njemačke crkvene organizacije "Renovabis". Cilj je projekta bio povećati čimbenike zaštite obitelji i smanjiti čimbenike rizika za djecu niskog socijalno-ekonomskog statusa ili za obitelji s rizikom od raspada braka te jedno roditeljskih obitelji.

Namjera je projekta bila doprinijeti razvoju roditeljskih kompetencija, putem organiziranih tečajevima osposobljavanja i informativnim sjednicama stručnjaka.

Dnevni centri za djecu koji pripadaju Nadbiskupiji su: Dnevni centar svetog Nikole u Lugožu, Dnevni centar Patrijarha Mirona Cristea u Făgetu i Dnevni boravak Antimis u Temišvaru. Ovdje socijalni radnici, socijalni pedagozi, kuhari, ali i volonteri rade različite aktivnosti, kao što su na primjer: zdravstveni odgoj, psihološko savjetovanje, rekreacijske i socijalne aktivnosti, školsko i profesionalno usmjerenje, praktične vještine i vizualne umjetnosti i slično.

Dnevni centar "Patrijarh Miron Cristea" u Făgetu, županija Tamiš, koji pripada Temišvarskoj pravoslavnoj nadbiskupiji, što ga podržava Mjesno vijeća grada Făgeta i Protopopijat Făgeta, pruža usluge za 25 djece iz obitelji s ekonomskim ili socijalnim poteškoćama, a centar predstavlja za njih pravi dom. Djeca svakodnevno dobivaju tople obroke, provedbu obrazovnih, vjerskih, formativno-integrativnih, rekreacijskih i društvenih aktivnosti, aktivnosti razvoja vještina i društvenoga osposobljavanja.

U mjestu Deta, županije Tamiš, odvija se filantropski projekt od rujna 2018. godine u suradnji s mjesnim vijećem općine Deta i s Tehnološkom srednjom školom *Sveti Nikola*, a namijenjen je djeci iz ranjivih obitelji, s roditeljima u inozemstvu ili obiteljima s malim primanjima. Tijekom 2018. godine sto je djece u dobi od 6 do 14 godina koristilo socijalne usluge, topli obrok i aktivnosti za sprečavanje neuspjeha i napuštanja škole. Također, roditelji ili zakonski zastupnici djece imali su koristi od usluga psihološkog i socijalnog savjetovanja, koje su se bavile pitanjima poboljšanja stanja i poboljšanja obiteljskih odnosa, upravljanjem materijalnim poteškoćama, kao i fokusiranjem na podršku djeci u njihovom procesu odgoja, obrazovanja i socijalne uključenosti.

Ustanova za starije osobe „Sveti Nikola“ socijalna je služba stambenog tipa osnovana 2008. godine i smještena je u selu Checea, županija Tamiš, a funkcionira po europskim standardima i organizira se kao rezidencijalni centar za starije osobe, kapaciteta 12 mjesta. Korisnici su same starije osobe (preko 65 godina), s nesigurnim socio-ekonomskim stanjem, bez članova ili s članovima koji ih, iz različitih razloga, ne mogu uzdržavati i kojima je potrebna pomoć u svakodnevnim osnovnim aktivnostima, osobe koje se djelomično ili potpuno neovisne. Njima se omogućuju smještaj, hrana, osobna njega, readaptacija i reabilitacija, aktivnosti razonode i provedbe slobodnog vremena, kao i socijalnu pomoć, ovisno o njihovim individualnim potrebama. Istovremeno je posljednjih godina nastavljena gradnja i planiranje nove zgrade u koju bi moglo biti smješteno oko četrdeset starijih korisnika.

Savjetovalište i informacijski centar za obitelji u poteškoćama socijalna je usluga zajednice, osnovana 2008. godine namijenjena odraslim osobama i kapaciteta 50 korisnika godišnje. Osnovne aktivnosti koje se provode u centru su: informiranje, savjetovanje, podrška prevenciji socijalne izolacije, materijalna pomoć. Glavne kategorije korisnika odobrenih socijalnih usluga su osobe starije od 18 godina ili obitelji koje imaju prebivalište/boravište u županiji Tamiš i nalaze se u jednoj od sljedećih situacija: ranjive obitelji (obitelji kojima prijeti raspad, samohrane obitelji) ili osobe/obitelji kojima prijeti siromaštvo i socijalna isključenost (dugotrajna nezaposlenost, niska primanja i/ili loši stambeni uvjeti).

Temišvarska nadbiskupija započela je 2017. plodnu suradnju i aktivno partnerstvo s Udrugom protiv raka u Temišvaru, suradnju koja se pokazuje od iznimne koristi pacijentima koji pate od ove bolesti. Udruga protiv raka u Temišvaru neprofitna je organizacija, osnovana u lipnju 2009., a svrha joj je borba protiv raka, pružanjem potpore i postterapeutske podrške pacijentima i njihovim bližnjima, promicanjem prava oboljelih od karcinoma i njihovog slobodnog pristupa metodama prevencije, liječenju i njezi. Unutar Udruge odvijaju se sljedeće

aktivnosti: psihološko savjetovanje, individualna ili grupna psihoterapija, kreativne radionice, terapija putem umjetnosti.

3.2.1. Licencirane socijalne usluge u okviru Zaklade Filantropija

Centar za informiranje, podršku i savjetovanje za osobe u poteškoćama (CIPSOP) socijalna je usluga unutar Zaklade Filantropija u Temišvaru, osnovan 2012. godine. Svrha ove usluge je pružanje podrške osobama u poteškoćama ili u riziku od socijalne isključenosti u procesu socijalne integracije/reintegracije, društveno-profesionalna reintegracija ili radi sprečavanja i/ili ograničavanja nekih poteškoća koje mogu dovesti do socijalne marginalizacije ili isključenosti.

3.2.2. Suradnja u podršci Dnevnim centrima za djecu

Počevši od 2016. godine, Zaklada Filantropija iz Temišvara i Temišvarska pravoslavna nadbiskupija potpisali su partnerstvo za osiguranje dobroga funkcioniranja usluga namijenjenih djeci i drugim kategorijama korisnika s poteškoćama. Partnerstvo vodi računa o sljedećim aspektima: o informiranju korisnika o ponuđenim aktivnostima/uslugama; o razvoju socijalnih i obrazovnih aktivnosti koje doprinose osobnom razvoju korisnika dviju institucija; o ponudi materijalnih i financijskih komplementarnih potpora; o savjetovanju i usmjeravanju osoba s poteškoćama prema specijaliziranim uslugama, koje će osigurati kontinuitet na intervencijskom planu i voditi do smanjenja njihove ranjivosti; o organiziranju događanja u zajednici i prikupljanje sredstava; o razvoju socijalnih usluga na lokalnoj razini i u zajednicama s problemima; o promicanju jednakih mogućnosti i pristupa kvalitetnim uslugama. Kategorije ciljanih korisnika su djeca na pragu napuštanja škole.

3.2.3. Partnerstvo sa Zakladom Motivation Romania

Cilj partnerstva je identificirati osobe s lokomotornim hendikepom županije Tamiš, pružiti im pomoć u pribavljanju odgovarajućih invalidskih kolica i optimalne usluge za kretanje invalidskih kolica; pomažući im u pribavljanju optimalne medicinske opreme i proizvoda koji doprinose boljem kretanju kao i njihovo usmjeravanje prema nadležnim kompetentnim tijelima kako bi stekli i iskoristili svoja zakonska prava.

3.2.4. Ostali projekti i aktivnosti na socijalnom području Zaklade Filantropija u Temišvaru

3.2.4.1. Davanje materijalne pomoći osobama s lošim materijalnim stanjem

- Identifikacija resursa zajednice i mogućih partnerstva u korist obiteljima u poteškoćama.
- Kupnja i darivanje medicinskih sredstava potrebnih nepokretnim osobama vezanima uz krevet i njegovane kući/doma.
- Partnerstvo s Nacionalnom agencijom za borbu protiv trgovine ljudima doveo je do materijalne i duhovne podrške petnaestero žrtava. S obzirom na odluku da se suprotstave agresorima, bila im je potrebna i pravna pomoć i zaštita te smjernice za razdoblje reintegracije u zajednicu.
- Dječja kuća Svete Anastazije u Topolovățul Mare - ima kao korisnike četvero djece. Program socijalnog oporavka i društvene reintegracije djece uključuje: skrb i stambeno zbrinjavanje, programe usmjerene na razvijanje uspostave odnosa i komunikacijske vještine, redovite posjete obiteljskom domu djece i informiranje roditelja o napretku djece, roditeljsko savjetovanje.

3.2.4.2. Socijalno-medicinska skrb

- Projekt telemedicina - projekt Zaklade Filantropija „Zdravlje na udaljenosti klika“ namijenjen je upoznavanju i podršci ljudima koji su izolirani ili na velikim udaljenostima od medicinskih centara i specijaliziranih konzultacija. Konzultacije telemedicinskim putem odvijaju se kao i klasični pregled, osim što se kontaktira i komunicira s liječnikom specijalistom putem računala, putem internetske veze
- Značajan broj bolesnika ili pacijenata ne mogu doći do liječnika, bilo zbog udaljenosti, bilo zbog financijskih razloga ili čak zbog slabog zdravlja. Za ove pacijente - djecu, odrasle, starije osobe, telemedicinske konzultacije predstavljaju dobrodošlo rješenje! Nude se dvije tisuće besplatnih telemedicinskih pregleda za preko dvije tisuće pacijenata u županiji Alba, specijalnosti kardiologija, interne bolesti i endokrinologija

3.2.4.3. Edukacija i kultura

Tijekom 2018. godine organizirana su dva edukativna kampusa:

a) Kampus „Rastimo kroz umjetnost i kulturu“ za djecu iz Făgeta iz Dnevnog centra patrijarha Mirona Cristea. Mjesto kampusa bila je Valea lui Liman, gdje su djeca zajedno s timom lokalnih umjetnika provodili aktivnosti lončarstva, crtanja na staklu, razne igre i komunikaciju.

b) Kampus stvaranja Sălciua Nouă - smješten na 40 km od Temišvara, na kratkoj udaljenosti od glavnih prometnica. Ovo selo nudi mogućnosti otkrivanja kuća, običaja, te "davno zaboravljene" aktivnosti u velikim gradovima. Tijekom ljetnih praznika, osam je studenata otkrilo ovo selo i pod vodstvom nastavnog osoblja provelo više aktivnosti dokumentacije, proučavanja i istraživanja na području umjetnosti, koje su rezultirale umjetničkim djelima. Nastali radovi tih aktivnosti projekta izloženi su na dvjema izložbama. Jedna od tih izložbi održana je u Temišvaru.

3.2.4.4. Projekt ”Jačanje obitelji edukacijom”

Počevši od 1. ožujka 2018. Zaklada Filantropija Temišvar, uz potporu Njemačke zaklade Renovabis, započela je projekt „Jačanje obitelji edukacijom“ čiji je cilj razvijanje roditeljskih vještina roditelja iz loših socijalno-ekonomskih sredina. Svrha jednogodišnjeg projekta je povećati čimbenike zaštite obitelji i smanjiti čimbenike obiteljskog rizika za djecu iz obitelji s niskim socio-ekonomskim statusom ili iz obitelji s rizikom raspadanja.

Dosadašnjih korisnici projekta bilo je sto roditelja i baka i djedova. Obitelji su bile odabrane iz Dnevnih centara za djecu Temišvarske pravoslavne nadbiskupije, kojima je omogućen pristup savjetovalištima, roditeljskoj edukaciji, socijalnoj pomoći, tečajevima prehrane. Među obrađenim temama bile su: važnost obiteljske komunikacije, važnost vremena provedenog slušajući dijete, kvalitetno vrijeme provedeno zajedno, riječi odobravanja, blagoslovi iz našeg života, granice u odnosu s djecom, emocije i njihovo izražavanje, pažnja prema djetetovoj okolini, prehrana i važnost izbora namirnica, pretilost, važnost sportskih aktivnosti itd.

3.2.4.5. Usluga skrbi u zajednici za osobe oboljele od multiple skleroze

Godine 2018. Zaklada Filantropija Temišvar u suradnji s Nacionalnom udrugom multiple skleroze organizirala je u Temišvaru Nacionalni seminar multiple skleroze. Sudjelovalo je preko 150 pacijenata i specijalista. Seminar je organiziran u obliku prezentacija na plenarnim, interaktivnim tematskim seminarima, u obliku sesija pitanja i odgovora, a sve iz

područja interesa osoba s multiplo sklerozom (neurologija, interne bolesti, toplice i fizioterapija, psihologija, medicinska skrb, zakonodavstvo i ljudska prava osoba s hendikepom itd. što su ih prikazali stručnjaci iz Temišvara i iz zemlje), u obliku izložbe tematikom multipla skleroza, aktivnostima druženja i provedbe slobodnoga vremena.

U isto vrijeme, Zaklada Filantropija Temišvar, zajedno s brojnim partnerima i sponzorima, provela je uređenje, opremanje i zaposlenje kvalificiranog osoblja za Usluge pružanja skrbi u zajednici za oboljele od multiple skleroze.

3.2.4.6. Udruga kruh života

Udruga kruh života osnovana 2012. godine, u okviru projekta "Strategija zapošljavanja i kvalifikacije kroz učenje i aktivnosti za slobodu", koji je Temišvarska pravoslavna nadbiskupija provela, kao partner, Udruge kruha života, ima za cilj društvenu reintegraciju osoba koje su izvršili kaznu lišavanja slobode i drugih osoba iz ranjivih skupina kojima prijeti socijalna isključenost, bez obzira na dob, spol, nacionalnost ili vjersku pripadnost.

Među najznačajnijim ciljevima udruge jesu: stvaranje mogućnosti uvrštavanja članova ciljne skupine na tržište rada, kao način društvene reintegracije; stvaranje funkcionalnog sustava zajednice koji podržava inicijative socijalne ekonomije i pripadnike ranjivih skupina u naporima društvene reintegracije; osnivanje struktura socijalne ekonomije (društvena poduzeća/ društvena reintegracija) radnoga karaktera (proizvodnja, usluge i radovi).

Društveno poduzeće – Pekara Kruh života – osnovano je tijekom odvijanja projekta s ciljem socijalne reintegracije i uključenja na tržište rada osoba koje su izvršili kaznu lišavanja slobode i drugih osoba iz ranjivih skupina kojima prijeti socijalna isključenost koje proizlaze iz ranjivih skupina. Ovo društveno poduzeće svoju je djelatnost obavljalo pod upravom Udruge kruha života od veljače 2014. do ožujka 2016. godine.

3.2.4.7. Zaklada "Svećenik Ioan Olariu"

Zaklada „Svećenik Ioan Olariu“ kršćanska je zaklada, dobrotvorna, nevladina organizacija, bez političke i profesionalne pristranosti. Svrha zaklade je pružanje društveno-socijalnih, medicinskih, kulturnih i obrazovnih usluga, u kršćanskom duhu, pomažući u rješavanju problema zajednice. Područja djelovanja su: socijalna skrb i socijalno-medicinska

pomoć; pomoć i razvoj zajednice; kultura, okoliš; obrazovanja i interdisciplinarna istraživanja.

Tako je u 2018. godini Zaklada "Svećenik Ioan Olariu" iz Temišvara nastavila provedbu projekta „Podrška na daljinu - Šansa da svako dijete i mladić imaju jednak pristup obrazovanju i kulturnim vrijednostima, kao oblik odbijanja izolacije i marginalizacije uzrokovane siromaštvom", putem kojeg se dijele socijalne stipendije vrlo dobrim učenicima i studentima, ali koji dolaze iz obitelji sa skromnim primanjima. Kroz ovaj projekt dodijeljeno je 2018. jedanajst stipendija, od čega sedam osnovnoškolcima i četiri studentima. Također u svrhu podrške učenicima i studentima, u sjedištu zaklade, 2018. godine organizirane su besplatne instrukcije iz rumunjskog i engleskog jezika te iz matematike.

Povodom uskrsnih i božićnih blagdana zaklada je sudjelovala i aktivno se uključila u kampanju za pomoć starijim osobama kroz socijalnu kuhinju kao i prigodnih paketa darova za djecu koji su stigli i do hospitalizirane djece iz Kliničke pedijatrije "Bega" iz Temišvara.

3.2.4.8. Udruga kršćansko pravoslavnih žena iz Temišvara

Udruga kršćansko pravoslavnih žena iz Temišvara osnovana je 1991. godine i djeluje uz blagoslov Njegove preuzvišenosti Ioana Selejana, banatskog mitropolita. Svrha udruge je jačanje kršćansko-pravoslavne vjere i morala, organiziranje društvenih, edukativnih, dobrotvornih aktivnosti, promicanje nacionalnih, kulturnih i duhovnih vrijednosti. *Udruga kršćansko pravoslavnih žena iz Temišvara*, putem svojih članova i volontera, provodi kulturno-vjerske i društveno-dobrotvorne aktivnosti u županiji Tamiš.

Među glavnim društveno-karitativnim aktivnostima udruge spadaju: prepoznavanje i pomoć ljudima u materijalnim poteškoćama, uključivanjem članova zajednice; savjetovanje i podrška starijim osobama; posjet i podrška bolesnih osoba ili onima u bolnici; dodjela socijalnih stipendija učenicima s dobrim školskim rezultatima koji proizlaze iz obitelji s ograničenim materijalnim mogućnostima.

Godine 2018. nastavljen je projekt pod nazivom „Svako dijete – Božji dar", koji se provodi u partnerstvu s Centrom Hitnog prihvatilišta Uprave djeteta Tamiš. Članice udruge podržavaju i pomažu djecu iz Centra na različite načine: pomažu im u pisanju domaćih zadaća ili ih podučavaju raznim higijenskim pravilima. Ta se djeca povremeno raduju darovima Udruge kršćansko-pravoslavnih žena. U ovom centru djeca ostaju oko 3 mjeseca, nakon čega su raspoređena u domove majčinskoga tipa ili se vraćaju u vlastite obitelji. Broj djece varira

od 15 do 30, plus samohrane majke s novorođenčadi, majke koje su odbijene od obitelji ili koje nemaju gdje živjeti.

Program „Volontiranje u aktivnosti pružanja pomoći i afektivne podrške pacijentima socijalnim slučajevima“ proveden je 2018. godine u bolnicama “Oncohelp” i “Bega” u Temišvaru.

Ostale važne suradnje bile su sa Sportskom gimnazijom „Banatul“ iz Temišvara i s Kaznionicom Temišvar. Riječ je o predavanjima i susretima koje organiziraju članice Udruge.

Suradnja s Dnevnim centrom "Dugi most" u blizini Općine Temišvar, centrom koji se bavi potrebama djece sa srednjim i teškim hendikepom, kao i suradnja s Domom za starije iz Temišvara, također su bili plodni tijekom 2018. godine.

Kroz program stipendiranja, što ga je financirao mitropolit Ioan, banatski mitropolit, a koji je proveden putem Udruge pravoslavnih kršćanskih žena iz Temišvara, u školskoj godini 2017./2018., dodijeljeno je sedam stipendija djeci s dobrim školskim rezultatima.

U isto vrijeme, iz vlastitih sredstava i prihoda, dodijeljena je mjesečna novčana pomoć studentici s prosjekom ocjena 10, s Medicinskog fakulteta, dar obitelji s djecom iz mjesta Murani, Tamiška županija, koja su ostala siročad bez majke.

3.2.4.9. Drugi društveno-karitativni programi

Kuća obiteljskoga tipa "Sveta Anastasia" u općini Topolovățu Mare, županija Tamiš, osnovana je 2004. godine i ima kao korisnike šestero djece, u dobi od 7 do 14 godina. Koordinaciju pružaju primaljske asistentice, koje pokazuju snažnu privrženost obiteljskim vrijednostima, veću brigu i interes za djecu i njihovu integraciju u zajednicu. Vodi se računa o aktivnostima osobnoga razvoja, putem sudjelovanja na različitim umjetničkim radionicama, kampovima, izletima, hodočašćima.

Kuća obiteljska tipa "Diaconiţa Febe" iz Temišvara osnovana je 2011. godine i ima četiri korisnika, djecu u dobi od 10 do 14 godina, a s njom upravlja svećenik sa svojom suprugom. Djeca uživaju njihovu skrb od 2004. godine, a školski rezultati kao i integracija u zajednicu, dokazuju važnost uključivanja obitelji pravoslavnih svećenika u društvenu reintegraciju institucionalizirane djece.

Program "Obrok radosti" proveden je brigom Rumunjske pravoslavne patrijaršije i na temelju kojeg je izvršena materijalna pomoć u obliku namirnica, koje su donirane korisnicima socijalnih usluga: 190 osoba.

Društvene kuhinje putem kojih se redovito pružaju topli obroci siromašnima i potrebitima postoje u nekoliko župa: Temišvar Iosefin, Temišvar Fabric, Săcălaz, Lugož, kao i socijalna kuhinja Svetoga Josipa u samostanu Partoș.

Vjersku skrb osigurava nekoliko svećenika, a pružena je: bolesnicima u bolnicama, osobama s oštećenjem sluha i govora, osobama iz Kaznionice u Temišvaru, onima iz Temišvarske vojarne, kao i pomoć institucijama Opće uprave za socijalnu pomoć i zaštitu djece Tamiš.

Pravoslavna biskupija u županiji Karaš - Severin također je aktivna u svom socijalno-misionarskom sektoru. U suradnji je s njom nekoliko udruga koje djeluju kao davatelji socijalnih usluga. Tako udruga „Ioan Popasu“, koja ima socijalno-filantropski, misionarski i kulturni karakter, nudi socijalne usluge od 2007. godine i upravlja Kompleksom socijalnih usluga „Sveti Vasile Veliki“.

Unutar ovog kompleksa postoji nekoliko vrsta usluga organiziranih u različitim oblicima, kako slijedi:

Dnevni centar za školsku djecu, čija je svrha sprječavanje napuštanja škole i institucionalizacija djece, pružanje edukacijskih aktivnosti, savjetovanja, njege, ručka, rekreacije, instrukcije i podrške u rješavanju domaćih zadaća, ali i pružanje savjetovanja za roditelje ili skrbnike;

Higijenski centar za majku i dijete, centar je smještaja za majke i njihovu djecu, gdje mogu dobiti, dakle, smještaj, hranu, ali i psihološku podršku, savjetovanje i druge socijalne usluge. Ovaj centar djeluje u suradnji sa Županijskim vijećem i Gradskom vijećnicom općine Karansebeš, ali i s Gradskom bolnicom za hitne slučajeve u ovom gradu. Ta partnerstva prate najbolje uvjete provedbe socijalnih programa i društvenih akcija ovog centra.

Osim kompleksa socijalnih usluga ”Sveti Vasile Veliki ", u suradnji sa župama u Karansebešu, djeluje još i Filantropski socijalni centar" Arhijerej Filaret Musta". On obuhvaća brojne socijalne usluge:

Dnevni centar za školsku djecu, projekt putem kojeg se pruža ručak za petnaestoro djece. Stol na kotačima za starije osobe, projekt je koji osigurava ručak kod kuće za trideset osoba starije životne dobi, koji se ili ne mogu kretati ili se teško kreću.

3.2.4.10. Ostale socijalne usluge iz županije Karaš – Severin

I u Karaš – Severinskoj županiji pravoslavna Crkva tražila je donijeti svoje socijalne usluge kroz svojih ustanova. Htio bih napomenuti:

► Društveno-crkvena ustanova "Ulaz u crkvu Majke Gospodnje" iz mjesta Bocșa Română - nudi usluge skrbi, edukacije, socijalizacije i savjetovanja, s ciljem sprječavanja napuštanja škole i institucionalizacije djece iz obitelji s problemima;

► Socijalno ustanova ”Sveti Nikola “iz Reșițe, koji uključuje Dnevni centar za školsku djecu, u uskoj suradnji sa župom „Preobraženje Gospodinovo“ iz Rešice osigurava ručak za petnaest djece;

► Društveni centar mjesta Mehadija – putem ovog centra i uz suradnju s općinama Mehadija i Băile Herculane – trideset petero starijih osoba i s lokomotornim hendikepom prima dnevni topli obrok.[87]

Kao i u većini županija, povodom blagdana, više socijalnih centara i školskih ili medicinskih jedinica županije Karaš - Severin prima donacije, darove, potrebne stvari i različite pomoći, od Karansebeške biskupije, od župa i njima pridruženim središtima pravoslavne crkve tog područja. [88]

I ovakav nedostatni prikaz socijalnog djelovanja Pravoslavne Crkve u Banatu ukazuje se na intenzivnu prisutnost i zauzimanje Pravoslavne Crkve u Rumunjskoj što se socijalnoga područja tiče.

Kao što se može primijetiti, intenzivna aktivnost koju provodi socijalno-filantropski sektor Pravoslavne crkve u Rumunjskoj, dobro je organizirana i strukturirana, tako da može provesti u djelo i što bolje i učinkovitije ostvariti svoje strategije i akcijske planove pomoći, skrbi pojedinaca, grupa i zajednica koje su u poteškoćama.

Kao takva, društvena aktivnost Pravoslavne crkve u Banatu složena je, obuhvaća veliki broj radnji i pokušava što više pokriti društvene potrebe svojih župljana ali i drugih ljudi. Ova aktivnost usmjerena na socijalno-filantropski sektor je u kontinuiranom razvoju, i trajno prati poboljšanje pruženih usluga, za što učinkovitiju podršku, što raznovrsniju pomoć i koliko je moguće plodniju skrb, na dobrobit tjelesnoj i duševnoj, fizičkoj i duhovnoj koristi čovjeka.

[87] Prema *Neobavljenom izvještaju Banatske pravoslavne metropolije* 2016 godine.
[88] Ion PETRICĂ, *Biserica și asistența socială din România*, (*Crkva i socijalna pomoć u Rumunjskoj*) Ed. Institutul European, Iași, 2012, str. 109-110.

4. DRŽAVNE I PRIVATNE SOCIJALNE AKCIJE

U odnosu na javni sustav, na razini države „rumunjska država raspolaže s nacionalnim programom zaštite i socijalne skrbi, kako u obliku naknada, financijskih transfera (obiteljski dodaci, socijalne naknade, dodaci i olakšice), tako i primarnih i specijaliziranih socijalnih usluga (aktivne mjere za borbu protiv nezaposlenosti, socijalne menze, dnevne centre i rezidencije za različite kategorije osoba - djeca, mladi, osobe s invaliditetom, starije osobe, umirovljenici, osobe izložene nasilju ili zlostavljanju itd.) koje pruža stručno, kvalificirano i kompetentno osoblje."[89]

Neki od glavnih ciljeva pružanja organizirane socijalne pomoći jesu:

- Razvoj individualnih kapaciteta;
- Razvoj kolektivnih kapaciteta;
- Osiguravanje socijalnih potreba;
- Rast kvalitete života;
- Promicanje načela socijalne kohezije;
- Promicanje načela socijalne inkluzije.[90]

4.1. Socijalne usluge pod okriljem vlasti

Tražeći što učinkovitiji odgovor, što bliži europskim standardima i što primjereniji, ovisno o broju, raznolikosti i stupnju pogoršanja postojećih društvenih potreba u zemlji, Rumunjska je nastojala pokrenuti i razviti kvalitetan sustav socijalnih usluga, namijenjen ranjivom stanovništvu. Da bi se postigao taj cilj od ključnog interesa za cijelo društvo, stvoren je sustav akreditacije socijalnih, javnih i privatnih davatelja usluga.

Tako je u Rumunjskoj tek na početku novog tisućljeća, dakle nakon 2000. godine, ovaj sustav socijalne zaštite i pomoći zaživio, pokušavajući razviti standarde, metode i tehnike specifične ovom području, tako opsežnom i primjenjivom na tako veliki broj ljudi.

Ustroj i funkcioniranje socijalnih usluga u Rumunjskoj trenutno se provodi kako putem socijalnih pružatelja u javnom sektoru, tako i putem socijalnih pružatelje u nevladinom sektoru.

---

[89] Patricia RUNCAN, *Sistemul național de asistență socială din România (Nacionalni sustavi socijalne asistencije u Rumunjskoj)*, Ed. Marineasa, Timişoara, 2009, str.18.
[90] *Isto*, str. 204.

Socijalni pružatelji u javnom sektoru u Rumunjskoj djeluju na različitim razinama i strukturirani su na slijedeći način:

- na centralnoj razini (Vlada, Ministarstvo rada, obitelji i socijalne zaštite);
- na lokanoj razini (Mjesno vijeće, Općina - Ured za socijalnu skrb);
- na razini županije (Županijsko vijeće – Opća uprava socijalne skrbi i zaštite djeteta).

Što se tiče nevladina sektora, privatna, socijalne pružatelje predstavljaju:

- organizacije;
- zaklade;
- udruge;
- vjerski obredi što ih država priznaje;
- ogranci i podružnice međunarodnih udruga i fundacija, priznati sukladno važećim zakonima;
- međunarodne organizacije istog profila;
- ovlaštene fiziče osobe.[91]

Međutim, rumunjski sustav socijalne skrbi još uvijek je nedovoljno razvijen u kontekstu članstva u Europskoj uniji, a ujedno ne omogućuje potreban okvir stvaranja optimalnih uvjeta za dodjelu različitih socijalnih davanja. Veliki nedostatak u tom pogledu je nedostatak resursa ili, barem, niska razina resursa.

Doprinosi za socijalno osiguranje, kao što su mirovine, naknade za nezaposlene, zdravstvene usluge, osiguranja u slučaju nesreća/nezgoda, ovise o davanju, odnosno pružaju se samo na temelju prethodnog doprinosa korisnika u neki fond. Sustav naknada za socijalnu pomoć u zemlji može se izraziti novcem, dobrima ili uslugama, a namijenjen je osobama iz ranjivih kategorija.

„Uloga sustava socijalne zaštite sastoji se nadasve u sprječavanju siromaštva pružanjem zamjenskog dohotka (mirovine, naknade za nezaposlene i privremene nemogućnosti rada), u podupiranju dohodaka obitelji s djecom i osobama s invaliditetom te u podršci siromašnom stanovništvu, pod uvjetima koje nude raspoloživi resursi, tako da se ne bi omogućilo preveliko udaljivanje životnoga standarda korisnika socijalnih usluga od zaposlenog stanovništva. [92]

[91] *Isto*, str. 209-210.
[92] Marian PREDA, *Riscuri şi inechităţi sociale în România (Rizici i socijalne nejednakosti u Rumunjskoj)*, Ed. Polirom, Iaşi, 2009, str. 108.

U pružanju socijalnih usluga i obavljanju aktivnosti socijalne prirode, obvezno se mora voditi računa o više načela u odnosu na primatelje, poput načela poštivanja ljudskog dostojanstva, načela integriteta, načela poštivanja individualne slobode i autonomije te načela povjerljivosti.

Iako je zakonodavni okvir socijalnog područja dosta širok, njegova je primjena često nedostatna i u velikoj mjeri neučinkovita. Nekoliko zakona, koji pokrivaju rumunjski socijalni sektor jesu:

- Zakon o socijalnoj skrbi br. 292/2011;
- Odluke Ministarstva rada i socijalne pravde br. 25, 26 și 27/2019. o odobrenju minimalnih standarda kvalitete socijalnih usluga rezidentnoga/obiteljskog/tipa za dnevno zbrinjavanje djece iz sustava posebne zaštite;
- Odluka Ministra rada, obitelji, socijalne skrbi i starijih osoba pod br. 424/2014;
- Odluke Ministarstva rada i socijalne pravde br. 82/2019. o odobrenju minimalnih specifičnih standarda kvalitete, obveznih za pružanje socijalnih usluga odraslim osobama s invaliditetom;
- Zakon br. 34/1998. u vezi s dodjelom subvencija rumunjskim udrugama i zakladama sa svojstvom pravne osobe, koje osnivaju i upravljaju jedinicama socijalne pomoći, s naknadnim dopunama;
- Odluka Vlade br. 383 donesena 27. svibnja 2015. o odobrenju Nacionalne strategije za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva, 2015. – 2020. i Akcijski strateški plan za razdoblje 2015. – 2020;
- Odluka Vlade br. 566/2015. o odobrenju Nacionalne strategije o promovirenju aktivnoga starenja i o zaštiti starijih osoba za razdoblje 2015. – 2020. i Akcijski strateški plan za razdoblje 2015. – 2020., s naknadnim promjenama i dopunama;
- Zakon br. 208/1997. o menzama socijalne skrbi;
- Zakon br. 116/2002. o prevenciji i suzbijanju socijane marginalizacije, s naknadnim promjenama i dopunama.

Što se ustroja tiče, Ministarstvo rada i socijalne pravde Rumunjske obuhvaća sljedeće podređene strukture nad kojima upravlja/je nadležno:

- državno tijelo za osobe s invaliditetom
- državno tijelo za zaštitu prava djeteta i posvojenja
- državni zavod za plaće i socijalnu inspekciju
- državni zavod za zapošljavanje

- državni zavod jednakost šansi između žena i muškaraca
- državni dom za javne mirovine (zavod za mirovinsko osiguranje)
- inspekcija rada.

Iako ove državne institucije nisu, po svojoj prirodi, institucije vjerskog karaktera, moramo naglasiti da u Rumunjskoj postoji vrlo uska suradnja između države i Crkve. U usporedbi s drugim europskim zemljama, veza između Crkve i državnih institucija, snažna je, tako da zajedno rade i surađuju na dobrobiti i podršci svih osoba, sukladno interesima stanovništva i općega dobra u rumunjskom društvu. Možda i zbog činjenice da se rumunjsko društvo i dalje smatra većinski tradicionalnim, a sekularizacija prisutna u nekim europskim zemljama, poput Belgije i Nizozemske, nije dotaknuka Rumunjsku. Prema pojedinim studijama iz 2000. godine, 98% se Rumunja izjasnilo kršćanima, koji pripadaju određenom priznatom vjerskom obredu.

„Crkva nije samo formalnosti radi u javnom sustavu socijalne skrbi. Ona postaje prisutnom putem svih svojih duhovnih sredstava i na svim poljima djelovanja socijalne skrbi. [...] U ovom slučaju više ne možemo jednostavno postaviti znak jednakosti između crkvene socijalne skrbi i čovjekoljublja, u smislu da u crkvi postoji samo oblik međupomoći, već govorimo o prakticiranju profesionalne socijalne skrbi."[93]

Prema tome, iako je ovdje riječ o državnim institucijama na području socijalnoga rada, ipak je potrebno naglasiti da je ovdje riječ i u suradnji državnih institucija i Crkve pa prema tome i o vjerskoj dimenziji koja je prisutna.

U županijama banatske regije (rum. *regiunea Banat*) kao i u preostalim županijama Rumunjske, postoji zajednička institucija čiju koordinaciju vrši *Državno tijelo za zaštitu prava djeteta,* a koja je podređena županijskim vijećima. Riječ je o *Općoj upravi socijalne skrbi i zaštiti djeteta* (skraćeno: rum., DGASPC, hrvatski, OUSSZD). Njezin je glavni cilj zalagati se za poznavanje i poštovanje prava djeteta.

Uz ovu uslugu, postoji i *Lokalna uprava socijalne skrbi*, koja je podređena Mjesnom vijeću, odnosno općini čiju strukturu čini niz službi:

- služba za socijalnu skrb starijih osoba (Odjel njege kod kuće i odjel dnevnih boravaka);
- služba dnevnog boravka za djecu s posebnim potrebama *Podul Lung* (Dugi most);
- služba za zaštitu djece i obitelji;

[93] Ion PETRICĂ, *Religiozitatea și instituțiile sociale în România (Religioznost i socijalne institucije u Rumunjskoj)*, Ed. Institutul European, Iași, 2013, str. 121

- služba za zaštitu osoba s hendikepom;
- dom za starije osobe Temišvar.

Druga javna ustanova je *Regionalni centar za prevenciju, procjenu i savjetovanje protiv droga Temišvar*, podređen *Nacionalnoj agenciji za borbu protiv droge* čija je „misija priprema, koordinacija, procjena i praćenje na nacionalnoj razini politika s područja sprečavanja i suzbijanja nezakonite trgovine i raspačavanja droge, kao i integrirane pomoći potrošačima, koju primjenjuju stručne nadležne institucije."[94]

4.2. Socijalne usluge na razini nevladinih udruga

No, pored ovih javnih institucija, koje pripadaju državi a država njima upravlja te imaju za cilj provođenje socijalne politike i pružanje specijaliziranih socijalnih usluga, u trima županijama koje čine banatsku regiju, postoje i brojnije nevladine udruge.

Tako, prema „Socijalnom vodiču Banata", 2000. godine postojalo je preko 100 centara, udruga, zaklada, organizacija i institucija, u županiji Arad, ustanove koje su služile socijalnim potrebama različitih kategorija ugroženih osoba ili skupina. Preko 80% tih organizacija su karitativnog tipa i većinom kršćanske, a pružaju pomoć posebno napuštenoj djeci ili djeci iz neuređenih obitelji, s malim primanjima ili djeci iz ustanova socijalne skrbi, ali i starijim osobama, posebno onima s niskim primanjima, djeci s ulice, osobama s invaliditetom, kroničnim bolestima ili s velikim oštećenjima i drugim ranjivim kategorijama ili izloženima socijalnom riziku. Navodim tek neke takve organizacije sa sjedištem u Aradu: Humanitarna zaklada „Novi svijet"; Udruga „Savez za djecu"; Udruženje za mišićnu distrofiju - Rumunjska, ogranak Arad; Županijski centar za psiho-pedagošku pomoć; Zaklada "Dom nade"; Karitativna zaklada "Sv. Nikola". Međutim, pružanje pomoći osobama u nevolji ne vrši se samo u središnim gradovima županije već i u drugim mjestima županije Arada, kao na primjer: Zaklada „Casa Speranței" (Dom nade) iz Kurtića; Udruga za prijateljstvo, pomoć i čovječanstvo iz Chisineu-Crișa: Karitativna udruga "Andrei" iz Hălmagiua; Zaklada „Clepsidra" iz Vladimirescua ili Udruga „SOS" pomozite djeci „iz Lipove" samo su neke od mnogih zaklada koje su osnovane ciljem kako bi došle do konkretne podrške onima koji se nalaze u poteškoćama.

U znatno su nižem broju, gotovo napola od broja koje postoje u županiji Arad, organizacije iz županije Karaš-Severin, koje su se usredotočile na iste kategorije ljudi, prije

[94] Agenția Națională Antidrog *(Nacionalna agencija za borbu protiv droga)*, prema http://ana.gov.ro/despre-noi-2-before-import/, uzet 30.08.2019

svega na djecu i maloljetnike, bilo putem usluga koje se nude u centrima za smještaj, bilo kroz zaklade koji su osnovane, kao što su: Humanitarno udruga „Minerva“ iz Rešice; Udruga „Humanitas Pro Deo“ iz Ocelu Rošua; Filantropska udruga „Sv. Francisc – Sv. Franjo“ iz Karansebeșa ili centri za smještaj iz Rešice. Iako ih je brojčano manje, ni stariji osobe ni bolesnici nisu zanemareni: postoji nekoliko organizacija koje su usmjerene prema ovim ciljanim skupinama, ali većina pripada javnom sustavu: centri za medicinsku njegu i socijalnu pomoć u Rešici, Ocelu Rošuu i Karansebešu, socijalna služba općina, Dom za uzajamnu pomoć umirovljenika Nove Moldave, Stare Moldave, Teritorijalni državni inspektorat za osobe s invaliditetom u Rešici, ali i nevladine udruge poput: Humanitarne zaklade „Maria“ u Rešici ili Udruge „Humanitas“, također u Rešici, grad koji je i administrativno središte županije Karaš-Severin, ali i središte osnovanih glavnih socijalnih organizacija.

Što se tiće županije Tamiš (rum. Timis), ovdje su, naravno, stvari kvantitativno mnogo bolje, što se samo po sebi razumije, ako imamo u vidu velik broj stanovnika Temišvara i okolnih mjesta. Prema dostupnim podacima, 2000. godine je postojalo preko 130 specijaliziranih tijela za pružanje socijalno-medicinskih usluga, sa socijalnog stajališta, ugroženim pojedincima, skupinama ili ranjivim klasama. Centri za smještaj i dječji domovi proširili su se u cijeloj županiji, tako da postoje u Lugožu, Periamu, Rekašu, Gavojdiji, Peciu Nou, Dudeștii Noi, Prolaznom centru za maloljetnike „Sv. Nikola“ iz Temišvara, ali također osnivaju se brojne udruge, pogotovo u Temišvaru, na primjer: Udruga „Štitite djecu“, Zaklada „Casa speranței - Dom nade“, Filantropska udruga „Agape“. Pružila se podrška i obiteljima s malim primanjima. Osobito su to učinile sljedeće organizacije: Udruga „Ozon“ Săcălaz, županija Tamiš, Udruga humanitarne pomoći „Conus“ Temišvar, Rumunjski crveni križ Temišvar, Socijalna služba općine Temišvar i druge organizacije, uglavnom formirane na kršćanskoj osnovi i u dobrotvorne svrhe. U Temišvaru je osnovan značajan broj centara, udruga i zaklada, ali ne samo, radi pružanja podrške i pomoći oboljelima ili osobama s invaliditetom: Udruga dijabetičara u Banatu, Udruga „Armonija“ Temišvar, Dnevni centar „Za vas“ Temišvar, Zaklada „Anđeli nade" Lugož, Zaklada „Laurențiu Ciucur“ Temišvar, kao i centri koji pripadaju lokalnim vlastima i socijalnim službama unutar gradskih vijećnica. Za starije su postojali i još uvijek postoje domovi za umirovljenike poput Jimbolije, Comloșu Mare, ali i iz Temišvara, kao i neke neprofitne udruge: Udruga „Caritas Banat Sanctus Gerhardus“ Temišvar ili Malteška služba za pomoć iz Rumunjske, Temišvar. [95]

[95] Sukladno predstavljenim podacima ”*Ghidul social al Banatului*” (*Socijalnom vodiču Banata*), Zaklade Timișoara 89, izdavač Aprilia Print, Timișoara, 2000.

Nedostatan i nesumnjivo nedovoljan broj društvenih organizama uočen je u slučaju ovisnika o supstancama ili onih s rizikom od zlostavljanja, zatim u slučaju beskućnika, nezaposlenih, osoba lišenim slobode, žrtava obiteljskog nasilja, žrtava trgovine ljudima, pripadnika pojedinih etničkih skupina, kao što su Romi, izbjeglicama.

Od organizacija koje se danas nalaze na području Banata, navodim:

Zaklada „Za vas“, osnovana 1996. godine i namijenjena osobama s invaliditetom, a djeluje u suradnji s Mjesnim vijećem i Općinom grada Temišvara. U posljednjih nekoliko godina preko 175 ljudi koristilo je socijalne usluge ove zaklade. Te su se usluge vršile u nekoliko centara, a to su: Dnevni centar „Zajedno“, Dnevni centar „Ladislau Tácsi“, Respiro centar, Zaštićeni domovi i socijalne usluge kod kuće, ali i kroz različite projekte.

Kinderzukunft - Zaklada „Rudolf Walther“ - Temišvarska podružnica jedna je od najstabilnijih nevladinih organizacija regije Banat, koja djeluje više od 17 godina i to pod vidom zaštite djece. Misija ustanove je briga, obuka i obrazovanje djece iz obitelji s vrlo niskim standardom, žrtava prirodnih katastrofa ili iz socijalno marginaliziranih obitelji.

Rumunjsko društvo „Speranța - Nada“: osnovano je 1990. godine, na inicijativu grupe od 40 roditelja, a trenutno ujedinjuje preko 1000 obitelji. Glavna svrha ove nevladine organizacije je povećati kvalitetu života osoba s mentalnim invaliditetom i njihovih obitelji, a među najvažnije ciljeve spadaju: stvaranje inkluzivnih socijalnih usluga u zajednici; braniti prava osoba od diskriminacije ili zlostavljanja osoba s mentalnim hendikepom; organiziranje rekreacijskih i društvenih aktivnosti u Temišvaru i na planini Retezat.

Zaklada socijalnih usluga „Bethany“, osnovana 1991. godine, bavi se pružanjem usluga djeci s poteškoćama u razvoju i mladim u složenim situacijama, tako što im nudi terapijsku, psihološku, socijalnu i materijalnu podršku.

Dnevni mjesni centar „Nada u budućnost“, dio udruge anti-hiv „Nada u budućnost“, osnovan je 2003. godine, a cilj mu je podržati socijalnu uključenost HIV-pozitivnih osoba županije Tamiš. Među ciljevima nabrajam: psihološku pomoć HIV-pozitivnim osobama iz županije Tamiš i njihovim obiteljima; usluge socijalne pomoći za HIV-pozitivne osobe iz županije Tamiš i njihovim obiteljima; povećanje područja obrazovanja korisnika radi njihove bolje socijalne integracije; suzbijanje diskriminacije HIV-pozitivnih osoba; organiziranje rekreativnih aktivnosti za osobe s HIV / AIDS-om.

Društvo za roditelje i djecu „Cilj“ Temišvar je obrazovni centar za školsku integraciju i prevenciju napuštanja škole. Osnovano je 1996. godine s ciljem povećanja kvalitete života djece i obitelji, pomaganja mladima s problemima kako bi se bolje socijalno-profesionalno uključili, razvijanja programa za sprječavanje zlostavljanja djece, zanemarivanja i napuštanja

djece te informativnih kampanja u vezi s tim, kao i za sprečavanje trgovine ljudima među mladima. U isto vrijeme postoje savjetovališta za majke u četiri rodilišta županije Tamiș: Jimbolia, Sânnicolau Mare, Făget i Lugož, te mjesni centar za pomoć djeci iz ranjivih obitelji u Jimboliji.

Udruga „Casa (dom) Faenza“, usmjerena prema potrebama djece s autizmom, osnovana je u kolovozu 2001. godine, suradnjom između pobratimljenih općina Temišvara i Faenze - Italija te Odbora za prijateljstvo Faenza-Temišvar, jedinstvena u zemlji, kako strukturno, tako koncepcijski.

Udruga usluga „Appel“ iz Temišvara nudi usluge osobama s teškoćama i socijalno marginaliziranima, kao na primjer: post-institucionaliziranim mladima, ženama žrtava obiteljskog nasilja, ljudima s ulice, osoba s invaliditetom ili imigrantima. Njihova je svrha pružiti jednake mogućnosti tim ranjivim kategorijama i pružiti im podršku u pronalaženju posla.

Udruga „Evolucion“ iz Rešice je neprofitna organizacija čiji je cilj povezati obrazovanje sa zahtjevima tržišta rada, kao i razviti infrastrukturu socijalnih usluga za kategorije ljudi koji se nalaze u riziku / socijalnoj isključenosti. Udruga provodi aktivnosti socijalne pomoći za odrasle osobe s hendikepom u suradnji s udrugom Pro Vitam i Javnom službom "Uprava za socijalnu skrb" općine/municipija Rešica. Istovremeno, udruga nudi usluge stručnog osposobljavanja u zanatima poput „osobni asistent osobi s teškim hendikepom“ odnosno „njegovatelji starih kod kuće/u kući“.

Udruga „Za djecu proljeća“ iz Rešice, općina Karaš-Severin, osnovana 2000. godine, ima za cilj pružiti različite socijalne usluge osobama s posebnim potrebama i njihovim obiteljima, prvenstveno djeci iz Centra „Proljeće“. Među ponuđenim uslugama su: savjetovanje, posredovanje, pomoć i podrška osobama s posebnim potrebama i njihovim skrbnicima, profesionalno usmjeravanje, raznolika pomoć.

Zaklada „Anđeli nade“ iz Lugoža, županija Tamiș, nudi usluge pomoći i socijalne zaštite osobama u riziku ili u teškoćama.

Dio ovih navedenih nevladinih udruga, organizacija ili zaklada, od mnogobrojnih, koje postoje na području Banata, osnovane su, a to posebno ističem, na kršćanskim načelima.

Istovremeno, korisna stvar, i ujedno podrška ovim organizacijama, jest činjenica da u Rumunjskoj i fizičke a i pravne osobe u mogućnosti su preusmjerenja postotka poreza na dohodak nevladinim organizacijama. A u tom smislu u samom vrhu izravnih korisnika tih sredstava su Crkva ili crkvene zaklade: njima je pripalo 29% od ukupno preusmjerenih iznosa, zatim slijede SMURD (*MSHSRO* - Mobilna služba za hitne slučajeve, reanimaciju i

oslobađanja hidrauličkim i njihonim alatom), Organizacija „Spasite djecu“, Zaklada „Djeca u poteškoćama“ i Organizacija „Rumunjski crveni križ“.

Nevladine organizacije u Rumunjskoj u maloj mjeri ovise o državnim sredstvima. Većina njihovih prihoda dolazi iz europskih fondova i donacija. No, često se sredstva pokazuju nedostatnima i ni približna mnogobrojnim patnjama i potrebama ljudi. Isto tako se i nedostatak specijaliziranog ili kompetentnog osoblja pretvara u gorući problem u pružanju socijalnih usluga u našoj zemlji. U drugim se pak situacijama nameće kvalitativni rast pruženih usluga i veća odgovornost uključenih osoba, ali i razvijanje svijesti pripadnika današnjega društva. Istovremeno, prema trenutnim postojećim podacima, većina ovih organizacija djeluje u urbanim sredinama, dok bi velika potreba za socijalnom podrškom bila u ruralnim sredinama, posebno ako uzmemo u obzir nizak stupanj obrazovanja, činjenicu da imamo ostarjelo stanovništva, potreba za kućnom njegom i socijalno-medicinskim uslugama, od kojih bi ljudi koji žive u ruralnim područjima mogli imati koristi.

Zasigurno postoje brojni drugi društveni problemi koje država Rumunjska treba identificirati, istražiti i njima upravljati, posebno kako bi ih što bolje uskladila sa zahtjevima i razinom Europske unije. Iako, treba priznati, nisu sve vrijednosti pod kršćanskim vidom. Jer sve dok je Bog isključen iz našega društvenoga života, postali smo konfuzni svijet, usamljeni, podijeljeni svijet, vođen promijenjivim ideologijama, pretjeranim materijalizmom, naglašenom moralnom dekadencijom, sebičnim i površnim načelima i pseudovrijednostima. Točno je da kao kršćani i nekršćani živimo u trajnoj kombinaciji dobra i zla, ispravnoga i pogrešnog, pravednoga i nepravednoga. Ali upravo Kristova Crkva mora imati snagu i hrabrost pridonositi širenju dobra i smanjenju zla u svijetu. Kršćanska generacija ne može biti individualistička ili sebična, neovisno kako će izgledati opća slika našega sekulariziranoga suvremenog društva. Već je ona pozvana biti „svjetlost i sol“ ovoga svijeta. Kršćanski je vjernik, kao pripadnik mjesne Crkve, uvijek je odgovoran za svoja djela. Društvene okolnosti razne naravi, psihološki problemi uvjetovani prilikama vremena otežavaju nasljedovanje Krista, ali ga ne čine nemogućim. Stoga zaključak ne može biti da nasljedovanje Krista treba mijenjati svoju strukturu po mjerilu društveno-političkih odnosa ili po mjerilu psihičke strukture čovjeka.

Treba stoga da kršćani iznova otkriju *novost svoje vjere* i *njezinu prosudbenu snagu* prema nametljivoj kulturi što prevladava, da bi i njihovo socijalno djelovanje donio mnogo roda i ploda: „Nekoć bijaste tama, - opominje nas apostol Pavao – a sada ste svjetlost u

Gospodinu: kao djeca svjetlosti hodite – plod je svjetlosti svaka dobrota, pravednost i istina – i odlučite sa za ono što je milo Gospodinu“ (Ef. 5, 8-11)[96].

Prema tome, moramo bit svjesni kršćanske poruke i ne smijemo sami sebe zavaravati: sve dok se čovjek ne okrene Bogu koji ga je stvorio i darovao nam je sva zemaljska dobra da ih imamo zajedno i da ih dijelimo, sve dok čovjek ne shvati da onaj koji pati, onaj koji nema, onaj koji plače, onaj koji je gladan je njegov brat, sve dok ne razumijemo da ćemo samo vjerom, ljubavlju i služenjem stvoriti pravedniji i ljudskiji svijet, bez obzira koliko bi se organizacija još osnovalo, bez obzira na to koliko bi se još sredstava ili izvora pronašlo, i koliko još napora uložilo u tom smislu, možda bi se neki materijalni nedostaci ispunili, riješile bi se neke problematične stvari, ali ljudska duša ne bi pronašla svoje smirenje, ljudi neće biti sretniji, nastavit će se socijalne nejednakosti i ljudska se bol neće zaustaviti.

„Ljubiti sve” čini se čovjeku gotovo nemogućim, a upravo mu je to potrebno da bi mogao sudjelovati u Božjem životu i da bi mogao ljubiti onako kako je sam Isus ljubio. Očigledno je, da čovjek vlastitim snagama nikada neće biti u stanju ljubiti sve. Samo uz posebnu Božju pomoć, zahvaljujući Njegovoj Riječi, sakramentima i u jedinstvu sa zajednicom kršćana, čovjek može ljubiti onako kao što sam Bog ljubi i u stanju je prijeći preko ograničenja koje posjeduje odgojem, običajima i kulturom u kojoj živi. Važno je da se svjesno učini taj korak u pravcu evanđeoskog radikalizma i univerzalizma. Riječ Božja je zahtjevna: „da budete sinovi svoga Oca koji je na nebesima, jer on daje da sunce njegovo izlazi nad zlima i dobrima i da kiša pada pravednicima i nepravednicima” (Mt 5,45) .

Ljubav prema svima, u prvom redu, nije stvar osjećaja, nego je zahtjev vjere. Po vjeri znamo da svaki čovjek posjeduje dostojanstvo djeteta Božjega i da ga Otac Nebeski neizmjerno ljubi. Naša ljubav nije ništa novo nego samo sudjelovanje u Božjoj ljubavi. Bez vjere je nemoguće ljubiti sve, jer, tek zahvaljujući njoj, može se otkriti prava vrijednost i pravo dostojanstvo čovjeka. Tko se trudi zajedno s Kristom ljubiti sve, već ovdje na zemlji ulazi u Božji život, postaje pravo dijete Božje i učenik i brat Isusa iz Nazareta. Ljubav prema svima zahtijeva potpuno predanje Bogu. U ovoj ljubavi ne ostavlja se ništa za sebe, ali materijalno i duhovno siromaštvo pretvara se u neizmjeran izvor bogatstva i sreće - u samoga Boga. Kršćanska ljubav „predstavlja priopćenje božanske dobrote ljudskome stvorenju; niti ugovorna načela samoodređenja, niti nerealistično načelo svjetovne jednakosti ne mogu prinuditi potpuno slobodni dar Boga, koji spašava u Isusu Kristu.“[97]

[96] Ivan PAVAO II., *Veritatis Splendor – Sjaj Istine*, KS, Zagreb 1998., br. 88.
[97] Romanus CESAREO, *Kreposti*, KS, Zagreb 2007., 94.

Bez obzira priznajemo li to ili ne, prihvaćamo li ili negiramo, Kristova zapovijed ostaje nepromijenjena i naša je dužnost jedna: „Nikomu ništa ne dugujte, osim da jedni druge ljubite. Jer tko drugoga ljubi, ispunio je Zakon“ (Poslanica Rimljanima, 13, 8). Naš poziv i put do svetosti jest samo kršćanska ljubav.

5. SOCIJALNO DJELOVANJE U VIZIJI I POIMANJU KORISNIKA

Kako socijalne usluge doživljavaju sami „korisnici“, pitanje je koje želimo obraditi u ovoj točki. Odgovore na to pitanje želimo dobiti iz kratke ankete koju smo proveli za tu prigodu. U anketi smo željeli doznati mišljenje svih kategorija ljudi (mladi, odrasli i starije osobe) koje su u raznim prilikama u prošlosti i sadašnjosti koristili socijalne usluge organizacija u kojima su bile uključene Katolička Crkva i Pravoslavna Crkva u regiji Banat, u Rumunjskoj.
U ovoj točki najprije dotičemo pitanje očekivanja i pretpostavki s crkvene strane a nakon toga donosimo rezultate empirijskog istraživanja koje smo proveli.

5.1. Očekivanja i pretpostavke Crkve

Ljudi oduvijek očekuju da se Crkva osim brige za duše aktivno uključi i u rješavanje konkretnih problema svojih vjernika u onoj mjeri u kojoj je to zadaća Crkve kao vjerske zajednice u jednom društvu. Jedna od glavnih misija Crkve upravo i jest primjena načela solidarnosti, to jest aktivno zauzimanje za one koji pate, koji se suočavaju sa mnogim problemima i imaju različite potrebe. Crkva pak očekuje da će socijalne djelatnosti koje poduzima biti povezane s onim što ona propovijeda, sa vrijednosnim sustavom za koji se zauzima. Važno je naglasiti da je socijalno djelovanje Crkve usmjereno ne samo njezinim članovima nego svim ljudima dobre volje koje žive u određenom društvu. U tom kontekstu ispravno je tvrditi da je čovjek kao takav značajan u svojoj cjelovitosti i da on jest centar bilo kojeg socijalnog djelovanja Crkve.

„Nedvojbeno je svagdanje posvećivanje i uključenost, posebice kada uzimamo u obzir tradiciju tolikih osoba, župa, lokalnih, nacionalnih ili internacionalnih programa, tradiciju službi za milosrđe i njegovanje, efektivne koristi i omogućivanje dostupnosti usluga osobama koje su u krizi preko raznih karitativnih aktivnosti. A u temelju te angažiranosti u službi

drugih leži komplet principa, struktura koncepata i 'poziv' na djelovanje. Sve to je sabrano u onom što se naziva kršćanskim naukom".[98]

Socijalna djelatnost Crkve rasprostranjena je u raznolikim i mnogobrojnim oblicima diljem svijeta te pretpostavlja vjeru, milost, dinamizam, borbu za obranu principa života i za pravdu.

Karitativna djelatnost spada na vlastitost Crkve i predstavlja dužnost po kojoj Crkva ne surađuje marginalno ili formalno, nego djeluje kao direktno odgovorni subjekt, čineći ono što priliči njezinoj prirodi. Crkva nikada ne može odustati od primjene milosrđa, prakticiranja organiziranih oblika dobročinstava baš kao što, s druge strane, nikada neće postojati takva situacija u kojoj ne bi bilo potrebe za pomoći kršćanima, jer čovjek će uvijek imati potrebu za ljubav, za skrb, za prihvaćanje i podršku. Crkva je jaka upravo zbog svoje vjere koju navješćuje i proglašuje, zbog ljubavi koju zrači i zbog ufanja koje prenosi i ulijeva, posebice onima koji su bez nade, ožalošćeni, pogođeni patnjom, opterećeni samoćom ili na bilo koji način ranjivi. Crkva je u svojem socijalnom djelovanju snažna upravo zbog svoje duhovne jakosti koju posjeduje. A „bez svoje duhovne jakosti Crkva se puno ne razlikuje od bilo koje druge socijalne organizacije. No duhovna snaga je ta koja joj daje jedinstvenu autentičnost, koja proizvodi impakt, koja privlači ljude k Crkvi".[99] A ta duhovna jakost može biti dodijeljena jedino po Duhu Svetom.

Činjenica je da se, u odnosu na bezbrojne probleme i praktične potrebe s kojima se čovječanstvo u naše vrijeme suočava, vjernici često bespomoćno pitaju: „Šta mogu ja učiniti?". Međutim, iako se čini da prevladava mnogobrojnost i kompleksnost socijalnih situacija i potreba, Crkva treba biti što je više moguće specifična u svom odgovoru, i to pravodobnim i aktivnim uključenjem svojih članova, svakoga po svojim mogućnostima, prema primljenim talentima i prema raspoloživosti srca. Ako svaki vjernik taj poziv na djelovanje shvati kao dio kontinuirane spasenjske Kristove misije i svog pravog poslanja na Zemlji, poslanja kojeg njegovi vjerni učenici prenose i nastavljaju diljem cijeloga svijeta, onda će intervencija vjernika biti efikasnija i stvari će se postupno mijenjati. Ipak, jedino njegujući dinamičan i konstantan odnos s Bogom, posebice kroz molitvu, čitanje Svetoga Pisma, meditiranje i primanje svetih sakramenata dovodi razumijevanju onoga bitnoga, što je istinski dobro za osobni život i život bližnjega.

---

[98] A. John COLEMAN, *One hundred years of catholic social thoughts*, *Celebration and Chalenge*, Orbis Books, Maryknoll, New York, 1991., str. 5.
[99] H. F. R CATHERWOOD, *A better way: The case for a Christian social order*, Ed. Inter-Varsity: Westmont, Il, 1975., str. 135.

Naime, ono što članovi univerzalne Crkve čine i kako reagiraju u odnosu na gladne, na stare, na žrtve rasizma ili bilo kakvih ugnjetavanja, na bolesne, na osobe s invaliditetom ili u odnosu na neke druge osobe u nevoljama, pokazuje koliko poštuju svoj specifikum i koliko žive svoj kršćanski identitet. Međutim, ono što bi trebalo karakterizirati socijalno poslanje kršćanskih zajednica (i ne samo njih) nije toliko učiniti nešto za nekoga, nego, dapače, učiniti nešto zajedno s tom osobom, da bi joj se pružila ne samo trenutna podrška, već da bi joj se pomoglo razvijati osobne sposobnosti prilagođavanja i iznalaženja potrebnih resursa u prilaženju raznim zahtjevnim situacijama koje nastaju tijekom života.

Vjera, duh molitve, hrabrost i darivanje samoga sebe jesu samo neka od mnogih *oruđa* kojima Crkva raspolaže i koja prenosi svojim članovima u suočavanju sa situacijama svagdašnjeg života. Kršćani bi trebali nalaziti istinski smisao cijelog svoga života u vjeri i tako davati drugačije značenje radu, životu u obitelji i društvu, gledajući i tražeći u stvarima i svim modalitetima Božju prisutnost, vrednotu života, veličinu ljudi, pomoć bližnjemu, doprinos stvaranju boljega svijeta. Vjernici nose u sebi želju vidjeti ljude sretnijima i ispunjenijima, nastojeći tome pridonijeti vlastitim načinom života i tako slijediti Božji plan sa svakim čovjekom. Sve te realnosti nas stimuliraju postati energičnijim u činjenju dobra za one iz naše okoline, ali nas također motiviraju i ne zadovoljiti se onim isključivo ljudskim već nastojati ostvarivati poziv na svetost u svakodnevnom životu.

Uostalom, Crkva nije samo veličanstvena i lijepo uređena građevina, nego Crkvu predstavljaju ljudi koji je ostvaruju, članovi koji pripadaju dotičnoj Crkvi. U konkretnom životu, ljudska bića „se manifestiraju kao zastupnici skrbi Božje za potpuno dobro ljudi. Mi smo oruđe kroz koja ljubav Božja stiže u fizičko, socijalno, ekonomsko i političko stanje, kao i u duhovnu kondiciju ostalih. Bog nije odabrao djelovati sam. U božanskom poduzeću Bog stvara suradnike-partnere".[100]

Svi imamo određena očekivanja, od samih sebe, jedni od drugih, od Oca nebeskoga, od Crkve, od svećenika i tako dalje. Budući da ljudi sačinjavaju Crkvu, razumljivo je da i Crkva može imati izvjesna očekivanja kada ispunjava svoju misiju i svoje poslanje, posebice poslanje iz svog socijalnog područja.

Jedno očekivanja Crkve jest da osobe koje se nalaze u teškoćama mogu se u svojim nevoljama obratiti Crkvi, jer ona ne može nikada zapostaviti materijalne potrebe i trenutne probleme ljudima a da se zanima jedino duhovnim dijelom, propovijedanjem ili naučavanjem. S druge strane, ako kršćani financijsku pomoć i materijalnu podršku proglašavaju svojim

[100] Robert KYSAR, *Called to care: biblical images for social ministry*, Editura Fortress Press, Minneapolis, 1991., str. 67.

primarnim zadatkom, riskiraju ne učiniti ono što je njihova zadaća kao kršćana u svijetu u kojem žive. Stoga Crkva daje prednost Riječi Božjoj jer želi pružiti svijetu ono što je najbolje i najvrijednije, a ne samo nešto isključivo materijalno. Temeljno je poslanje Crkve prikazati blagu vijest spasenja u Kristu kao najznačajniju socijalno-humanu djelatnost koju može sprovesti u svijetu. To je najveća dužnost Crkve koju želi u prvom redu i prije svega objaviti svim ljudskim bićima.

Crkva istodobno želi prenijeti svim ljudima svoju solidarnost s ljudskim potrebama, patnjama i nedostatcima, imajući u vidu da je Krist promovirao s puninom života princip ljudske i socijalne solidarnosti, plačući sa onima koji plaču, osmjehujući se sa onima koji se osmjehuju, tješeći bolesne, čineći sebe svim za sve. Solidarnost sa svakim čovjekom rađa obvezom Crkve da skrbi za bližnjeg zahvaćenog ratnim sukobima bez obzira na to gdje se taj sukob odigravao. Skrb za bližnjega u takvim okolnostima danas olakšavaju nova sredstva alternativna ratu. Briga Crkve za svakog čovjeka dovodi do povezanosti solidarnosti i ekumenizma. Dobro je da se udruge solidarnosti povežu u posebne mreže solidarnosti koje prožimaju socijalno djelovanje.

Ali da bi Crkva mogla djelovati slobodno i vjerna svojem Utemeljitelju njezini članovi trebaju biti u borbi za očuvanje istinskih kršćanskih vrednota. A u tom smislu najvažniji ispravni osobni odnos Boga i čovjeka. Takav odnos mijenja život čovjeka, život društva i izgled svijeta. Taj izbor Boga treba prije svega biti učinjen u srcu i savjesti, a to će onda imati pozitivan učinak i pozitivne socijalne posljedice u okruženju u kojem živimo.

Polazeći od temeljnih postavki Crkve u odnosu na druge i svijet u kojem živimo a na osobit način je povezano sa socijalnom djelatnošću možemo izdvojiti slijedeće bitne aspekte:

- socijalna djelatnost Crkve nije svodiva isključivo na vanjske filantropske aktivnosti. Jer ni filantropija ne znači isključivo davanje materijalnih dobara, nego je ona dokaz velikodušne milosti, bezuvjetne samilosti, duševna „donacija", ako se može tako izraziti. Za nju nije važan samo ekonomski dio već i ima duboki ljudski i duhovni aspekt. Dapače, autentična filantropija se rađa iz euharistije i ona je plod djelovanja Duha u euharistijskoj žrtvi;
- korisnici socijalnih djelatnosti trebaju zadobiti osjećaj da se članovi Crkve uistinu brinu za njih i da su im oni važni kao ljudske osobe;
- osim materijalnih i fizičkih potreba, jedna od društvenih patnji koje se često susreću kod ljudi naših dana jest usamljenost, osjećaj samoće, koji nas može oduzeti neovisno koliko prijatelja imamo. To je unutrašnja patnja, jer shvaćamo da nam nedostaje nešto ili – bolje rečeno – netko s kim bi ispunili prazninu u srcu, koji bi nam pružio sigurnost i zaštitu koju

nam nitko na ovom svijetu ne može osigurati. U u tom smislu Crkva je pozvana uputiti na Onoga koji Jedini može ispuniti svaku prazninu i može ispuniti svaku ljudsku potrebu;

- kao darovatelj nade svojim porukama i djelovanjem Crkva pokušava i kontinuirano nastoji ne samo prenijeti nauk, nego odnjegovati u čovječjoj duši ufanje i unaprijed pokazati divnu budućnost za svakog čovjeka;
- socijalne djelatnosti Crkve dokazuju da Crkva nije ekskluzivistički osobni prostor, dodijeljen samo *svetiteljima* ili osobama krajnje religioznim ili bliskim savršenstvu, nego je bolnica za bolesne, dom za napuštene, mjesto utjehe za one koji pate, otvoreni prostor za svakoga; upravo kao što raširene ruke Oca očekuju izgubljenog i nađenog sina ili kao što sve nas obuhvaćaju ruke Spasitelja raširene na križu ljubavi za spas svakoga od nas;
- osobe koje dolaze u dodir s Crkvom i sa vjernicima trebaju u kršćanskoj zajednici naći nepokolebljivu Kristovu istinu koja je u suprotnosti sa svjetskim varljivostima i opasnostima po spasenje čovjeka. Vjernik se uvijek nalazi u zajedništvu s Kristom. To zajedništvo obuhvaća sva područja njegova života.[101] Budući da je u otajstvenom sjedinjenju Utjelovljenja "ljudska narav bila uzeta, a ne uništena", Crkva je tijekom stoljeća bila dovedena ispovjediti punu stvarnost Kristove ljudske duše, sa njezinim djelovanjima razuma i volje, i Kristovog ljudskog tijela. Ali usporedo morala je s vremena na vrijeme podsjećati da je Kristova ljudska narav vlastita božanskoj Osobi Sina Božjega koja ju je uzela. Sve što On jest i što čini u njoj proizlazi iz "Jednog od Trojstva". Sin Božji, dakle, priopćuje svome čovještvu svoj osobni način postojanja u Trojstvu. Prema tome, u svojoj duši i u svome tijelu, Krist ljudski izražava božansko ponašanje Trojstva. Taj od Boga na svijet poslani dobiva posebno obilježuje time što je od Oca poslani Sin. On nije neki čovjek, pa čak ni prorok, nego je u posebnom, samo njemu pridržanom, odnosu s Bogom;[102]
- socijalno djelovanje Crkve, upućeno svakom nevoljniku, pokazuju da teologija i socijalni rad idu ruku pod ruku, vjera i etika ne mogu se rastaviti ili različito primijeniti, a karakter i djela neizbježno su vezane za naše kršćanske principe;
- Crkvu nije ustanova kao i svaka druga civilna sa članovima koji izvršavaju radnu zadaću na osnovu radnog ugovora. Korisnici socijalnih djelatnosti Crkve trebaju shvatiti da Crkva posjeduje i nešto drugo od civilnoga a to je ono duhovno što je iznimno vrlo važno.

[101] Usp. Joachim GNILKA, *Teologija Novoga zavjeta*, Herder – Kršćanska sadašnjost., Zagreb, 1999., 77.
[102] Usp. Rudolf SCHNACKENBURG, *Osoba Isusa Krista u četiri evanđelja*, Kršćanska sadašnjost., Zagreb 1997., 250.

Proizlazi da Crkva pretpostavlja i očekuje da njezino djelovanje bude shvaćeno onako kako proizlazi iz njezina poslanja, to jest kao velikodušno i pošteno sredstvo služenja čovječanstvu, suglasno božanskoj volji, suglasno onom što On želi činiti, ne onom što želi svijet. Crkva (sačinjena od svakoga od nas) je pozvana postati „svjetlost", zajednica sposobna pružiti alternative „tami" iz svijeta. Crkva služi bližnjima ne samo onim što čini, nego i onim što jest, jer njezin pravi primjer, model i nadahnuće je sve ono pruža društvu u kojem žive njezini članovi. Crkva ne može riješiti sve slučajeve siromaštva, pokriti sve potrebe čovječanstva, izliječiti sve bolesti ili čudesno riješiti sve probleme. No kršćani i svi ljudi dobre volje mogu u Crkvi potražiti uvijek pravu pomoć i naći realno dobro, nepomućen mir, čvrsto ufanje. Upravo iz tog razloga kršćansko socijalno djelovanje i djelatnosti Crkve usmjeravaju se najprije na ljudsku osobu kao remek-djelo božanskog stvaranja i tek zatim k specifičnom problemu čovjeka. Ako smo pozvani pokazati i podijeliti s onima iz okoline što imamo najbolje, isto nam je tako značajno, možda čak i značajnije otkriti im čega ima najboljeg i najvrjednijeg u njima samima, otkriti im oči prema potencijalu iz njih samih i podsjetiti ih na resurse i sposobnosti kojima ih je Bog obdario. Konačno, ljubav koji pokazujemo prema drugima najjače je svjedočanstvo koje možemo pokazati u današnjem svijetu. Kao što i sam Gospodin poziva: „Ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga!" (Mk. 12, 31). I „kako mi ljubimo sebe same? Ne jedemo li, ne pijemo li, ne zagrijevamo li se, ne odijevamo li se, ne volimo li se dobro osjećati? Krist nam kaže: Ako tvoj duhovni dio treba biti u Kristu, u Bogu, u ljubavi, onda i prema svom susjedu trebaš se lijepo ponašati, dati mu jesti, dati mu piti, dati mu prave dobrote, dati mu što bi ti htio dobiti. Ja želim imati svega i trebam učiniti da i moj bližnji ima svega".[103]

Uostalom, Crkva svojim djelatnostima, ali i samom svojom poslanjem, ne može imati od ljudi druga očekivanja, od onih koji sam Otac Nebeski ima za svako ljudsko biće posebice: primiti istinu koju Gospodin kroz svoju Crkvu prenosi i odgovoriti na njegovu neograničenu ljubav, kako bi našao pravu duboku radost i autentično dobro. Međutim, u slobodi koja mu je dodijeljena kao dar, čovjek se može ne okrenuti Onom koji ga je stvorio, čovjek može Njega poslušati ili ne poslušati po autoritet Crkve: „da znaš kako se treba vladati u kući Božjoj, koja je Crkva Boga živoga, stup i uporište istine" (1 Tim. 3, 15). Crkva ne može drugačije nego ostati uz svaku osobu koja traži, koja pati i kojoj nešto nedostaje, jer ona je Crkva Kristova,

[103] Gheorghe BĂBUT, *Predici la întreg calendarul ortodox, la duminicile, sărbătorile de peste an, la alte ocazii şi cuvinte de învăţătură ortodoxă (Propovijedi za cijelu kalendarsku godinu: nedeljama, blagdanima preko godine, za druge prilike i riječi pravoslavnog nauka)*, Ed. Pelerinul Român: Oradea, str. 381-382.

gostoprimajuća, puna skrbi i otvorena svima: „ta nitko nikada ne mrzi svoga tijela, nego ga hrani i njeguje kao i Krist Crkvu" (Ef. 5, 29).

Koliko god se suvremeno društvo činilo svjetovno i koliko god svijet bio sekulariziran, religija, vjera i Crkva uvijek će imati jak socijalni utjecaj, ali posebice utjecaj na ljudsku dušu i savjest zato što Bog poziva, privlači i ljubi neumorno i nediferencirano.

5.2. Istraživanje i analiza percepcije korisnika socijalno-karitativnih djelatnosti

Polazeći od činjenice da danas postoji opasnost od instrumentalizacije socijalnog djelovanja Crkve u ovom sam radu želio ukazati na potrebu analize i detaljnijeg uvida u konkretne oblike socijalnog djelovanja Crkve kao i uvida u posljedice koje takav rad ima za one koji su direktno ili indirektno korisnici crkvenog socijalnog djelovanja. Jednako tako valja voditi računa i o tome da svako socijalno djelovanje učinjeno iz kršćanske perspektive izaziva promatranje i analize izvan crkvenoga konteksta. To znači da neće biti dovoljno pružati samo materijalnu ili financijsku pomoć jer bi se u tom slučaju radilo o neko vrsti distribuiranja materijalnog bez oslonjenosti na to da je zadaća vjernika pronalaziti mogućnosti i načine kako socijalnu djelatnost povezati s evangelizacijom odnosno kako osobe dovesti bliže Kristu. U kontekstu raznolikih individualističkih tendencija i iskušenja suvremenoga svijeta bit će potrebna, ali i korisna, takva analiza kvalitete socijalnog djelovanja Crkve koja će polaziti od percepcije i očekivanja korisnika, a zatim i identificiranja slabih i ranjivih točaka toga socijalnog djelovanja.

U tom smislu i s ciljem izbjegavanja nepoželjnih posljedica u nastavku se donosi uvid u utjecaj i učinak crkvenog socijalnog djelovanja na temelju percepcije korisnika. Polazi se od nekoliko temeljnih pitanja: Ovisi li vjerodostojnost Crkve o količini socijalnih djelovanja koja ostvaruje? Postaju li oni koji dobivaju i primaju pomoć posredstvom socijalnih djelovanja Crkve bolji vjernici? Uvećava li broj projekata i djelatnosti socijalnog tipa i broj katolika? Koliko se cijeni kvaliteta usluga i pomoći koje Crkva pruža kroz raznolike projekte i djelovanja socijalne prirode?

Ako je sve veći broj socijalnih djelovanja, inicijativa i projekata koje Crkva osmišljava i konkretizira danas i vrijedan divljenja, nije dovoljno ostati na razini nabrajanja niti se usmjeriti isključivo na kvantitativni aspekt. Radije je poželjno poći dalje, promatrati stvari dublje i iz pozorne ljudske perspektive. To znači da je potrebno čovjeka promatrati kao osobu, u njegovoj cjelovitosti, ne samo kao nevoljnika koji potrebuje privremenu materijalnu ili financijsku pomoć, nego kao onoga kojega će se uz tu pomoć privesti (ili ponovo dovoditi)

Kristu. To znači da se posredstvom ovozemaljskog dolazi ususret čovjeku i njegovoj potrebi za nebeskim, za spasenjem; posredno se proizvodi utjecaj na ljudsku dušu a socijalnom se pridodaje vrijednost vječnosti. „Misija (poslanje) božjih ljudi, i u njenom biblijskom i u suvremenom obliku, jest obraćati se ljudskim potrebama, kako onima na fizičkoj, tako i na duhovnoj razini".[104]

U suprotnom, sva djelovanja Crkve namijenjena nevoljnicima bila bi samo jednostavna milosrdna djela koja svatko može poduzeti s jedinim ciljem da se to ubraja u vlastita ostvarenja, dovodi do „umirivanja" savjesti što je rezultat izraza dobre volje ili bilo kojeg drugog egoističnog razloga. Nadahnutom vjerom i iskazanom milosrdnom ljubavlju osobno djelovanje i djelovanje Crkve kao cjeline postaju zaista dragi Gospodinu i korisni jednako za one koji primaju i za one koji pružaju pomoć. Jer u svemu što dobro činimo „više dobijemo nego li darujemo. Primamo više dobročinitelja, nego što mi činimo sa našim dobrim djelima. Jer darujemo Bogu, a ne ljudima".[105] Dobri Bog nikada „ne ostaje dužan" a njegova dobrohotnost nadilazi svaku izvanjsku radost i zadovoljstvo.

5.2.1. Metodološki podaci

Vodeći računa o praktičnom pristupu obrađivanoj temi, navođenju primjera i konkretnim podacima, ukazala se potreba za sastavljanjem jednog upitnika namijenjenog većem broju korisnika socijalno-karitativnih djelatnosti Crkve na području Banata. Cilj je uz pomoć upitnika identificirati stavove osoba koje su u teškoćama, njihov odnos prema primljenoj pomoći kao i korelaciju primljene pomoći i osobne vjere. Interpretacija podataka dobivenih upitnikom pomoći će u oblikovanju svojevrsnih prijedloga radi poboljšanja socijalno-karitativnih djelatnosti koje Crkva obavlja u korist ljudi koji su potrebi i radi saznanja o mogućoj neposrednoj vezi između socijalnih djelatnosti i čovjekove vjere.

U svrhu boljih uvida izrađena je anketa s ponuđenim odgovorima. Ispitivanje je bilo provedeno u gradu Temišvaru i okolici i to u sjedištima dnevnih centara, ali i u prebivalištu korisnika koji su bili stare ili bolesne osobe; u malteškoj službi za pomoć; u noćnom skloništu "Pater Jordan", u društvenoj kantini iz župi Temišvar-Elisabetin.

Ukupan broj ispitanika - korisnika bio je 205 osoba, od kojih 137 pravoslavaca i 68 katolika.

Ispitanici – korisnici su bili iz tri kategorije ljudi: mladi ljudi, odrasli te starije osobe, i to u dobi od 18-35 godina; 35-60 godina te više od 60 godina:

[104] Robert KYSAR, *Called to care: biblical images for social ministry*, str. 67.
[105] Sf. Ioan GURĂ DE AUR, *Cuvinte de aur (Zlatne riječi)*, volumul IV, Ed. Egumeniţa: Galaţi, 2012., str. 242.

18 – 35 godina: 62 osobe (muških 23, ženskih 39)

35 - 60 godina: 69 osobe (muških 22, ženskih 47)

iznad 60 godina: 74 osobe (muških 41, ženskih 33).

U postocima je bilo 58,05% žema i 41,95% muškaraca. Upitnik je bio anoniman. Ime i prezime ispitanika nisu se tražili, ali je većina njih stavila inicijale svog imena. Razdoblje istraživanja trajalo je od rujna do prosinca 2019. godine.

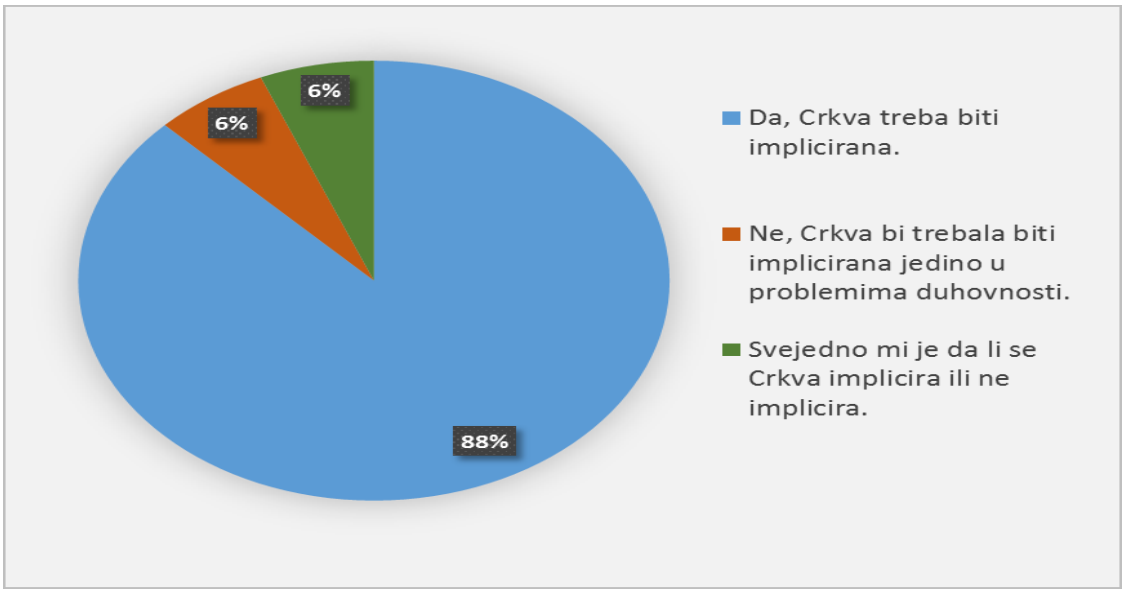
Terensko istraživanje je proveo sam autor ovoga rada, a u provedbi mu je pomgao jedan pravoslavni svećenik te nekoliko mladih (volontera) iz Katoličke Crkve.

Pitanja je sastavio sam autor, a praktično je istraživanje provedeno u obliku upitnika tiskanih i dostavljenih osobno, u papirnatom obliku. Svaki je ispitanik - korisnik popunio svojom rukom anketu i nakon toga predao ispunjenu anketu autoru, pravoslavnom svećeniku i volonterima koji su sudjelovali u ovoj anketi.

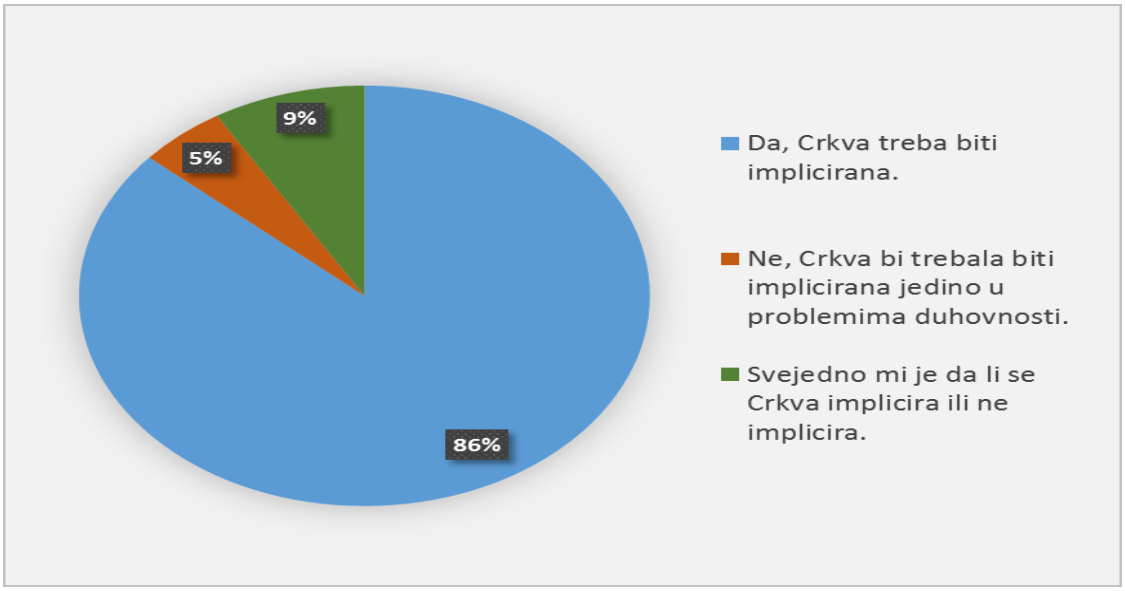
5.2.2. Predstavljanje i tumačenje rezultata

Anketni upitnik sadržavao je dvadeset (20) pitanja. Dobiveni rezultati predstavljeni su u grafikonima i dani su u postocima (%) kako slijedi.

Pitanje 1. *Smatrate li da je dobrodošlo direktno impliciranje Crkve u socijalni sektor i u socijalne probleme ljudi?*

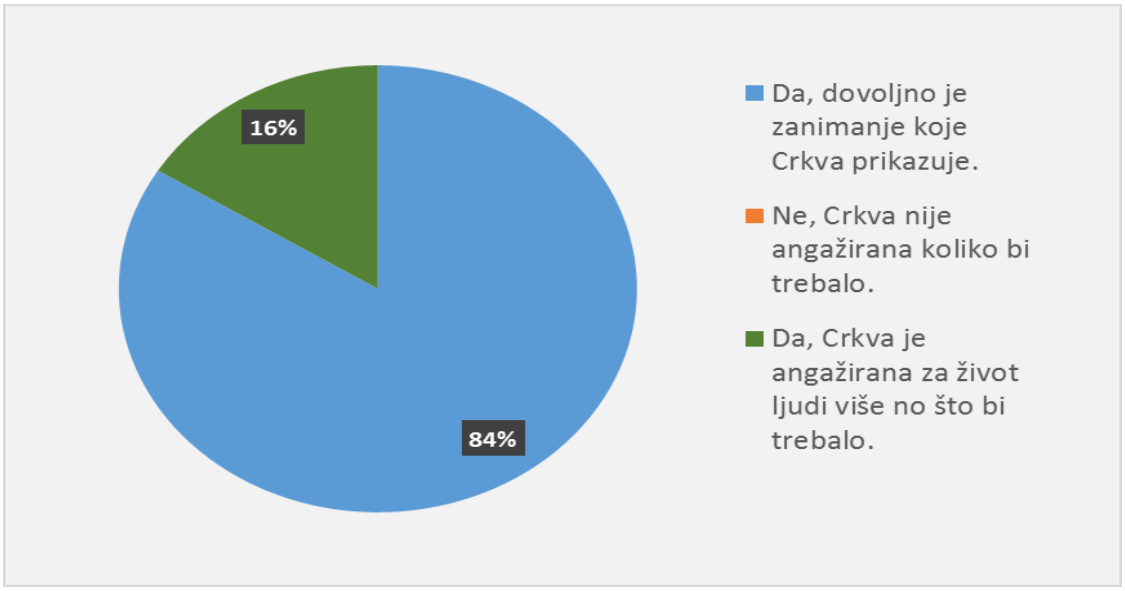
Slika 1 Katolici

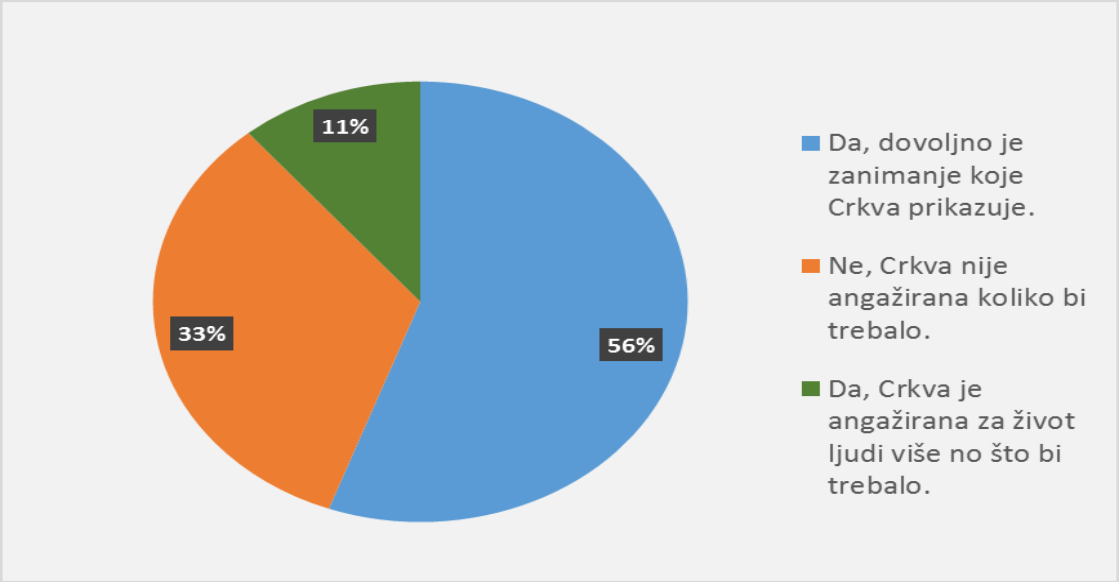
Slika 2 Pravoslavci

Ispitanici većinom smatraju da Crkva treba biti izravno uključena u socijalni sektor i socijalne probleme ljudi. Socijalno djelovanje Crkve podržava 88% katolika i 86% pravoslavaca.

Pitanje 2. *Smatrate li da je Crkva, uopće, dovoljno angažirana i da prikazuje dovoljno veliko zanimanje u pomaganju onih koji pate ili su u nevolji iz raznih uzroka?*

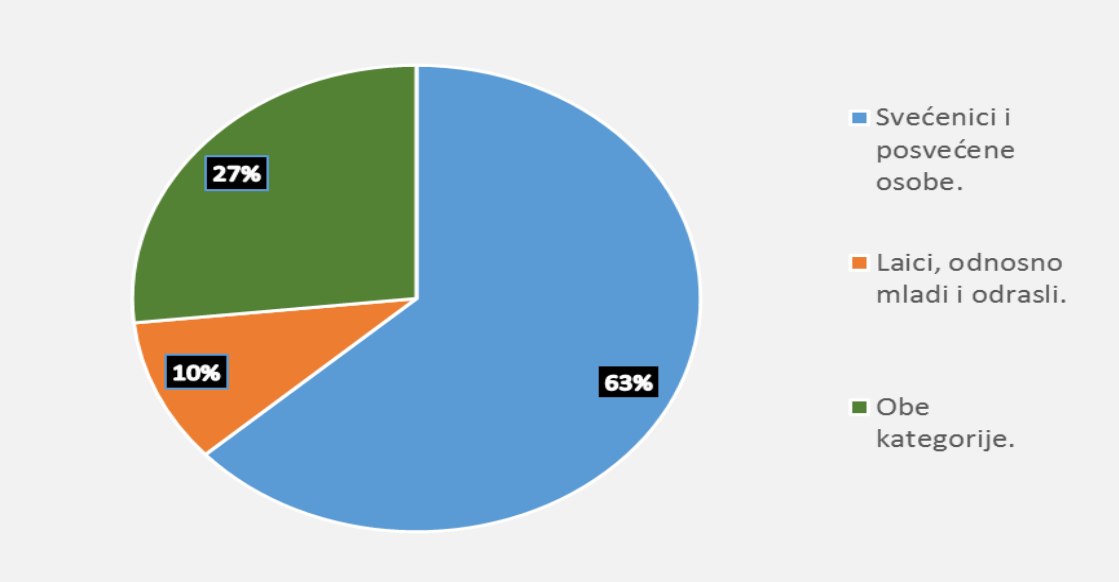
Slika 3 Katolici

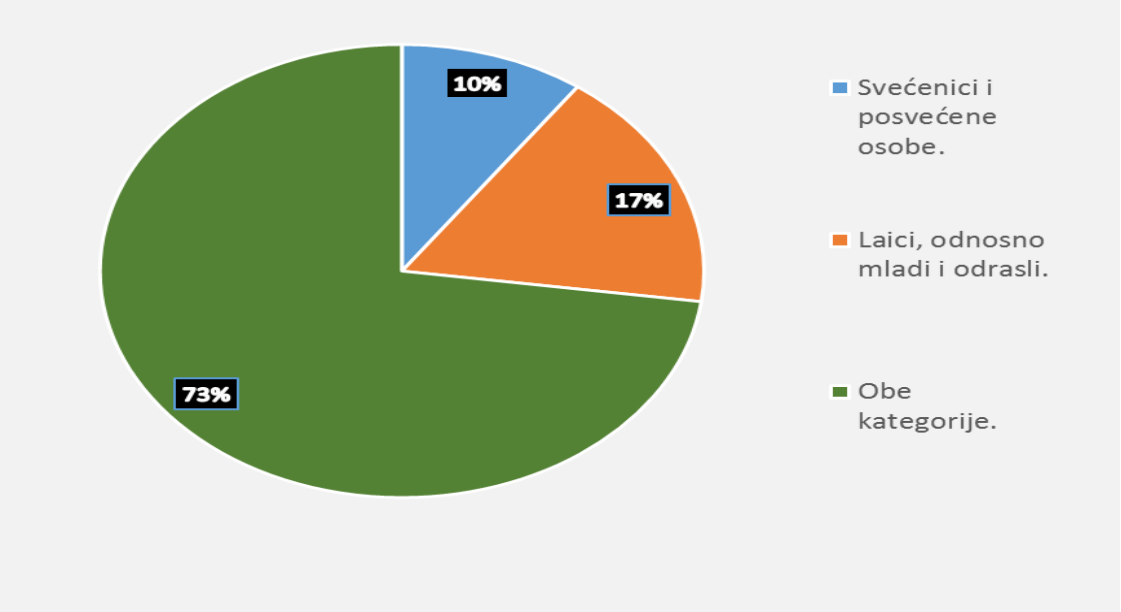
Slika 4 Pravoslavci

Da je Crkva dovoljno angažirana u pomaganju ljudima drži 84% katolika i 56% pravoslavaca. Među katoličkim ispitanicima nitko nije potvrdio ponuđeni odgovor da Crkva nije angažirana koliko bi trebala. Preostalih 16% katoličkih ispitanika smatra da Crkva pokazuje dovoljno zanimanja, što maksimalno potvrđuje da katolički ispitanici prepoznaju socijalnu usmjerenost Katoličke Crkve. Kod pravoslavaca simptomatičan je postotak od 33% ispitanika koji smatraju da Pravoslavna Crkva nije angažirana koliko bi trebala biti.

Pitanje 3. *Tko je, po vašoj procjeni, najpreporučljiviji i najpogodniji da se bavi socijalno-karitativnim djelovanjem Crkve?*

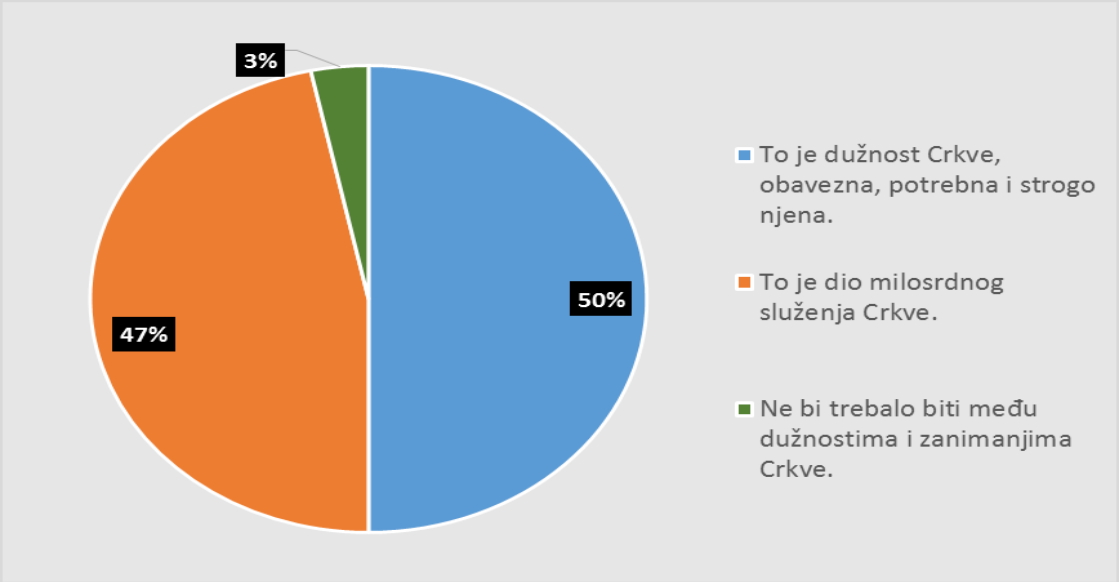
Slika 5 Katolici

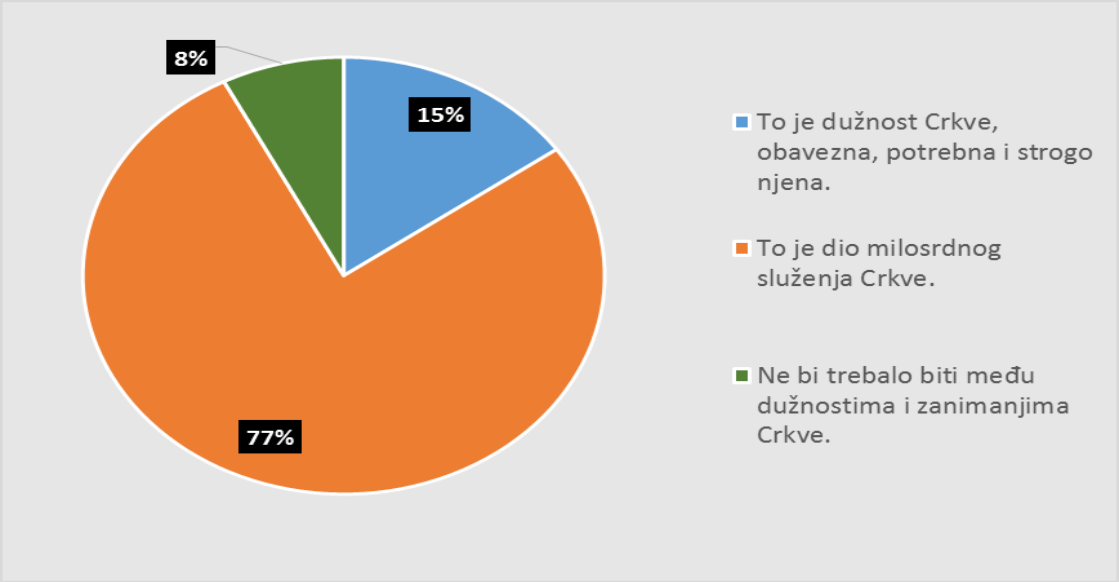
Slika 6 Pravoslavci

Zanimljiva je usporedba između katolika i pravoslavaca kada je riječ o tome tko bi se trebao baviti socijalno-karitativnim djelovanjem Crkve. Dok katolici većinom (63%) smatraju da je to zadaća svećenika i posvećenih osoba, pravoslavci većinski (73%) smatraju da je to zadaća koja jednako pripada objema ponuđenim kategorijama. Da ta zadaća pripada objema kategorijama smatra 27% katolika, a samo 10% njih smatra da ta zadaća pripada vjernicima laicima, odnosno mladima i odraslima. S druge strane, samo 10% pravoslavaca smatra da je to zadaća koja isključivo pripada svećenicima i posvećenim osobama.

Pitanje 4. *Kako biste definirali pomoć i podršku koje Crkva pruža u raznim situacijama i u odnosu na socijalne probleme ljudi?*

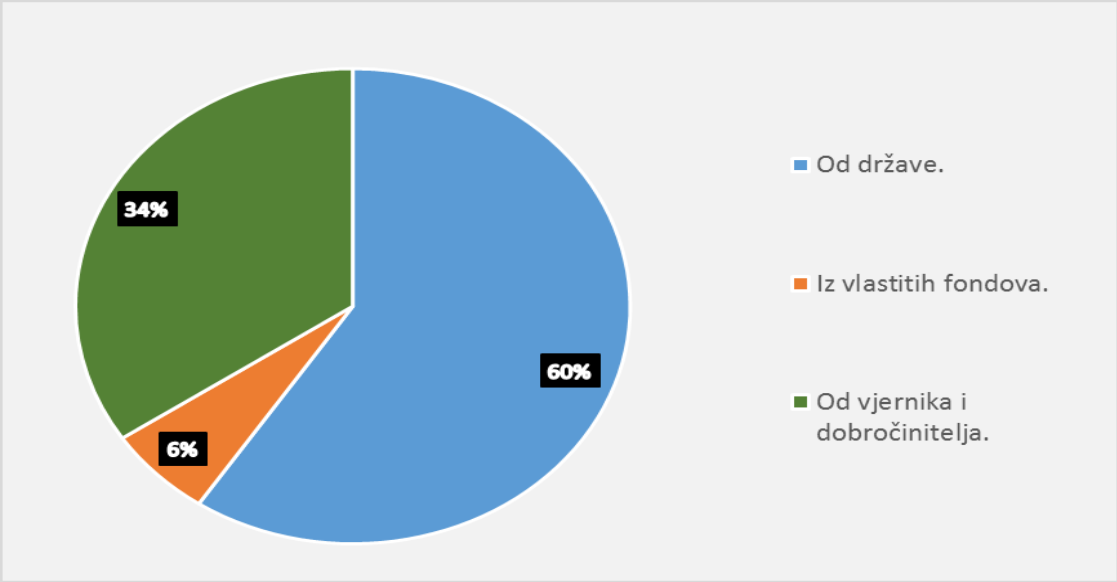
Slika 7 Katolici

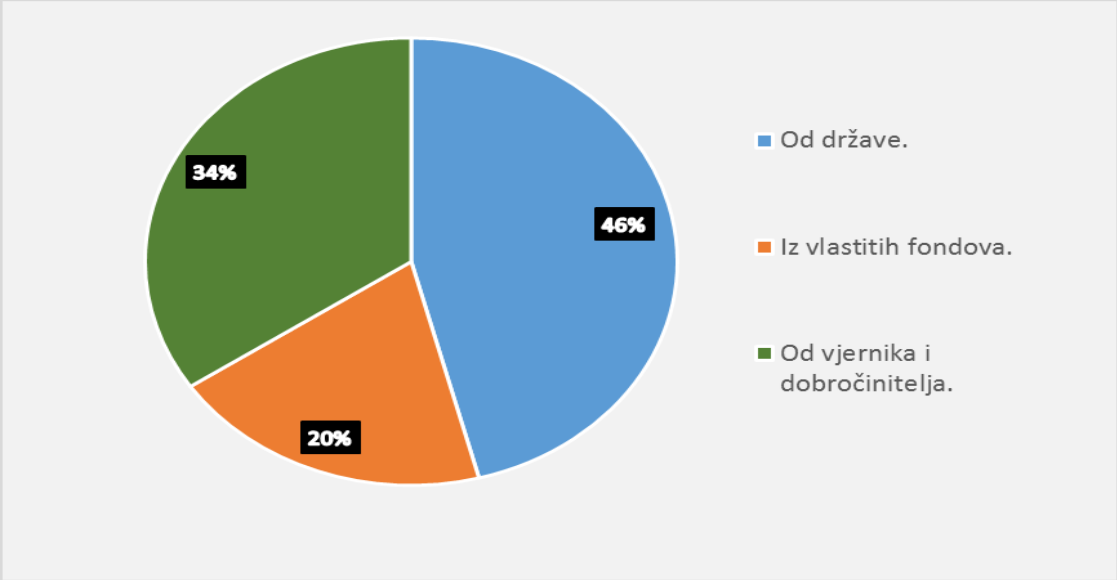
Slika 8 Pravoslavci

Po pitanju odnosa između dužnosti i ljubavi, odnosno spada li socijalno-karitativno djelovanje Crkve u područje dužnosti ili milosrdnog služenja, katolici podjednako smatraju da je riječ o objema kategorijama dok pravoslavci tu djelatnost većinski prepoznaju kao dio milosrdnog služenja Crkve (77%).

Pitanje 5. *Odakle smatrate da bi Crkva trebala primati financijsku pomoć, kako bi podržala svoje socijalne projekte i implikaciju?*

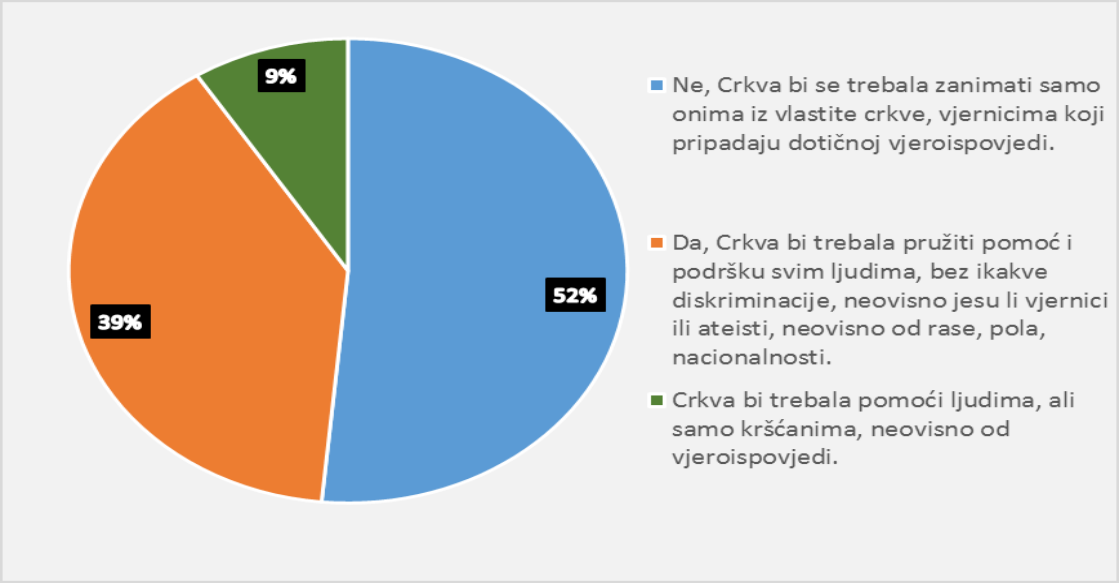
Slika 9 Katolici

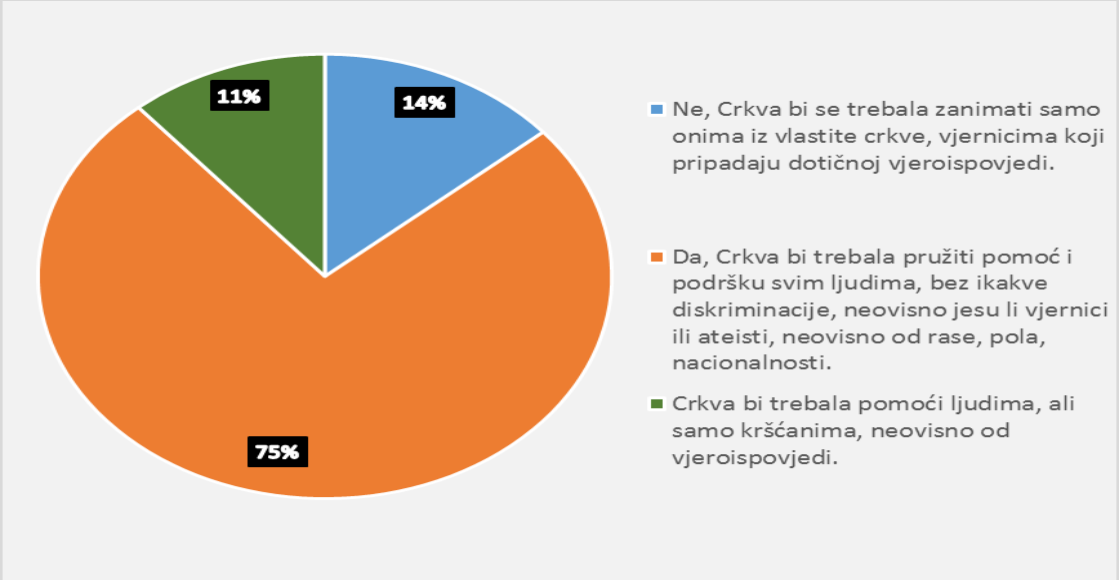
Slika 10 Pravoslavci

Da bi se socijalno-karitativno djelovanje Crkve trebalo temeljiti na financijskoj pomoći vjernika i dobročinitelja smatra 34% katolika i 34% pravoslavaca. Da bi financijska podrška trebala pristizati od države smatra 60% katolika i 46% pravoslavaca. Dok samo 6% katolika smatra da bi se ta djelatnost trebala financirati iz crkvenih izvora, tu ideju podržava 20% pravoslavaca.

Pitanje 6. *Smatrate li da bi Crkva kroz svoje ustanove i organizacije socijalnog tipa trebala priskočiti u pomoć osobama koje su u teškoćama neovisno od vjeroispovijesti?*

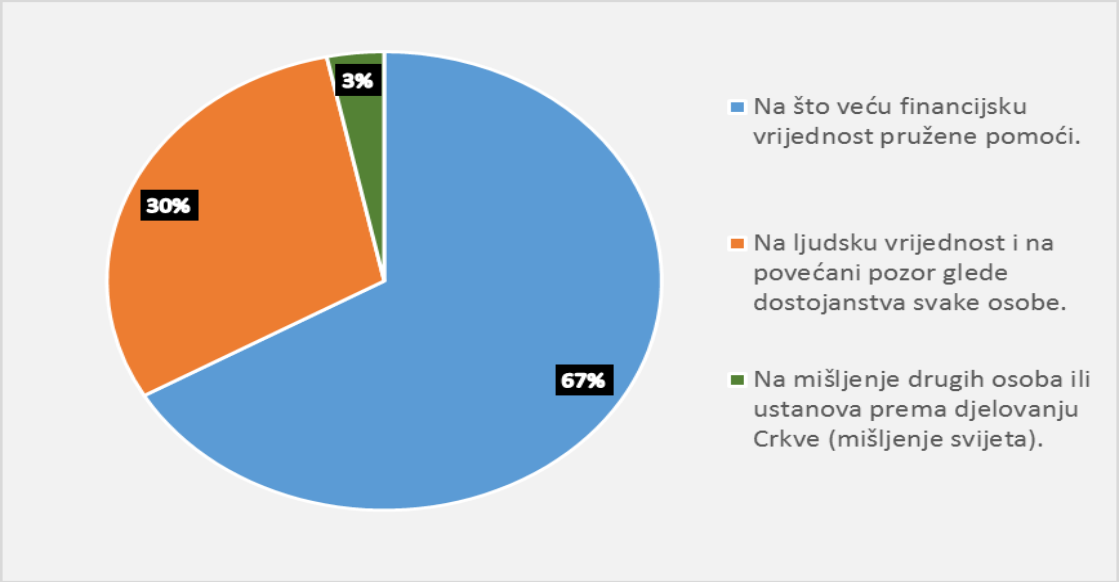
Slika 11 Katolici

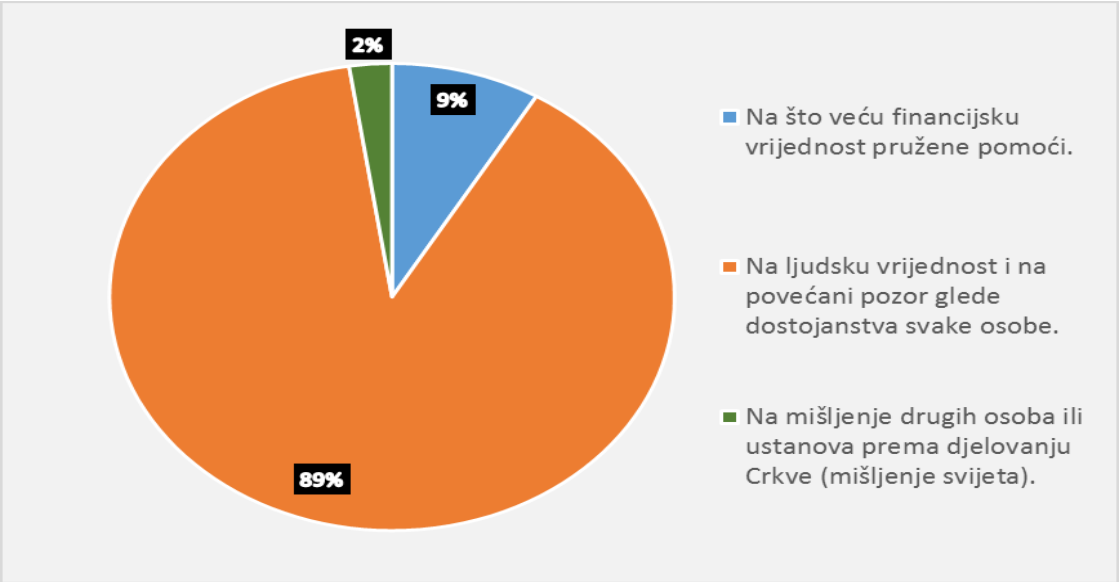
Slika 12 Pravoslavci

Da bi Crkva trebala pružati pomoć i podršku svim ljudima, neovisno o vjeroispovijesti i svjetonazoru smatra 75% pravoslavaca i 39% katolika. Simptomatično je da polovica katoličkih ispitanika smatra da bi Crkva trebala pomagati isključivo svojim članovima.

Pitanje 7. *Na što, naime, smatrate da bi Crkva trebala više pozornosti u poduzetim socijalnim djelovanjima?*

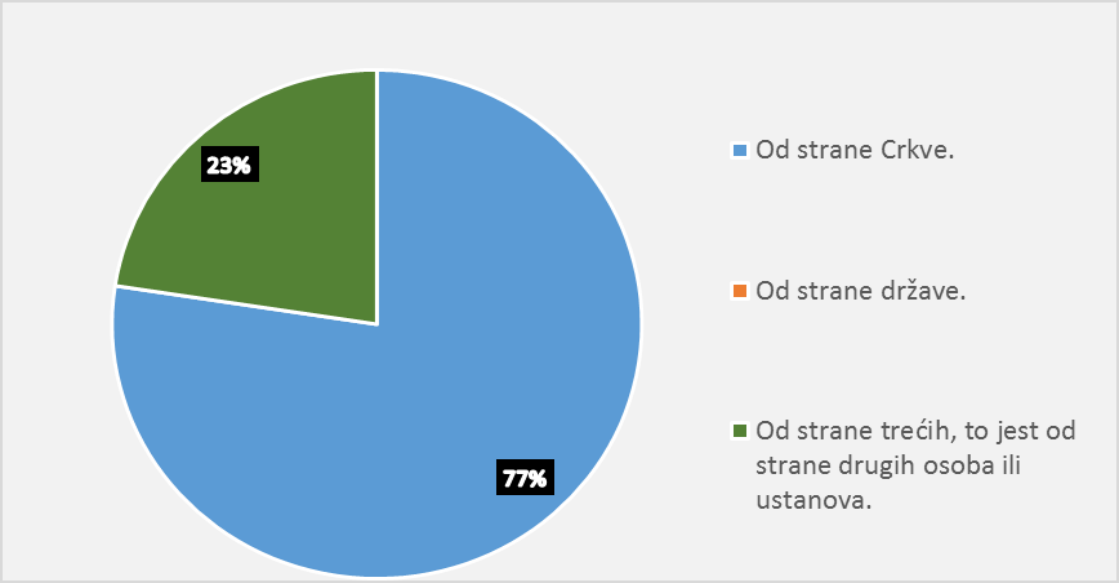
Slika 13 Katolici

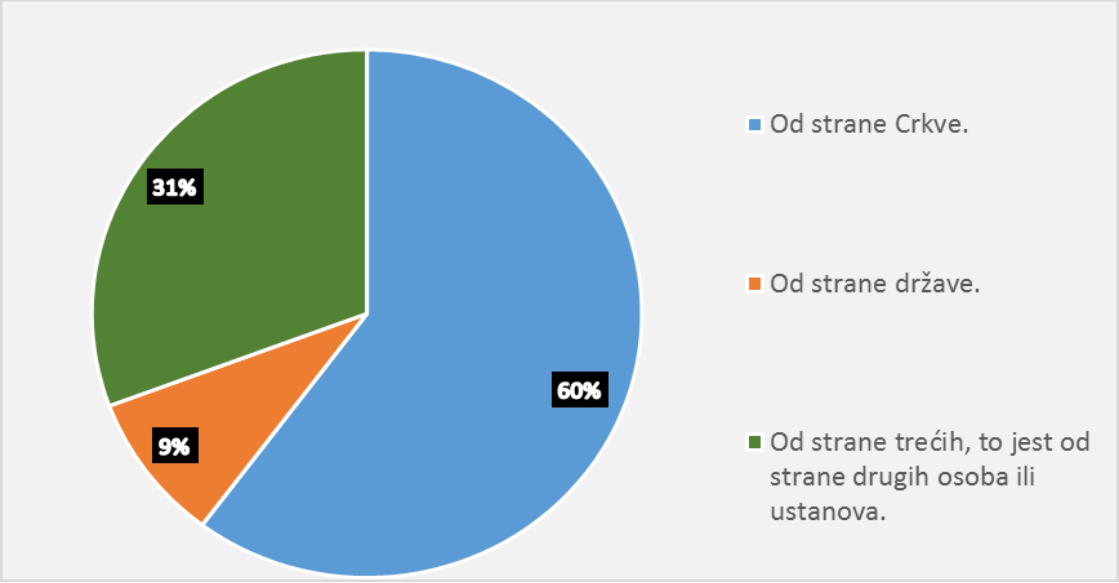
Slika 14 Pravoslavci

Dok je za skoro 90% pravoslavnih ispitanika najvažnija *ljudska* dimenzija socijalno-karitativne djelatnosti, katolici u većinskoj mjeri (67%) smatraju da bi Crkva više pozornosti trebala posvetiti *financijskoj* dimenziji. 30% katoličkih ispitanika smatra da bi se više pozornosti trebalo posvetiti *ljudskoj* dimenziji. Samo 9% pravoslavaca misli da bi Crkva više pozornosti trebala usmjeriti *financijskoj* dimenziji pomaganja i podrške.

Pitanje 8. *Kada ste prolazili kroz teška socijalna stanja od koga ste primili više podrške i pomoći?*

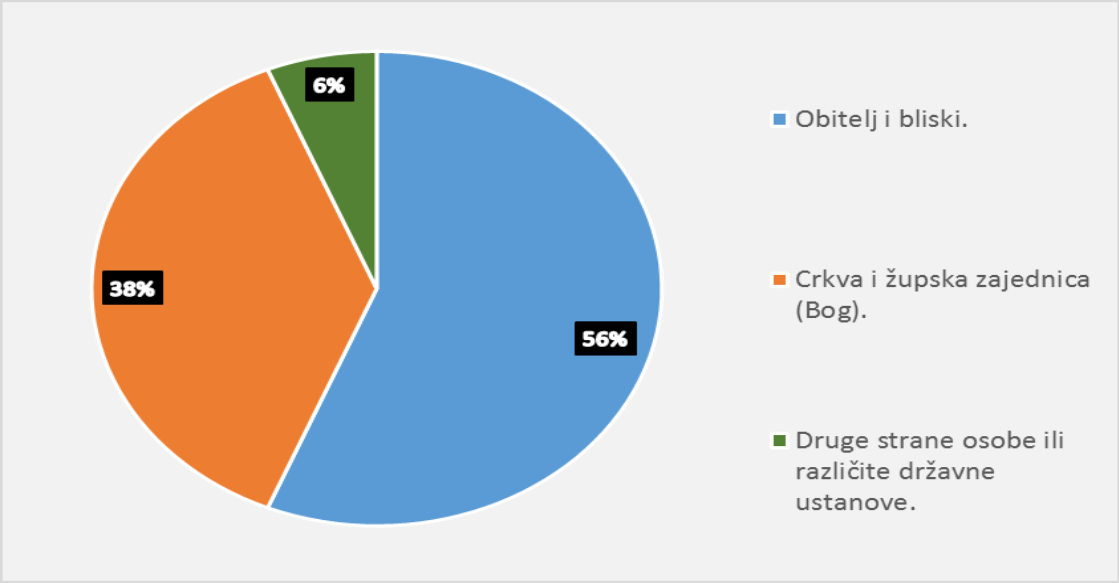
Slika 15 Katolici

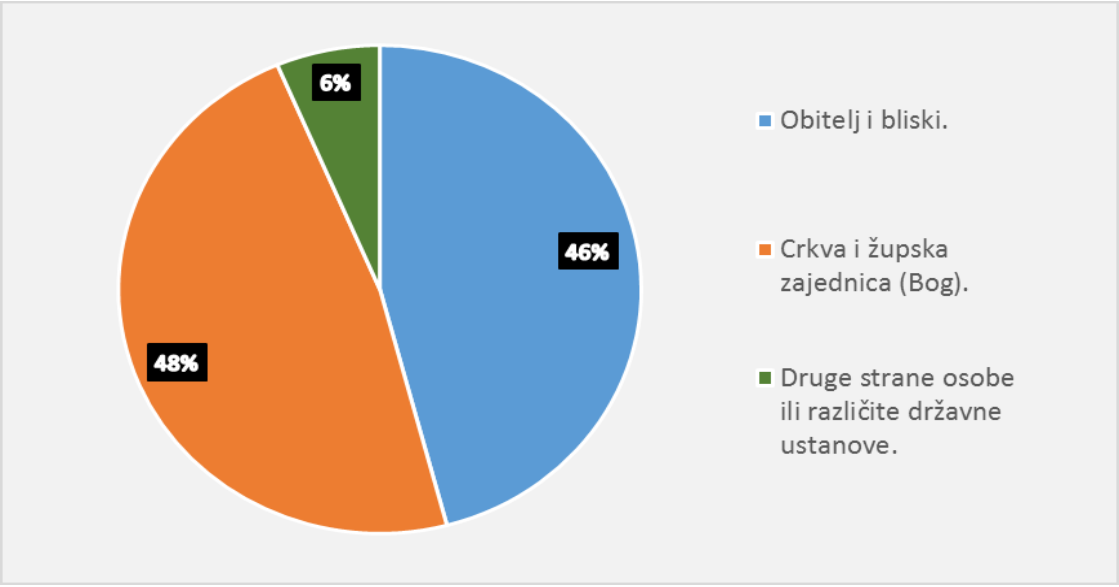
Slika 16 Pravoslavci

77% katolika je u teškim socijalnim stanjima najviše pomoći i podrške primilo od strane Crkve. 23% ispitanika se izjasnilo da je tu podršku i pomoć primilo od strane drugih osoba ili ustanova, a što ne uključuje državu jer se za nju ispitanici uopće nisu izjasnili. Dok je 9% pravoslavnih ispitanika potvrdilo da je podršku i pomoć primilo od strane države, njih 60% je većinski odgovorilo da je tu pomoć primilo od strane Crkve, a 31% od strane drugih osoba ili ustanova.

Pitanje 9. *U vašim potrebama i teškoćama socijalne prirode s kojima ste se suočavali tijekom vremena, tko vam je bio najbliži i pomogao vam konkretno?*

Slika 17 Katolici

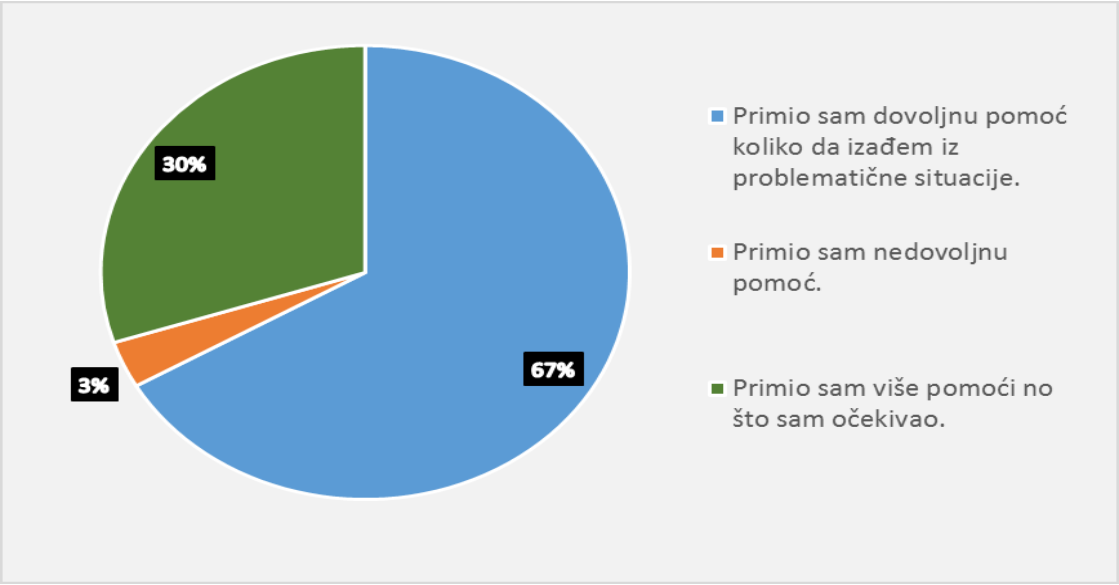

Slika 18 Pravoslavci

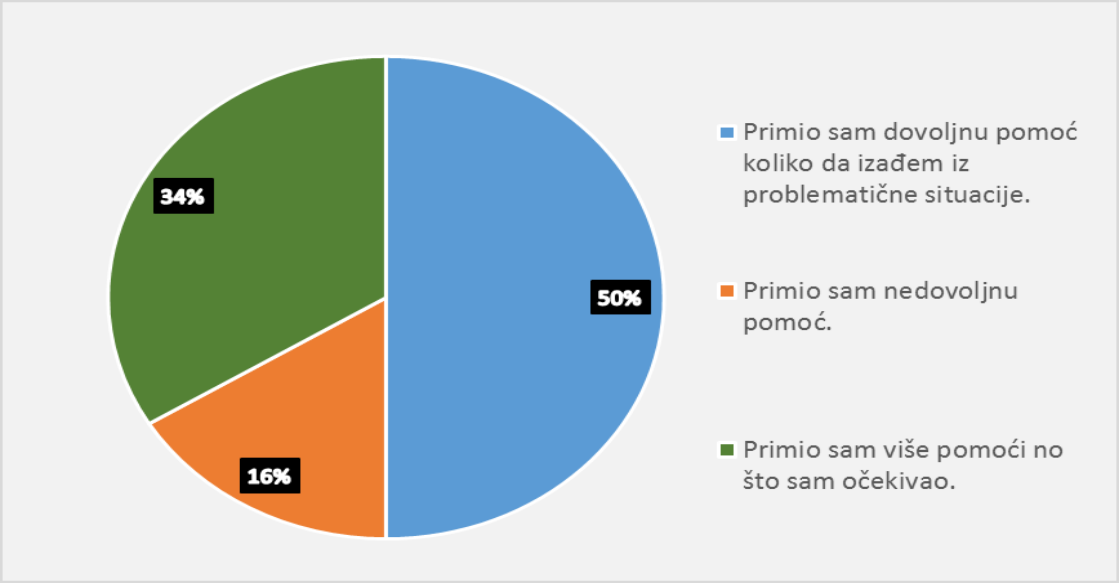
Obitelj i bliske osobe su te koje prema katoličkim ispitanicima pružaju najviše podrške i konkretne pomoći (56%), na drugom mjestu je Crkva i župna zajednica (38%), a svega 6% spada na treće osobe i različite državne ustanove. Pravoslavni ispitanici podjednako smatraju da najviše podrške i konkretne pomoći dolazi od strane Crkve i župne zajednice (48%) te

obitelji i bliskih ljudi (46%). Kao i kod katolika, svega 6% pravoslavaca smatra da ta podrška dolazi od strane trećih osoba i državnih ustanova.

Pitanje 10. *Kada ste se nalazili u kakvoj potrebi i nedostatku socijalnog tipa, kako procjenjujete podršku koju vam je pružila Crkva kroz svoje službe?*

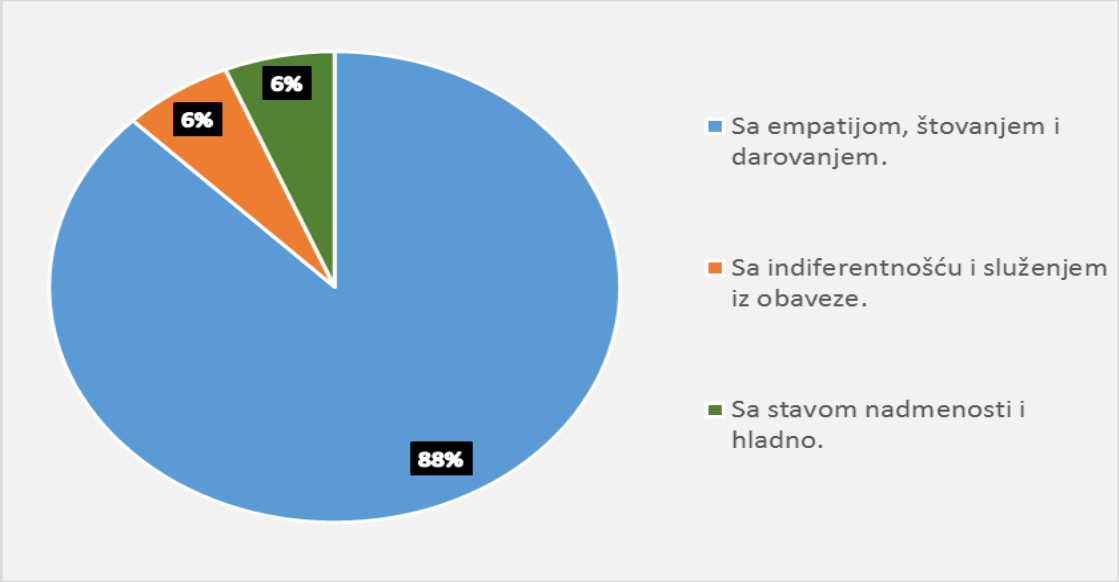
Slika 19 Katolici

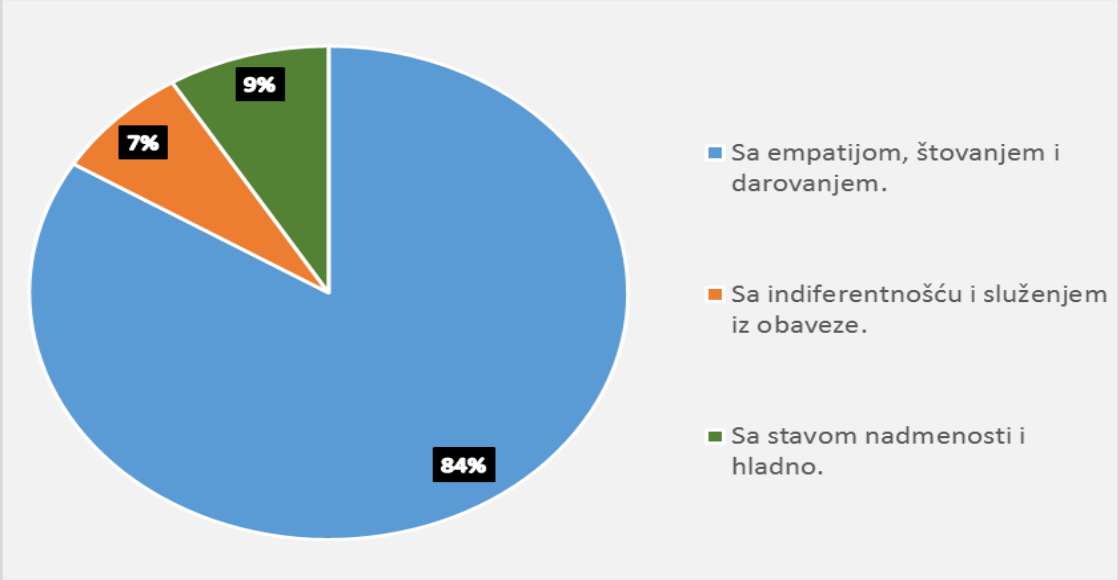
Slika 20 Pravoslavci

Da Crkva pruža dovoljno pomoći smatra 67% katolika i 50% pravoslavaca. Znakovito je da oko 30% i jednih i drugih ispitanika smatra da Crkva pruža i više nego što je očekivano. Veći postotak pravoslavaca (16%) za razliku od katolika (3%) smatra da nije primio dovoljnu pomoć.

Pitanje 11. *Kada ste bili u situaciji koristiti socijalnu pomoć, kako su s vama postupali oni s kojima ste dolazili u dodir:*

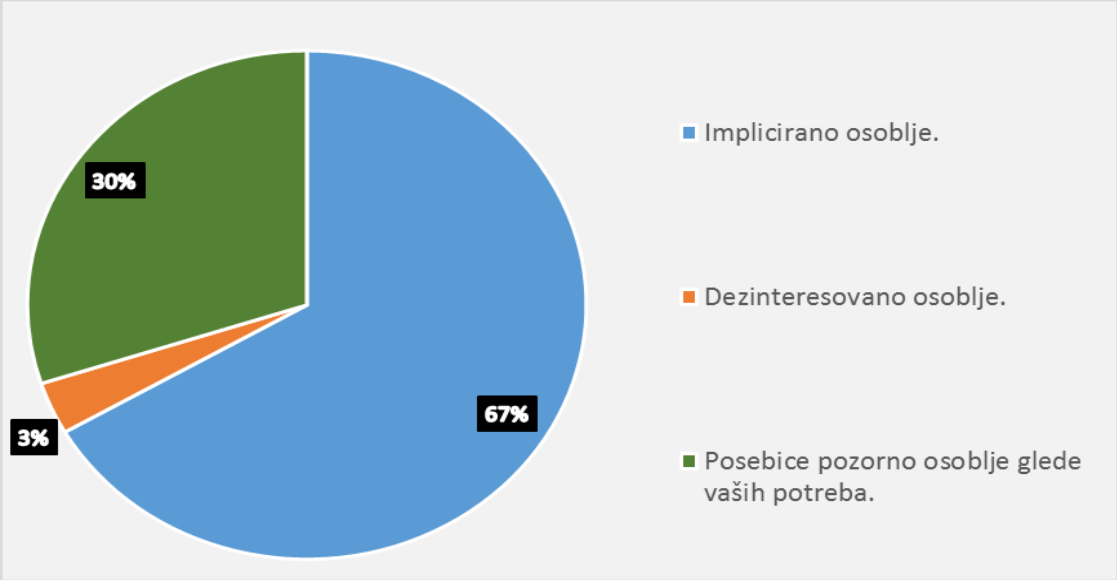
Slika 21 Katolici

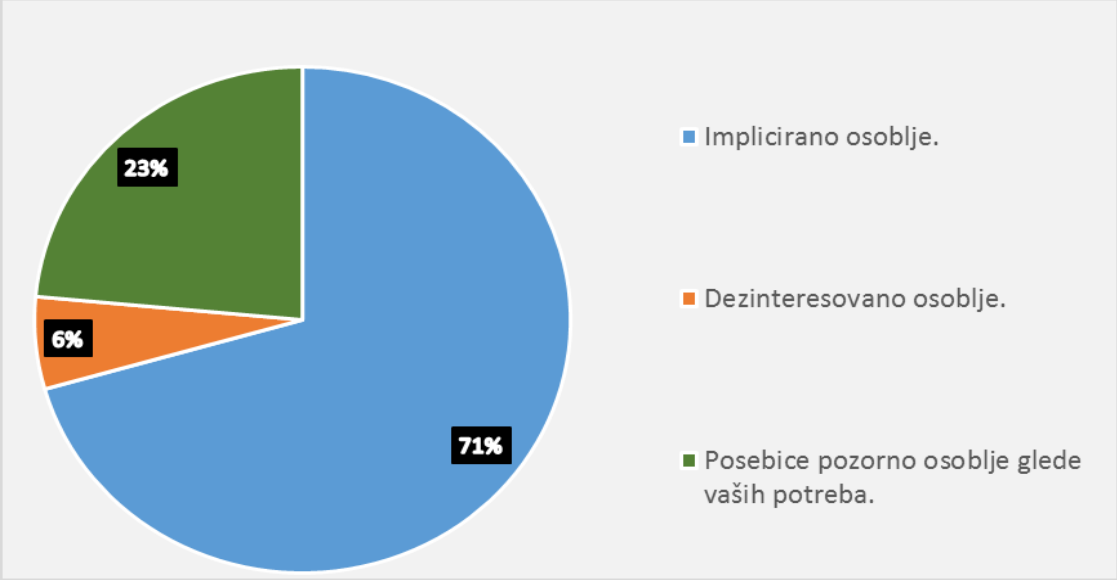
Slika 22 Pravoslavci

Najveći broj i jednih i drugih ispitanika doživjelo je u konkretnim situacijama pružanja i primanja pomoći da Crkva pristupa s empatijom, poštovanjem i darežljivošću. 12% katolika i 16% pravoslavaca ima iskustvo da se Crkva s primateljima pomoći ophodi indiferentno, oholo i hladno.

Pitanje 12. *Kakvo je vaše shvaćanje o ponašanju osoblja implicirano u djelovanje socijalnog tipa, glede stanja u kojem ste se nalazili određenog momenta?*

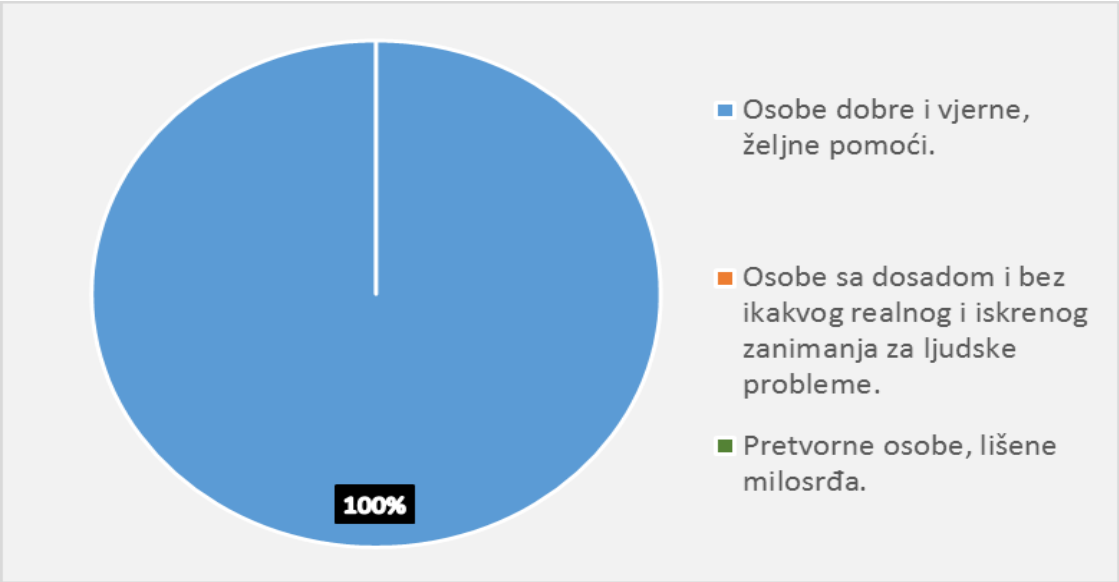
Slika 23 Katolici

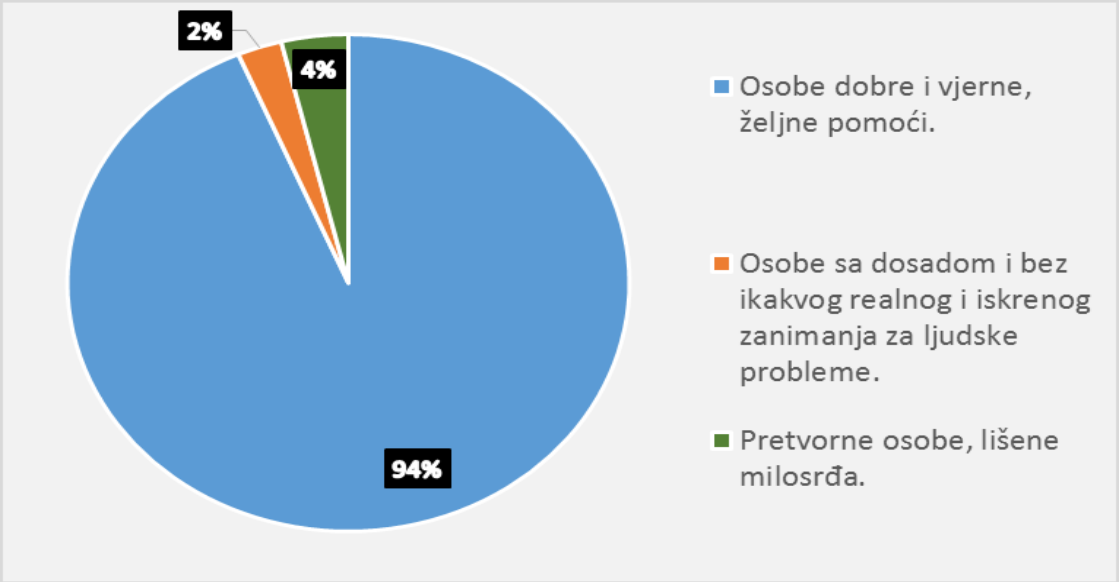
Slika 24 Pravoslavci

Preko 90% i jednih i drugih ispitanika je imalo pozitivno iskustvo u susretu sa djelatnicima.

Pitanje 13. *Kako biste klasificirali osobe direktno implicirane u pružanju pomoći vama?*

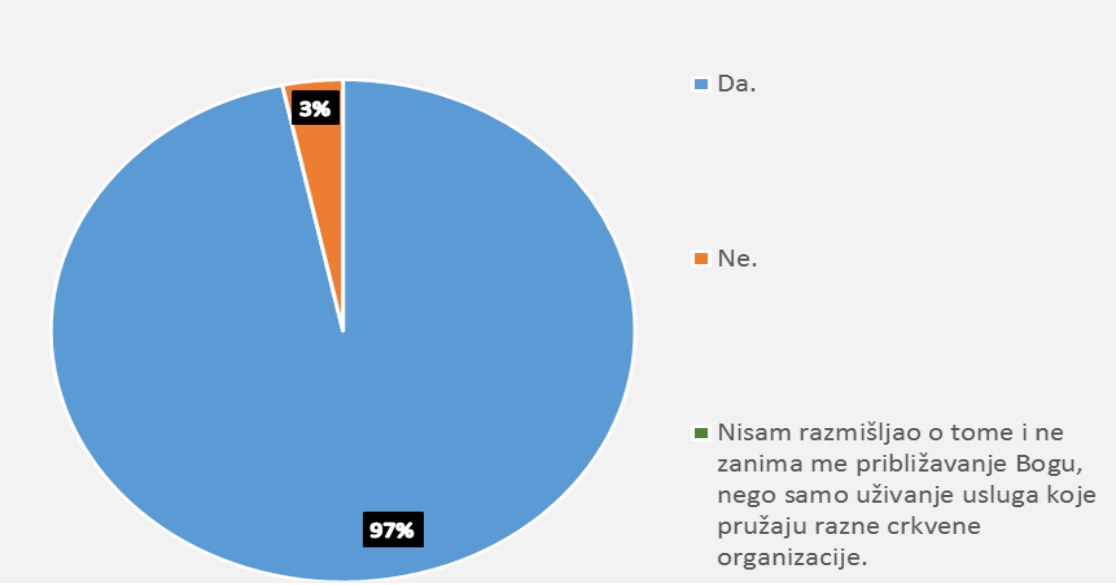
Slika 25 Katolici

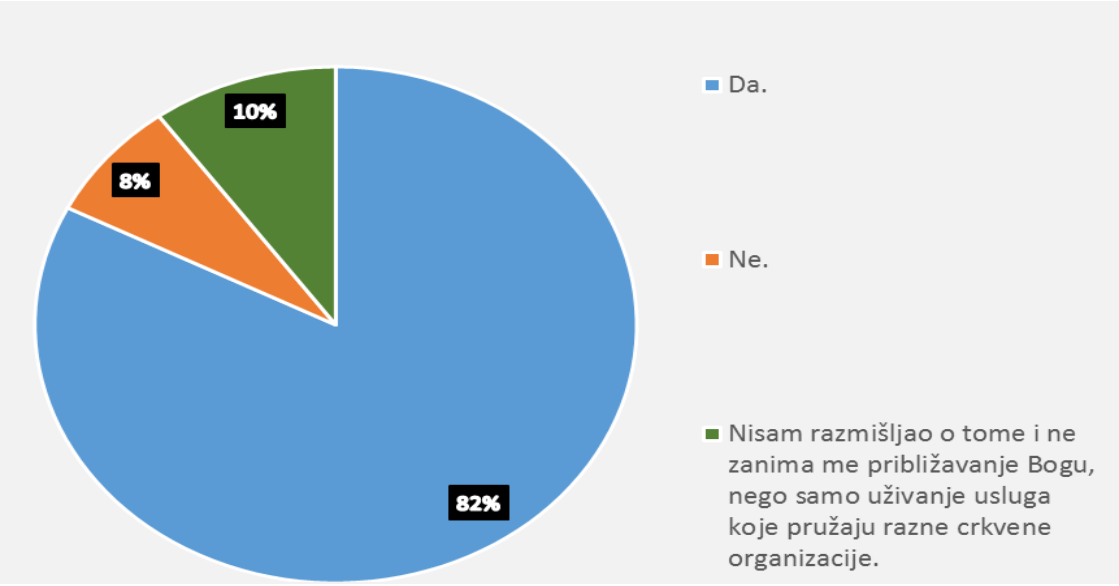
Slika 26 Pravoslavci

Katolici djelatnike stopostotno klasificiraju kao dobre osobe, vjernike i one koji žele pomoći. Iznad 90% tako se izjašnjavaju i pravoslavci, međutim, njih 6% je djelatnike doživjelo kao osobe bez interesa i kao prijetvorne ljude.

Pitanje 14. *Da li ste bili na bilo kakav način nadahnuti primjerom impliciranog osoblja i motivirani približiti se Bogu?*

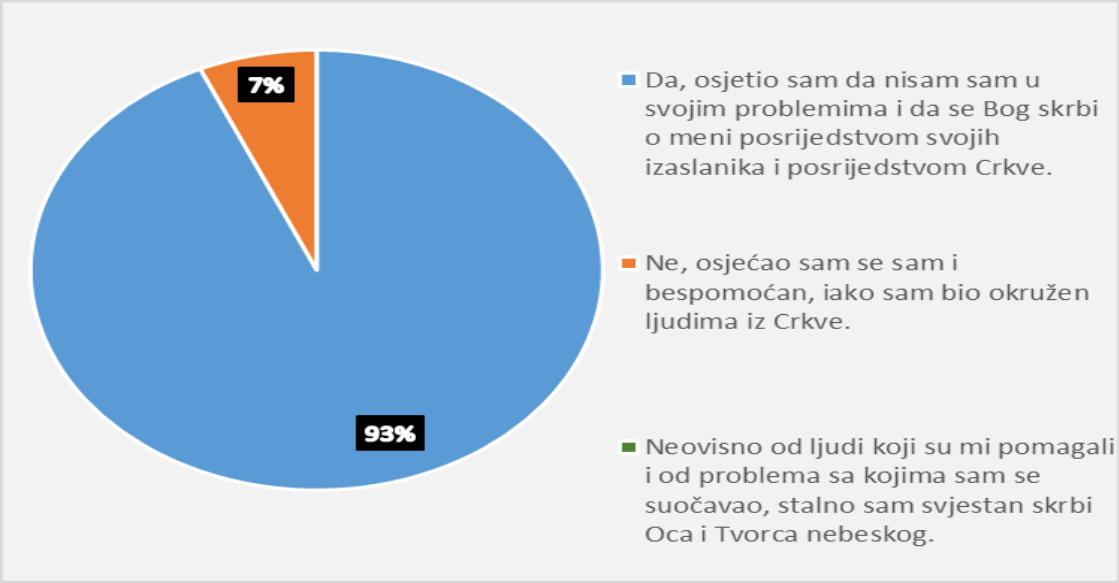
Slika 27 Katolici

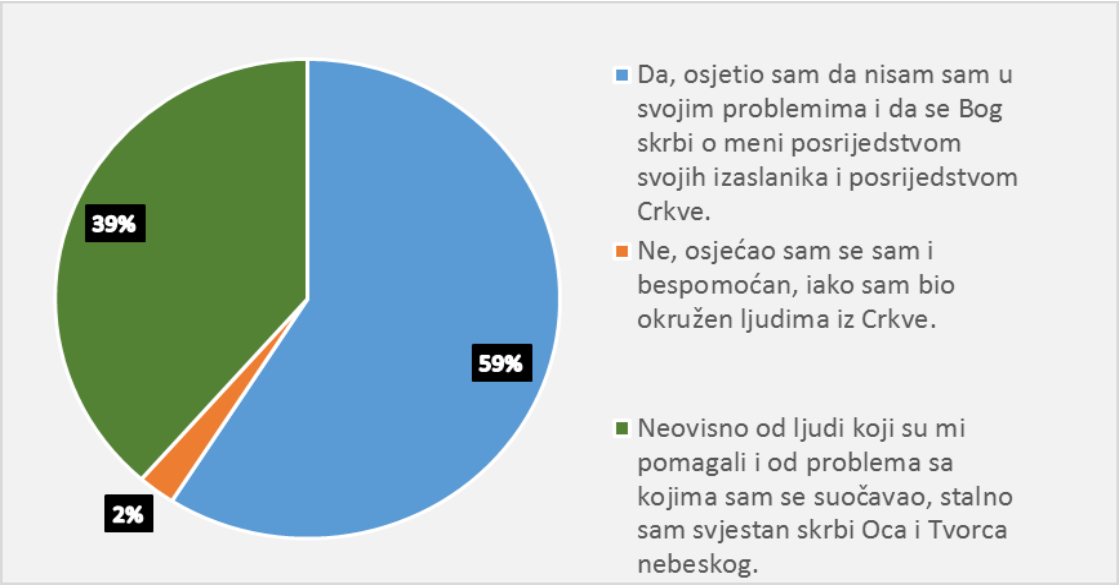
Slika 28 Pravoslavci

Da susret s djelatnicima na području socijalno-karitativne djelatnosti Crkve nadahnjuje i približava Bogu smatra 97% katolika i 82% pravoslavaca. 10% pravoslavnih korisnika je zainteresirano isključivo za primanje konkretne pomoći i drugih usluga.

Pitanje 15. *Posredstvom osoblja koje je za vas brinulo ili vam pružalo pomoć kada vam je bila potreba, da li ste osjetili skrb Oca nebeskoga koju on ima prema svakom ljudskom biću?*

Slika 29 Katolici

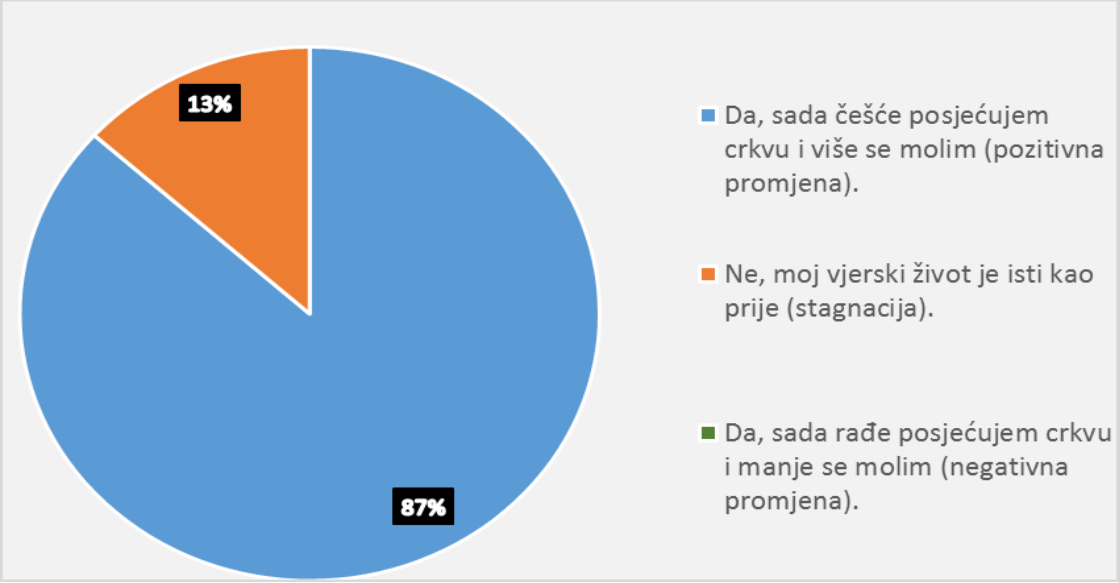

Slika 30 Pravoslavci

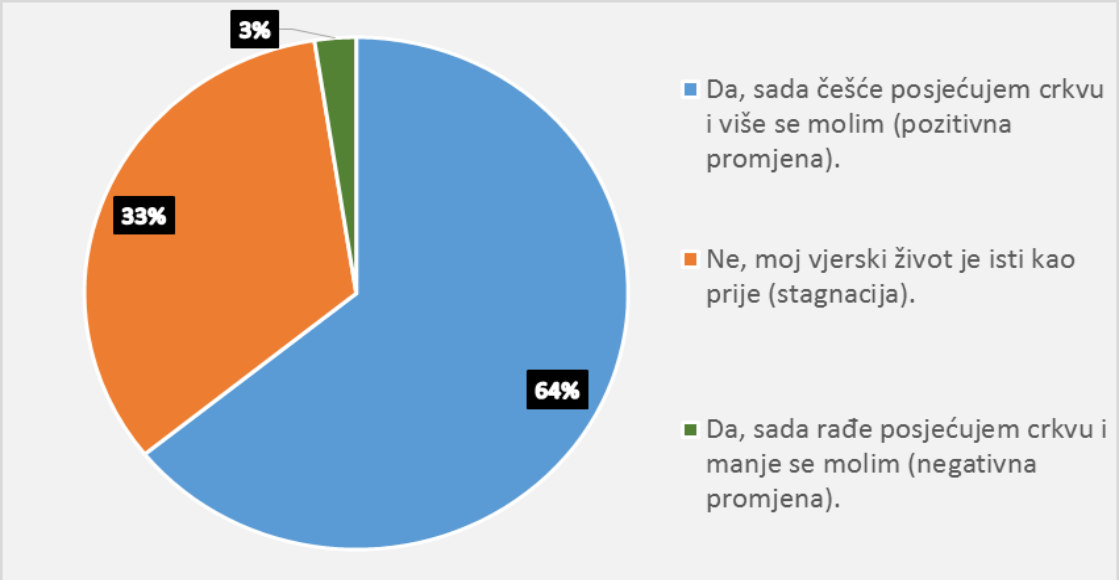
Preko 90% katoličkih i oko 60% pravoslavnih ispitanika – korisnika socijalno-karitativnih usluga Crkve je posredstvom osoblja – pružatelja pomoći osjetilo Božju prisutnost i da nisu sami u svojim problemima. Unatoč crkvenom okružju 7% katoličkih i 2% pravoslavnih korisnika se i dalje osjećalo usamljeno i bespomoćno. Zanimljivo je da je oko 40%

pravoslavnih ispitanika izrazilo da su neovisno o problemima i ljudima koji pomažu u svakom trenutku svjesni Božje prisutnosti u svom životu i pomoći koju pruža.

Pitanje 16. *Da li ste, uz pomoć primljenu od strane crkvenih organizacija socijalnog tipa, osjetili izvjesnu promjenu u svom vjerskom životu?*

Slika 31 Katolici

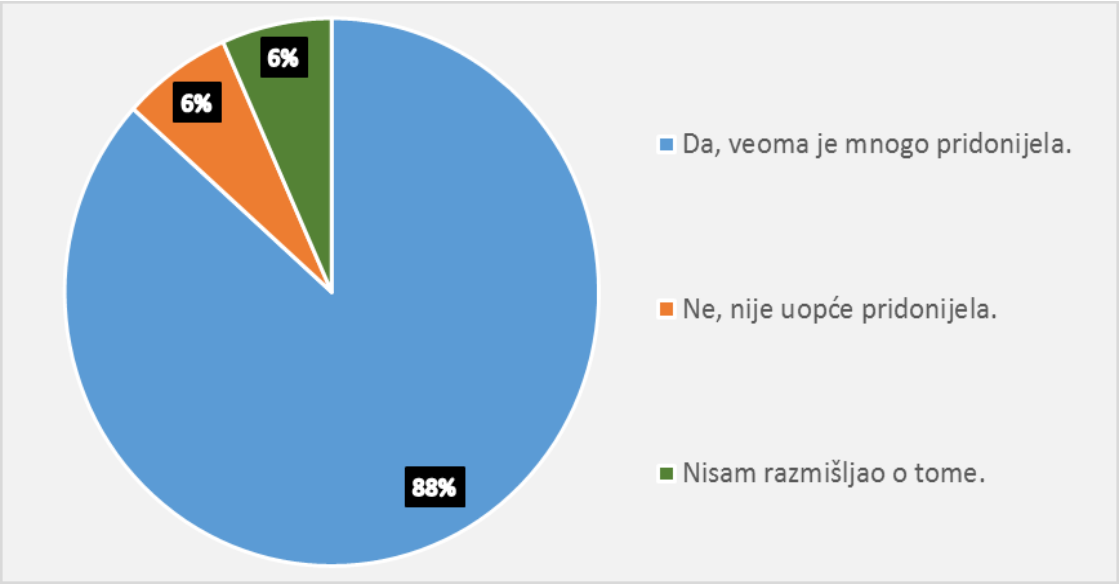

Slika 32 Pravoslavci

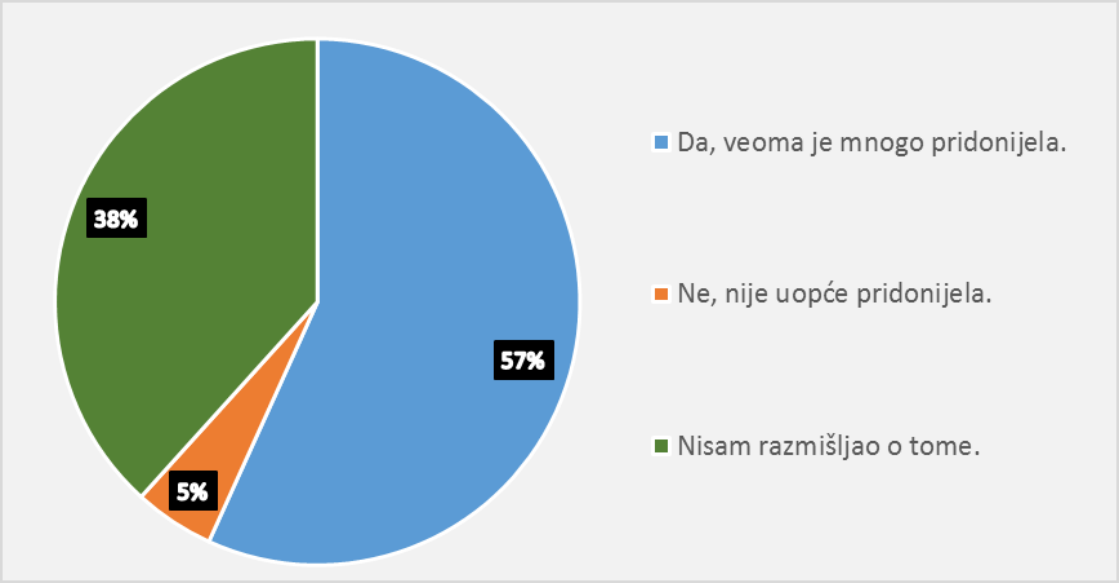
Da je susret sa socijalno-karitativnim ustanovama Crkve utjecao na vjerski život potvrdilo je 87% katolika. Preostalih 13% je posvjedočilo da se u odnosu na vjerski život ništa nije

promijenilo. Kod pravoslavaca njih 64% je prepoznalo pozitivno promjenu u odnosu na vjerski život, no, relativno visok postotak ispitanika (33%) tvrdi da se u odnosu na vjerski život ništa nije promijenilo, a 3% ispitanika tvrdi da je nastala negativna promjena.

Pitanje 17. *Je li pomoć koju vam je Crkva na razne načine pružila pridonijela vašem rastu u vjeri?*

Slika 33 Katolici

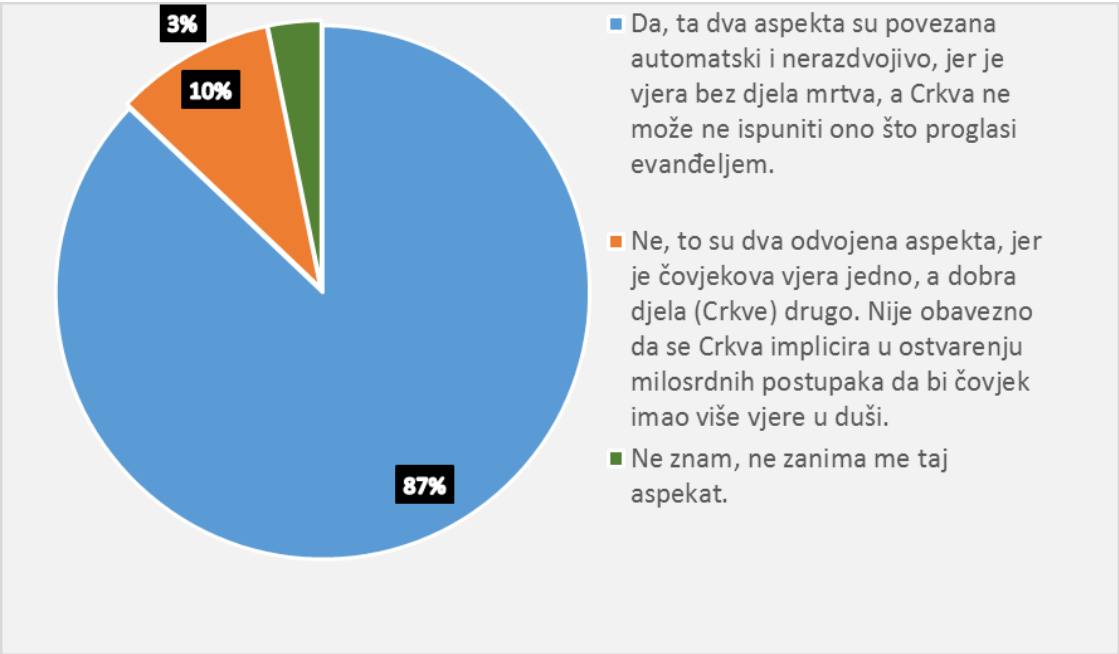

Slika 34 Pravoslavci

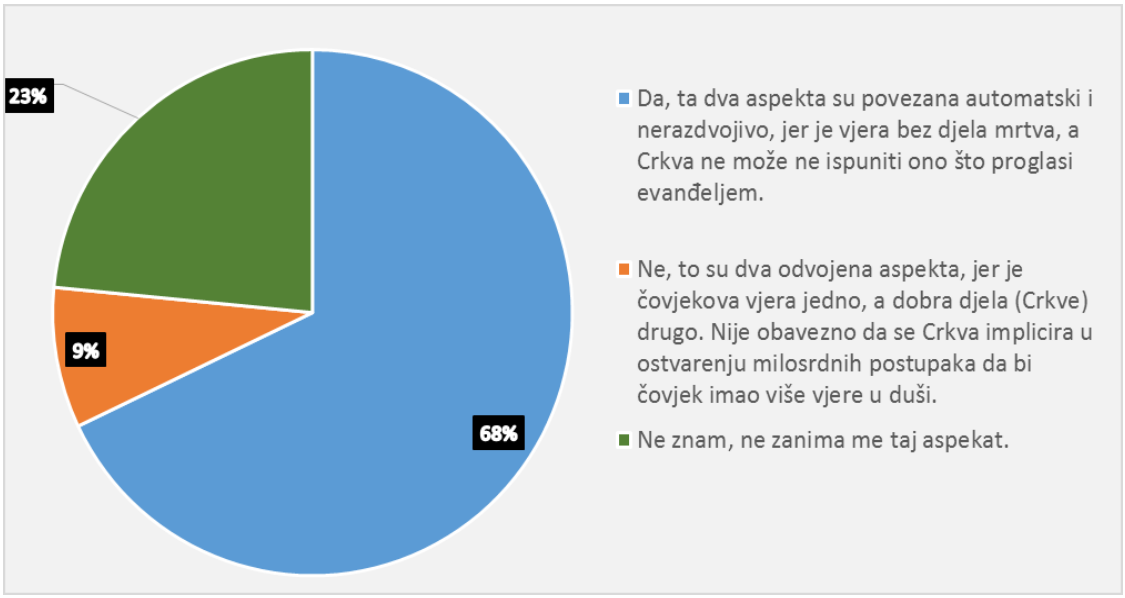
U najvećoj mjeri (88%) katolici smatraju da je pružena crkvena pomoć uvelike pridonijela rastu u vjeri. Da uopće nije pridonijela smatra 6% ispitanika, a njih 6% nije o tome razmišljalo.

57% pravoslavnih ispitanika je stava da je crkvena pomoć uvelike pridonijela rastu u vjeri. Da o tome nisu razmišljali izjasnilo se 38% ispitanika. Manji postotak, njih 5% je stava da crkvena pomoć uopće nije pridonijela rastu u vjeri.

Pitanje 18. *Iz vaše točke gledišta, postoji li kakva sveza između čovjekove vjere i dobrih, milosrdnih djela koja je Crkva ostvarila za nevoljnike?*

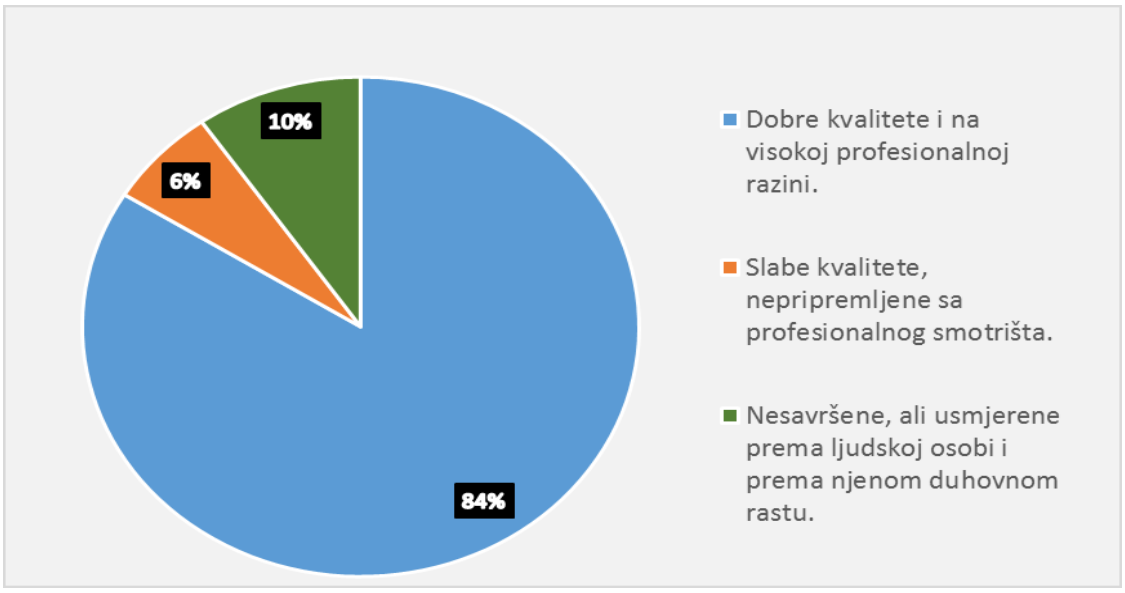
Slika 35 Katolici

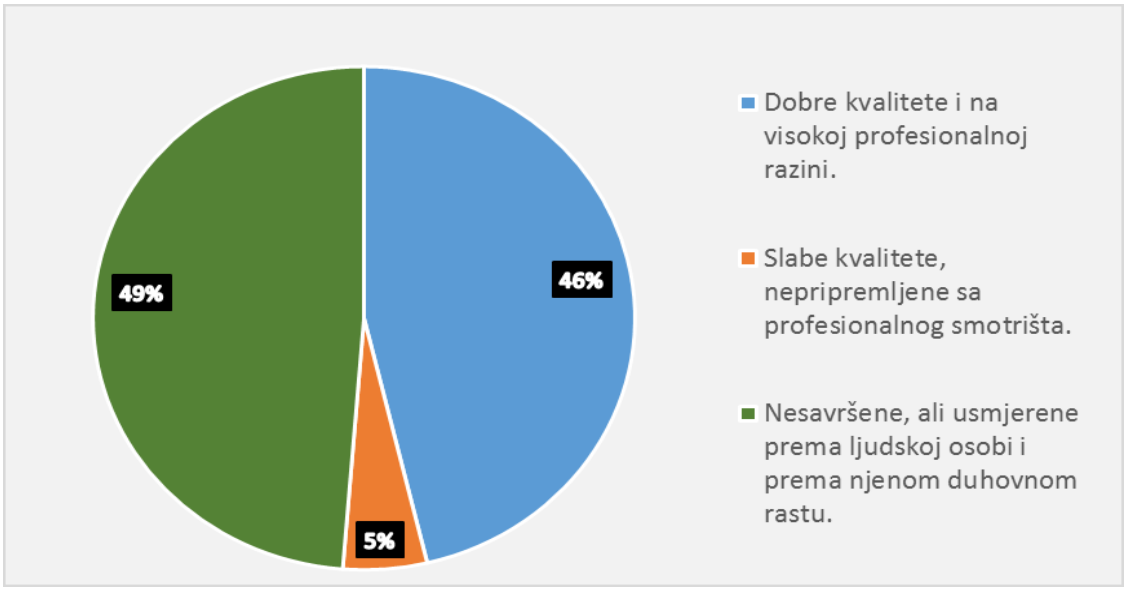
Slika 36 Pravoslavci

Katolički ispitanici u većoj mjeri (87%) od pravoslavnih ispitanika (68%) potvrđuju svezu vjere i djela. Jednak je omjer i jednih i drugih ispitanika (oko 10%) koji su mišljenja da je riječ o dvije odvojene dimenzije. Da ih ne zanima taj suodnos odgovorilo je svega 3% katoličkih i znatnih 23% pravoslavnih ispitanika.

Pitanje 19. *Ako biste trebali opisati socijalne službe koje pružaju crkvene ustanove, kako biste karakterizirali usluge koje ste u određenom vremenu koristili?*

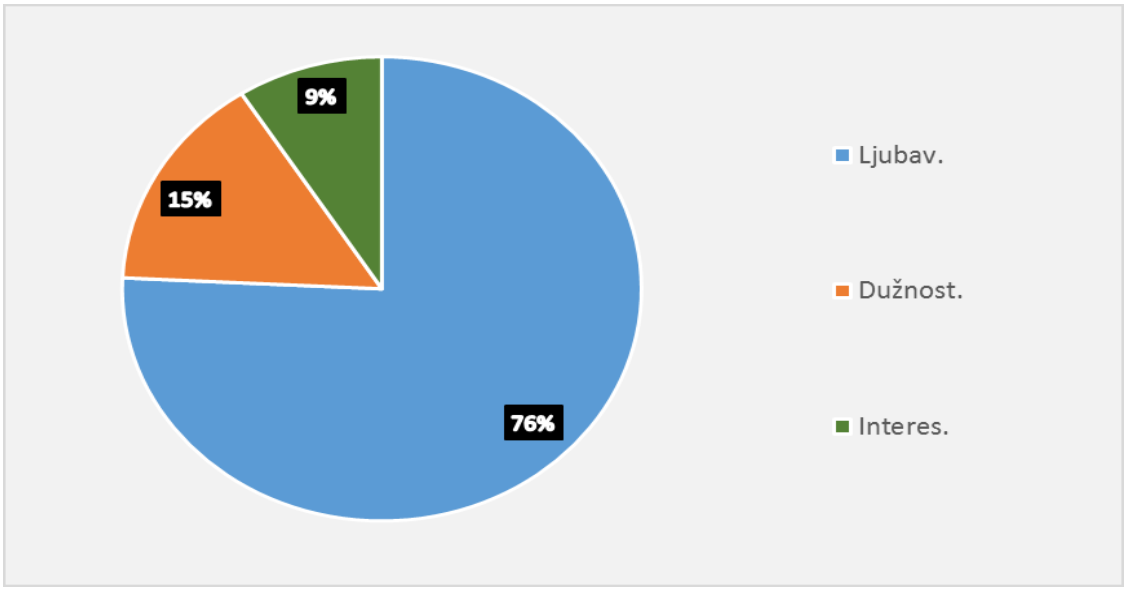
Slika 37 Katolici

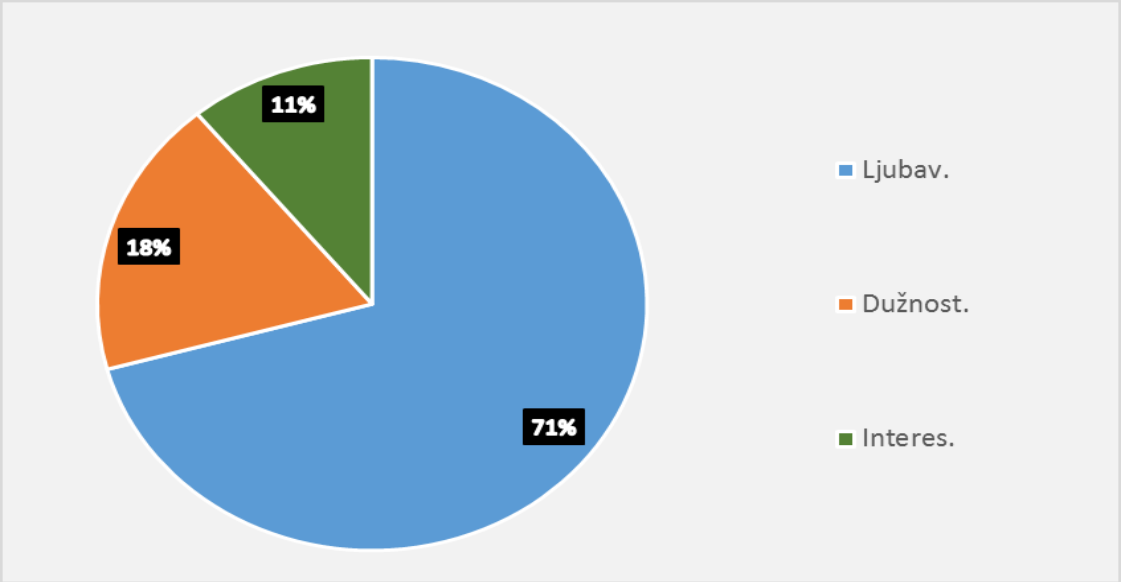
Slika 38 Pravoslavci

Katolički ispitanici su izrazito zadovoljni pruženim uslugama, njih 84% smatra da su dobre kvalitete i na visokoj profesionalnoj razini. 10% ispitanika ih je okarakteriziralo nesavršenima, ali usmjerenima osobi i duhovnom rastu. Pravoslavni ispitanici su podijeljeni, jedna polovica smatra da su pružene usluge dobre i na visokoj profesionalnoj razini, a druga polovica je mišljenja da su nesavršene, ali ipak usmjerene osobi i duhovnom rastu. Oko 5% jednih i drugih ispitanika je mišljenja da su pružene usluge slabe kvalitete i neprofesionalne.

Pitanje 20. *Jednom jedinom riječju i sažeto, što je za vas kao korisnika značila podrška koju vam je Crkva pružila kroz različite socijalno-karitativne djelatnosti?*

Slika 39 Katolici

Slika 40 Pravoslavci

Ljubav je ključna riječ kojom bi preko 70% jednih i drugih ispitanika opisalo socijalno-karitativnu djelatnost Crkve. Da je riječ o dužnosti misli nešto više od 15% ispitanika, a oko 10% ispitanika tvrdi da je riječ o interesu.

5.3. Utjecaji i učinci socijalnog djelovanja Katoličke i Pravoslavne Crkve u Banatu: prijedlozi za poboljšanje

Biti kršćanin ne znači samo imati specijalni status djeteta Božjega. Jednako tako ne znači posvetiti se samo duhovnom životu, molitvi, meditaciji i zatvoriti se u svoj „duhovni svijet“. Ne, biti kršćanin pretpostavlja izlazak iz područja duhovnog konformizma kako bismo bili nazočni tamo gdje Bog „plače“; kako bismo bili nazočni tamo gdje Bog pati s patnicima; kako bismo bili nazočni tamo gdje nas Gospodin poziva i očekuje da, iako nevrijedni, budemo njegovi predstavnici na Zemlji.

Upravo zato socijalno djelovanje Crkve i uključivo vjernika praktikanata predstavljaju osobama u teškoćama znak nade. Jedan *reminder* da ih Bog nije zaboravio u njihovim patnjama, poteškoćama i potrebama, nego da je On, posredstvom ljudi, uz naše bližnje koji nas trebaju. I tko je naš bližnji? „Bližnji nije onaj koji nam ljudski i svjetski bude u blizini, nije niti onaj koji nam je najdraži. Niti je – kako bi neki htjeli – onaj posljednji čovjek, onaj s kojim ne bismo imali ničega zajedničkog. Bližnji je čovjek kao i mi, čovjek koji pati i u kojem mi nalazimo supatnika. Za njega nas ne vezuje neki postupak, imaginarni i filantropski osjećaj milosti, nego osjećaj da ni mi ne možemo biti sretni, kad drugi uz nas pate; osjećaj da

smo sudionici univerzalne boli koja uzdiše za spasenjem, da smo sudionici njegove nade za boljim."[106] U pitanju je bratska empatija, kršćansko sudioništvo, duboka solidarnost s bližnjim, neovisno kako on izgledao ili tko on bio. Jer, imati srce ispunjeno milošću ne znači samo ispričavati se patniku ili tugovati s njim i sažalijevati ga, nego to pretpostavlja podijeliti bol, patnju, potrebu s onim koji se nalazi u teškoćama, živjeti uz tu osobu i zajedno s njom u stanju u kojem se ona trenutačno nalazi.

Mnogo puta se ljudi žale da Bog ne intervenira u ljudskim dramama ili problematičnim situacijama i prigovaraju mu da ništa ne poduzima! Ali Bog može svakom odgovoriti: „Nešto sam već poduzeo. Tebe sam stvorio". Dakle, mi, svatko ponaosob, odgovorni smo za dobro koje smo učinili ili koje nismo učinili našem bližnjem. Mi smo u ovome svijetu Božje ruke, noge, usta, oči. Kroz nas On može i hoće djelovati i raditi za našu korist i za našeg bližnjega. Pitanje je samo: Jesmo li i mi spremni biti oruđe u rukama Stvoritelja? Prihvaćamo li da se On koristi nama po svojoj volji, čak i kada nas zaboli ili kada smo se našli u nevolji zbog dobra učinjenog drugome? Ili ostajemo zatvoreni u krugu egoizma i vlastitog dobra?

Priznali mi to ili ne, sve što danomice činimo utječe na vjerski i kršćanski život. I to od načina kako percipiramo i interpretiramo stvari preko odabira koje činimo, vrednota po kojima živimo i konkretnoga ponašanja. Sve to ima utjecaj na nutarnje stanje i vjerski život. I ne samo ono što činimo, nego i ono što čine drugi i način kako se postavljaju prema nama može znatno ili značajno utjecati na svijet oko nas. Čak i kada to ne opažamo, ljudi i činjenice oko nas stvaraju određena mišljenja i pridonose formaciji i razvoju osobe ali i čovjeka vjernika. No mi također utječemo na druge. Način kako i mi provodimo život utječe na osobe oko nas i implicitno na njihovu vjeru i duhovni život, koji ne bi nikada trebalo odvajati od svagdašnjeg života od svagdašnje prakse. Upravo iz tih razloga prioritetno što vlastitim životom želimo prenijeti drugim ljudima. Želimo li prenijeti našim bližnjima dobar urod, iscjeljujući i ispunjen nadom?

Sasvim slično, i socijalno djelovanje Crkve koje ostvaruju njezini članovi, dragovoljci, zaposleni ili laici nedvojbeno ima određeni utjecaj, a zatim i različite posljedice u odnosu na osobe s teškoćama. Utjecaji i posljedice mogu biti različite. Utjecaji socijalnih djelovanja Crkve mogu se podijeliti u više kategorija:

[106] Ică jr, Ioan MARANI GERMANI, *Gândirea socială a Bisericii (Socijalno razmišljanje Crkve),* Ed. Deisis: Sibiu, 2002, str. 78.

- minorni utjecaji, na površnoj razini: ljudi se trenutno raduju primljenoj pomoći, ali samo sa materijalnog ili praktičnog poimanja, a pružena pomoć ili djelovanje Crkve ne utječu na njih dugotrajno, niti proizvode promjenu u njihovoj duši i u njihovom vjerskom životu;
- primjetljivi utjecaji srednje razine: ljudi cijene pomoć i podršku koju Crkva pruža i to priznanje vodi ih na veće poštovanje prema Crkvi, veće cijenjenje kršćanskih praktikantskih osoba i na pozitivno percipiranje konkretnih aspekata glede vjere;
- znatni utjecaji, na visokoj razini: korisnici socijalnih djelovanja su pogođeni socijalno-karitativnim inicijativama i djelima vjernika, tako da pokazuju jasan interes i želju za promjenom, za rastom u vjeri, te nastoje više se približiti Bogu i neposredno ga upoznati.

Među pozitivne posljedice socijalnog djelovanja Crkve možemo ubrojiti:

- porast vjerodostojnosti Crkve i evidentiranje njene pojave kao „majka svih";
- uspostavljanje osjećaja bratskog kršćanskog zajedništva;
- svjedočenje vjernih osoba, koje može djelovati kao nadahnuće za druge osobe;
- gajenje i razvoj vrline ufanja u srcima nevoljnih osoba (osjećaj da nisu sami u svojim problemima);
- prepoznavanje inherentne vrijednosti koju ima svatko ljudsko biće stvoreno od veličanstvenog Stvoritelja Boga, kao i cijenjenje dostojanstva života svakog čovjeka na ovome svijetu;
- razvoj i bogaćenje vlastitog vjerskog života, motivirano primjerom dobrih kršćana koji socijalno djeluju;
- porast jedinstva između ljudi (shvaćanje da pripadamo istoj velikoj obitelji Gospodnjoj što je u suprotnosti s brojnim podijeljenostima današnjega svijeta);
- povećanje duha solidarnosti i empatije sa svakim bližnjim kojega susretnemo, slijedeći model Isusa Krista koji i na taj način poziva na nasljedovanje;
- ponovno nalaženje autentične radosti u Kristu, koju ispovijedaju vjernici što Boga nose u mislima, u srcu i u svagdašnjim djelima;
- pojava ili ponovo zadobivanje žeđi za svetošću, za rastom u vrlini i milosti, za sve većom sličnošću sa Onim koji nas je stvorio, i koji je naš Otac svemogući.

Nažalost, kao što se može primijetiti i na temelju dobivenih odgovora u istraživanju, postoji i izvjesni broj (istina, manji) osoba koje ne percipiraju da socijalno djelovanje ili pomoć koja im je pružena ima također pozitivne posljedice ili korisne plodove glede njihovoga vjerskog života. Slično, možemo evidentirati određene negativne posljedice koje proizlaze iz crkvenog socijalnog djelovanja. Riječ je o negativnome kako to percipiraju korisnici, tj. određen broj njih u tom djelovanju ne prepoznaje vjersku prisutnost. Oni su često ranjeni u svojoj boli, a

neki od njih možda se nalaze i u nekom stanju depresije tako da izgleda kako ih ništa ne može obradovati ili im donijeti barem jednu zraku utjehe. U želji da identificiramo određene situacije i primjere u kojima konkretno uključivanje pod socijalnim vidom izaziva negativan učinak kod korisnika navodimo slijedeće:

- izazivanje (dakako, nenamjerno i nepoželjno) osjećaja poniženja osobe koja se nalazi u nevolji, tako da se ona osjeća posramljeno i neugodno joj bude zbog stanja u koje je dospjela i u kojem se trenutačno nalazi;
- prihvaćanje uloge žrtve (sudbine, života, Boga) od strane korisnika, koji smatra da mu se čini nepravda i konstantno se žali;
- indiferentnost prema svakoj primljenoj pomoći ili prema svakom dobru koje mu je učinjeno i potpuna pasivnost, jer korisnik ne uzima u obzir ostvarena djelovanja, niti njihov izvornik, niti cilj; to je stanje rezigniranosti puno gorčine, bez ikakve namjere da se dobro povezuje sa svojim podrijetlom, s darom vjere;
- stvaranje osjećaja zavisti, bilo prema nekim ljudima koji posjeduju više dobara ili koji ne prolaze kroz njihova teška stanja, bilo prema vjernicima koji im pokušavaju učiniti nešto dobro, ali koji nisu „u njihovoj koži" i, prema tome, ne mogu ih potpuno razumjeti;
- odbijanje primanja ma i najmanje pomoći ili podrške, jer određena osoba smatra sebe uvrijeđenom i nalazi se u stanju negiranja problematičnog stanja u kojem se nalazi;
- odbijanje bilo koje aluzije ili sugestije glede poboljšanja njegovoga vjerskog života i nedostatak želje za povezivanjem primljene pomoći s duhovnim aspektima postojanja;
- revolt prema Crkvi koju kao ustanovu smatraju bilo bogatom, bilo nepravednom ili nepoštenom, ali i revolt prema osobama uključenim u djelatnostima socijalnoga tipa ili prema ostalim ljudima, koji su smatrani privilegiranim zato što posjeduju više nego što im je svakako potrebno u životu.

Kao vjernici trebamo nadići takve reakcije i stavove koji dolaze iz ranjenog srca ili iz sakrivene patnje. Međutim, kako bi se izbjegle takve negativne posljedice i percepcije osoba kojima se želi priteći u pomoć, prioritetno je shvatit ispravnu ulogu onih koji kao kršćani djeluju na socijalno – karitativnom području. Riječ je o djelu služenju koje proizlazi iz istinske vjere. Kršćani se kao Kristovi učenici nastoje suprotstaviti svakoj ljudskoj slavi i iskušenju samodopadnosti te u molitvi nastoje biti što bliže ljudima kojima je potrebna pomoć. U svemu tome je bitna molitva. „Molitva je izvor iz kojeg socijalna angažiranost crpi svjetlost i snagu. Krist, kojega susrećemo i kontempliramo u molitvi, nošen je i nadalje i u

susretu sa našom braćom... Molitva pomaže da se razaznaju dužnosti koje treba obavljati, da bi se usmjeravalo ljude na obraćenje srca i na obnavljanje socijalnih struktura".[107]

Također, da bi se izbjegao negativni utjecaj kršćansko-socijalnih djelovanja na bližnjega, trebamo biti uvijek pozorni i na kontinuirani razvoj milosrdnoga duha u nama: ne smijemo zatvarati oči kada vidimo nevolje drugoga koje se množe; ne smijemo ostati pasivni pred nečijom patnjom samo zbog toga što smo se umorili ili se osjećamo iscrpljenima; ne smijemo ignorirati kada netko traži pomoć, čak ako su se, prividno, istrošile sve naše mogućnosti. Važno je u vjeri uvijek se vraćati izvoru, Isusu Kristu i u njoj crpsti snagu za daljnje djelovanje.

Sveto pismo ali i svjedočanstva svetih ljudi govore da u času smrti nećemo biti pitani da li smo se dovoljno molili ili koliko smo vremena proveli u kapeli ili u crkvi, niti da li smo obavljali kako treba postiti i kako izvršiti pravu askezu. Prije ćemo biti pitani da li smo nahranili gladne, da li smo posjetili bolesne i usamljene, marginalizirane od strane drugih. Biti ćemo pitani i da li smo sva ta dobra djela učinili s ljubavlju, s jednostavnošću i smirenjem u duši ili naprotiv, iz ponosa i nadmoći. Isusov govor na kraju o posljednjem sudu (Mt 25, 31-46) poziv je na konkretno zauzimanje za čovjeka u nevolji. Na to da se trudimo susresti Isusa u gladnome, bolesnom, usamljenom, ovisnikom o alkoholu ili drogi, u prosjaku ili u osamljenom, ocu, napuštenoj starici ili tužnom djetetu. Ako to ne činimo, tada trebamo tražiti u nama samima razloge i krivicu što ne služimo Isusu onako kao bi to trebalo. Zgode priskočiti u pomoć javljaju se skoro na svakom koraku, ljudi patnika ili u potrebama bit će stalno, situacija za obavljanje dobrote, milosrđa i pomoći nikada neće izostati. Ali da bismo ih vidjeli i poduzeli pravu inicijativu kada ih susretnemo potrebno je u njima prepoznati i častili svemogućeg Boga u Trojstvu: Oca, Sina i Duha Svetoga. „Služenje bližnjemu bit će molitva, ako je nadahnuto Bogom, podržano od Nebeskog Oca i predvođeno njegovim duhom i mjerilom".[108]

U izostanku molitve i kršćanskoga života služenje ljudima u nevolji biti će lakše podvrgnuto ljudskim kriterijima, subjektivnim i često neispravnim. Ako kršćani uistinu žele biti Isusovi učenici i misionari u svijetu, onda je potrebno kontinuirano čistiti srca i ući u permanentni odnos s Bogom u molitvi. „Kada je naše vladanje milosrdno, (socijalni) rad je

[107] Giuseppe DINH DUC DAO, *Tu m-ai chemat (Ti si me pozvao)*, Ed. Serafica, Roman,2005., str. 187.
[108] Isto str. 31.

samo nastavak našeg mističnog susreta sa Bogom, koji je čovjek započeo u kontemplaciji tijekom molitve".[109]

Svako dobro djelo koje možemo učiniti trebamo učiniti odmah a ne odgađati, jer se može dogoditi da određena osoba više ne zakuca na naša vrata ili da mi više ne prođemo onuda, da više ne sretnemo onoga čovjeka. I toliko je mogućnosti kojima možemo činiti dobro namjerniku kojeg susretnemo, onome „malom" u kojem se skriva sam Isus, možemo pomoći bilo materijalno, bilo na neki drugi način. Možemo pružiti nasmiješeno lice ili pozitivnu riječ čovjeku koji je ljut ili tužan, ili posjetiti, ma i za nekoliko minuta, nekoga tko je sam. Ili možemo pročitati nešto starici koja ne vidi ili ne zna čitati.

Mnogo je primjera socijalnih djelovanja obavljano neformalno, u neorganiziranom i ne obavezno profesionalnom okviru. Zaista, možda su to neke male sitnice koje nam se čine premalo značajnima. Međutim, kroz takve postupke i djelovanje možemo izraziti našu ljubav prema Bogu na jednostavne ali konkretne načine. A osobe-korisnici osjetit će da li smo tu malu uslugu ili gestu pružili hladno, iz obaveze, ili iskreno, s ljubavlju, iz duše. I možda će se upravo kroz te geste osjetiti cijenjenim, željenim, vrjednovanim. A kasnije nas mogu upitati zašto činimo to što činimo i onda možemo početi postupno im izlagati o Bogu ljubavi, dobrote, mira, o Onom koji nas uči voljeti, o Onom koji nam pokazuje kako se darovati.

Vjera nam pomaže vidjeti Isusa u bližnjem – u nevoljniku, siromahu, bolesniku, marginaliziranomu, tužnomu. Istodobno, služenje bližnjem, susret sa Isusom nazočnim u bližnjima, približavanje onomu koji je u teškoćama može znatno i neočekivano pomoći i nama na putu vlastitog obraćanja i u rastu u vjeri, ufanja i ljubavi.

Ljubav ne znači distribuirati fizička dobra, dati nešto na brzinu ili učiniti što iz uljudnosti ili dobrog odgoja. Ljubav pretpostavlja darovati i još više, darovati se. „Hrabrost darovanja znači sposobnost izaći iz sebe i ući sam u život drugoga".[110] A u čistoj ljubavi, jednostavnim postupcima, nazočnošću, slušanjem, čovjek koji je u nevolji ili u patnji susreće se tajanstveno sa blagim Bogom. Mnoge osobe ne mogu i ne žele slušati propovijedi o Gospodinu, ali govor dobrih djela i socijalno–humanitarnih akcija pruženih s ljubavlju, s čistim namjerama i u smirenom duhu, može biti takvim ljudima prava potpora i iskrena pomoć, koja ih kasnije može približiti Bogu procesom unutarnjeg obraćanja i tako otkriti temeljito blago vjere.

[109] Bogdan-Emilian BALAŞCĂ, *Dezvoltare personală integrală (Integralni osobni razvoj)*, Ed. Serafica, Roman, 2018., str. 164.
[110] Bogdan-Emilian BALAŞCĂ, *Împlinirea eului (Ispunjenje svog pouzdanja)*, Ed. Serafica, Roman, 2019., str. 106.

Razne socijalne akcije i mala djela jesu kao sjeme ili kvasac – simbolične prisutnosti „Kraljevstva Božjeg". One tijekom vremena djeluju često neprimijećene, ali donose promjene i plodove snagom Božjom i nadahnućem Duha Svetoga.

„U nasljedovanju Krista, koji živi egzodus iz sebe sve do žrtvovanja na Križu, kršćani su pozvani postati služitelji iz ljubavi, danas više nego ikad, u ovo vrijeme osamljenosti i napuštanja ljubavi, koje često biva vrijeme obilježeno postmodernim nihilizmom. Oni doživljavaju Krista posebice živeći egzodus iz sebe bez povratka, po Njegovom primjeru, solidarni posebice sa svojim najslabijim i najsiromašnijim suputnicima, kojima je On postao bližnji".[111]

Pozitivne posljedice socijalnih, humanih, kršćanskih i milosrdnih akcija koje kršćani i Crkva poduzimaju znak su Božje prisutnosti u vremenu i društvu u kojem živimo. Po njima se prepoznaje Božji utjecaj preko ljudi koji svojim načinom života surađuju s Bogom ljubavi i dobrote. Upravo to je potrebno današnjem čovjeku koji i preko karitativno – socijalnog djelovanja Crkve može pronaći put do Boga.

[111] Bruno FORTE, *Esenţa creştinismului(Vrijednost kršćanstva)*, Ed. Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 2004., str. 102.

6. ZAKLJUČAK

Licencijatski rad pod naslovom „Socijalno djelovanje Katoličke Crkve i Rumunjske pravoslavne crkve u Banatu na početku novoga tisućljeća: percepcije i učinci“ pokazao je da je socijalno karitativno djelovanje iznimno važno za obje Crkve. Istina, intenzitet toga djelovanja je različit što je vidljivo posebno iz istraživanja koje smo za tu prigodu proveli. U teološko crkvenoj analizi smo se uglavnom bavili Katoličkom Crkvom u Temišvarskoj biskupiji što je i razumljivo zbog toga što socijalni nauk Katoličke Crkve ima veliko značenje u Katoličkoj Crkvi za razliku od Pravoslavnih crkvi u kojima to učenje nije tako razvijeno odnosno tek je na počecima.

Proizlazi da je socijalno karitativno djelovanje i Katoličke i Pravoslavne Crkve razgranato ali na različite načine i pod različitim intenzitetom.

U radu je također pokazano socijalno djelovanje državnih institucija i nevladinih udruga u Banatu. U tom kontekstu je jedno od važnijih pitanja, koje se provlači cijelim radom, pitanje specifičnosti crkvenog i kršćanskog u socijalnim akcijama. Značajan broj sadašnjih filantropskih akcija nije povezan sa kršćanskom vjerom. Te akcije se temelje na široj humanoj razini, a smještamo ih unutar etičko – moralnog i građanskog osjećaja za ljude koji su različitim oblicima nevolje. Te akcije su opravdane i postižu određene rezultate na građanskoj razini. No, ono što je u ovom radu bilo posebno važno jest povezanost između socijalno karitativnog i vjerskoga odnosno odnosa prema Crkvi o čemu je bilo posebno riječi u kratkom empirijskom istraživanju.

Sekularizirana kultura sadašnjih vremena negativno utječe na kršćansko služenje, jer se pretjerano naglašava individualizam, egoizam i isticanje prvenstva sebe na štetu velikodušnog služenja bližnjima. Upravo u tom kontekstu kršćani su pozvani intenzivno pridonijeti minimalizaciji negativnoga utjecaja te kulture i pružiti u zamjenu kulturu služenja, darovanja bez naplate, iskrene ljubavi i dobrih djela za koja se ne očekuje nikakva nagrada.

„Odgovorni smo i svjedoci izvanrednih socijalnih promjena. Nije tek od danas svijet pozvan riješiti dramatični problem siromaštva, koji zahvaća dvije trećine stanovništva Zemlje. Doći će teške kušnje i pokušaji za bogate države, koje neće moći do beskraja ignorirati more nesretnika koji pritišću njihove granice. Crkva, kroz naše svjedočenje, može i treba pružiti put za izlazak, odgovor na taj teški problem. Riječ je o pravednosti koju ljubav promovira i podržava“.[112]

[112] Fiorenzo ANGELINI, , *Între oameni (Između ljudi),* Ed. Sapientia: Iaşi, 2001., str. 31-32.

Kršćanske crkve i zajednice u svojim socijalnim aktivnostima i pothvatima nadahnute su istom temeljitom motivacijom i imaju pred sobom jedan jedini cilj: autentični humanizam, koji u čovjeku prepoznaje lik Božji i koji mu nastoji pomoći živjeti shodno tom dostojanstvu. Radi harmoničnog razvoja svijeta kršćani trebaju ujediniti glas i angažirati se za poštivanje prava i potreba svih, posebice onih siromašnih, poniženih i potrebnih zaštite.

Upravo iz te perspektive uključenje duhovne komponente u socijalne djelatnosti potpuno je legitimno, jer svaki čovjek stvaranjem ima ugrađenu želju za božanskim i duboku potrebu za ispunjenjem kao i težnju za blagostanjem i autentičnom srećom.

U socijalnim djelatnostima vjernika apsolutno je potrebno skrbiti se da „dužnost kršćanske ljubavi, temelj Kraljevstva Kristovog, ne bude prazna riječ, nego živa realnost, kako bi se otvorilo široko područje kršćanskog milosrđa u svim svojim oblicima",[113] kako bi se kršćani neprekidno otvarali potrebama ljudima u nevolji. Stoga kršćansko milosrđe nije samo mali segment u kršćaninovu životu, nego dinamičan i ustrajan dio njegove svagdašnje egzistencije na Zemlji.

Papa Benedikt XVI. ukazuje na temelje kršćanskoga života: „Ljubav – *caritas* – bit će uvijek nužna, čak i u najpravednijem društvu. Ne postoji nijedno pravedno državno uređenje koje će služenje ljubavi učiniti suvišnim i nepotrebnim. Onaj koji želi ukloniti ljubav sprema se ukloniti čovjeka kao takvoga. Uvijek će biti onih koji trpe i koji vape za utjehom i pomoći. Uvijek će biti osamljenosti…. Država koja hoće sve odrediti, tako da sve uzima pod svoju vlast, postaje u konačnici čista birokratska ustanova koja nije kadra osigurati onomu koji trpi – svakom čovjeku – ono što mu najviše treba: osobno posvećenje prožeto ljubavlju…. iza tvrdnje da će pravedne strukture učiniti suvišnim i nepotrebnim djela ljubavi, skriva se materijalističko shvaćanje čovjeka: pogrešno shvaćanje prema kojem čovjek može živjeti 'samo o kruhu' (*Mt* 4,4: usp. *Pnz* 8,3) – to uvjerenje ponižava čovjeka i u konačnici ne prepoznaje ono što je specifično ljudsko".[114]

Crkva ne pruža samo „komad kruha" ili haljinu, nego pomaže nevoljnima nositi njihov križ. Tako se u kršćanstvu „shvaća milosrđe: kao djelatnost za fizičku i duševnu obnovu istodobno. Svim ljudima u patnji, uz mrvicu kruha ili šaku od srebra, potrebno je dati moralnu podršku koja će ih podići iz životnih tegoba u koje ih je oborilo siromaštvo. Usnama im dati bratski poljubac, a rukama pružiti materijalnu pomoć koja će ih spasiti, ne vrijeđajući ih. Eto u čemu se za obožavatelje Kristove sastoji bit milosrđa. Milosrđe izvire iz beskrajne

[113] DIAC Emil, *Papa Pio XII., apărător al drepturilor omului (Papa Pio XII. – Branitelj ljudskih prava)*, Ed. Sapientia: Iaşi, 2013., str. 232.
[114] BENEDIKT XVI., *Deus caritas est,* br.28.

ljubavi, a završava i okončava se također ljubavlju; ljubav, dakle, zatvara kao u plamenom krugu, sve kršćanske misli i djela. Znači, milosrđe se ne svodi na jednu jednostavnu pomoć u novcu ili hrani, nego posebice u pružanju podrške na moralnoj razini, na pokušaju obnavljana duševnih snaga nevoljnikovih i to u svakome trenutku".[115]

Stoga Crkva preko svoje karitativno socijalne djelatnosti, a posebice preko ljudi, karitativnih djelatnika, donosi nešto više u odnosu na socijalne djelatnike u državnim službama i u civilnim udrugama. A to nešto više uključuje:

- skladan suodnos između vjere i djela, čime se obogaćuje cijeli ljudski život. Vjera daje jednu drugu duhovnu dimenziju koja je potrebna čovjeku:
- usmjeravanje i upravljanje k Bogu što je temelj istinskog ljudskog dostojanstva;
- emocionalno i duševno uključivanje u konkretne aktivnosti;
- njegovanje kulture života, darovanja i žrtvovanja samoga sebe: „Žrtvovati život u svakodnevnome životu ljubavi prema bližnjemu, koja se konzumira u služenju ili totalno se žrtvuje, to je najviši i najveći cilj života. Nećemo se spasiti katastrofa, ako ne budemo ponovno otkrili radost spremnosti za žrtvovanje".[116] Prioritet je živjeti dvije temeljne zapovijedi, ljubiti Boga iznad svega i ljubiti bliženja kao samoga sebe.

Kršćanin, koji služi bližnjemu, premda obavlja istu socijalnu, trebao bi pružiti i kršćansku dimenziju svojega djelovanja:

- njegova je motivacija drukčija jer on nastoji uz rješavanje materijalnih problema posvjedočiti potrebu spasenja čovjeka;
- vjernik se ne zaustavlja služiti ljudima jedanput i zatim izgubiti svaki dodir i prekinuti svaku vezu sa određenom osobom, nego on održava i nastavlja služenje kroz molitvu, tražeći posebnu milost za one kojima služi i u čijim se životima našao;
- istinski vjernik ima hrabrost svjedočiti o svojoj vlastitoj vjeri i to u svakoj situaciji i prilici života, jer trebate biti „uvijek spremni na odgovor svakomu koji od vas zatraži obrazloženje nade koja je u vama, ali blago i s poštovanjem, dobre savjesti da oni koji ozloglašuju vaš dobar život u Kristu, upravo onim budu postiđeni za što vas potvaraju." (1 Pt. 3, 15–16).

Služenje bližnjemu specifična je misija svakoga kršćanina. Svatko je pozvan služiti na svoj specifičan način i prema svojim mogućnostima. U tom smislu jest poželjna suradnja između svećenika, laika, posvećenih osoba, i to na dobrobit svakog čovjeka u nevolji.

---

[115] Nicolae CORNEANU, *Credinţă şi viaţă (Vjera i život)*, Ed. Dacia: Cluj-Napoca, 2001., str. 289.
[116] Christoph VON SCHÖNBORN, *Oamenii, biserica, ţara – Creştinismul ca provocare socială (Ljudi, crkva, država – Kršćanstvo kao jedan socijalni izazov)*, Ed. Anastasia: Bucureşti, 2000., str. 234.

Bez ikakve sumnje kršćanske socijalno-karitativne djelatnosti ne ograničavaju se na materijalno ili na pružanje samo financijske podrške. One prekoračuju sekularni aspekt i postaju sredstvo kojim služimo bližnjemu koji se nalazi u bilo kakvoj nevolji. Znači, Crkva, preko svojih usluga i djelatnosti na socijalnom području neće se moći nikada svesti na pružanje samo materijalne potpore. Naprotiv, u svakom djelovanju socijalne prirode Crkva ima specifičan cilj, a to je produbljivanje duhovnih potreba svake osobe i njeno usmjeravanje k Bogu, izvoru svih darova a i blagoslova zemaljskih i nebeskih. Inače bi Crkva bila samo institucija za socijalnu pomoć, sekularna i profana, koja se ničim ne bi razlikovala od raznih privatnih ili državnih organizama. Upravo zato, oni koji rade u karitativnim crkvenim organizacijama ne mogu označiti svoj rad kao obično ili profitabilno zanimanje, iako za svoj rad trebaju biti pravedno plaćeni.

Socijalno djelovanje kršćana kao takvo po svojoj vanjskoj formi nije drukčije od onih socijalnih djelovanja koje provode javne nereligiozne institucije ili nekršćanske osobe. Međutim, ono poprima duboki, viši smisao i ima veću plodotvornost zato što kršćani polaze od svetosti ljudskog života, zato što shvaćaju ogromnu vrijednost dostojanstva čovjeka kao stvorenje, zato što prepoznaju beskonačno vrijednu cijenu ljudske duše, zato što nalaze sebi radosno ispunjenje u žrtvi ljubavi, i posebice zato što imaju u svom središtu živoga Krista. Papa Benedikt XVI. je naglasio da je karitativnim djelatnicima osim stručne osposobljenosti „nužna 'izobrazba srca'. Trebaju biti dovedeni do onog iskustva susreta s Bogom u Kristu koje će u njima pobuditi ljubav i njihovo srce otvoriti za drugoga. Tako zapovijed ljubavi prema bližnjemu za njih neće više biti zapovijed koja im je naložena, da tako kažemo, izvana, već će biti posljedica njihove vjere koja se odjelotvoruje kroz ljubav (usp. *Gal* 5,6)“. [117]

Dobro je napisao jedan američki pisac: „Siromasima nije potrebna filantropija; njima je potrebno nadahnuće. Milosrdna djela im donose samo komad kruha koji ih održava u životu u njihovom mizernom stanju ili im pruža malo zabave, čineći ih zaboraviti za sat ili dva vremena, ali nadahnuće će ih uzdići iznad bijede života”[118]. Koje im drugo nadahnuće, ljepše, značajnije, vrijednije možemo donijeti od pogleda usmjerenog k Bogu, ma bilo to i uslijed teškoća koje ih pritišću?

Kao Kristovi sljedbenici i služitelji, kršćani u životu daju specifičan doprinos i smisao radu, braku i obitelji. Oni u društvu nastoje svoj vrijednosni sustav primijeniti također na društveni život i zbivanja u društvu. To posebno vrijedi u odnosu na one članove i skupine

[117] BENEDIKT XVI., *Deus caritas est,* 31.
[118] Wallace D. Wattles în *Ştiinţa de a deveni bogat (Nauka o bogatstvu)*, prema http://www.citatepedia.ro/index.php?q=filantropie, uzet 28.09.2019

društva koji su potrebni pomoći i nalaze se u životnim poteškoćama. Kršćanska vjera tako postaje temeljna za kršćaninov konkretni život jer „kršćanski život postaje vjere vrijedan tek kada se u njemu zapazi bar najmanji djelić autentične svetosti".[119] I onda će Crkva, posredstvom svakoga svoga člana, zaista donijeti ljudima sasvim nešto više u usporedbi sa bilo što drugo ili bilo tko drugi nudi nešto na zemlji: umetnut će na lice svijeta milostivi lik Oca, ljepotu Sina, svjetlost Duha.

Naposljetku, ovim radom smo nastojali na neki način istaknuti potrebu za nastavkom, proširenjem i poboljšanjem socijalnoga apostolata Crkve, tako da utjecaj i posljedice ovog apostolata izravno dotaknu čovjekovo srce i omoguće mu ponovni susret s Bogom, odrastanje u istinskoj vjeri koja sve mijenja. Na koncu, smisao bilo koje poduzete ljudske i socijalne aktivnosti, mora se pronaći u dubokom i stvarnom dobru te osobe.

[119] Von Balthasar, Hans Urs, *Trăind în slujba lui Dumnezeu (Živjeti u Božjoj službi)*, Ed. Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuş: 2007, str. 65.

BIBLIOGRAFIJA

1. ANGELINI, Fiorenzo, *Între oameni (Između ljudi),* Editura Sapientia, Iaşi, 2001.
2. BĂBUŢ, Gheorghe, *Predici la întreg calendarul ortodox, la duminicile, sărbătorile de peste an, la alte ocazii şi cuvinte de învăţătură ortodoxă (Propovijedi za cijelu kalendarsku godinu: nedeljama, blagdanima preko godine, za druge prilike i rijeći pravoslavnog nauka)*, Editura Pelerinul Român, Oradea, 2017.
3. BALAŞCĂ, Bogdan-Emilian, *Dezvoltare personală integrală (Integralni osobni razvoj)*, Editura Serafica, Roman, 2018.
4. BALAŞCĂ, Bogdan-Emilian, *Împlinirea eului (Ispunjenje svog pouzdanja)*, Editura Serafica, Roman, 2019.
5. BEL, Valer, *Misiune, parohie, pastoraţie (Poslanje, župa, pastoral),* Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2002.
6. BENEDIKT, XVI., *Deus Caritas Est*,Vatican, 2005.
7. BIŞOC, Iosif, *Laicii în Biserică şi în lume la lumina Conciliului Vatican II: curs de Teologia laicatului (Laici u Crkvi i u svijetuu svijetlu Drugog Vatikanskog Sabora: Laička teologija),* Editura Serafica, Roman, 2004.
8. BRUNI, Luigino, SMERILLI, Alessandra, *Sfânta economie (Sveta ekonomija)*, Editura A.R.C.B, Bucureşti, 2009.
9. CATHERWOOD, Henry Frederick Ross, *A better way: The case for a Christian social order*, Editura Inter-Varsity, Westmont, Il, 1975.
10. CESSARIO, Romanus, *Kreposti*, KS, Zagreb 2007.
11. CLEOPA, Arhimandrit, Ilie, *Îndrumări duhovniceşti pentru vremelnicie şi veşnicie*, (*Duhovne upute za prolaznost i vječnost*), Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2004.
12. COLEMAN, A. John, *One hundred years of catholic social thoughts, Celebration and Chalenge,* Orbis Books, Maryknoll, New York, 1991.
13. CONSILIUL JUDEŢEAN TIMIŞ, *Casa de asigurare Socială (*Županijsko Vijeće Tamiš - Kuća socijalnog osiguranja), Timişoara, 2006.
14. CONSILIUL PONTIFICAL pentru promovarea noii evanghelizări, *Faptele de milostenie trupească şi sufletească (Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije - Djela tjelesnog i duhovnog milosrđa)*, Editura Sapientia, Iaşi, 2016.
15. CORNEANU, Nicolae*, Credinţă şi viaţă (Vjera i život)*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2001.

16. DANIEL, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, *Dăruire și dăinuire, Raze și chipuri de lumină din istoria și spiritualitatea românilor*, (*Darovanje i trajanje, zrake i likovi svjetla rumunjske povijesti i duhovnosti*) Editura Trinitas, Iași, 2005.
17. DIAC, EMIL, *Papa Pio XII., apărător al drepturilor omului (Papa Pio XII. – Branitelj ljudskih prava)*, Editura Sapientia, Iaşi, 2013.
18. DINH DUC DAO, Giuseppe, *Tu m-ai chemat (Ti si me pozvao)*, Editura Serafica, Roman, 2005.
19. DOMINGUEZ, Prieto Pablo, *Exerciţii spirituale cu Tatăl nostru (Duhovne vježbe s našim Ocem)*, Editura Serafica, Roman, 2017.
20. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dokumenti*: Apostolican Actuositatem* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2008.
21. DRUGI VATIKANSKI KONCIL, Dokumenti: *Lumen gentium*, Kršćanska sadašnjost, 2008.
22. DUMEA, Emil, *Doctrina socială catolică în lumea contemporană (Katolička društvena doktrina u suvremenom svijetu)*, Editura Sapientia, Iaşi, 2016.
23. FORTE, Bruno, *Esenţa creştinismului(Vrijednost kršćanstva)*, Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice, Bucureşti, 2004.
24. *GHIDUL SOCIAL AL BANATULUI* (Socijalnom vodiču Banata), Zaklade Timișoara 89, izdavač Aprilia Print, Timișoara, 2000.
25. GNILKA, Joachim, *Teologija Novoga zavjeta*, Herder – Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1999.
26. HÖFFNER, Joseph Kardinal, *Kršćanski socijalni nauk*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995.
27. HRVATKA BISKUPSKA KONERENCIJA, *Katekizam Katoličke Crkve*, Glas Koncila, Zagreb, 1994.
28. ICĂ jr, Ioan, MARANI, Germani, *Gândirea socială a Bisericii (Društveno razmišljanje Crkve),* Editura Deisis, Sibiu, 2002.
29. IVAN, Pavao II., *Evangelium vitae, Evanđelje života,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1995.
30. IVAN, Pavao II., *Centisimus annus,*Vatican, 1991.
31. IVAN, Pavao II., *Solicitudo rei socialis,* Editura ARCB, Bucureşti, 2008.
32. IVAN PAVAO II., *Tertio millennio adveniente,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1994.
33. IVAN, Pavao II., *Veritatis Splendor – Sjaj Istine*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1998.

34. KINAST, Robert L., *Caring for Society. A theological interpretation of lay ministry*, The Thomas More Press, Chicago, Illinois, 1985.
35. KYSAR, Robert, *Called to care: biblical images for social ministry*, Editura Fortress Press, Minneapolis, 1991.
36. LĂZĂREANU, Mândrilă, Carmen Gabriela, *Asistenţa socială şi religiozitatea la diferite grupuri de populaţie vulnerabilă (Socijalna pomoć i religioznost u različitim skupinama ranjivog stanovništva)*, Editura Doxologia, Iaşi, 2014.
37. LUPAŞ, Ioan, *Biserica şi problemele sociale (Crkvena i društvena pitanja)*, Tipografia Cărţilor Bisericeşti, 1933.
38. MANTZARIDIS, Georgios, *Globalizare şi universalitate - himeră şi adevăr (Globalizacija i univerzalnost - himera i istina),* Editura Bizantină, Bucureşti, 2002.
39. MĂRTINICĂ, Isidor, *Cultura şi educaţia în doctrina socială a bisericii (Kultura i obrazovanje u socijalnom nauku crkve)*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2004.
40. MĂRTINICĂ, Isidor, *Doctrina socială a bisericii (Socijalni nauk Crkve)*, vol. I, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2006.
41. NEAGOE, Alexandru, *Faith Matters in Social Work: conceptual frameworks for addressing spirituality in social work practice*, Editura de Vest, Timişoar, 2018.
42. NOEBEL, A. David, Înţelegerea vremurilor, Concepţiile religioase actuale despre lume şi căutarea adevărului, în *"Sociologia creştinismului biblic" (Razumijevanje vremena, Aktualna religijska koncepcija svijeta i potraga za istinom, u "Sociologiji biblijskog kršćanstva"),* ACSI, Colorado, 1995.
43. Papa FRANJO, *Misericordia et misera,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2016.
44. Papa FRANJO, *Misericordiae vultus,* Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 2015.
45. PAVAO, VI., *Lumen Gentium,* Vatican*,* 1964.
46. PETERCĂ, Vladimir, *Calea spre oameni*, Editura Sapientia, Iaşi, 2011.
47. PETRICĂ, Ion, *Biserica şi asistenţa socială din România (Crkva i socijalna pomoć u Rumunjskoj)*, Editura Institutul European, Iaşi, 2012.
48. PETRICĂ, Ion, *Religiozitatea şi instituţiile sociale în România (Religioznost i socijalne institucije u Rumunjskoj)*, Editura Institutul European, Iași, 2013.
49. PIO XI., Enc. Rerum Ecclesiae: AAS 18 (1926.).
50. POPESCU, Dumitru, Preot Prof. Dr., *Hristos, Biserică, Societate*, (*Isus, Crkva, Društvo*), Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1998.

51. PREDA, Marian, *Riscuri şi inechităţi sociale în România (Rizici i socijalne nejednakosti u Rumunjskoj)*, Editura Polirom, Iaşi, 2009.
52. *Raport de activitate* nepublicat al Centrului de îngrijire paliativă de tip hospice „Casa Milostivirii Divine" *(Neobjavljeni izvještaj o aktivitetu centra za palijativnu skrb tipa hospice-a),* Timişoara, 2007.
53. *Raport de activitate* nepublicat al Federaţiei Caritas a Diecezei Timişoara, (*Neobjavljeni izvještaj o aktivitetu Federacije Caritasa Temišvarske Biskupije*) 2006.
54. *Raport de activitate* nepublicat al Mitropoliei Banatului (*Neobjavljei izvještaj Banatske pravoslavne metropolije)* Timişoara*,* 2006.
55. RAUSCHENBUSCH, Walter, *A theology for the social gospel*, Abingdon Press Nashville, New York, 1917.
56. RUNCAN, Patricia, *Sistemul naţional de asistenţă socială din România (Nacionalni sustavi socijalne asistencije u Rumunjskoj)*, Editura Marineasa, Timişoara, 2009.
57. SCHNACKENBURG, Rudolf, *Osoba Isusa Krista u četiri evanđelja*, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1997.
58. SCRIPCARU, Cristian, HIRJA, Alois, CIURARU Marius Liviu, MITITELU Daniela Maria*, Religie, Cultul romano-catolic de limba romana, manual pentru clasa a IV-a (Vjeronauk, Rimo-katolička vjera na rumunjskom jeziku, udžbenik za 4. razred)*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 2018.
59. SEMPE, Pierre, *Souffrance, Dictionnaire de Spiritualité ascetique et mystique. Doctrine et histoire*, Tom XV, Paris, 1937.
60. Sf. IOAN Gură de Aur (Sveti Ivan Zlatousti), *Cuvinte de aur (Zlatne riječi)*, volumul IV, Editura Egumeniţa, Galaţi, 2012.
61. SINODUL DIECEZAN Iaşi - A*ctivitatea social-caritativă a Bisericii locale (Biskupijska Sinoda - Dobrotvorna društvena djelatnost mjesne crkve*), Editura Presa Bună, Iaşi, 2003.
62. VALKOVIĆ, Marijan (ur), *Sto godina katoličkoga socijalnog nauka*, Kršćanska Sadašnjost, Zagreb, 1991.
63. VIZITIU, Mihai, *Filantropia divină şi filantropia Bisericii după Noul Testament (Božanska i crkvena filantropija po Novom zavjetu),* Editura Trinitas, Iaşi, 2002.
64. VON BALTHASAR, Hans Urs, *Trăind în slujba lui Dumnezeu (Živjeti u Božjoj službi)*, Editura Galaxia Gutenberg, Târgu Lăpuş, 2007.

65. VON SCHÖNBORN, Christoph, *Oamenii, biserica, ţara – Creştinismul ca provocare socială (Ljudi, crkva, država – Kršćanstvo kao jedan socijalni izazov)*, Editura Anastasia, Bucureşti, 2000.
66. ZALAR, Đuro, *Caritas – put Crkve. Kršćansko služenje svijetu*, Glas Koncila, Zagreb, 2006.
67. http://www.ana.gov.ro/misiune.php
68. http://www.citatepedia.ro/index.php?id=91997
69. http://www.citatepedia.ro/index.php?q=filantropie
70. https://www.crestinortodox.ro/religie/gandirea-teologica-actiunea-sociala-bisericii-lumea-contemporana-120241.html
71. https://dexonline.ro/definitie/caritate
72. http://www.ercis.ro/cateheza/sinodteme.asp?id=125
73. http://patriarhia.ro/images/documente/statutul_bor.pdf
74. http://subiecte.citatepedia.ro/despre.php?s=biseric%E3
75. http://www.vatican.va/archive/compendium_ccc/documents/archive_2005_compendium-ccc_ro.html

PRILOG 1

ANKETA

1. Smatrate li da je dobrodošlo direktno impliciranje Crkve u socijalni sektor i u socijalne probleme ljudi?
a. Da, Crkva treba biti implicirana.
b. Ne, Crkva bi trebala biti implicirana jedino u problemima duhovnosti.
c. Svejedno mi je da li se Crkva implicira ili ne implicira.

2. Smatrate li da je Crkva, uopće, dovoljno angažirana i da prikazuje dovoljno veliko zanimanje u pomaganju onih koji pate ili su u nevolji iz raznih uzroka?
a. Da, dovoljno je zanimanje koje Crkva prikazuje.
b. Ne, Crkva nije angažirana koliko bi trebalo.
c. Da, Crkva je angažirana za život ljudi više no što bi trebalo.

3. Tko je, po vašoj procjeni, najpreporučljiviji i najpogodniji da se bavi društveno-milosrdnim djelovanjem Crkve?
a. Svećenici i posvećene osobe.
b. Laici, odnosno mladi i odrasli.
c. Obe kategorije.

4. Kako biste definirali pomoć i podršku koje Crkva pruža u raznim situacijama ili u socijalnim problemima ljudi?
a. To je dužnost Crkve, obavezna, potrebna i strogo njena.
b. To je dio milosrdnog služenja Crkve.
c. Ne bi trebalo biti među dužnostima i zanimanjima Crkve (koja je vjerska ustanova i koja bi se trebala ograničiti na teološko-moralne probleme).

5. Odakle smatrate da bi Crkva trebala primati financijsku pomoć, kako bi podržala svoje socijalne projekte i implikaciju?
a. Od države.
b. Iz vlastitih fondova.
c. Od vjernika i dobročinitelja.

6. Smatrate li da bi Crkva, kroz svoje ustanove i organizacije socijalnog tipa, trebala priskočiti u pomoć osobama koje su u teškoćama, neovisno od vjeroispovjesti?
a. Ne, Crkva bi se trebala zanimati samo onima iz vlastite crkve, vjernicima koji pripadaju dotičnoj vjeroispovjedi.
b. Da, Crkva bi trebala pružiti pomoć i podršku svim ljudima, bez ikakve diskriminacije, neovisno jesu li vjernici ili ateisti, neovisno od rase, pola, nacionalnosti.
c. Crkva bi trebala pomoći ljudima, ali samo kršćanima, neovisno od vjeroispovjedi.

7. Na što naime smatrate da bi Crkva trebala više pozornosti u poduzetim socijalnim djelovanjima?
a. Na što veću financijsku vrijednost pružene pomoći.
b. Na ljudsku vrijednost i na povećani pozor glede dostojanstva svake osobe.
c. Na mišljenje drugih osoba ili ustanova prema djelovanju Crkve (mišljenje svijeta).

8. Kada ste prolazili kroz teška socijalna stanja, od koga ste primili više podrške i pomoći?
a. Od strane Crkve.
b. Od strane države.
c. Od strane trećih, to jest od strane drugih osoba ili ustanova.

9. U vašim potrebama i teškoćama socijalne prirode, sa kojima ste se suočavali tijekom vremena, tko vam je bio najbliži i pomogao vam konkretno?
a. Obitelj i bliski.
b. Crkva i župska zajednica (Bog).
c. Druge strane osobe ili različite državne ustanove.

10. Kako procjenjujete da je za vas osobno bila podrška koju vam je pružila Crkva kroz svoje službe, kada ste se nalazili u kakvoj potrebi i nedostatku socijalnog tipa?
a. Primio sam dovoljnu pomoć koliko da izađem iz problematične situacije.
b. Primio sam nedovoljnu pomoć.
c. Primio sam više pomoći no što sam očekivao.

11. Kada ste bili u situaciji uživati socijalnu pomoć, kako su s vama postupali oni s kojima ste dolazili u dodir:

a. Sa empatijom, štovanjem i darovanjem.
b. Sa indiferentnošću i služenjem iz obaveze.
c. Sa stavom nadmenosti i hladno.

12. Kakvo je vaše shvaćanje o vladanju osoblja impliciranog u djelovanju socijalnog tipa, glede stanja u kojem ste se nalazili određenog momenta?
a. Implicirano osoblje.
b. Dezinteresovano osoblje.
c. Posebice pozorno osoblje glede vaših potreba.

13. Kako biste klasificirali osobe direktno implicirane u pružanju pomoći vama?
a. Osobe dobre i vjerne, željne pomoći.
b. Osobe sa dosadom i bez ikakvog realnog i iskrenog zanimanja za ljudske probleme.
c. Pretvorne osobe, odsutane milosrđa.

14. Da li ste bili na bilo kakav način nadahnuti primjerom impliciranog osoblja i motivirani približiti se Bogu?
a. Da.
b. Ne.
c. Nisam razmišljao o tome i ne zanima me približavanje Bogu, nego samo uživanje usluga koje pružaju razne crkvene organizacije.

15. Posrijedstvom osoblja koje vas je brinula ili vam pružalo pomoć kada vam je bila potreba, da li ste osjetili skrb Oca nebeskoga koju on ima prema svakom ljudskom biću?
a. Da, osjetio sam da nisam sam u svojim problemima i da se Bog skrbi o meni posrijedstvom svojih izaslanika i posrijedstvom Crkve.
b. Ne, osjećao sam se sam i bespomoćan, iako sam bio okružen ljudima iz Crkve.
c. Neovisno od ljudi koji su mi pomagali i od problema sa kojima sam se suočavao, stalno sam svjestan skrbi Oca i Tvorca nebeskog.

16. Da li ste, uz pomoć primljenu od strane crkvenih organizacija socijalnog tipa, osjetili izvjesnu promjenu u svom vjerskom životu?
a. Da, sada češće posjećujem crkvu i više se molim (pozitivna promjena).
b. Ne, moj vjerski život je isti kao prije (stagnacija).

c. Da, sada rađe posjećujem crkvu i manje se molim (negativna promjena).

17. Da li je pomoć koju vam je Crkva na razne načine pružila pridonijela vašem rastu u vjeri?
a. Da, veoma je mnogo pridonijela.
b. Ne, nije uopće pridonijela.
c. Nisam razmišljao o tome.

18. Iz vaše točke pojmanja, postoji li kakva koneksija i veza između čovjekove vjere i dobrih, milosrdnih djela koja je Crkva ostvarila za nevoljnike?
a. Da, ta dva aspekta su povezana automatski i nerazdvojivo, jer je vjera bez djela mrtva, a Crkva ne može ne ispuniti ono što proglasi evanđeljem.
b. Ne, to su dva odvojena aspekta, jer je čovjekova vjera jedno, a dobra djela (Crkve) drugo. Nije obavezno da se Crkva implicira u ostvarenju milosrdnih postupaka da bi čovjek imao više vjere u duši.
c. Ne znam, ne zanima me taj aspekat.

19. Ako biste trebali opisati socijalne službe koje pružaju organizacije iz Crkve, kako biste karakterizirali usluge koje ste određenoga momenta uživali?
a. Dobre kvalitete i na visokoj profesionalnoj razini.
b. Slabe kvalitete, nepripremljene sa profesionalnog pojmanja.
c. Nesavršene, ali usmjerene prema ljudskoj osobi i prema njenom duhovnom rastu.

20. Jednom jedinom riječju sažeto, što je za vas, kao korisnika, značila podrška Crkve koju vam je pružila kroz različite socijalno-milosrdne djelatnosti?
a. Ljubav.
b. Dužnost.
c. Interes.

ŽIVOTOPIS

Petar Nikola Lauš rođen je 23. lipnja 1980. u Rešici (Rumunjska). U svome rodnome selu u Lupaku (Rumunjska), od 1986. do 1994. godine, pohađao je osnovnu školu. Završio je Katoličku gimnaziju Sv. Gerharda u Temišvaru (Rumunjska), gdje je i maturirao 1998. godine. Upisao se na Katolički bogoslovni fakultet u Alba Iuliji (Rumunjska) 1998. godine, na kojemu je diplomirao 2005. godine. Iste je godine zaređen za svećenika Temišvarske biskupije. Od 1. kolovoza 2005. vrši službu tajnika Temišvarske biskupije te postaje osobni tajnik Preuzvišenog Oca Biskupa, Martina Roosa, temišvarskoga biskupa. Godine 2007. upisao je Poslijediplomski sveučilišni studij licencijata i doktorata na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Od 29. studenoga 2009. imenovan je „succentor-om i prebendarom" Prvostolnog Kaptola Sv. Jurja, Temišvarske biskupije. Od 15. srpnja 2011. imenovan je ekonomom Temišvarske biskupije, a od 1. rujna 2013. imenovan je i kancelarom i ekonomom te iste Biskupije. Kanonikom Prvostolnog Kaptola Sv. Jurja Temišvarske biskupije imenovan je 27. studenoga 2014.

U razdoblju od 2010. do 2019. godine objavljivao je članke u časopisu „Vita Catholica Banatus", časopisu Temišvarske rimo-katoličke biskupije. Pod nazivom „Zaštitnik doma kod karaševskog naroda u odnosu prema kršćanskoj vjeri", objavio je članak u „Temišvarskom Zborniku" broj 7 iz 2014. godine.